Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 648
DUMINICA 7 MAI 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897; CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Romancieri, poftiţi...

Odinioară, critica românească suspina că literatura noastră este săracă şi inferioară, după ce i se sfâşiase inima de o sărăcie mai gravă, a limbii. Se povestea de pe catedră şi dela tribuna de hârtie a publicaţiilor epocii, că nu se poate scri în româneşte afară de locurile comune ale cântecelor de dor, cuprinse în trei patru situaţii, mai nimic. Cartea ştiinţifică şi filosofică era interzisă, cartea technică depăşea putinţa noastră de expresie; nuanţa, filigranul, transparenţa, aproximaţia, fracţia de idee şi sentiment, de asemenea conţinuturi măsurate şi eterice cuvântul românesc era declarat definitiv incapabil.

Sunt vre-o 30 de ani de atunci. In atât de puţin timp instrumentul de lucru şi noţiunile au fost complectamente remaniate. Când Racine şi-a scris cum se zice, opera numai cu 2.000 de cuvinte, atât cât trebuiesc unei dactilografe ca să umple câteva ore de lucru de birou, era artificial să se decreteze incapacitatea de expresie a unei limbi vii, suculentă de muzică şi de culoare, vorbită în pilde, în judecăţi şi în poveşti de toată frumuseţea.

Cu certitudinea şi conştiinţa că nu se poate mai mult, autorii semănătorişti, însărcinaţi de erorile lor să facă literatură cuminte pentru proştii de Români, s'au organizat cu mese de brad, cu condeie şi călimări, dejun împrejurul coteţului cu găini şi al mormanelor de coceni, reţinând pentru sine căciula, vaca şi cojocul, cu variantele de zile mari, lumina lunii, floarea soarelui şi lacul. O epocă întreagă în poezie a cântat singure fluierul şi broasca. Cărturarii care şi-au luat drept punct de plecare şi de sosire ţăranul au desonorat întodeauna valoarea acestui meşter de lucruri frumoase şi inteligente, particular de simţitor mai ales la semi-ton şi nuanţă. Ei l-au târât odată la dreapta şi odată la stânga, consacrându-l când naţionalist feroce când comunist, în vreme ce săteanul nostru îşi vedea liniştit de drumul lui istoric, neinfluenţat dar impunând culturii şi sensibilităţii româneşti culte stilul lui de scepticism, învăţat de la viaţă, prietenos, tolerant şi adversar al excesului sufletesc şi fizic.

Literatura noastră suferea, după critică de lipsa romanului. De vreme ce Francezii, Englezii şi Germanii şi înşişi Ruşii aveau roman, adică volume compacte consacrate unui subiect epuizat şi de cele mai multe ori tras de păr, Dan al lui Alexandru Vlăhuţă, de pildă, nu constituia măcar o schiţă a unui gen. Duiliu Zamfirescu, Ion Adam, etc., nu erau romancieri şi toate romanele cititorului aparţineau fabricilor de fascicule, nevasta editorului, o nemţoaică traducând un roman străin pe tijghea şi soţul tipărindu-l în atelierul din spatele prăvăliei. Câtă simţire, hârtie şi limbă stricată au provocat campaniile de editură ale paraziţilor cititului, din fericire nu se mai cunoaşte azi, când romanele originale româneşti se înmulţesc în fiece zi. D-nii Ionel Teodoreanu şi Liviu Rebreanu, singurii primi romancieri recunoscuţi ai literaturii noastre au dat naştere în vre-o doi, trei ani unei triple duzini de autori, din care câţiva au parvenit la fertilitatea normală. Unul din aceşti romancieri s'a legat cu un editor să livreze un roman în 7 zile şi s'a ţinut de cuvânt.

Oricât ar deprecia povestirea aceste repetate rezultate, ele reprezintă un câştig serios faţă de literatura tradusă, chiar când ar fi pur şi simplu furată unei limbi străine. Munca lucrătorului todeauna mai valoroasă decât a transportorului; autorul lucrează, se împiedică, se scoală şi netezeşte: activează direct. In orice caz romanul românesc cinsteşte cât de cât limba în care este scris, oricum ar putea să fie scris.

Dar cel mai bun roman al unui romancier, ca să întrebuinţăm limbajul tecnic, e din zece sau din 20 unul, cel mai apropiat de el, trăit întrucâtva şi cât mai trăit pe lungimile lui. Sunt poeţi care au rămas cu un singur cântec, cu o singură poezie, poezia trăită: e încă mult să poţi da o floare nouă, o singură floare nouă. Schema în care a vieţuit un individ e mai trainică şi mai tare decât orice urzeală intelectuală.

Aş face o propunere cititorilor de romane, o propunere strict personală, menită, poate, să provoace ieşirea la lumină a câtorva povestiri mai bune decât romanele compuse în vederea bibliografiei şi librăriei. Le-aşi propune să-şi scrie fiecare romanul lui personal, cu simplicitate, cinstit şi indiferent de impresia ce ar trebui să facă. Unii cititori, natural, şi le-au şi scris; alţii le vor scrie de-aci înainte — intimidaţi, poate şi unii şi alţii de cruzimea nejustificată a cenzorilor fanatici sau imbecili de pe la foile literare. Lese-şi sfiala de o parte.

Subsemnatul primeşte, adresate pe numele lui, la portar, toate manuscrisele dactilografiate, ale tuturor scriitorilor necunoscuţi şi persoanelor care cred că au de povestit ceva nou — cu intenţia de-a înlesni tipărirea celor mai bune...

T. ARGHEZI

Th. Pallady — Nud

Un roman american de 1300 pagini!...

Colecţiunea „Univers" a dat publicului cititor un şir de traduceri excelente în limba franceză a operelor celor mai de valoare din literatura germană şi engleză. După *„La Montagne magique"* de *Thomas Mann*, *„Elmer Gantry"* de *Sinclair Lewis*, vitrinele librăriilor noastre ne ispitesc cu volumul frumos tipărit, traducerea în limba franceză de excelentă calitate a romanului *„Tragedie Américaine"* de *Theodore Dreiser*.

Să nu se sperie cititorul de cele 1300 de pagini în care se prezintă cartea; odată ce ai curajul să o începi, se citeşte cu mult interes, mai ales în clipele de acum, de oarece în ea găsim aventura cea mai caracteristică „a tânărului american tip" şi care, ori ce s'ar zice, este „o eroare tragică" a civilizaţiei de pretutindeni nu numai a ceeace numim noi americanism.

Eroul, tânărul *Clyde Griffiths* se crede prea superior pentru a întreprinde vre-un meşteşug manual. E din categoria foarte numeroasă a celor ce se cred fiinţe de excepţie, nu se solidarizează nici odată cu familia din care face parte, nu se simte câtuşi de puţin obligat faţă de autorii zilelor sale şi îi judecă cu sânge rece, destul de just, de altfel cu defectele şi virtuţile lor.

Dar nu are nici o pregătire pentru viaţă, e sărac lipit pământului şi îşi alege profesiunea care trebuia să-l deformeze mai bine şi să-i disolve mai bine personalitatea. Intră „groom" la un hotel luxos.

Trecerea din mediul, nu numai sărac, dar şi auster, din casa părintească, în acest mediu de lux şi dezmăţ, în tovărăşia tuturor celorlalţi „groomi", tineri viţioşi, îmbătrâniţi fără vreme în viţiu şi stricăciune, el pierde orice simţ moral şi orice control de sine, în goana după plăcerile grosolane şi costisitoare din acest caravanscrai modern.

Natura lui „fluidă şi nestabilă ca apa" cum o caracterizează Dreiser, senzualismul său neînfrânat, însoţit de sentimentalism, îl aruncă în mrejele unei femei lacome şi uşuratece, care se serveşte de el în toate planurile şi combinaţiile sale. Partea întâi se termină în clipa când vine poliţia să-l aresteze pentru că automobilul, în care era cu alţi tovarăşi, a călcat o fetiţă.

Mediul reprezentat de Dreiser în această parte a romanului este de o grosolănie şi o urâciune morală fără margini. Nici o figură simpatică: adolescenţi egoişti şi josnici, femei neruşinate şi nesăţioase de bani şi plăcere, o atmosferă nerespirabilă de animalitate şi inconştienţă. Nici o rază de lumină sau de omenie, nici măcar o încercare de a gândi, de a reflecta.

A doua parte a romanului se petrece în lumea bogată dintr'un mic centru industrial. Omul cel mai de vază este un unchiu al lui Clyde, Samuel Grifiths, îmbogăţit în scurt timp, mândru de sine şi intolerant, dispreţuitor pentru alţii. Clyde, întâlnit din întâmplare şi fiind simpatic prin înfăţişare, a fost angajat în manufactura bogatului său unchiu, bine înţeles în unul din posturile cele mai dispreţuite ale întreprinderii.

Dar nu l'au invitat la masă decât odată şi nu l'au pus la un birou mai însemnat, decât după ce s'au convins că este ofensător pentru familie ca un om ce poartă numele de Griffiths să fie la un serviciu degradant.

Dar tocmai când începe să fie luat în seamă de cea mai seducătoare şi una dintre cele mai bogate fete din oraş, Sondra Finchley, are o legătură cu o lucrătoare Roberte, singura persoană din roman care e simpatică prin ţinuta ei morala, prin candoarea şi nobleţa ei sufletească. Ea se dă lui Clyde cu toată încrederea, pe când el e hotărît dela început să nu se însoare nici odată.

Mese, banchete, baluri care-l târăsc pe Clyde într'un vârtej ameţitor şi mai ales întâmplarea minunată că a fost luat în seamă de o fiinţă atât de seducătoare ca Sondra îl fac să-şi piardă cu totul capul. Şi ca să scape din încurcătura legăturii sale cu Roberte, care acum este în perspectivă de a deveni mamă, acest senzual nehotărît, sub sugesia unui fapt divers asasinează pe Roberte, aruncând-o în apă în timpul unei primblări pe lac. Paginile în care Clyde este îndrumat spre crimă sunt de o analiză foarte pătrunzătoare şi justă. Intâi *ideia* crimei i se prezintă destul de superficial, ca o posibilitate la care el nu consimte. Apoi îl cuprinde dorinţa din ce în ce mai ispititoare pentru realizarea acestei posibilităţi. Ajunge în cele din urmă la punerea în scenă în gând a peripeţiilor „faptului". In cele din urmă acest nehotărît nu are curajul să meargă până la fapt. Din nenorocire Roberte ea însăşi îl ajută, făcând să se plece barca şi căzând printr'o mişcare greşită în apă.

Clyde fuge fără să facă cea mai mică sforţare de a-i veni în ajutor.

In jurul procesului foarte amănunţit redat, în pagini de o lungime nesfârşită, se desfăşură toată josnicia şi urâţenia morală a societăţii şi civilizaţiei noastre şi a americanismului, care este expresiunea cea mai autentică a ei. Iar pentru încheiere trăsătura cea mai oribilă. Mama lui Clyde nu are bani să vină lângă el în aceste clipe grozave. Se adresează pentru ajutor la ziarele, în care, de când au început dezbaterile, se publică numai reportagii şi interviewuri luate dela ea. I se dă ajutorul, însă cu o condiţie îngrozitoare şi special americană: să scrie ea singură dările de seamă dela şedinţele procesului fiului său! Senzaţionalul şi-a ajuns culmea.

Acest roman este rechizitorul cel mai aspru ce s'a făcut vre-o dată civilizaţiei actuale, al cărei reprezentant este americanismul. Nimic omenos, ba chiar nimic omenesc. Numai egoism. In locul moralei arivismul cel mai cinic şi mai dezmăţat. Dreiser nu face nici satiră, nici ironie, ci numai evocă într'un reportagiu conştiincios şi amănunţit, urmărind un singur lucru: mărturia exactă a faptelor. El e convins că reportajul său nu va schimba nimica şi aceasta se vede din ultimul capitol intitulat „Souvenir".

Mărturia sa nu poate să fie decât blestemul ce trebuie să cadă asupra Sodomei noastre moderne, în care uscăciunea sufletească şi materialismul brut stăpânesc, fără nici un fel de ruşine, în locul legilor morale şi spirituale şi creiază fiinţe ce nu ştiu nici trăi, nici reacţiona cum trebuie în situaţiile vieţii.

M. Onofrei — Portret

Din viaţă — nu din cărţi

Hitleriştii lui Heine

In Germania bântuie nebunia hitleristă. Tineretul — în aceste zile de primăvară, şi de început al dragostei — se uită crunt, cu ură, şi dă lovituri... arătând colţii.

Populaţia evreiască sufere în primul rând prigoana — ea care a dat Germaniei pe poetul iubirii şi al naturii.

In primăvara aceasta tristă — de nesiguranţă şi mizerie obştească — nu ne putem uita cu nădejde cel puţin la generaţiile nouă. Ele vor făuri ziua de mâine. Dar cum? Prin prigoana cărturarilor? Impărţind oamenii — nu după suflet, ci după origină? Şi unde? Tocmai în Germania socialismului, a filozofiei, a poeziei, a ştiinţei — de la găză şi până la grandioasele monumente din zorii istoriei?

Citim informaţiile şi nu ne vine să credem că ţara care a iubit şi a cântat, câteva generaţii, după „Buch der Lieder" al lui Heinrich Heine — s'a sălbăticit ca o hoardă de Boşimani din sudul Africei.

Heine

Natura care se desface în soare, nu spune nimic tineretului. Frunzele uşor zimţate care se răsfrâng.... florile — minuni de delicateţă.... copacii împodobiţi în găteli de mireasă... privighetorile lui Mai.... buclele de aur pe tâmple de porţelan.... ochii albaştri, ca lobelia, ai Gretchenelor... surâsul mai mult al cerului decât al pământului... cântecul limpede al fetelor, inconştiente ca păsările — tot ce primăvara şi tinereţe oferă unui suflet sensibil, n'au glas pentru junii hitlerişti?

Dar limba germană care a exprimat sentimente atât de fine şi cugetări atât de subtile — cum poate îmbrăca vulgaritatea de simţire şi de gândire a aghiotanţilor lui Hitler?

Sau poate viaţa modernă a schimbat, radical, lucrurile. Poate oraşele de beton armat au alungat natura... Poate tânărului nazi — nici femeia nu-i spune nimic.

...Şi atunci divinul „intermezzo liric" pare absurd şi ridicol.

Gardiştii de fier

La noi — cel puţin nu ni-i ciudă.

Suntem o ţară primitivă, cu instincte primare. Totul se manifestă brutal — chiar un act de binefacere, proclamat în gura mare.

Prin unele părţi ale ţării, parcă întâlnim aşezări le Sciţi. Oamenii — cu sarica în spate — parcă iese din peşterile trecutului.

Am trăit în condiţii istorice neprielnice, iar clasa dirigentă — de-o lăcomie feroce — s'a mărginit să exploateze poporul. Nimeni nu s'a gândit să-i pună în valoare tezaurul sufletesc.

Apariţiile întâmplătoare — ca prezenţa lui Creangă în fruntea literelor româneşti — ne arată doar posiblităţile neamului nostru, nepuse încă în funcţiune.

Dacă ravagii de sălbătăcie s'au putut produce în Germania (credem că faimosul argument „kultur" a intrat în hala de vechituri), dar încă aici — unde joacă doar fugitive reflexe de cultură străină pe un teren fecund, neîngrijit încă...

Generaţia socialiştilor români a adus un dor de carte.

Generaţia Gărzilor de fier a pornit războiu împotriva cărţii.

Şi un astfel de războiu — într'o ţară de analfabeţi — nu se poate prezenta decât într'un anumit fel.

Bântue şi pe meleagurile noastre un vânt de nebunie.

Şi în ochii tineri din juru-ne nu ilcăresc versurile lui Eminescu — pline de dragoste şi de natură. Pretutindeni — ură şi brutalitate.

Şi totuşi ca şi în timpul lui Heine şi al lui Eminescu — florile deschise în soare împrăştie acelaşi parfum... privighetorile îşi încearcă glasul pe aceleaşi note de pe portativul suspendat în aer de divinitate — iar fetele surând cu aceeaşi graţie şi tortureazâ cu aceeaşi cruzime.

Hitler

Dar gardistul de fier, cu buzduganul ghintuit în faţa ochilor, nu vede nimic...

M. SEVASTOS

Cântec de ploaie

Domnului Sandu Teleajen

Ploaia din amurg,
Freamătul şi-l scapă.
Depe streşini curg,
Sforile de apă.
Printre norii goi,
Ea din sita-i plină,
Cerne peste noi,
Putreda-i făină.

Pe ferestre seci,
Barda ei albastră,
Bate cuie reci,
In nădejdea noastră.
Palmele-s pe frunţi,
Coatele-s pe scânduri,
Mâini, vom fi cărunţi...
Gândurilor, gânduri.

Pentru ce-am venit?
Pentru care glume,
Pierd necontenit
Sufletul prin lume?
Mi s'a dat să cânt,
Clipa unui ornic,
Când eu simt că sunt
De milenii dornic.

Trebuie în lut
Să te scap lumină,
Să privesc, tăcut,
Propria-mi ruină.
Dela trişti trimişi,
Negură să capăt.
Să-mi ţin larg deschişi
Ochii pân' la capăt.

Ochi! Priviţi mereu!
Poate veţi pricepe,
Tot ce nu pot eu
Niciodată 'ncepe.
Adunaţi din drum,
Mlaştinele oarbe
Şi din melci de fum,
Golul ce vă soarbe.

Adunaţi senin:
Ca din el să-mi bee
Potolit şi lin,
Visul curcubee —

Cum cu blând răgaz,
Cerbii beau din botul
Cerbilor din iaz —
Să mă schimb cu totul.

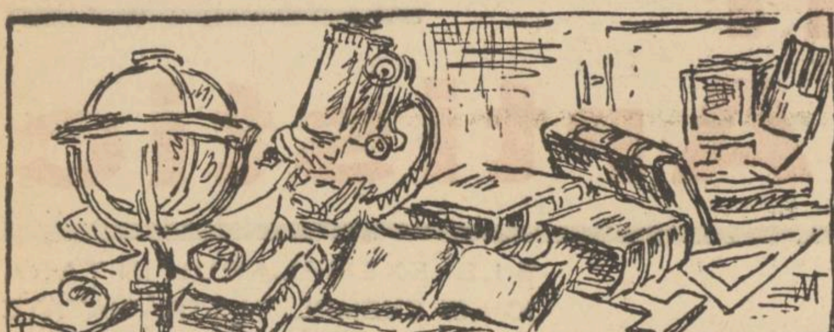
Să mă afle nou,
Ziua care vine.
Ca un vechi ecou
Să răsune 'n mine
Zbuciumul pustiu,
Crâncena otravă;
Şi să fiu, să fiu
Ca un nor prin slavă.

Pân' atunci ascult
Cum se stinge cântul.
Cu mai viu tumult,
Răbufneşte vântul,
Şi pe bălţi, din zbor,
Cu pripite sfârle,
Ploaia tuturor,
Titirezi azvârle.

GEORGE LESNEA

C. Baraschi — Portret

Actualități științifice

Razele ultraviolete și mierea

Doi chimiști germani, studiind pe cale sistematică modul cum sunt absorbite razele ultraviolete de către mierea albinelor, au observat că aceste radiațiuni sunt întotdeauna slăbite în aceeaș măsură, după ce au străbătut un strat de o anumită grosime de miere. Gradul de slăbire nu depindea de proveniența mierei, ci numai de grosimea stratului.

Or, compoziția mierei variază după regiunile de unde a fost recoltată, proporția ei de apă, glucoză, albumină, etc., fiind diferită, după varietatea examinată.

Rezultă de aci că toate felurile de miere naturală au cam acelaș coeficient de absorpție pentru razele ultraviolete.

Dimpotrivă, dacă se adaugă o cantitate cât de mică de corpuri străine (cum ar fi de ex. materii colorante, sacharoză, etc.), folosite în mod curent pentru falșificarea mierei, se produce imediat o variație considerabilă a acestui coeficient de absorpție.

Iată cum razele ultraviolete devin astfel un mijloc sigur și practic pentru descoperirea falșificărilor mierei!

Electrocultura

Ideea de a aplica electricitatea pentru desvoltarea vegetalelor nu e nouă. Incă în 1750 scoțianul Mowbray recunoscuse acțiunea binefăcătoare a descărcărilor electrice.

O serie de încercări recente, efectuate din îndemnul și sub controlul guvernului englez, au confirmat această influență salutară a electricității.

Terenul ales pentru experiențe, era împărțit în două loturi: unul fu destinat pentru cultura normală a plantelor, menite să servească ca „martori", iar deasupra celui de al doilea lot s'a instalat o rețea de fire electrice de înaltă tensiune (15.000 volți). Aceste fire, depărtate între ele cu vreo 2 metri, au fost, bine înțeles, așezate destul de sus, pentru a permite lucrările de cultură a solului.

Tensiunea electrică a rețelei putea fi modificată, după voie, grație diferitelor prize prevăzute pe transformatorul de alimentare. S'au obținut rezultate senzaționale: randamentul culturei crescute în proporție covârșitoare, sporul atingând uneori până la 60%.

Explicația fenomenului este simplă și a fost dată încă din 1875 de către chimistul francez Berthelot. Iată cum se petrec lucrurile: Intre conductorii electrici și pământ, atmosfera este puternic ionizată și planta, supusă astfel acțiunii electricității, absoarbe azotul din aer. Numeroase experiențe au demonstrat această proprietate.

Rămâne de văzut însă dacă prețul instalației electrice necesare pentru electrocultură este compensat prin creșterea randamentului solului. Incercările de până acum n'au condus încă la un rezultat definitiv în această direcție.

Albinele comunică prin unde?

O recentă experiență, curioasă și în aparență simplă, a avut darul să pasioneze pe naturaliști, prin perspectivele nebănuite pe care le deschide.

Iată în ce constă experiența:

La o anumită distanță de un stup de albine se așează într'un vas descoperit, o cantitate mică de apă foarte îndulcită cu zahăr.

Imediat, apare o primă albină, care se fixează lângă sirop, având aerul că-l bea. In realitate însă nu face decât să-și îmbibe cu această soluție perișorii abdomenului, operație necesară pentru fabricarea mierei.

Intâlnind pe tovarășele ei, albina se pune în legătură cu acestea, — așa cum fac toate insectele — prin intermediul antenelor lor. Totuș, nici una din ele nu se îndreaptă spre sirop: se pare deci că nu s'au înțeles în această privință. După un moment, albina revine la băutura dulce și în timp ce e ocupată să bea dintr'însa, se produce un fenomen, neexplicat încă: două din inelele, care alcătuesc abdomenul insectei, se depărtează, lăsând să se vadă o pată galbenă, umedă și strălucitoare.

Intr'o clipă, toate insectele, care sboară în apropiere, se năpustesc la fața locului și iau parte la ospăț.

Se crede că semnalul — dacă într'adevăr avem aface cu un semnal — este emis sub forma unui parfum, parfumul stupului, pe care albinele îl recunosc cu ușurință într'o mie de alte mirosuri. Acest fel de comunicație se stabilește însă atât de rapid, încât naturaliștii s'au întrebat dacă nu cumva avem aface cu o comunicație electrică, în genul telegrafiei fără fir. Ipoteza n'a fost confirmată până în prezent.

Se știe însă că anumite animale pot produce electricitate în organismul lor. Acesta este cazul d. ex. al „peștilor-torpile", care sunt capabili să-și electrocuteze prada lor. Nu este deci exclus ca și în cazul albinelor să existe un mecanism de emisiune și recepțiune de unde electrice.

Microfon la butonieră

Deși radiodifuziunea marilor discursuri a intrat astăzi în practica curentă, foarte mulți oratori se împacă greu cu exigențele unei bune transmisiuni: distanța dela microfon, direcția sunetelor spre microfon, etc.

In plus, trebue să recunoaștem că aceste cutiuțe, rotunde sau dreptunghiulare, purtate pe suporți fixi sau mobili, stânjenesc într'o mare măsură pe orator.

„Microfonul miniatură" înlătură acest neajuns.

Cântărind numai 40 grame, cu un diametru de 2,5 cm., legat cu amplificatorul printr'un fir flexibil de 10 m. lungime, acest microfon se poate fixa, cu ajutorul unei agrafe, la butoniera hainei celui care vorbește. Bine înțeles, toate precauțiunile sunt luate: înveliș de cauciuc, umplerea completă a microfonului cu cărbune, etc..., pentru a evita transmiterea sgomotelor rezultând din frecarea aparatului de haina oratorului, și deplasarea microfonului.

Rezultatele obținute sunt tot atât de bune ca și cele realizate cu microfoane de dimensiuni normale. Mai mult încă: se pare că „microfonul la butonieră" dă o transmisiune mai naturală, întrucât nu e influențat de vibrațiile pieptului conferențiarului, așa cum se întâmplă cu microfoanele obișnuite, instalate imediat în fața toracelui oratorului.

O altă întrebuințare curentă își va găsi „microfonul miniatură" la radio-reportagii. Reporterul, care ia interview-uri și înregistrează imaginea convorbitorului său, grație unui aparat fotografic aproape invizibil, va putea de acum înainte să fixeze și graiul acestuia, printr'un procedeu tot atât de discret.

Luminatul automat al orașelor

De curând s'a instalat în orașul Albany, din Statele-Unite ale Americei, un aparat de încercare, destinat să aprindă automatic toate becurile electrice, care deservesc iluminatul public.

Principiul de funcționare al acestui dispozitiv utilizează proprietatea celulelor fotoelectrice de a se lăsa străbătute de un curent electric slab, imediat ce sunt atinse de o rază de lumină.

Acest curent poate servi la acționarea unui releu, care comandă întreaga instalație electrică a orașului. Lucrurile se petrec în modul următor: îndată ce lumina zilei este suficient de slabă (independent de ora asfințitului, variabilă după anotimp) celula fotoelectrică nu mai permite trecerea curentului electric, ceeace provoacă — prin intermediul releului — o aprindere imediată a lămpilor. Manevra inversă se efectuează automatic în zorii zilei. Celula fotoelectrică, instalată pe acoperișul unei clădiri, este orientată în spre nord, în așa fel ca să nu fie izbită direct de razele solare și să primească oarecum o „valoare mijlocie" a luminei zilei.

S'ar putea, firește, întâmpla ca un nour întunecat, trecând în fața soarelui, să producă o aprindere inutilă a lămpilor publice și să le stingă apoi după câteva minute.

Deasemenea, pe vreme de furtună, un fulger, prin iluminarea lui subită, ar putea stinge toate luminile, pentru un scurt interval, aducând astfel prejudicii inadmisibile într'o rețea de iluminat.

Pentru a înlătura aceste neajunsuri, releurile sunt construite în așa fel ca să nu reacționeze decât după un timp mai îndelungat, și nu la primele impulsuri de lumină.

Incercările efectuate cu acest dispozitiv în orașul Albany au dat deplină satisfacție. Actualmente e vorba ca procedeul să fie aplicat și în alte orașe din Statele-Unite, în special în Schenectady.

I. S.

CITIȚI TOȚI AZI SENZAȚIONALUL ROMAN:
PROFESORUL KRANTZ
de MAURICE RENARD
în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
Lei 4, Romanul complect. — La chioșcari și librari.

PANTELEIMON ROMANOV

Actrița

Printre lucrători ajunsese popular numele artistei Ana Reinhardt, celebră prin atitudinea sa antireligioasă.

Mai ales noua ei pantomimă „Răzvrătirea" deslănțuia înlăcărarea sgomotoasă a auditoriului.

Pe această femeiușcă bălaie și micuță lucrătorii n'o numeau decât „artista noastră", fiindcă nu aflau în jocul nimănui atâta sinceritate și adevăr.

Odinioară proprietara unor moșii întinse și a unei case bogate, ea trecuse în anul revoluției prin toate mizeriile. Și grațioasa făptură, care-și fermecase oaspeții cu vocea-i măiastră, spre a nu se stinge de foame, hotărâse să-și întrebuințeze însușirile întru agonisirea pânii cea de toate zilele.

Ajunsese la Oficiul de Plasare al actorilor și cânta de câteva ori pe seară pentru două-trei ruble, în cabarete ieftine, unde, în lipsa unei cabine de toaletă, își aștepta rândul, stând în picioare, în coridorul scârnav. Și nicidecum nu se pricepea și nu putea să-și apere demnitatea în mijlocul unor desfrânați ticăloșiți, fără conștiință, cărora le era cu desăvârșire indiferent în ce fel își câștigau traiul.

Și făcând rost pe săptămână de abea două ruble jumătate, era silită să ducă felul de viață în care ți-e teamă să întâlnești cunoscuți și nu te avânți în stradă spre a nu trece pe lângă brutării și a nu fi ispitită de gustoasele pânișoare, obraznic înșiruite în rafturi.

In ultima vreme nu avea pudră (lipsă ce niciodată nu-i fusese cu putință să-și închipuiască).

Rușinată față de ea însăși, întrebuințase praf de dinți în loc de pudră.

După ce zăvorea, prevăzătoare, ușa, își spăla singură cămășile în castronul de supă. Când nu-i mai rămăsese decât o singură cămașă și fusese nevoită să-și facă degrabă alta dintr'o față de pernă, tăiase la mijloc o deschizătură spre a trece capul, după ce descususe colțurile.

Dar praful de dinți înlocuind pudra o jignea mai mult decât lipsa pânii și a rufelor. Nu-și lămurea singură de ce.

Ori decâte ori se spunea că viața dinainte n'o să se înapoeze și trebuie să se împace cu cea nouă, nu încerca decât spaimă cumplită. Ce însemna să te împaci cu viața cea nouă? Să nu crezi în Dumnezeu, să scuipi pe jos, să umbli cu unghii murdare și să ți se ia casa!

Nu! Mai bine moartea!

Ce putea fi atrăgător în asemenea viață în care nu era nevoie nici de duioasele elegii ale lui Ceaikovski, nici de mână de femeie, devenită subțire și rafinată dealungul secolelor, nici de acea înduioșetoare gingășie, care vrăjise pe cei de seama sa?

Deși, cu toate că fusese totdeauna bună și lipsită de răutate, nu putuse da nimic societății în afară de aceste însușiri.

Acum însă, fără veste, s'a ivit schimbare neașteptată.

A fost angajată pentru pantomima „Răzvrătirea". Din acea clipă isbânda i-a surâs.

Nu știa de ce jocu-i deslănțuește asemenea înflăcărare. Juca simplu, naiv, precum trăia. N'ar fi putut altfel. Insă la fiecare apariție a sa, sala rămânea fermecată. (Ea o simțea).

Poate fiindcă-și trăda starea sufletească prin mișcări, nu prin cuvinte. Poate impresia era adâncă, deoarece această femeie micuță avea trup plăpând, ochi inocenți de copil, sticlind de duioșie neobișnuit de mișcătoare. E cu putință și una și alta. Oricum jocul său era neînchipuit de puternic.

Astfel își împărtășesc sentimentele spectatorilor numai acei ce au încercat ceeace joacă.

Publicul de muncitori simte pe dată sinceritatea. Deasemenea simte falșul și afectarea când actorul inteligent, cu vocea educată, pronunță cuvinte populare rostite în viața de toate zilele cu totul altfel. Minciuna e descoperită fără întârziere.

Auditoriul muncitoresc e indulgent. Aplaudă cu mărinimie chiar când nu-i totul pe deplin isbutit. „De aceea și există scena! Vezi că, ori cum, asemenea lucruri nu se petrec într'adevăr! Nu se poate lua totul în serios. De altfel ei se străduiesc pentru noi!" Iată de ce, chiar cel mai prost executant nu rămâne fără îmbărbătare.

In schimb ei recunosc numai decât pe cei ce le desvăluie „adevărul" și aplauzele răsună cu totul altfel.

*

In sală toți acei care n'au văzut încă noul spectacol își pun întrebarea: cum va înfățișa asemenea femeie micuță „Răsvrătirea?"

Se pare că pentru așa ceva e nevoie de gloată fără număr. Cum s'o înlocuiască ea singură?

Cortina s'a înălțat. Programul a început.

Intâi au intrat cântăreți în costume țărănești și în opinci. Cântând, scuturând din mâni, au jucat „Căzăceasca".

Flăcăului de sat, cu cămașă nefiresc de curată și de bine călcată, i se vedea la spate părul negru vâlvoi subt peruca roșie. Și era caraghios că el, singur, nu bănuia acest lucru.

Neobișnuitul său zel însă a stârnit dorința de a-l îmbărbăta. „De bună seamă nu-i ușor să-ți agonisești pânea!" a chibzuit fiecare.

Apoi a intrat, încălțat tot în opinci, împopoțonat tot cu perucă roșie, un povestitor, istorisind întâmplări din popor a căror sare se găsea în cuvinte rostite pe dos așa cum se presupune că le pronunță oamenii lipsiți de învățătură.

De fapt auditoriul, deși ar fi putut fi jignit, l'a aplaudat și pe el cu mărinimie.

Cortina a căzut. A ieșit regisorul în surtuc și a adus vestea așteptată de mult cu nerăbdare.

„Ana Reinhardt în noul său număr „Răsvrătirea".

Toți au amuțit. Sunetele surde, grăbite ale muzicii se scurg cași cum ar isvorî de undeva de după zidurile groase, mohorîte.

Fără sgomot, repede, cortina s'a tras la o parte.

Scena înfățișează o închisoare, un colț de perete din pietre jilave, stropite de șiroaie de var, o ferestruică mică cu grilaj de fiare groase. Pe jos, un mănunchi de paie. In celălalt ungher un pupitru acoperit cu postav roșu. Deasupra-i o evanghelie, o cruce de lemn.

Ochii sunt pironiți pe ușa cu trepte a închisorii. Ce o să se arate acolo?

Răsună acorduri sfâșiate parcă strunele pianului s'ar frânge. Pe treptele de piatră se prăvălește trupul plăpând, îmbrâncit de pumnii nemiloși ai călăului.

E ea: corpul micuț zace ghemuit, fără apărare, pe pardoseaua de piatră. Se vede numai spatele slab și părul bogat de aur, curgând răsfirat pe jos. Inalță domol capul. Pe obraz e încă așternută durerea pricinuită de loviturile îndurate. Cată cu teamă copilărească în preajmă, la paiele de pe jos, la fereastra cu grilaj.

In ochii săi nu-i întipărită acea exagerată jale și spaimă, care, de obicei, sunt înfățișate pe scenă. Fața ei e fața unui copilaș căruia nu i-au secat încă lacrimile în urma mâhnirilor încercate, a cărei atenție însă a fost atrasă de noua încăpere.

Dar încăperea e săracă: un mănunchi de paie, un gemuleț zăvorât. A priceput tot. Intr'o fulgerare cugetul înfricoșat își dă seama: e îngropată.

Svâcnește drept în picioare, se svârle peste ușă, se agață de zăvorul greu, își mușcă mânile, desnădăjduită.

Pentru ea spectatorii nu există. Nu există norodul din sală. E stingheră în fața ușii zăvorâte pe vecie, pe care n'o s'o poată descuia. Nu-i rămâne decât să-și sfarme capul de scândurile grele, să-și muște mânile spre a înăbuși încredințarea că e înmormântată de vie.

Și dintr'odată o singură dorință se aprinde în pieptul sutelor de oameni din spatele ei: să sboare toți în ajutor și, subt apăsarea umerilor voinici de muncitori nu numai ușa dar și zidul să se prăbușească.

Pe neașteptate fața chinuită a micuței femei a tresărit; privirea a alunecat asupra pupitrului roșu cu cruce. Postavul roșu, — simbolul sângelui ei care va curge, poate mâne, poate azi. In ochii mari, deschiși, lucește groază tăcută, fără cuvinte, apoi groaza se preface în cucernicie și spăsenie. Se târăște în genunchi, năpădită de durere, cu mânile întinse, cu lacrimi aninate de obrajii albi.

Dintr'odată înalță capul ca isbită de un gând, se uită țintă la pupitru, la cruce, se ridică și, cu curiozitate, cu înțelegerea abea mijind, prinde a le cerceta. Le ia în mână, duce mânile la ochi ca pentru a se feri de hipnoză.

Sala a înghețat. Nu se mai aude decât suflarea înăbușită a sute de piepturi. Intr'o vreme ea întinde urechea, isbită de un sgomot venit din dosul scenii. Tresare. Inaintează spre ușă, cu crucea în mână. Svonul se apropie, se deslușește limpede imnul revoluționar, pașii repezi a mii de picioare.

„Isbândă!"

Fața sa se transfigurează, se aprinde, strălucind de fericire supraomenească și în întreaga sală se răsfrânge zâmbetul de bucurie și de biruință.

Nu mai e roaba măruntă și sărmană, s'a înălțat, a crescut, ochii măriți sclipesc. Pe neașteptate frânge crucea de genunchi, o calcă în picioare și, smulgând învelișul pupitrului ca semn al biruinței se repede în întâmpinarea strigătelor, spre ușa grea a închisorii, care se deschide dinainte-i.

In sală mulțimea urlă, răcnește, bate din palme, înebunită. Ea, devenită iar femeia fără apărare dinainte, iese pe scenă, întinzând brațele parc'ar vrea prin acest gest să-și dea toată inima acestor oameni. Se închină, zâmbește limpede și liniștit.

Reprezentația a luat sfârșit. In cabină, artista și-a șters fardul în fața oglinzii, a primit cele zece ruble, a ieșit. A ajuns acasă, și-a deschis odaia. Inăuntru se află un pat mare, vechi, două portrete ale strămoșilor în uniformă de general, lângă perete o măsuță, purtând ibricul de cafea. Acum mănâncă pâne cu icre, bea cafea cu lapte.

E târziu. Se desbracă, apoi pe covor, înaintea patului, numai în cămașă, cu picioarele micuțe desculțe, se roagă fierbinte în fața crucifixului și, făcând semnul crucii, strânge tare degetele subțirele, apăsându-le cu evlavie pe frunte. După ce bate mătanie, zace îndelung neclintită la pământ.

Il roagă pe Dumnezeu, dacă se poate, s'o înțeleagă și s'o ierte, fiindcă tot ce a făcut a fost numai pentru scenă, ea însă i-a rămas devotată din toată inima ca odinioară.

Dar să întrebuințeze praf de dinți în loc de pudră, nu mai are putere.

Din rusește de O. M.

Marele concurs al «Realității Ilustrate» pentru fotografii amatori

Ce este albumul de fotografii.-Premii în valoare de 30.000 lei.-
Cea mai originală întrecere între amatori

„Realitatea Ilustrată", a lansat un nou concurs extraordinar, printre amatorii fotografi, cari vor avea astfel un nou prilej de a-și valorifica talentul.

Se știe că în ultima vreme, fotografia a luat un mare avânt în România și acest fapt îmbucurător trebue bine susținut. „Realitatea Ilustrată", în tendința ei de încurajare, a lansat un „Album de fotografii", al cărui scop este de a forma un nou contingent de fotografi-amatori.

Albumul de fotografi cuprinde zece foi și în fiecare foaie se găsesc câte zece careuri, în care urmează să fie lipite fotografiile.

Acestea vor fi făcute de către concurenți, copiind clișeele care au fost puse în comerț în acelaș timp, în plicurile speciale pentru album. Sunt o sută de feluri de clișee, împărțite în zece categorii, ce sunt însemnate în album.

Concurenții au obligația de-a completa albumul cu fotografii variate, cât mai bine reușite și așezate fiecare în categoria respectivă.

Toți acei cari completează albumul în felul arătat, vor putea câștiga unul din premiile în valoare totală de lei 30.000, repartizate astfel:

Premiul I	**10.000 lei**
Premiul II	**5.000 lei**
Premiul III	**3.000 lei**
IV—XII	**câte un aparat fotografic „Agfa", ca premiu de consolare.**

La acest concurs poate participa oricine, cu excepția fotografilor profesioniști, a membrilor comisiunii ce vor decerna premiile, sau a redactorilor revistei „Realitatea Ilustrată".

In albumul de fotografii se găsesc toate instrucțiunile de procedare la copierea și developarea fotografiilor, și ținem să atragem atenția că nici un concurent nu are nevoe de cunoștințe speciale pentru a participa la acest mare concurs. Nu se cere laborator, nici cameră obscură, iar chemicalele, hârtia, negativele și rama pentru copiat, se găsesc în plicurile speciale ale albumului, care se găsesc de vânzare la toate chioșcurile de ziare. **Prețul albumului de fotografii este de lei 10, a plicului No. 1 lei 10, iar a plicurilor următoare lei 5.**

Amanunte mai ample publică în ultimul număr, excelenta revistă „Realitatea Ilustrată".

A APARUT:
FLOAREA DIN POVESTE
POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET
de N. PORA
UN VOLUM DE 210 PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50
Editura „Adeverul". — De vânzare 'a toate librăriile din țară

Caleidoscop intelectual

■ *„Românii e deștepți", cartea de satiră socială a d-lui Camil Petrescu va apărea în curând în editura „Cultura Națională".*

*

■ *Tot în această editură se află în pregătire studiul vast al* d-lui George Călinescu despre „Opera literară a lui Mihail Eminescu".

*

■ *Se anunță o ediție critică a operelor lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, îngrijită de d. Alexandru Rosetti.*

*

Editura „Adevĕrul", atât de tânără și atât de serios organizată, a reușit într'un timp destul de scurt să grupeze în jurul ei pe fruntașii literaturii noastre: Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Gala Galaction, Jean Bart, C. Stere, Damian Stănoiu și alții.

Continuând această rodnică activitate, editura „Adevĕrul", anunță următoarele cărți noi:

„Destinul lordului Thomson of Cardington" de Martha Bibescu.

„Eminescu" de Barbu Lăzăreanu.

„Viermii pământului" de C. Ardeleanu.

„Clopotele din mânăstirea Neamț" de Gala Galaction.

„Memoriile Agathei Bârsescu".

„Adela" de G. Ibrăileanu.

„In căutarea mea" de Demostene Botez.

CITIȚI REVISTA
REBUS
Prețul 5 lei 20 pagini

Citiți:
„LECTURA"

Peste câteva zile va apărea Nr. 4 din revista
Viața Romînească
cu numeroase cronici semnate de cei mai de seamă intelectuali și cu următorul sumar:
OCTAVIAN GOGA
POEZII
I. AGÎRBICEANU
CONTRASTE
CONST. KIRIȚESCU
ȘOMAJUL INTELECTUAL
I. SUCHIANU
NOI PROASTELE
PAUL ZARIFOPOL
POLEMICĂ ABSTRACTĂ
VICTOR I. POPA
ACORD FAMILIAR

„Regine Incoronate"

D. Gr. Tăușan, începând o serie de cronici literare în Viitorul, *se ocupă mai întâiu de romanul* Regine încoronate, *datorit Reginei Maria.*

Reproducem aprecierile d-lui Tăușan:

„Incepem seria informativă cu romanul în două volume care are drept autor pe M. Sa Regina Maria a României, (volume editate la „Adeverul") cu titlul „Regine încoronate".

„Romanul acesta e o istorisire duioasă, menținută pe un plan de mare tragedie, a unei Regine îmbătrânite care trăește în sihăstrie și îndurerată cu gândul la grandoarea apusă și-a unei Regine tinere, nostalgică, dornică de țara ei îndepărtată, și pe care coroana o apasă și-o doare. Este femeia cu-o sensibilitate ce nu-o pot învinge datoriile austere ale marei ei sarcini. Romanul M. S. Regina Maria se prezintă ca o mare frescă, cu evocări de persoane cari trăesc o viață ce-o înțelegem: cu o atmosferă din vis și reverie, care face din acest roman o poveste cu atmosferă shakesperiană, în care decorul și costumul pot fi ori-cum, pentrucă ceiace stă pe primul plan este analiza profundă a sufletului omenesc. Autoarea „Reginelor încoronate" posedă darul evocărei dinamicei externe și de aceia descripțiile sale atât cele referitoare la viața internă cât și la fenomenologia externă sunt aproape totdeauna minunat de reușite artisticește. Iată la întâmplare o scenă de fugă și de urmărire ce-o face Regele pentru a prinde pe tânăra sa soție, Regina Izvana: „și ca un vultur urmărind o turturea tânărul Rege se repezi în urma Reginei, care fugind de dânsul își recăpătase tot prețul de odinioară. Astfel va urmări totdeauna omul lucrul pe care-l pierde și va socoti fără preț ceia ce-i stă în mână.

„Intr'un avânt de mânie talazurile sălbatice se asvârleau în urma călărețului. Glasul lor răgușise de furie, și valurile tunau, urlau, vâjâiau și se rostogoleau alergând și sfărâmându-se dealungul malului, dar mânia lor era neputincioasă. In zadar își risipeau puterea... Din toată frământarea lor nu rămânea decât o linie de spumă bulbucată, stăvilită de ierburi de mare și pietriș, pe

REGINA MARIA

care hohote de veselie o purtau mai departe ca o zăpadă răscolită, topită înainte de a atinge pământul".

„Am dat *exempli gratia* acest scurt pasaj descriptiv. In cele două volume astfel de plasticisări, sunt numeroase. Se vede, de aci, că „Regine Incoronate" este o lucrare ce se așează printre cele mai bune romane de gândire și de liniștită încântare.

N a d i a

— Fragment —

In zi leșietică de Decembrie, cu lumină înoptată de amurg, cu bură mărunt cernută ca prin sită deasă, Nadia a pornit la drum, întovărășită de Irena Marincu, o vecină mai în vârstă.

Au pătruns în tren prin fereastra vagonului și au călătorit cu mare trudă, cu nespusă osteneală până la Costești. Au descins în forfot, în clocot de oameni de neînchipuit. Iar aceste roiuri voiau să plece toate cu trenul care venea înțesat.

Nadia își măsoară geamantanul cu negrăită îngrijorare, îl cântărește din ochi și scutură, neputincioasă, dintr'un umăr. Niciodată nu va fi în stare să-l înalțe, să-l poarte prin acea fierbere. Hamalii nu mai intră în vagoane. Nu mai stă în puterea lor să răsbată prin poporul des în necontenită mișcare ca talazurile unei mări neliniștite.

In restaurant, prin fum gros de tutun ca pâcla, Nadia, urmată de aproape de Irena, despică, zorită, gloata, în timp ce privirile-i pribegesc în mare pripă de pe o față pe alta. Trebue aflat un cunoscut, altfel vor fi silite să aștepte până a doua zi, când nu e sigur că vor avea mai mult noroc.

Domnul de colo seamănă cu X., dar vai! nu-i el, nici tânărul de dincoace nu-i Y. Ah! Dumnezeu fie lăudat! Iată-l pe Traian Vasiliu, din orășelul lor, îndeobște nespus de îndatoritor cu cocoanele.

— Bună ziua! — strigă Nadia peste capete.

— Bună ziua! — răspunde el cu buzele încleștate în schimă de durere.

A isbutit să scoată numai trupul înainte în vreme ce amândouă brațele au rămas în urmă, împiedecate ca la pușcăriașii, legați cu mânile la spate. Nu poate sălta la loc pe frunte pălăria căzută pe un ochi, deși strâmbă amarnic din sprânceana rămasă liberă. Spintecă valul omenesc, îmbrâncind la dreapta și la stânga cu coatele până ajunge, prăpădit și frânt, înaintea Nadiei.

— Domnule Vasiliu! Indură-te de noi, ajută-ne! — îl roagă tânăra fată. — Și eu și doauna Marincu avem geamantane și nu știm cum vom răsbate.

— Firește, o să vă ajut! — mormăie el cu zâmbet înghețat.

In clipa următoare s'a șters în mulțimea, care l'a înghițit fără urmă.

— A fugit! — se posomorăște Irena și o cută i se sapă adânc între ochi.

— Are dreptate. Cugetă că singur abea o să-și facă rost de un loc. cum să mai poarte și grija noastră?

— A pierit bunătatea din lume! — se răsvrătește Irena.

— Bunătate? Aci! N'ar avea pe unde să se strecoare! — rostește Nadia râzând silit.

Miros ascuțit de nădușală, de tutun ordinar înțeapă nasul, ochii, îneacă răsuflarea. Cele două călătoare grăbesc spre ieșire. Afară, le învăluie frig nesănătos și jilav, se furișează prin hainele umede, care nu mai țin cald. Se prăbușesc pe geamantanele scoase după vajnică luptă corp la corp și rămân așa, năucite, neclintite, în așteptare mută.

Intr'un târziu felinarele trenului rumenesc negura. Se apropie un fel de șarpe uriaș cu sute, cu mii de capete. De pe acoperișuri, de pe trepte, de pe tampoane, cu trupurile pe jumătate ieșite pe ferestre, atârnă ciorchini de oameni. Mulți cad, pe alții îi ucid sârmele telegrafului sau îi sfâșie tunelurile, cine să mai ia seama la asemenea mărunțișuri?

In năvala năprasnică a celor de jos, în împotrivirea dârză a celor de sus se dă luptă avană pe viață și pe moarte. Tropote, ropote, țipete, urlete, scâncete, mugete, vaete, înjurături, blesteme, fluieratul și pufăitul locomotivei se amestecă, se învălmășesc în sgomot drăcesc, pe care nimeni nu-l aude.

Irena și Nadia, târâte de la un capăt al gării la celălalt, fără a face singure un pas, nu se încumetă să se avânte. S'au tras la o parte și cată, buimăcite, la norodul însălbăticit, care a uitat orice afară de pornirea oarbă ce-l îndeamnă să calce, să strivească pe cel slab și nevolnic spre a ajunge mai repede la țintă.

Fără veste Nadia tresare. Traian Vasiliu, cu fața încrețită de strâmbătură tainică, o bate încetișor pe umăr:

— Eu o iau în altă direcție, — murmură el. — V'am găsit însă „prilej nevisat!" Domnule Șef, călăuzește doamnele...

Primește cu modestie mulțumirile și se mistuie pe dată. Nadia și Irena, înviorate, urmează pala de lumină dreptunghiulară pe care lanterna conductorului o svârle pe mâzga umedă și lunecoasă. Umbrele făpturilor întâlnite în cale se subțiază treptat, se înalță pe pomi, fug pripite înapoi, se topesc cu desăvârșire în întuneric.

Trec încrucișările de șine, gonesc departe, ajung lângă un vagon ce abea se deslușește în besna devenită adâncă. Li se îngăduie să se urce după ce fiecare plătește cinci lei. Sus, ghetele pleoscăie în băltoace, se poticnesc în gropile podelii. Cineva scapără un chibrit spre a căuta geanta Nadiei. Se tânguia c'a pierdut-o, deși o ținea strâns la subțioară. In pâlpâirea slabă și nesigură se lămurește un vagon de vite, împânat de țărani, foind în mijlocul unor scârnăvii de nedescris.

Dintr'odată lumea năpădește încăperea, năvălește din toate părțile ca o oștire de furnici. Nu mai e chip să te miști. Negreșit în timp de pace călătoria animalelor era mai plăcută

Un soldat, zărind în fund două cocoane, prinde a deșerta ca dintr'un sac murdar, grosolăniile, înjurăturile și glumele în doi peri, adunate în decursul anilor. Și fiindcă ele tac, soldatul, întărâtat ca de jignire nedreaptă, se repede îndărăt, spre a le isbi cu spatele. Nadia și Irena se țin de mână și plâng cu obidă. In zadar se fac mititele, caută să ia mai puțin loc. Soldatul nu află astâmpăr.

— Două amărâte! — șoptește Irena.

Deși Nadia a pierdut răbdarea, nu cutează să facă gălăgie, ci îngână cu blândețe:

— Domnule, ia seama! Ne strivești!

— Iacă-tă măi! Au și grai puicuțele! se răstește soldatul cu neasemuită obrăznicie. — Păi ce, eu sunt de vină? Mă împing și pe mine ăi din față!... Adică... vreți să vă dau pace?... Ia faceți geamantanele încoa la taica. Că ce, eu n'am picioare, pă mine nu mă dor?...

Inainte de a-și isprăvi bine vorba, le lovește iar cu mânie sporită. Fără a se mulțumi cu atât, se leagă stăruitor de o femeie de alături, ale cărei țipete ascuțite sfâșie tăcerea și nu se alină până ce soldatul nu-i dat afară.

Nadia n'a apucat să răsufle ușurată. Un țăran, luându-i genunchii drept căpătâi, se pregătește a dormi pe ei ca pe pernă.

— N'am loc! — mormăie el împăciuitor la întâmpinările tinerei fete și se pornește pe sforăit sgomotos.

Nadia sosotește cu îngrijorare că în scurt pielea sau părul îi vor adăposti vietăți mărunțele și turtite. Gândurile sunt întrerupte. O femeie a găsit cu cale să i se cuibărească în spinare ca pe scaun. Incălzește puțin umerii înghețați dar îi sdrobește aproape subt greutate. Tânăra fată o roagă să plece. Femeia nu se urnește. n'o învrednicește cu răspuns. Pe neașteptate Nadia sare în sus, femeia se rostogolește jos, fără zăbavă însă se așează din nou ca pe un loc la care ar fi pe deplin îndreptățită.

— Ascultă! — gâfâie Nadia la capătul puterilor. — O să mă înăbuși. Mâne, trupul o să-mi fie fără suflare. O să se cerceteze, o să se dovedească felul în care m'ai omorât și ai să înfunzi pușcăria.

După asemenea cuvinte femeia a hotărât să se rezeme cu mai puțină cruzime de umerii spetiți.

La o stație s'au suit noui călători. Lumina unui fanar fâlfâie neașteptată și vie deasupra capetelor răsărite din toate părțile, de unde ți-ai fi închipuit mai puțin. Gâturile se răsucesc, ochii clipesc aiuriți spre ceeace ar trebui să fie ușă, totuși privirile nu se împiedecă de asemenea lucru de prisos. In vagonul, deschis la mijloc pe amândouă laturile, crivățul se învârtește cu îndârjire printre trupurile încâlcite, până aci strâns încremenite în nemișcare și fuge prin despărțiturile scândurilor prost îmbucate una în alta.

In tavan, în loc de lampă, spânzură două picioare. Un nenorocit de pe acoperiș încearcă să le încălzească în acest fel ciudat. Proaspeții veniți sunt voioși, au gust de pozne. Câțiva băieți se agață de opincile încălțate peste turetci vechi, sfârtecați pe alocuri, înțeapă cu ace picioarele atârnate. Cel de sus caută să le tragă afară și isbutește anevoie, în hazul priceputilor glumeți.

Intr'un răstimp cele două opinci se cumpănesc iar domol, odată cu clătinările vagonului. Pe semne e ger crâncen afară.

Mijește de zi, o zi tot înegurată și posomorîtă, când trenul poposește în gara București.

— Să nu-i dea Dumnezeu omului cât poate îndura! — rostește Irena.

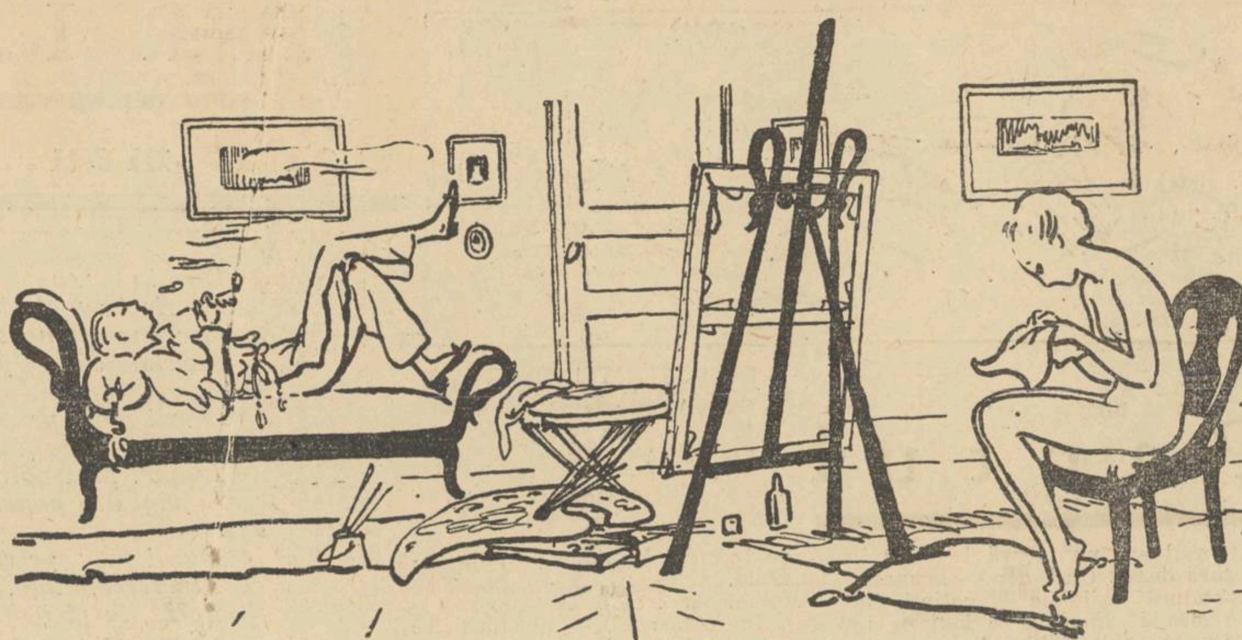
Nadia ar dori să întregească înțeleptele cuvinte, dar gâtleju-i răgușit nu scoate decât șuierături nelămurite.

S'a ales cu o răceală cumplită, rod al „minunatei" călătorii.

OLGA MONTA

I. Tureatcă Madonă

P l a s t i c a

Salonul Oficial (II)

Din cele trei sute de lucrări înfățișate de Salonul Oficial, vizitatorul capătă o sugestivă viziune de ansamblu asupra mișcării noastre plastice.

Mina Byck-Wepper Autoportret

Ne vom ocupa de fiecare expozant în parte.

In sala din dreapta:

Ana Asvadurova, în compoziția „Răstignire", are o fluiditate cromatică din care nu lipsește înrâurirea tușei lui Pallady.

Maria Brateș-Pillat Portret

Moise Gamburd expune două compoziți cu țărănci basarabene într'o tonalitate caldă și cu vădite tendințe decorative.

Tasso Marchini, în natura moartă, supără prin abuzul de galben și lipsa construcției. Planurile se suprapun nefiresc și uneori se confundă.

Costin Petrescu, maestru cu reputație în pictura murală, are la șevalet o paletă foarte ingrată, din care materia apare complect lipsită de vibrație, uscată și mată. Tehnica aceasta străină de subtilități transformă efectele de lumină în pure trivialități.

Zoica M. Lăzărescu manifestă frumoase intențiuni cromatice. In lucrările d-sale se simte însă absența desenului.

Călin Alupi încearcă, fără mijloace deosebite, să coloreze scheme stângace.

Liuba Corneliu se mentine într'un impresionism dulceag, rezultat probabil al școalei ungurești din Baia-Mare.

Ion Isac expune un peisaj de iarnă strict ilustrativ, — o stradă din Timișoara, căreia nu-i lipsește perspectiva, dar la care artistul a studiat superficial zăpada, materie foarte greu de pătruns.

Octav Roguski persistă într'un pointilism banalizat, gen Sisley, care are ceva din pudra multicromă a confettelor.

P. N. Tudor expune o natură moartă obișnuită, cu măr și cană, — în care desenul e neglijat.

Aurel Kessler, după o absență îndelungată, aduce un peisaj pe care l-am mai văzut într'o expoziție la „Cartea Românească", și care este vădit influențat de maniera lui Derain. E o formulă din care artistul nostru ar trebui să evadeze.

Măndia Ullea Peisaj

Dan Băjenaru, în progres față de ultimele sale lucrări, dar trebue să se ferească de unele game dulcege.

Mihail Mitache are în general o culoare simpatică, dar încă neadâncită. Planurile peisajului sunt decupate, manifestând vădite tendințe decorative. Se cere totuși mai mult insistență asupra părții pur picturale a tabloului.

Cornel Cenan—constructivism cu planuri opace de lemn și preocupări decorative.

Laura Cocea — știe să picteteze, dar prin manieră și culoare amintește pe Cornescu.

Maria Popescu — gutui, carte, cană...

Constantin Mihalcea, pe care l-am urmărit cu interes în alte manifestări, se prezintă de astă dată mult mai șovăitor, utilizând un impresionism compromis și ca manieră și ca scară cromatică. In peisaj, planurile se contrazic, pictorul dovedind ignorarea unor elementare noțiuni de perspectivă.

Nina Arbore Autoportret

Nicolae Marinache și-a schimbat complect maniera.

E, fără îndoială, o maladie a tineretului nostru plastic de-a adopta în fiecare sezon formula unui meșter cunoscut, în loc să-și definească drumuri proprii.

D. Marinache lucrează astăzi sub înrâurirea modernistului Rousseau, de care sunt dominați și alți colegi ai d-sale care studiază în Franța, cum e bunăoară d. *Cornel Grigorescu*.

H. BLAZIAN

Recreația

— Din viața de liceu —

Recreația pentru un elev din cursul superior e cu totul alta, decât a unuia din cursul inferior.

Recreația noastră din ultimii ani e lipsită de orice farmec; nu e libertate, ci o încătușare prefăcută. E ca o babă hârcă și zbârcită, o vrăjitoare cu nasul încovoiat, al cărui vârf atinge bărbia obraznic ascuțită; o iazmă, care-ți rânjește printre dinții vineți. Recreația, în ajun de teză e o frământare fără noimă; în pragul unei vânători dăscălești printre învățăcei e o teamă, o panică indescriptibilă; clae de întrebări printre elevi, vrafuri de răspunsuri citite cu înfrigurare de pe notițe; înaintea unui „obiect" ușor, plictiseală și prilej de autocompătimiri; pauza întru așteptarea unei „dexterități", mai ales când dexteritatea e ultima oră, e un adevărat blestem, o adevărată pacoste: „chiulangiii" nici n'o mai numesc recreație, ci simplă ocazie de a fugi, fără a fi trecuți ca absenți, în urma unei consfătuiri secrete cu acei ce-ți pot imita glasul ca să răspundă „prezent" în locul tău,— și-s altruiști nevoe mare.

Celor mici însă le surâd recreațiile și ei zâmbesc clipelor libere, căci știu cum să le zâmbească.

Ii vezi țâșnind pe ușă, împinși parcă de un curent din interior, ca apa la robinet, sub presiune. Coboară scările în goană. Nu au nevoe de balustradă. Sar și câte patru trepte. Chiar de se tăvălesc, nu-și pun zăgaz pornirii.

Iși scot batistele curate, le îngreuiază cu o piatră, și le metamorfozează în minuscule parașute. Le aruncă în sus. Batista sau petica se umflă și coboară lent.

Alții frământă între degete niște foi rupte din caetele, care, nevinovate, se subțiază treptat, în fiecare pauză. Ei știu cum să-și cumpere caetele: le iau de câte o sută de foi, sub pretext că prind mai multe notițe...

Majoritatea foilor însă e destinată fabricării monoplanelor. Interesante de tot sunt *loopingurile* executate de aviatorii inexistenți. Ciocnirile inevitabile „în bot" le aprind în ochi scăpărări de triumf. Botul avionetelor fiind însă „blindat", aparatele rezistă la zguduiturile pricinuite de masivul păretelui. Ca muștele verzi și păroase, care, prin ferestrele deschise, intră în odae și se lovesc de toți pereții cu o furie nebună, până ametesc și stopează; ca rădaștele, care, lovindu-se de ceva, cad la poalele obstacolului, — așa se încaeră albele avionete, ca Junkers-urile de aluminiu în bătaia soarelui, așa se schilodesc de tot ce le iese în cale, așa se prăbușesc cu motorul stins și cu aripa frântă... Atunci fiecare aleargă ca să-și însușească bolidul prototip. Il repară repede, ca să nu-i ia înainte concurentul din preajmă. Acesta însă l-a aruncat așa, deteriorat: avionul s'a înălțat abia la doi metri și, obosit, s'a întors cu botul spre centrul pământului; descrie o linie curbă, ca pântecele sforii de care-s atârnate lumânări prin dughenele sărace — și cade umil la picioarele trimițătorului nerăbdător. Cel care nu se grăbește însă, îl repară și îl aruncă apoi cu vioiciune spre soare. Avionul sprinten s'a oprit pe o streașină. Nu e nimic. O piatră îl va da jos. O pleiadă de pietricele îi atinge coada și aripile... Și când cade, nu mai e bun de nimic.

După lemnele așezate unele'n clid, altele'n clăi și pe sfârșite, trei băeți mai măricei „se poartă" cu mingea, joacă adică „mijlocul" atât de necesar pentru oină. Câteodată mingea „scapă" în geam. Ochii sunt mulți, autorul e prins. E dus la pedagogii, care iau măsuri imediate. Acest banal accident nu strică voioșia nimănui: se întâmplă tocmai dimpotrivă...

Deși mai mare, chiar și mingea de *basket-ball* poate înstela un geam. In loc să intre în coșu-i fără fund, ea ricoșează, datorită elasticității și fuge ca speriată, rotindu-și moțul roșu ca macul, ca să se oglindească în anemicul geam, cu unde concentrice de reflexe. Pare o ghiulea de calibru mare izbind un panou mic. Mingea de oină șueră prin aer ca un glonte și sculptează adesea un paing adăpostit în plasa lui de ață. Namila de minge, cea mare, grohăe prin văzduh și izbește, răsuflând greoiu. Oricum, țăndările sunt împroșcate la mică distanță, și privite de departe, par boabe de lacrămi, în tăișuri.

Nu rareori, veselia aceasta e întreruptă de țipete, care parcă n'au nimic omenesc în ele: pedagogii găsesc de cuviință să hăulească... Apoi se reped cu pași de uriaș, întind o mână mare, împletită în vine negricioase, apucă de păr victima, o trag, o zmulg, o pălmuesc...

Curioșii ogrăzii îngrădite fac cerc în jurul beligeranților, râzând, boicotând, flecărind. Câțiva pun mânile la ochi.

Dacă victima e măruntă și fără putere, e fugărită cu mătura chiar de către slujnici. E prinsă într'un colț și imobilizată; e sfârtecată și lăsată apoi, cu desgust.

După gravitatea faptului, capul mussolinian al subdirectorului își face și el apariția, inspirând teroare, groază, panică. Sau apare numai ca un geniu rău, plutind în neștire peste capetele reprezentanților lui barbari...

De ce, când ești mic, te uiți numai spre cer și abia încetul cu încetul, cu cât te coci, îți lăfăești privirile în noroiu și pleavă ? Oare odată cu îndoirea spinării, se îndoesc și privirile ? Sufletul se întristează odată cu trupul? Stai mic și neputincios în vasta curte a liceului.

Te ghemuești în tine, îți însprincenezi privirile și prin viscolul suferinții îți arunci ochii pe ziduri... O cazarmă țintuită pe un delușor și împrejmuită cu tranșee imaginare îți satură privirile de copil. Ți le murdărește și ți le satură.

Ne rânjește tuturor o cazarmă, în care ne simțim izolați de restul lumii, crud neștiutoare de suferințele noastre.

Deși în centrul tumultos al vacarmului de stradă, în huruit de tramvae, scârțâit de care cu fân sau fâșâitul surd al cauciucurilor, între chiuituri sălbatece de olteni ce-și duc pe două talere marfa brumată din mahala în mahala, — tăcerea de mormânt din clasă te aruncă în largul unei mări înfricoșător de liniștite și te lasă pradă chinului tău lăuntric.

Răceala cu care te acopăr zidurile leproase de afară, cu orbite goale, te cutremură până'n adâncuri și blestemi clipa în care au fost ridicate de secolul trecut, cu funestul scop de a rânji, livide, secolului următor.

Cazarma aceasta, prin care trec contingente de recruți sporadici, e un cerc strâns de ziduri, neregulat și strâmb ridicate, impudic încălecându-se, ca o adunătură de maghernițe, spre răsărit doar cu o lature mai răsărită, spre apus numai cu decoruri albe și apuse.

Și deși zidurile sunt matematic ridicate și cu neputință de prăbușire, ele stau gata să te înghită sub dărâmăturile lor imaginate, să-ți strângă cercul pe care zac și să te încleșteze, oprindu-ți răsuflarea.

Gardul verde, care cârpește pe alocurea zidul, aduce a iarbă proaspătă de câmpie, aduce a tufe vii de tisă de pe muche de stâncă albă... dar nu e decât scândură de arbor tăiat în felii, geluită de un gealău clonțos, bătută în cue și apoi investmântată în înșelătoarea haină verde, care mai mult te chinuește, aducându-ți aminte vag și dureros de lumea din afară, și te împrejmuește ca o cunună spinoasă ce-ți însângerează fruntea...

In închisoarea aceasta, pușcăriașii nu lipsesc. Ba au și număr de ordine.

Toți avem număr de ordine!

Sunt și paznici. Imputerniciți peste măsură de zelul bolnăvicios al directorului, „domnii" servitori nu șovăesc de loc să te sărute uneori cu coada măturii...

Liceul nostru e o închisoare. E o Bastilie moldovenească.

ȚAȚOMIR NECULAI

Cadavrul viu

sau „Viața Romînească" și d-l Mihail Sebastian

In rezumat d. Mihail Sebastian se manifestă public în fața revistei Viața Romînească, *prin două exclamații și-o întrebare :*

1) N'ai existat niciodată!

2) Ai murit !

3) De ce nu mori ?

Cetitorul nu trebue să caute nod în papură d-lui Mihail Sebastian, stabilind contradicții între menționatele apostrofe, după legile răsuflate ale logicei curente. Mai întâi ele n'au țâșnit simultan din peana ageră a domniei-sale. De la una la alta poate să fi uitat omul. Asta îl cinstește. E o dovadă că domnia-sa nu acordă scrisului domniei sale atențiunea pe care i-o acordăm noi. Se poate mai frumos ? Ș'apoi, cele două exclamațiuni n'au fost, dacă pot pentruca să mă exprim astfel, exclamate, decât câte odată fiecare, în câte un articol. Cu întrebarea însă lucrurile iau proporții. Ea vine dintr'un sentiment puternic și persistent. De aceia d. Mihail Sebastian a scris mai întâi pe hârtie cu peana un articol. Pe urmă a mai scris odată în ziarul Cuvântul *acel articol. In fine, în* România Literară *mencionatul apare pentru a treia oară cu* avant *și* arrière *gardă, toboșari și trâmbițași. E desigur o metodă. D. Mihail Sebastian urmărește desigur ceva. Ce anume, nu se știe. Nerăbdători nu mai așteptăm să apară a una sută șapte, sau cine mai știe a câtea oară și anticipând, va să-l comentăm, iaca, numai dela a treia apariție la soare.*

Așa dar, să stăm de vorbă, domnule Mihail Sebastian, dar nu te irita. Ia loc și bea apă. Altfel nu-i chip. Văd că ești supărat. Te asigur că nu ai de ce.

Aflu că încă cu cinci ani în urmă mata ai contestat spiritualitatea d-lui Mihail Ralea. Bine i-ai făcut. Dacă nu-ți place matale d. Ralea, de ce să nu-l contești ? Am văzut imediat că ești un om sincer. Aflu de asemeni din articolul matale (fumezi ?), că mata nu ai o ideie bună despre literatura domnișoarei Lucia Mantu și a domnilor Topîrceanu și Ionel Teodoreanu și că din contra o prețuești pe a domnișoarei Ticu Arhip și a domnilor Ion Vinea și Camil Petrescu (domnișoară pentru domnișoară și domn pentru domn). Asta-i treaba matale. Dar mi s'a spus că ai fi băiat deștept și văd că scrii :

„Când opuneam poeziei d-lui Topîrceanu poezia d-lui Ion Vinea sau denunțam literatura d-lui Ionel Teodoreanu pentru a o confrunta cu proza d-lui Camil Petrescu, sau reduceam la dimensiuni modeste literatura d-șoarei Lucia Mantu insistând asupra valoarei domnișoarei *(ingenioasă rimă pentru un prozator!)* Ticu Arhip, prozatoare substanțială, cu mari resurse de creație — și însfârșit când de atunci încoace, neîncetat în cronicele noastre săptămânale, în notele noastre informative, în desbaterile publice *(parol ?)* la care am luat parte, urmăream îndeaproape toate atitudinile și valorile „Vieții Romînești" *(nu s'a simțit!)* contestându-le sistematic — înțelege oricine *(eu nu!)*, că nu duceam aici o luptă destrămată de la caz la caz. ci defineam o atitudine critică de ansamblu".

Nu te superi, iubite domnule Sebastian, că am intercalat pe ici pe colo câte o paranteză în onor. matale proză. Află că aceasta e un truc al meu, ca să țin cetitorul atent. Eu pot scrie și fără paranteză, dar eu îs și mai bătrân. Imi permiți însă să fiu nedumirit în fața pasagiului citat. Să-l luăm de la coadă, că e mai aproape. Adică, ce ? Dacă te țineai mata scai de „Viața Romînească", *înseamnă că defineai numai decât o atitudine critică de ansamblu ? (Cum ți-a venit să scrii vorba asta de trei ori ?). Ș'apoi, dacă zici că erau acolo valori, de ce le negai mata ? Și dacă le-ai negat mata cinci ani crezi că s'a mai întâmplat ceva în afară de asta ? In fine, cum să opui mata poeziei d-lui Topîrceanu pe aceia a d-lui Ion Vinea ? Scris-a d. Ion Vinea poezie humoristică? Scris-a d. Topîrceanu poezie modernistă? Cu domnii Camil Petrescu și Ionel Teodoreanu mai va. Cel puțin aceștia scriu amândoi romane. Dar să opui d-șoarei Lucia Mantu pe d-șoara Ticu Arhip, de ce și cum ? Adică dacă e frumoasă fata popii e necesar să fie urâtă preoteasa și invers ? Iți închipui mata scriitorii stând față în față ca soltații de plumb sau ca piesele de șah ? Iată ce nu înțeleg eu și aștept să-mi explici mata. Te voi asculta cu toată atenția.*

Până aci însă articolul matale mi-a plăcut și ca să fiu sincer, m'a distrat. Tot astfel în ceeace privește răfuelile matale cu d. Călinescu. Zi: Doamne-ajută ! și socotește-te cu el.

Acolo însă, unde nu mi-ai plăcut de loc (spun drept !) e când vorbești de „permanenta opacitate critică a Vieții Romînești".

Asta înseamnă, nici mai mult nici mai puțin, că vorbești de prostia domnului Ibrăileanu și de inteligența matale.

Orișicât !

Nu-ți cunosc coeficientul de dilatație cerebrală, dar te asigur că te dilați enorm!

La început păreai modest. Ia măsuri!

Oricum, eu nu-s supărat pe mata. Mărturisirea că făcuseși Vieții Romînești *un epitaf o găsesc foarte nostimă. Iți jur că am gustat-o.*

Un lucru numai: Când scriai mata epitaful (nu-ți contest buna-credință), nu te-ai gândit că Viața Romînească *e d-nii G. Ibrăileanu, Octavian Goga, Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, Mihai Ralea, G. Călinescu etc., etc. pe care nici opacitatea critică nu i-a adunat în coloanele revistei și nici peana matale nu-i putea dobori în bloc ? Cum să-i crezi mata morți, când vezi bine că toți sunt bine-merçi ?*

Desigur că n'ai dat atenție acestui amănunt.

Asta-i nu-i bine. Imi aduc aminte că pe vremea campaniei din 1913 circula o anecdotă. Se zice că medicii din lazaretele de holerici își inspectau bolnavii dela distanță, cu binoclu și alte instrumente măritoare. Unul mai curajos a intrat chiar în infirmerie. Bolnavul, ținea ochii închiși. Medicul se adresă infirmierului:

— Să-l duca la morgă,că-i mort.

— Nu-s mort, domnule doctor, se tângui bolnavul care auzise.

Infirmierul, se răsti indignat:

— St! Știi mai bine ca doctorul ?

Vezi, domnule Sebastian de nu fă ca doctorul, că nu-i frumos (și poate nici bine).

al matale

AL. O. TEODOREANU

Cea mai bună recomandare ***a volumelor apărute în*** **Editura „Adeverul"** ***o constitue numele autorilor editați :***

C. STERE : In preajma Revoluției

Vol. I Smaragda Theodorovna	Lei 80.—
„ II Vania Răutu	Lei 80.—
„ III Lutul	Lei 80.—
„ IV Hotarul	Lei 80.—

LIVIU REBREANU : „Răscoala"

Vol. I Se mișcă Țara	Lei 80.—
„ II Focurile	Lei 80.—
I. MINULESCU : 3 și cu Rezeda 4	Lei 50.—
I. ST. IOACHIMESCU : Țărani și Târgoveți	Lei 40.—
H. de BALZAC : „Evreul"	Lei 60.—
TARASOFF RADIONOFF: „Ciocolata"	Lei 40.—

De vânzare la toate librăriile.

Citiți „Realitatea Ilustrată"

FREDERIC BOUTET

Pactul

Orașul era pe seară învăluit în negură deasă. Un tânăr — brunet și de statură mijlocie — cotind dintr'o stradă îngustă, se lovi de un alt tânăr ,înalt și blond, care se oprise în colțul Pieței Bellefroi, ca să-și aprindă o țigare. Primul se dădu puțin înapoi scuzându-se. Un felinar lumina anemic.

— Massol, tu ești? — întrebă unul.

— Verlique, ce cauți aici? — răspunse celalt.

Iși strânseră mâna. Urmaseră amândoi liceul la Paris; după terminarea școalei se pierduseră din vedere. Ce surpriză să se regăsească pe negândite în acest orășel.

— Ce vânt te-a adus prin partea locului? — întrebă Verlique.

— Pe mine? Sunt arhitect. Și cum la Paris treburile merg cam prost, am intrat în serviciu aci la Dorlay, care tocmai avea nevoie de un locțiitor. De altfel, am sosit abia alaltăeri... Și tu?

— Eu am studiat dreptul. Lucrez de un an de zile cu notarul Houbigny. Intenționez să mă fac notar, așa că am nevoie de un certificat de practică...

— Atunci, ne-am stabilit amândoi aci. Știi că s'a nimerit bine? Cu alte cuvinte o să ne vedem cât mai des.

— Ba o să ne vedem mereu, chiar fără voia noastră.

Ei porniră înainte, răscolind amintiri din timpul școalei. Deodată, Verlique, care tăcuse o bucată de vreme, se opri locului.

— Să rămânem aici în umbra zidului, — zise el. Nu e nevoie să ne vadă lumea. Amice, tu nu cunoști viața de provincie. E mare lucru. Dar sper că noi doi o să ne ajutăm reciproc.

— De ce? — întrebă Massol.

— O să-ți explic, de ce. Nimeni nu știe că suntem vechi și buni prieteni. Și acum ia bine seama: această prietenie trebue să ne fie de folos. Prietenia este o putere. Doi prieteni care se sprijină, pot săvârși mult. Privește situația noastră. Viitorul nostru se află aci, și depinde, în cea mai largă măsură, de locuitorii acestui orășel. Atât unul cât și celălalt, avem perspectivele de a ne întemeia o existență în acest colț al lumii, care devine, prin forța lucrurilor centrul activității noastre. Ei bine, acum ai înțeles?

— N'am înțeles nimic!

— Cum se poate? Vreau să spun că trebue să ne ajutăm reciproc; și că de aceia nu trebue să se știe că ne cunoaștem. Dacă oamenii află că suntem prieteni intimi, n'o să creadă laudele pe care o să ni le aducem reciproc. In afară de asta, ei ar vorbi cu cea mai mare precauțiune în fața unuia din noi, de teamă că spusele lor pot ajunge imediat la urechile celuilalt. Dimpotrivă, dacă vor socoti că nu ne cunoaștem, ne vom putea aduce servicii reale. Ne vom spune adevărul, înțelegi? Ne vom mărturisi ceiace vorbește și gândește fiecare despre noi. și vom ști în consecință ce trebue să credem despre politeța și amabilitatea lor. In felul acesta ne vom putea pune în gardă: „Fii cu băgare de seamă! — cutare ți-e dușman..." sau: „Doamna X te vorbește de rău, etc.".

— Aprobat! — zise Massol, care la început nu păruse tocmai entuziasmat. Ideea e intr'adevăr bună. Dar dacă se află că am urmat amândoi la aceiași școală...?

— De unde vrei să se afle? Deci, ne-am înțeles, nu-i așa? Și acum ne vom despărți și nu ne vom mai revedea până când nu se va ivi prilejul să fim prezentați de careva. Acest lucru se va întâmpla peste foarte puține zile. Iar după ce vom fi prezentați, vom lăsa impresia că nu ne simpatizăm...

— Bine, dar asta nu-i deloc plăcut, — observă Massol. Vii într'un oraș în care nu cunoști pe nimeni, întâlnești acolo un prieten și te porți cu el cași când ar fi un străin...

—Dar gândește-te, dragă, cât folos ne poate aduce mistificarea asta și cum ne vor amuza toate informațiunile pline de mister...

— Dar cum o să ne împărtășim știrile, dacă n'o să venim în contact?

— In cazuri urgente ne vom scrie, schimonosind literele. Mai practic ar fi însă, să ne întâlnim în fiecare Luni în acest loc, la ora nouă seara. La ora asta nu mai calcă picior de om pe-aci.

— Fie! S'a făcut, — zise Massol.

—Pe cuvânt de onoare — ne vom spune tot ce se vorbește despre noi, atât bine cât și rău!

Ei își comunicară adresele, își strânseră mâna și se despărțiră.

Vinerea următoare se întâlniră pentru prima oară la notarul Houbigny, care invitase la el acasă o seamă de musafiri.

Luni, conform înțelegerii, Verlique și Massol se înființară la ora 9 seara în Piața Beffroi.

— Ei, — întrebă Verlique, — cum ți-a plăcut recepția la șeful meu? Era exemplul prin excelență al unei serate de orășel provincial.

— Cu toate astea, nu m'am plictisit de fel, — replică Massol.

— Și ai aflat ceva despre mine? — se informă Verlique plin de curiozitate.

Massol părea că ezită:

— In seara aceia — nu, nu mare lucru. Dar în dimineața următoare, la dejun... Dejunez, după cum știi, la Dorlay.

— Și s'a vorbit acolo despre mine? Ce părere avea Dorlay, am șanse să intru la notariat?

— N'a venit vorba despre așa ceva; dar doamna Dorlay spunea că ai fi prietenul intim al doamnei Houbigny, pentru ca să-ți dea de nevastă pe fiică-sa, care primește ca zestre și certificatul tău de practică.

— E o minciună grosolană, — strigă Verlique dezarmat. Femeia asta bătrână e o persoană periculoasă. La fiecare descoperă câte o aventură, pentrucă ea e prea urîtă ca să fi avut una vre-odată. Doamna Houbigny, această femee fermecătoare, cu păr blond-auriu și ochi albaștri, e o soție și o femee cinstită. Ea e cu 15 ani mai în vârstă decât mine... ar fi curată nebunie!

— Dar despre mine ce s'a vorbit? — întrebă Massol.

— O, absolut nimic. Nu te cunoaște nimeni, nici nu te-au observat. Numai d-na Houbigny mi-a șoptit : „Acesta-i noul funcționar al lui Dorlay..."

— Nu sunt funcționarul lui, — lămuri Massol, — e o afirmare caraghioasă. Sunt locțiitorul lui, aproape asociatul lui.

— Știu prea bine! La urma urmei n'are nici o importanță. Dar ia spune-mi... te-am zărit o clipă stând de vorbă cu d-ra Houbigny...

— Da, e o fată drăguță și deșteaptă.

— Nu ți-a spus nimic despre mine?

— Nu, nu dragul meu, te asigur...

— Atunci, despre ce ați vorbit?

— Despre tot felul de lucruri. Spunea, printre altele, că ar dori să plece la Paris, ca să se facă artistă.

— Cum, ți-a spus asta?

— Da. Și că toți oamenii pe care-i vede aici o plictisesc de moarte, și că mă compătimește că am venit să-mi risipesc tinerețea într'un cuib ca ăsta.

— Ah! Va-să-zică așa cugetă fata asta liniștită și timidă în aparență. Știi că-i nostim! Și te ia pe tine, cu care abia a făcut cunoștință, drept confidentul ei. Deci, toată lumea o plictisește de moarte... Și eu o plictisesc...

— Asta n'a spus-o așa direct!

— Te rog să te gândești la legământul nostru, ai jurat...

— Ei, bine! Ca să-i câștig încrederea, am întrebat-o — conform legământului nostru — ce crede despre tine... Dar răspunde-mi sincer: da sau nu, ai intenția să te căsătorești cu ea?

— Desigur că am această intenție. E dela sine înțeles. Il voiu urma doar pe Houbigny în funcția de notar...

— Atunci e mai bine să știi... Mi-a vorbit despre slujba ta la tatăl ei...

— Și apoi?

— Apoi m'a întrebat cum te găsesc. I-am răspuns că-mi faci o impresie foarte bună...

— Și ce ți-a răspuns?

— Mi-a răspuns: „Când o să-l cunoști mai bine ai să-ți schimbi părerea!"

— Minți! — strigă deodată Verlique, palid de mânie. Minți, ești un nătărău, ești o secătură. Toate câte mi le-ai spus sunt inventate. Domnișoara Houbigny nu putea spune așa ceva. Nimeni nu poate vorbi astfel despre mine. Probabil că vrei să mă compromiți în fața acestei tinere fete, ca să-mi iei locul. Am priceput jocul. Dar fi pe pace: voiu spune tuturor ce lichea ești, și că nu trebue să ți se încredințeze absolut nimic. De azi înainte îți interzic să-mi mai adresezi vre-un cuvânt. De-asemeni îți interzic să mă mai saluți. Ești un mincinos!...

Verlique se îndepărtă cu pași repezi. Massol era prea buimăcit de explozia asta de mânie, ca să mai poată răspunde. El rămase locului, împietrit:

— Intr'adevăr, — murmură el, — ești totdeauna brutal când spui oamenilor ce gândesc alții despre ei. Trebuia să bănuesc că legătura noastră va lua un sfârșit prost.

In rom. de *Ad. B.*

Citiți revista

Cinema

care conține cele mai interesante reportagii e actualitate, din lumea cinematografică. Bogat ilustrată, apărută în condițiuni tehnice ireproșabile, ultimul număr e o adevărată revelație. — 56 pagini. Lei 10 exemplarul.

PRIMII PAȘI

Darul meu...

De ziua lui Floricel G.

Darul meu, pe care astăzi ți-l închin:
Lacrimile mele înșirate'n salbe...
Lacrime frumoase, mici și mari și albe,
Lacrime căzute pe-un potir de crin...

Darul meu, pe care astăzi ți-l închin:
Sclavul blând și tânăr, care să te poarte,
Inapoi, prin parcul visurilor moarte
Și să-ți dea paharul amintirei, plin...

Darul meu, pe care astăzi ți-l închin:
Tinerețea, viața, dragostea-mi și gândul...
Toate, la picioare, ți le'nșir de-arândul,
Sărutându-ți urma pașilor, senin!...

RENE ZARIEAN

Nucul cel bătrân din fundul grădinii...

I

...Avea patru trunchiuri privind în cele patru puncte ale zării, era cel mai bătrân copac din partea locului. Spuneau bătrânii că, acum un veac, tot așa era și, cum l'au găsit, așa l'au lăsat.

Era într'o grădină la margine de târg și strada de azi, spilcuită, cu trotuare pe margine, care-și răsfață caldarâmul la soare, era o uliță strâmbă și îngustă, străjuită de zăplazuri putrede, înțănate cu bâldii de cătină. Dincolo, era toloacă, de se strângeau șolticii târgului cu gândul la drăcii. Și de departe, de pe șleahul Suliței, sau al Hârlăului, se vedea grădina și nucul cel bătrân.

Se năștea un copil, se făcea mare de le creștea inima părinților; apoi devenea și el părinte, îmbătrânea și-l duceau într'o zi la deal spre cimitir, în cântările pe nas ale unui preot. Așa trecut-au generații și generații, iar nucul sta mereu acelaș, tot mai stingher, tot mai străin în lume.

II

Și ca un bătrân ce cade 'n mintea copiilor, nucul a legat prietenie cu mine. Intâia dată când m'am dus la el, abia puteam umbla 'n picioare. Am pornit-o la întâmplare prin grădină — după vr'un fluture, după vr'o floare, sau după îndemnul nucului, bătrânul stingher, care voia să-mi desmierde căpușorul blond ca razele de soare — și m'am rătăcit prin iarba mare. Trecea deasupra capului și cât vedeam cu ochii era numai iarbă, ș'am început a plânge. Pe semne nucul m'a auzit și m'a chemat la dânsul: printre lacrimi am zărit lângă tulpina lui cum s'a aprins o luminiță roșie, o lalea. Sfios, la jucăria nucului, am zâmbit și mi-a trecut plânsul. M'am dus lângă tulpina lui, dar mi-a părut — cum par întâi bătrânii — urâtă, dușmănoasă și scorbura neagră — de-ași fi încăput în ea — mă înfioră.

III

Intr'o toamnă l'au bătut cu prăjinile, de se rupeau frunzele și nucile cădeau... Atunci mi-a fost milă de el ș'a început să-mi fie drag. In curând m'am dus din nou să-l văd. Era numai crengi goale și foșneau sub picioare frunzele lui, de parcă plângeau. Vântul se tânguia printre crengi: „îl doare săracu..."

IV

Mă făcusem mai mărișor, m'au dat la școală... Dar mă duceam cu atâta frică pe străzile cu câni și băețoi murdari și obraznici! La școală toți erau necunoscuți și totuși se jucau unii cu alții; numai căpușorul blond stătea stingher și privea la ei. Un hojmalău dintr'o clasă mai mare, a întrebat cum mă chiamă și pentru că nu i-am răspuns — crezând că n'are ce-l interesa — el m'a înjurát urît, de-am început a plânge: ce-i făcusem?!

A doua zi n'am vrut să mă mai duc la școală și m'am ascuns în scorbura din nuc. M'au căutat toți, m'au strigat, dar nucul mă adăpostea ca un bunic, care-ar zice: „lăsați băetul în pace". Și m'au lăsat de m'am jucat toată ziua.

V

La treisprezece ani, cocoțat în nucul cel bătrân din fundul grădinii, ceteam cu aviditate : Aventurile lui Sherlock Holmes. Frunzele mă adăposteau să nu mă prindă tata, care nu-mi permitea asemenea lectură. Mă făceam nevăzut câte o zi întreagă. Ș'a trecut odată, pe sub nuc, bunica, strigându-mă de zor. Eu n'am de lucru și las să cadă o nucă verde, drept prin fața ei. Când s'a uitat în sus și-a făcut cruce și și-a scuipat în sân:

— Ptiu, scaraoschi, un-s'o suit.

Am râs și nucul prin șoșotiri de frunze râdea. Am râs atuncia împreună ca doi copii ce sburdă și nucul își legăna crengile în vânt, înbiindu-mă să mai arunc o nucă...

Cetind mi s'aprindea imaginația. Scorbura neagră din nuc, mi se părea gura unei grote secrete. La rădăcina bătrânului nuc, bănuiam că este o comoară:

— ...ș'o îngropat tot avutul, numa' aur și pietre scumpe, pe urmă o plecat în țări străine și nu s'o mai întors. Da' unde le-o îngropat, nu se știe. Ori lângă casă, ori lângă nuc...

Așa-mi aduceam aminte că spusese un bătrân, cu mulți ani în urmă, în fața focului, la bucătărie.

Băteam pământul cu maiul și ascultam dacă nu zornăe. Intr'o zi am găsit în scorbură un ban vechi, de argint, cu inscripție turcească. Nu mai puteam de nerăbdare, planul îmi era făcut. Noaptea târziu, am venit cu hârlețul ș'am început a săpa. Luna era plină și îmbrăca totul în coloritul sur al pietrii. Numai o bufniță și cu mine vegheau. Dar abia am început a săpa și-aud pași trosnind peste uscături, în dosul nucului. Inima-mi zvâcnea ca o roată excentrică. Era tata luat pe urmele mele.

— Ce faci tu aice?...

— ...?!

A doua zi la masă începe bunicul:

— Băetul ista are mințile rătăcite; — și tata:

— Să-i facem hidroterapie.

VI

Trecusem în clasa șaptea de liceu.

Era un apus de Octombrie. Razele soarelui erau presărări de polen, frunzele, fidelă copie a lor; iar florile de prin grădină, puneau la cale — strânse cap la cap — să-și schimbe culoarea galbenă, pe care o au „pâmă și frunzele uscate". Era, parcă priveai prin ochelari de celuloid galben.

Am venit atunci grăbit, cu capul în mâni și m'am întins orizontal pe banca de sub nucul cel bătrân. Voiam să-mi alung neliniștea unei apariții, dar chipul cu bucle negre și cu surâs angelic, perzista. Credeam că asemenea gânduri se alungă, ca țânțarii...

Se însera și nucul îmi respecta tăcerea, pân'ce luna, îmbujorată, începu a se iți printre frunze. O observai. M'am ridicat cu'n gest flegmatic:

— Eh!...

Ș'am plecat zâmbind, gândindu-mă:

— Ce caraghioasă e luna, mă crede un îndrăgostit și-a eșit să-mi poetizeze cărările.

Dar luna zâmbea și ea; înțelegea desigur, ceiace eu mă îndărătniceam să nu pricep.

*

Ș'a venit iar primăvara. Păsărelele săreau în zig-zag pe crengile nucului și se 'ntreceau cu glasurile lor. Fluturașii sburau ca o joacă de copil pe clapele de sus ale pianului, sau stăteau pe câte-un fir de iarbă, mimând că iarba a înflorit flori de mazăre. Și nucul mă ascundea în frunzișul lui bogat, de alcătuiam scrisori de dragoste. El nu le cetea; dar când primeam vr'un plic cu hârtie de mătasă parfumată și mă suiam în nuc s'o cetesc, îl simțeam cetind-o peste umărul meu. Așa sunt curioși bătrânii...

VII

Trebuia să plec la Universitate, spre zări necunoscute, pentru mai mulți ani. Simțeam că pierd un prieten, odată cu copilăria mea; care vor rămâne împreună să-și povestească amintiri, cu miros vechi de naftalină. Ii vedeam stând, ca doi bătrâni la soare, pe banca din fundul grădinii. Ș'am alergat, să stau poate pentru cea din urmă dată, pe banca de sub nucul cel bătrân. La sfârșitul lui Octombrie, o zi caldă ca de Septembrie, era cea din urmă zi. Cea din urmă...

Ș'am spus nucului, cu gândul, c'am să plec departe și el m'a desmierdat pe frunte, cu crengile plecate pân' la mine. Era o zi de pace și de visare. Am rămas mult și nu ne-am mai vorbit nimic: Stătea fiecare cu gândurile lui.

Când m'am ridicat depe bancă, nucul a 'nceput să-și plângă frunzele uscate, în rotocoale, până jos.

VIII

Peste mai mulți ani, când m'am întors din țări străine, eram „Domnul Doctor". Un bărbat înalt, spătos, cu fruntea încrețită de știință.

De multe zile ploua ploae de toamnă; care nu cade în picuri, ci se prelinge prin aer, nevăzută și rece; care face de vuește ulucul ca o tobă și geamurile se îmbrobonează de lacrimi. Cu paltonul între umeri și galoșii în picioare, m'am dus să-mi văd bătrânul prieten din fundul grădinii.

Inima mi s'a strâns de durere. Două trunchiuri erau rupte. Celelalte două priveau încremenite, parcă erau de vină ele. Unul trântit sălbatic la pământ, spărsese scorbura plină de mistere din copilărie și nimicise în cădere, banca mea de licean. Celălalt se rupsese de la câțiva metri de sus și-a rămas așa, ca o spânzurătoare. O fi crezut bătrânul că nu mă mai întorc, că m'oi fi pierdut printre străini.

Când m'a recunoscut mi-a zâmbit trist, prin frunze galbene, ca un prieten muribund care-ți întinde mâna rece. Am simțit o lacrimă în ochii mei: atunci bătrânul, mai înduioșat, începu a plânge cu hohotiri... Se văeta trunchiul schilod și celelalte scârțiau dureros. E atât de trist să vezi pe-un bătrân iubit, plângând cu hohote ca de copil!

Și nucul cel bătrân din fundul grădinii, care-a petrecut cu ochii atâtea generații ce mergeau spre locul de odihnă, a legat prietenie cu mine, ca să nu moară stingher, ca să aibă cine-l jeli...

Peste două zile, am pus de l'au tăiat cu totul.

TURIN TUFESCU

Succesul de librărie îl deține astăzi romanul d-lui

CEZAR PETRESCU

ORAȘ PATRIARHAL

In care marele nostru prozator descrie în chip magistral, viața orașului de provincie

Edit. «CUGETAREA» 612 pag. Lei 125

SARBATOAREA MUNCII

Câtă putere stă, uneori, în amănunte!

In noaptea de 31 decemvre 1919, rupând fila ultimei zile din calendarul de perete, aşteptam să citesc, cum apucasem din copilărie: Trăiască anul nou, etc. — O, încântare fără seamăn a inovaţiilor! Pe foaia de adio a calendarului sta tipărit cu litere groase: Trăiască democraţia română!

— Calendarul nu era cât de puţin de provenienţă roşie.

M'am emoţionat mult, fireşte; şi aspru m'am mustrat că, rob al rutinei, nu mi-a dat în gând din iniţiativă proprie, că vremile sunt adevărat nouă, şi că chiar primul strigăt pentru anul nou, uzat de altminteri pân' la aţă, ar putea fi înlocuit cu vorbe de vibrantă prospeţime.

Calendarul timpurilor nouă avea să ne aducă o emoţie mai substanţială, prin sărbătoarea muncii.

E particular de frumos când vechimea întinde mâna cum am zice, noutăţii. Ziua de 1 Mai, din bătrâni a fost zi de chef. Sărbătoarea moştenită, din uzuală s'a făcut oficială, şi i s'a dat nume nou. Adevăr zic: botezul este mare taină. Amintiţi-vă cum s'a prefăcut eroul Perseu în Sfântul Gheorghe, sau Afrodita însăşi în Sfânta Pelaghia. Să nu vă pară acestea lucru frivol. Cuvântul e magie; omul rosteşte fiecare vorbă cu altă inimă.

Nu e admirabil pân' în fond, că patronul şi rentierul au adoptat sărbătoarea muncitorului?

Nu înseamnează aceasta că pe jumătate târgul — vreau să zic: împăcarea e caşi făcută? Mare lucru, când oamenii serbează împreună. Chiar regimul actual în Imperiul german ţine pe 1 Mai. Am zice îndată, pentru a da exemplului toată tăria, că acel regim e, tocmai, de dreapta; dar sunt în programul său puncte care, în chip impresionant, vin să turbure tradiţionala metaforă cu dreaptă şi stângă politică. Partidul naţional-socialist german pare să aibă în gând lucruri destul de neplăcute patronilor. Ce mai sunt atunci dreapta şi stânga? Să fie oare semnul vremii amestecul limbilor, cum s'a zis odată?

Oricum, avem o sărbătoare mai mult. Cine s'ar putea plânge de acest rezultat foarte pozitiv? Desigur nu lucrătorii; dar nici patronii nu se mai plâng, şi rentierii nu s'au plâns niciodată. Este o veche observaţie, că la rentieri se păstrează foarte viu sentimentul sărbătorilor. E curios, aceasta. Rentierilor o zi le e ca alta. Cum de li se păstrează aşa bine sentimentul festiv? Oare numai suggestionat de exemplul majorităţii?

Dispunerea solemnă a rentierului nu e împrumutată; e autentică. El se bucură de sărbători, se scandalizează de eventuala lor anulare — prin coincidenţa cu duminica, de exemplu — întocmai caşi oamenii lucrători. Este duios, ca afirmare a solidarităţii sociale, că rentierul s'a bucurat cu fervoare, de recepţia sărbătorii muncii în calendarul comun.

Când răuvoitorii îmi cântă că democraţia n'ar fi, peunelocuri, decât un nume ciudat ce se dă unui amănunt de evoluţie plutocratică, le răspund hotărît prin exemplul sărbătorii muncii, în care comuniază cu unanimitate emoţionantă tot registrul sferelor sociale, şi le arăt mândru foaia de calendar din 1919, pe care, înţelegeţi, o păstrez evlavios.

P. Z.

Renaşterea naturii şi a societăţii

J. Ramsay MacDonald, actualul prim-ministru al Marei Britanii şi socialist laburist interpretează în ale sale Rătăciri şi Excursii *luna Mai şi ziua Muncii drept simboluri ale adevăratului socialism.*

„Venirea finală a socialismului", scrie el, „nu va trebui să fie ca aceia a unei forţe care invadează totul. Ea va fi o reînnoire a vieţii. Socialismul va veni ca primăvara peste tot — pe ceruri, pe câmpii, în păduri".

Aşa precum natura renaşte primăvara, trecând dela iarnă la vară prin primăvara care în Mai înseamnă rodire şi tinereţe, aşa şi socialiştii cred că societatea umană poate şi ea renaşte. Şi nu în mod sporadic şi parţial, ci aşa ca şi natura, peste tot şi printre toţi.

De fapt, doctrina socialistă, spre deosebire de cea comunistă, pune accentul pe-o schimbare evolutivă a societăţii. In mersul gradat al naturii, care în Mai e aproape alta, vie, darnică pentru toţi, înbucurătoare, — socialismul şi-a găsit în mod firesc o paralelă. Linia evoluţiei naturale şi linia evoluţiei sociale, pornind din aceleaşi regiuni ale creaţiei metafizice, se influenţează dela distanţă, ca sufletul şi trupul. Societatea oamenilor este sufletul naturii şi deaceia orice primenire socială are răsunet în întreaga lume, aşa cum la o bucurie sufletească omul participă cu întregul lui trup, cu întreaga lui fiinţă, fiind gata să zboare sau să alerge spre a-şi împărtăşi marathonic celorlalţi vestea care l-a mişcat.

Dar paralela dintre mişcarea naturii prin metamorfoze determinate şi mişcarea socială nu poate merge în toate privinţele. Natura evoluiază sub imperiul fatalităţii; societatea umană numai sub imperiul raţiunii şi al cooperaţiei, al luptei generale pentru un mai bine general. Deaceia, socialismul n'a putut lua drept zi simbolică pentru el o zi de Martie când natura este confuză şi nehotărâtă între iarnă şi primăvară şi nici chiar o zi de iarnă sau de vară plină când natura dovedeşte maturizare şi oprire în dezvoltare. Ci a luat plinul primăvăratec pentrucă atunci creşterea este pretutindeni armonioasă; luptele dintre frig şi căldură, din viaţă şi moarte rezolvându-se într'o viaţă echilibrată aproape perfect.

Or, socialismul doreşte pentru societatea umană un echilibru perfect, în care nevoile şi idealurile tuturor să fie realizate şi armonizate, astfel ca oamenii să nu se mai exploateze între ei, să nu se mai anuleze unii pe alţii, cei bogaţi pe cei săraci, cei bătrâni pe cei tineri, sexul bărbătesc pe cel femeesc, ci dimpotrivă totul să se întovărăşească printr'o libertate creatoare, o frăţie altruistă şi o egalitate de oportunităţi, egalitate socială faţă de toţi oamenii, tocmai pentruca cei mai dotaţi dela natură să se poată desăvârşi, iar nicidecum numai cei favorizaţi de oportunismul capricios al unei vieţi sociale iraţionale şi injuste.

Acesta este simbolul zilei socialiste, care urmează tradiţia multor religii de-a vedea în primăvară simbol şi pildă pentru progres, pentru renaşterea socială.

Dar această lună Mai şi această zi a Muncii în societatea noastră contemporană mai au încă un rost, cel puţin. Mai ales la popoarele industrializate, cu muncitori închişi în mine, în fabrici sgomotoase şi uneori cu miros greu de uleiuri şi substanţe chimice. Cu o viaţă care artificializează pe muncitori şi îi poate face un fel de automate, aşa cum îi văd mai ales cei care nu-şi dau seamă decât de desavantagiile industrialismului şi nu şi de beneficiile lui. Pentru aceste popoare laburiste, ziua Muncii aleasă tocmai în clipa când creşterea naturală este pe culme de armonie şi perfecţie, înseamnă o împăcare a omului cu cadrul natural, o recreaţie a lui în peisagiul marin, muntos sau păduros, o reîntoarcere la o linişte superioară. Şi în acest sens, ziua de 1 Mai slujeşte de pildă: omul să se lase chemat de natură şi să-şi împartă munca şi odihna într'o ritmică orânduire. Iar pentrucă muncitorul modern se poate realiza sufleteşte, mai ales în orele de răgaz iar nu în timpul muncii istovitoare din fabrici, societatea trebue, iarăşi, să nu-l despartă de natură, de peisagiu, de contemplaţie printr'un regim neuman, ci dimpotrivă să-i dea suficient răgaz prin reducerea orelor de lucru şi o justă retribuţie a muncii, să-şi echilibreze dinamica şi activismul cu o linişte fermecată de contemplaţie. Iată câteva implicaţii ale zilei Muncii, care năzueşte ceva mai mult decât să amintească omenirii prozaica existenţă a muncitorilor de azi.

1 Mai vorbeşte nu numai de ceiace este astăzi parţial şi imperfect, ci şi de ceiace trebue să fie mâne în chip general şi perfect asemeni unei renaşteri naturale.

1 Mai mai face apel la unirea muncitorilor şi a tuturor celor care vor să participe în mod activ la această refacere universală pe care o preconizează socialismul, doctrină care pe mulţi asemeni soarelui, îi înfierbântă, dar îi şi luminează arătându-le drumul propăşirii, rostul evoluţiei şi chipurile în care omul ar putea grăbi şi perfecţiona această evoluţie prin idee şi faptă, prin devoţiune şi construcţie unanimă. „Soarele străluceşte pentru toţi" spuneau anticii. Socialismul deasemenea străluceşte pentru toţi care vor să-l priceapă, spun modernii.

PETRU COMARNESCU

Ziua de 1 Mai

De aproape o jumătate secol, ziua de 1 Mai este consacrată ca sărbătoare a claselor muncitoare din lumea întreagă. In această zi se face bilanţul mişcărilor de emancipare socială şi se fixează noui jaloane ideale în câmpul liber al aspiraţiilor şi al iluziilor.

In ziua de 1 Mai toată lumea este în fierbere. Burghezimea pentru a preveni deslănţuirea „revoluţiei mondiale", iar clasele muncitoreşti pentru a da tot fastul cuvenit acestei date, care marchează un important punct câştigat în lupta pentru emanciparea lor politică şi socială.

Numai aceia care au avut ocazia să asiste la sărbătoarea muncitorilor în centrele industriale occidentale, îşi pot da seama de panica ce cuprinde organele însărcinate cu paza unei „ordine", atât de parţială, şi de entuziasmul milioanelor de făuritori nedreptăţiţi, ai unei civilizaţii care îi priveşte cu dispreţ şi ostilitate.

Dar ziua simbolică nu-şi are originea în nu ştiu ce lupte sângeroase provocate de muncitorime. La baza acestei sărbători se găseşte într'adevăr un act revoluţionar, datorit însă nu unei vărsări de sânge ci unei îndârjite solidarităţi, cimentată de conştiinţa exploatării nemiloase pentru creiarea plus valutei exclusiv pe seama patronilor; — exploatare, care este pretutindeni aceiaşi, cu aceleaşi cauze şi mai ales cu aceleaşi efecte.

Ziua muncitorilor frânţi în uzine şi ateliere pentru a transforma materiile brute în mijloace de civilizaţie, de petrecere şi — ce ironie! — de stavile în calea emancipării lor, îşi are originea în America. Sindicatele muncitoreşti din acest continent au ţinut două congrese succesive, unul la Chicago în 1884, altul la Washington în 1885, adoptând o moţiune în senzul căreia ziua de lucru va fi fixată la 8 ore, începând cu 1 Mai 1886.

Membrii acestor sindicate au început o propagandă activă pentru punerea în practică a rezoluţiunii votate, izbutind să declanşeze mai multe greve, în deosebi la Chicago. Primele zile au decurs în linişte. In noaptea de 4 Mai au explodat câteva bombe, — puse de agenţi provocatori. Guvernul federal intervine. Represiunea este fără milă. A curs mult sânge, — şi mişcarea a eşuat.

Congresul din 1888 organizat de către American Federation of Labor reia ordinea de zi votată în anii 1884-85, şi fixează ca dată de demonstraţie în favoarea zilei de lucru de 8 ore, ziua de 1 Mai 1890. In această zi uzinele au încetat să mai funcţioneze şi muncitorilor din America li s'au ataşat socialiştii francezi sub conducerea lui Jules Guerde, Eugène Boudin, Thivrier şi Edouard Vaillant.

Socialiştii germani erau şi în epoca eroică a luptelor muncitoreşti ezitanţi, laşi şi fără perspective, întocmai ca demnii lor urmaşi social-democraţi, din zilele noastre.

Cortegiul format la Paris din aproape un milion de muncitori, care pornise spre Camera deputaţilor pentru a demonstra, a fost împiedicat în Place de la Concorde şi mişcarea reprimată şi aici, în mod brutal.

Dar nu e mai puţin adevărat, că atunci s'a produs prima manifestaţie muncitorească impozantă, care a emoţionat lumea întreagă şi care a deschis prin sângele muncitoresc vărsat în abundenţă, drumul celor mai frumoase încercări sociale şi politice, din culmea cărora se poate privi astăzi cu mult optimism în viitor.

După război, ziua de 1 Mai a fost recunoscută oficial ca zi de sărbătoare. Ea este un simbol al vremurilor noui, care arată că burghezimea stăpânitoare nu mai poate refuza „concursul" său claselor muncitoare pentru realizări practice în domeniul revendicărilor sociale.

Desigur lupta nu poate fi considerată ca încheiată. Ziua de lucru de 8 ore, nu este decât o etapă. In state unde spiritul modern a pătruns până şi în straturile de mai jos, săptămâna de 40 ore figurează pe ordinea de zi a fiecărei conferinţe şi a fiecărui congres muncitoresc. Muncitorimea tinde la condiţii de viaţă mai bune, la mai mult timp liber, la înlăturarea incertitudinii vieţii în ce priveşte mijloacele de existenţă, la un tratament mai uman, la o emancipare juridică şi politică, cât şi la o justă repartiţie a bunurilor produse.

Mişcările muncitoreşti sunt însă nu numai o chestiune politică şi socială, ci şi una de mediu şi de cultură. Ansamblul culturii şi civilizaţiei unei epoci depinde de condiţile sociale şi de mediul economic. Or, toate aceste condiţii obiective au lipsit României, — ca oricărui stat agrar dealtfel — deaceia istoria n'a înregistrat nicio luptă muncitorească românească, de oarecari propórţii.

Aşa că, încercând să incopciezi mişcarea de emancipare muncitorească dela noi, în ansamblul mişcărilor muncitoreşti mondiale, te găseşti în faţa unui vid descurajant.

Mediul românesc, pământul, n'a putut produce decât individualişti şi fatalişti, care aveau oroare de orice „scandal" ce ar fi avut darul să turbure monotonia vieţii patriarhale rurale. Literatura îşi împrumuta subiectele, în mod fatal, din acest mediu, impregnată fiind de numeroase metafore agrare.

Factura intelectuală a celor mai mulţi oameni politici, deşi şi-au făcut educaţia la şcoli străine occidentale, se resimte totuş de acest mediu, — în aşa măsură, încât mulţi dintre ei propovăduind un naţionalism rău înţeles şi sgomotos, şi-au uitat datoria faţă de societatea românească.

Toate civilizaţiile au fost urbane.

Penetraţia civilizaţiei occidentale şi în vechiul regat, a avut ca urmare deschiderea unei evoluţii de urbanizare, care mai ales în prima jumătate a secolului al XIX-lea, a devenit evidentă sub toate aspectele ei. Or, primele elemente care au format majoritatea oraşelor vechiului regat au fost elemente străine şi nu româneşti. Pentrucă bărbaţii politici, cu o mentalitate particularistă, s'au mulţumit în domeniul economic cu ştiinţa meteorologiei a ciobanului, care descifra Natura, anunţând ploaia şi prezicând seceta.

Moştenitorii acestei mentalităţi au guvernat din nefericire, chiar şi România de după război.

Cum se putea naşte prin urmare o mişcare muncitorească serioasă, în România, în asemenea condiţiuni?

De ziua de 1 Mai mi-aş permite să-mi exprim o dorinţă şi anume: ca conducătorii muncitorilor din ţară, să înţeleagă mişcarea „psihologică" a tineretului dela ţară, care se îndreaptă în număr atât de considerabil spre oraşe, şi contribuind pentru desrădăcinarea lui complectă din acel mediu, să-l împiedice să devină element de manevră în mânile claselor, care nu-i reprezintă de loc interesele.

PAVEL PAVEL

Valoarea muncii

Obiceiul de a sărbători ziua de Intâi Mai, s'a cristalizat tradiţional. Aproape toate statele consideră această zi ca o sărbătoare legală. Iar naţional-socialismul a legalizat-o ca sărbătoare naţională.

Semnificaţia iniţială a acestei zile, este cu totul alta. Senzul protestatar care se degaja din demonstrativa încetare de lucru de către braţele harnice ale uzinelor şi ale iadurilor subpământene, s'a şters aproape în întregime. Astăzi sărbătoarea are un sens pozitiv: cultul şi elogiul universal al muncii.

Elementare meditaţii asupra valorii muncii, duc însă la concluzii care anihilează cu desăvârşire legitimitatea acestei sărbătoriri. Munca în formele ei actuale în legătură cu care s'a stabilit sărbătoarea, este una dintre cele mai mari nenorociri care strivesc omenirea şi trimit plumb în inima progresului. Munca este un blestem şi un păcat social originar. Munca aceasta extenuantă şi distrugătoare pe care o cunosc armatele fabricilor, masse de cea mai pură şi reconfortantă formaţie etică. Munca de roboţi, de sclavi ai maşinii, când maşina ar trebui să fie sclav docil al animalului social dominator. Munca aceasta trebue eliminată radical din viaţa omenirii îmbrâncite şi îngenunchiate. Şi spre asta se orientează atât destinul social cât şi concepţia raţională a organizării sociale. Raţiunea creatoare în plan social şi liberatoare, nu se poate împăca în nici o ipoteză cu actuala formă a muncii şi repartiţie a cantităţii ei. Nu poate fi acceptată şi sărbătorită o formă de muncă, pe urmele căreia suferă de foame jumătate din omenir

Este una dintre cele mai crase erori cu vizibile rădăcini reacţionare condamnarea maşinismului în baza eronatei judecăţi după care el ar fi sorgintea răului de azi şi a şomajului înfricoşător care bântue globul. Maşinismul, superbă probă a capacităţii de creare a inteligenţii umane are ca misiune tocmai eliberarea omului de sub corvoada milenară a muncii. Prin forţele maşinii vom pune stăpânire pe natură şi vom ajunge la sentimentul adevăratei bucurii de a trăi. Aşa cum este încadrat astăzi, omul nu poate cunoaşte valoarea vieţii şi bucuria trăirii ei pline. Acestea sunt lucruri ce nu pot exista sub regimul muncii de corvoadă, ci numai în mediul libertăţii. Libertatea numai progresul infinit al maşinismului şi technicei moderne o va procura omului. Sclavia muncii abia în acest caz va înceta.

In viaţa socială şi politică nu se poate lucra cu folos fără anumite finalităţi care să dirijeze acţiunea. Intre acestea intră în primul rând scopul perfecţionării omului prin desvoltarea maximală şi rotundă a personalităţii, bun primordial omenesc. Evident că această perfecţionare, pe care o cred posibilă ad infinitum, *nu se poate realiza decât în condiţii sociale prielnice. Munca brută va fi înlocuită cu munca intelectualizată. Aceasta e misiunea revoluţionară a tehnicei contimporane: intelectualizarea muncii şi reducerea ei la maximum posibil. Durata celor 24 ore ale zilei ar trebui repartizată în chipul acesta:*

3 până la 5 ore muncă profesională obligatorie (caracterul de obligativitate nu va fi ca cel de azi atunci când omul va avea conştiinţa clară a integrării lui organice în munca colectivă):
7 ore somn
7 ore bibliotecă.
7 ore pe stadionul de sport.

Utopie? Nu! Numai în actualele condiţii sociale poate părea utopie. Dar actualele forme sociale nu sunt cele din urmă şi nu sunt eterne. Realitatea socială stă în funcţie de ideal; de utopia care o dinamizează şi transformă. Utopia este sufletul istoriei şi motorul lăuntric al progresului dacă finalitatea acţiunii politice este în viitor dar cu rădăcini ramificate în substanţa actualităţii.

Un elementar calcul demonstrează că într'un regim de integrală justiţie 3-5 ore de muncă sunt arhisuficiente pentru acoperirea nevoilor. Această muncă nu mai are caracterul unei constrângeri exterioare. Aşa se poate vorbi de virtuţile creatoare ale muncii. Concepţia muncii ca plăcere nu mi se pare deloc absurdă. Ne lovim însă mereu de acelaş viciu capital: gruparea revoltător de injustă a elementelor sociale.

Până la înlăturarea ei munca va rămâne o sclavie, o corvoadă şi un blestem iar valoarea ei creatoare formativă şi instructivă, nulă.

Sărbătorirea lui 1 Mai trebue să-şi recapete sensul protestatar iniţial, de care a fost despuiată.

N. TATU

1 Maiu anexat de naţional-socialism?

Printr'un decret al Cancelarului Adolf Hitler s'a hotărît serbarea zilei de 1 Mai de către întreaga naţiune germană fără deosebire de clasă.

La Berlin, pe lângă faptul că nu mai există judecători şi s'a pierdut amintirea dictonului din epoca fredericiană, se guvernează de foarte multă vreme cu decrete-legi şi în locul obişnuitului drept public s'a introdus „dreptul de necesitate", adică dispreţul normelor juridice elementare. In ordine cronologică, înaintea cabinetului Hitler, guvernele Brüning, Papen şi Schleicher — faimosul şi degonflatul „general social" — s'au servit copios de art. 48 din Constituţia democratică weimariană, care investeşte cu puteri discreţionare pe Preşedintele Republicei în momente de excepţie. Aceste puteri se trec asupra Cancelarului, dacă se bucură de încrederea Preşedintelui.

Constituţionalistul *lettré* Carl Schmidt — autorul analizei subtile asupra „*Romantismului politic*", „*Dictaturii*" şi „*Teoriei constituţionale*", — în calitatea sa quasioficială de „*Kronjurist*" al ultimelor cabinete, călcând pe deoparte pe urmele lui Hugo Preuss şi servindu-se pe de altă parte de materialul şi sugestiile juriştilor catolici medievali a construit eşafodajul teoretic şi procedura necesară pentru a considera pe Prezident drept un „păzitor al Constituţiei" (Hütter der Verfassung).

Hugo Preuss, autorul Constituţiei democratice dela Weimar din 11 August 1919, susţinut de social-democraţie, partidele democratice şi Centrul catolic a fost într'adevăr nefericit inspirat, când a introdus în ţesătura iluministă, discuţionistă şi eminamente democratică — cu accente puternice chiar de democraţie socială, nu numai formală — a elaboratului dela Weimar, fatalul art. 48 al decretelor-legi.

Pe-aici a fost poarta prin care s'a strecurat cu tertipuri aproape legale dictatura în Germania.

Tot printr'un decret-lege s'a hotărît serbarea zilei de 1 Mai, scoasă din arsenalul partidelor muncitoreşti marxiste şi anexată naţionalismului rassist.

Cu această manieră anexionistă şi decretală — a unor bunuri intelectuale şi sufleteşti care aparţin în alte domenii — s'a creiat ca un covor de petece naţional-socialismul german.

Ce n'au anexat hitleriştii?

Din naţionalism au ales germanismul legendar. Pe lângă naţional-bolşevicul disident Otto Strasser, ministeriabilul oportunist ratat Gregor Strasser, un al treilea Strasser — Kar Theodor — scrie, de pildă un op propagandist recent despre „germanismul primitiv" în trei părţi: „Normanii şi Wikingii", „Germanii nordici", „Saxonii şi Anglo-saxonii", dându-i ca model trupelor din secţiile furtunei.

Din marxism au anexat... socialismul. Au anexat 2/3 din programul mult hulitului K. P. D. (partidul comunist german): exproprierea pe calea loviturii de Stat a băncilor, fabricilor, proprietăţi imobiliare urbane, etc.

Dacă Alfred Rosenberg — directorul oficiosului „Völlkischer Beobachter" — în opul său „Mitul veacului XX" a imitat pe H. Stewart Chamberlain din „Fundamentele veacului XIX", Dr. Curt Rost în „Das ABC des Nationalsozialismus" plagiază pe N. Bucharin din ABC-ul său subversiv.

In formula „Brechung der Zinsherrschaft" se proclamă necesitatea sfărâmării domniei dobânzilor capitalului internaţional investit în Germania prin pana economistului oficial dr. Gottfried Feder, iar prin gura lui Hitler şi peniţa lui Alfred Rosenberg — conducătorul secţiei pentru politica externă — se asigură plata punctuală a datoriilor private americane şi numai refuzul plăţii reparaţiilor stipulate prin planul Young, care într'adevăr sunt amânate *ad Kalendas graecas*. In mânile cui sunt capitalurile americane investite în Germania, decât ale aceloraşi bancheri din New-York împotriva cărora hitleriştii au lansat canonada cu noroi şi invective?

Faţa de Janus ipocrit a prins ca tactică politică.

Nu acelaş lucru se întâmplă cu valorile sufleteşti închise în problemele de cultură şi de viaţă pe care le anexează verbal.

Intâi Mai este o sărbătoare, care aminteşte de luptele proletariatului în revendicările sale economice, politice şi sociale.

Intâi Mai evocă pe Bebel, Singer, Roza Luxemburg, Karl Liebknecht şi C. Dobrogeanu-Gherea.

De 1 Mai se leagă la Berlin amintirea baricadelor sângeroase din 1929 dela Wedding şi Neuköln — cartierele muncitoreşti prin excelenţă, — când Zörgiebel călcând pe urmele Noske a dat ordin să mitralieze trupuri de muncitori metalurgişti în aplauzele celor 13 deputaţi naţional-socialişti.

Intâi Mai nu poate fi anexat de naţional-socialişti, ci el poate fi numai semnalul de eliberare al proletariatului german de sub dictatura junkerilor şi bancherilor d-lui von Papen şi Hindenburg, moaşele şi tutorii vigilenţi ai hitlerismului.

PETRE PANDREA

Excursiile „REALITĂŢII ILUSTRATE"

1) Bucureşti-Budapesta-Viena
Durata 9 zile

Plecarea în ziua de 3 Iunie.

Costul .ţ.920 lei de persoară.

In preţul de mai sus se cuprind: paşaportul colectiv, trenul dus şi întors, hotelul şi masa pe tot timpul excursiei, circuite cu auto-care şi taxe pentru muzee.

2) Istanbul-Prinkipo-Scutari
Cu oprire la Varna

Plecarea la 22 Mai, întoarcerea la 29 Mai

Preţul cl. I 5.750, cl. II-a 4.750, fără cabină 3.750.

In preţurile de mai sus se cuprind: paşaportul colectiv, cabină pe vapor dus şi întors, hotelul şi masa pe tot timpul excursiei, transportul la Prinkipo-Scutari şi Eyub, taxa de muzee, etc.,

Inscrieri, informaţiuni şi prospecte la Secţia de turism a revistei „Realitatea Ilustrată", strada Constantin Mille 9, Bucureşti.

1 Maiu și cultura de clasă

Este regretabil că Marx n'a scris studiul critic plănuit asupra lui Balzac. Dar nu se poate într'adevăr înțelege „Comedia umană" *a Imperiului al II-lea în toată întinderea și adâncimea, conturul personagiilor și substanța reflexiilor psihologice, structura acestei opere și maniera stilistică, fără o istorie socială a epocei, alături, pe masă. Moș Goriot și erotica din* „Valea Crinului", *Rastignac și Vautrin, contesele, servitoarele, arhiducii, burghezii și portarii se prezintă într'o nouă strălucire, pașii lor nu mai calcă în vid și cu aventură, ci cu regularități, o ordine caracteristică intră în acest cosmos și în registrele celui mai harnic ofițer al stării civile literare franceze, dacă îl încadrăm într'o tipologie socială eminamente realistă pe care numai materialismul dialectic ni-l poate furniza.*

Dela Aristofan până la Thomas Mann, analizând lirismul lui Propertius sau neoclasicismul lui Valery, gemetele sentimentale ale poetesei Sapho și lamentele neomedievale ale lui Rainer Maria Rilke, comedia lui Plaut sau a d-lor Sacha Guitry și Tudor Mușătescu, comprehensiunea se mărește, nuanțele se percep mai just, teleologia ese clar în evidență, dacă întrebuințăm lupa cu minuni a metodei cu valabilitate generală în disciplinele spiritului (Geisteswissenschaften) creiată de teoria materialismului istoric, rodnic aplicată și în cercetarea creiației literare.

Intr'un esseu „despre libertatea scriitorului" *(Literatur der Weltrevolution, 1931,4), Johannes R. Becher consideră pe Kipling și Joseph Conrad ca pe ultimii reprezentanți ai burghezei conștiințe de clasă, care au mai avut darul construcției senine și pline în calitate de poeti și creatori de largă respirație în lumea lor. Această clasă menită dispariției nu mai poate fi servită cu eroism și entuziasm. Poate fi criticată, te poți descompune sufletește odată cu ea, poți să trăești solitar și în disperare la sânul ei. Ceeace a fost mare și autentic nu se mai găsește pe baricada ei, ci a trecut demult de cealaltă parte a baricadei.*

Marx spunea: „nu poți trăi în mijlocul unei societăți și să rămâi independent față de ea". G. Ibrăileanu a formulat satiric acest adevăr elementar care vine în contradicție cu prejudecățile curente ale artistului sacerdot: „nu poți fi independent și totdeodată subvenționat". Nu există creiator în afara claselor. Actuala societate fiind tăiată în felii, în mod fatal creiatorul se definește în funcție de una din clasele sociale.

De aceia în loc de clasicism, romantism, naturalism, expresionism, etc. se poate adânci analiza critică insistând asupra substanței de clasă. De-acolo artistul primește — conștient sau inconștient — îndrumări ideologice, formele expresiei, conținut, maniere specifice. A sta deasupra claselor este o necesitate sau un nou meșteșug de clasă pentru a introduce prin contrabanda pavilionului neutral adevăruri și tendințe pornite dintr'pn punct de vedere, care are tot interesul să se mascheze. Cu alte cuvinte utilizează una din formele nenumărate ale diversiunilor și camuflărilor. Reacționarul interesant Maurras a avut o justă intuiție, când a proclamat dogmatic : politique d'abord...

De aceia pe bună dreptate se poate vorbi de o literatură burgheză și de o literatură proletară, de o literatură conservatoare sau de o literatură țărănească scrisă din punctul de vedere al chiaburimii sătești — semănătorismul, de pildă — și de alta din punctul de vedere al țărănimii sărace (cum a încercat poporanismul).

Libertatea și arta independentă sunt minciuni. „Libertatea scriitorului, a artistului plastic, a criticului, a actriței burgheze este numai o dependență voalată (sau chiar ipocrit mascată) de sacul cu bani, de conrupție. „Intr'o societate întemeiată pe forța capitalului, într'o societate în care massele duc o exis-

Politique d'abord (Charles Maurras)

tență de cerșetori, iar o mână de privilegiați o existență de paraziți risipitori, nu poate fi o libertate autentică și complectă". (N. Iljim).

„Selectarea" artistului și a creației — pentru a relua o expresie a d-lui G. Ibrăileanu — se face tot după criterii de clasă.

O literatură cu adevărat umană, care să exprime adevărurile universale ale sufletului și intelectului nu va fi posibilă decât într'o societate a viitorului, o societate fără clase, deci într'o Societate socialistă, când inegalitățile vor dispărea contopite în viața comunității unanime.

Trăim în epoca de disoluție structurală a capitalismului și a culturii burgheze. Actuala criză care bântue neîntrerupt și agravându-se din 1928 până azi nu mai este obișnuita criză ciclică a sistemului, ci una de destrămare a structurii și de înmormântare. Incercările cele mai disperate au eșuat și s'a intrat în faza diversiunilor violente.

Dacă Ruskin putea să dea exemplul avarului harpagonic incapabil de a face versuri și a poetiza măcar în proză o sumă de bani pierdută, tot astfel artistul burghez cu greu va găsi prospețimea lirică pentru a întona cântecul de viață al clasei sale. Aici e una din cauzele decadentismului culturii burgheze, după Plechanow, decadență marcată la finele veacului XIX.

Oameni din lună pot scrie mai departe despre autonomia absolută a artei. Când Flaubert spune: „l'art c'est la recherche de l'inutil" (arta e căutarea inutilului), Plechanow este îndreptățit să traducă liber, că „apărarea acestui punct de vedere nu este altceva decât indignarea artistului împotriva utilitarismului strâmt al clasei dominante", care nu acceptă decât o creație servilă.

...De aceia nu e rău, ca cu ocazia zilei de 1 Mai, ziua nădejdiilor unei alte culturi mai sănătoase, mai pure, mai drepte, mai umane și cu orizonturi infinit mai largi, să ne amintim de componența de clasă a actualei creiații culturale: una luând apărarea lui status quo *și a intereselor claselor posedante, iar cealaltă inspirându-se din suferințele fără margini ale muncitorimii și țărănimii, ducând cu mii de greutăți facla progresului în mijlocul vânturilor stârnite de furtuna luptei de clasă.*

— p. pd. —

Purificarea bibliotecilor

Tineretul german imită un anumit tineret din România.

O ceată de entuziaști din dealul Spirei, au tăbărât asupra unei biblioteci din str. Izvor, dând foc cărților din care un alt tip de adolescență își adăpa divina sete de cunoaștere.

Dela venirea barbariei moderne a doctorului Goebbels și Hitler pe scaunul ilustrat cândva de gânditorul Rathenau și de subtilul memorialist diplomat Bülow, arderea cărților a devenit o chestie curentă la Berlin.

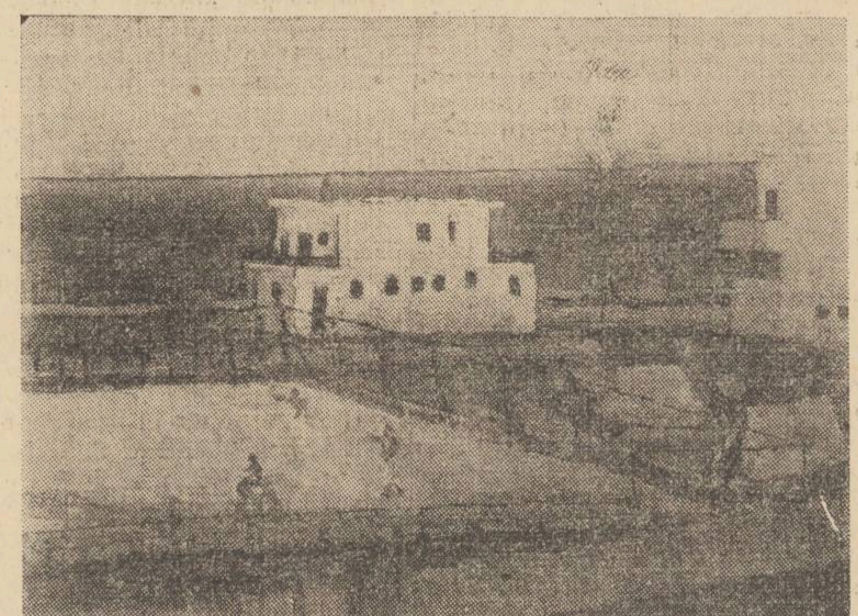
De curând, a izbucnit un conflict între rectorul universității berlineze Kohlrausch și studențimea rătăcită, care cere purificarea celor două imense biblioteci: „Preussische Staatsbibliothek" (Biblioteca prusiană de Stat) și „Universitätsbibliothek" (Biblioteca Universității).

Eduard Kohlrausch este profesor de drept penal, om de cultură universală, conducător de institute. In casa proprie și la institut posedă colecții de cărți iubite infectate de spirit progresist.

Ne imaginăm dezolarea bibliofilului și a acestui cărturar german. Incăpățânarea de a nu jertfi trupul fraged al cărților îl va costa „punerea în disponibilitate". O adevărată dramă contimporană.

A apărut
AVENTURILE lui GUGULICA
roman pentru copii de MONA RADULESCU
Editura „Adeverul"
Prețul Lei 25

Expoziția Constanța Eftimie Ionescu

In foyerul Teatrului Maria Ventura ni s'au prezentat cincizeci și cinci de uleiuri ale d-nei *Constanța Eftimie Ionescu*, — opere care nu pot defini un temperament, fiind prea disparat concepute și insuficiente ca stil.

Unele peisaje și naturi moarte surprind totuși bune calități de compoziție!

Deasemenea, sunt câteva bucăți frumos colorate.

Reproducem una din lucrările care ne-au reținut.

h. b.

A apărut
Locul unde nu s'a întâmplat nimic
roman de MIHAIL SADOVEANU
Editura „Adevĕrul" Lei 60

Cinematograful

Heinrich George strică un film

„Gesha, femeea străzilor" este pus în scenă și jucat de cunoscutul artist german: Henrich George.

Orice mare actor se simte moralmente obligat să facă la un moment dat regisură, stricând câte un film-două. Fac excepție doar cei din „vechea gardă", maeștrii „filmului de gaguri" — Chaplin, Harold Lloyd, Buster, Keaton, Fairbanks. — Genul acesta, „le film à gags", este, după Alfred Savoir (pătrunzătorul critic dela „Marianne") cel mai greu din toate. E mult mai lesne să pui pe ecran o poveste oarecare decât să realizezi o „idee nudă" cu zeci și sute de evenimente care să fie toate nostime și care să nu fie niciunul la fel cu celelalte. Este o formulă de artă superioară,—această exprimare a ideii direct în fapte. Dar la asta n'au ajuns decât câțiva mari artiști, ceeace explică și pentru ce ei își pot permite să-și regiseze propriile lor filme.

Cât despre filmele celelalte, este infinit preferabil ca ele să fie puse în scenă de oameni de meserie, care, la Hollywood. sunt totodată mulți și buni. Inepția celor mai multe filme actuale nu ține de nedestoinicia realizatorilor, ci de lipsa de energie a publicului care înghite orice, care nu știe cum să protesteze în fața atâtor opere slabe, și care însfârșit nu știe îndeajuns că, protestând cum se cuvine, ar putea determina o ameliorare a producției — asta pentru bunul motiv că nu talentul lipsește, ci imboldul din partea unei clientele ceva mai pretențioase.

Vreți o dovadă că așa stau lucrurile?

Critica cinematografică a Franței

Francezii sunt intelectualii cei mai cinstiți și mai dârzi din lume. Nicăeri nu se vede asta mai bine ca în cronicele filmelor. O cronică favorabilă publicată într'un ziar sau revistă cu oarecare tiraj constitue o reclamă enormă, pe care deținătorii filmului ar plăti-o foarte scump. Și totuși asta nu are niciodată loc; ne-o dovedește faptul că aproape toate criticile sunt defavorabile, și defavorabile fără menajamente. Intâlnim foarte adesea adjective ca „inept" sau „perfect idiot" — expresii de care de altfel și noi ne-am folosit de la început (cronicele noastre din „Adevĕrul Literar" sunt anterioare tuturor celor din Franța).

Așa dar filmele sunt înjurate copios. Cu toate astea nu există cronicar cinematografic parizian care să nu-și aibă „carta permanentă" de intrare pentru două persoane. Dacă vreuna din sălile de spectacol ar îndrăsni să refuze o asemenea intrare gratuită, ar începe, din partea întregii prese coalizate, un boicot care ar duce repede la convingerea populației de a nu mai călca în vre-un local de cinematograf. Căci populația este pur și simplu frustată, prin asta, de dreptul ei de a asculta o critică imparțială și lămuritoare. (Nu acelaș lucru se petrece la noi; am văzut odată cum s'a refuzat intrarea unui director de revistă cinematografică; alteori cum semnatarul unei carte permanente declară că s'a răsgândit și că permisul nu mai e valabil, etc., etc.; și toate aceste obrăznicii se desfășură în fața unei prese complect insensibile la datoriile ei față de un public care trebue educat și ferit de ravagiile prostului gust).

Dar să revenim la Franța.

Spuneam că acolo critica e foarte severă. Or, asta are o mare înrâurire asupra producătorilor americani sau nemți. Inainte de a se trimite un film în Franța ei cumpănesc și răscumpănesc alegerea. Teama unei critici severe — precum și speranța unei laude entuziaste (ca pentru „Blauer Engel", sau „Grand Hotel", sau „Mädchen in Uniform") îi fac să fie cu ochii în patru. In Franța — și mai ales la Paris — publicul e vast (un film bun poate rula uneori un an în aceeaș sală) și prețurile scumpe. Pentru asta merită osteneala să se evite „les navets" (traducere exactă: „spanacurile").

Decât, — nefericirea este alta. Cronicarii francezi sunt ei, ce-i drept, nu se poate mai onești, dar nu prea au gust. Cu excepția articolelor lui Alfred Savoir — rareori te poți bizui pe aprecierea unui critic de ecran parizian. Iată de ce efectul judecăților lor atât de slobode, energice și imparțiale nu poate da tot efectul de îmbunătățire artistică pe care l'ar merita...

Inapoi la București

Dar să revenim la actualitate. In capitală rulează actualmente două filme americane remarcabil jucate: „Simfonia celor șase milioane" și „Intre păcat și pasiune" (fie spus în treacăt, pasiunea după titluri idioate nu pare a fi în descreștere). Incă odată am avut prilejul de a mă minuna în fața desăvârșirii cu care „lucrează" actorii americani. Căci ei nu „crează" — ca în Europa —; și-i tocmai marea lor calitate. Poate nimic nu-i mai insuportabil la cabotinul francez sau german ca această indezarmabilă pretențiune de a „creea", care când reușește dă — după umila mea părere — rezultate încă mai lamentabile decât dacă ar fi dat greș. Actorul american e un simplu funcționar. Dacă nu-și face datoria, e dat afară și altul mai conștincios îi ia locul. Superiorul său ierarhic — adică regisorul — îi arată tot ce trebue să facă, și asta detaliu cu detaliu; fiecare minut de film e exersat de zeci de ori, până ce e executat cum trebue. Nimeni nu poate juca prost. A juca bine devine un lucru accesibil oricui. Vreți o dovadă? Iată: Lily Damita, această domnișoară cu expresie de miel la tavă și cu surâs de cromolitografie de calendar, Lily Damita, până și Lily Damita joacă acum fără cusur!

Stafii

Ce perverstiate a fost aceia a cinematografiștilor francezi care i-a împins să refacă, aproape exact așa cum fusese acum vre-o zece ani, filmul celor Trei Mușchetari? *Cavalcade, dueluri și text grandiloquent, pimentat cu fermecătoare dialoguri precum:*

— Et qui vous a fait boire?

— Elle...

— Qui elle?

— Milédy.... milédy de Vaintaire (în loc de Lady Winter).

Iar Richelieu, ducele și cardinalul de Richelieu, era făcut de un june fandosit, cu mișcări de curcan și cu o robă croită cu siguranță de Madame Gisèle...

Dar să nu fim nedrepți. Sarcina reîncetățenirii de stafii nu aparține numai francezilor. Un film englezesc a fost reprezentat la „Rio", unde am retrăit dulcile momente al lungimilor Mariei Carmi și ale mișcărilor nemotivate ale d-lui Psilander... Incă odată am putut constata că în materie de cinematograf, vorba lui Lavoisier, nimic nu se pierde... (e drept că uneori acest nimic nici nu se mai transformă....)

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Filarmonica. — Alte concerte.

In ultimul său concert simfonic, maestrul Ionel Perlea ne-a dat o foarte interesantă primă audiție și anume „Rapsodia in blue" a compozitorului american *Geo Gershwin.* Lucrare clădită în întregime pe motive de jazz, această rapsodie ocupă astfel un loc cu totul aparte în repertoriul „Filarmonicii".

Prin ritmul său barbar și prin melodica sa primitivă, muzica de jazz corespunde în mod firesc agitației și dezorientării spirituale din epoca în care trăim. De aceea este și explicabilă popularitatea de care se bucură astăzi precum și influența pe care a exercitat-o asupra muzicii simfonice. Dintre marii compozitori moderni, mulți au fost și sunt inspirați de ritmul caracteristic al jazzului; iar geniul lor i-a condus adesea la opere de mare valoare artistică.

„Rapsodia in blue" utilizează cu multă ingeniozitate specificul ritmic al muzicei de jazz. Orchestrația lucrată cu o deosebită artă a combinațiilor instrumentale dă partiturii un colorit pitoresc plin de humor. Am exagera, însă, dacă am socoti lucrarea lui Gershwin ca o capodoperă. Frumusețea temelor sale s'ar fi pretat la o tratare simfonică mult mai desvoltată.

Lipsa unei mai strânse unități tematice apropie adesea „Rapsodia in blue" de genul pot-pourri-ului. Opera lui Gershwin are însă o mare însemnătate prin drumul nou pe care-l deschide compoziției muzicale. Pe acest drum, Gerschwin și poate alți compozitori mai talentați decât dânsul vor da la iveală lucrări din ce în ce mai valoroase.

„Rapsodia in blue" este scrisă pentru pian și orchestră. Pianul n'are însă aici un rol solistic proeminent; din contra, el se detașează foarte rare ori din complexul massei orchestrale. Partea solistică a fost susținută de d. Ion Filionescu, care prin realizările sale din ultimii doi ani mai ales, a cucerit un loc de frunte în viața muzicală bucureșteană. D. Filionescu este într'adevăr unul din puținii noștri interpreți autorizați ai muzicei pianistice moderne.

Uzând de data aceasta de un toucher mai dur și mai mecanic și de o mare precizie ritmică, d-sa a dat părții pianistice din lucrarea lui Gershwin o interpretare foarte reușită.

Orchestra „Filarmonică" ne-a dat o execuție plină de avânt și vigoare. Dacă s'au observat unele stângăcii, acestea sunt explicabile dacă ne gândim la trecerea atât de bruscă pe care a făcut-o orchestra noastră simfonică dela repertoriul său obișnuit la o bucată de felul „Rapsodiei in blue".

Stagiunea s'a încheiat cu un concert dirijat de d. Alfred Alessandrescu. D-sa a condus cu energie simfonia VII de Beethoven și uvertura la „Benvenuto Cellini" de Berlioz. In concertul de vioară de d'Ambrosio, bucată căreia nu i-am putea tăgădui abundența inspirației melodice, d. Koganof a interpretat partea viorii cu multă căldură și sensibilitate. D. Koganof este un muzician de înaltă clasă; succesul obținut îl va îndemna, de sigur, să apară mai des pe estrada de concert.

*

D-nii Prunner și Dinicu au dat împreună un concert în sala Ateneului. Ambii muzicieni sunt de mult cunoscuți publicului meloman. D. I. Prunner este un virtuoz al contrabasului, pe care măestria d-sale a isbutit să-l înalțe la rangul de instrument concertant; lucrul este într'adevăr dificil, dacă avem în vedere sonoritatea slabă pe care o au notele acute la contrabas. Distinsul concertist a executat cu cele mai alese mijloace tehnice și interpretative un concert de Haendel.

D. Grigoraș Dinicu este fără îndoială unul din cei mai talentați violoniști ai noștri. Dacă în execuțiile sale, d-sa nu respectă totdeauna cu strictețe stilul bucăților pe care le cântă, dacă interpretările d-sale ajung poate, uneori, la un sentimentalism exagerat, trebue să apreciem însă, sinceritatea și pasiunea pe care d. Dinicu o pune în redarea oricărei lucrări. Arcușul său fermecat nu cunoaște răceala; el dă frazei muzicale o forță expresivă de nebănuită intensitate.

La sfârșitul programului, d-nii Prunner-senior, Prunner-junior și Dinicu au cântat într'un ansamblu de remarcabilă omogenitate trio-ul în do minor de Beethoven.

*

O seară de muzică bună și bine executată, o temeinică afirmare a unui puternic talent muzical, iată ce a însemnat concertul de violoncel, dat de d. Ionel Fotino în sala fundației „Dalles". D. Fotino are toate calitățile necesare unui bun violoncelist: tehnică îngrijită, ton cald și amplu, muzicalitate în frazare și nuanțare. Un program foarte variat trecând dela Bach și Beethoven la Albeniz și Ravel a dovedit deplina înțelegere pe care o are d-sa pentru stilurile atât de diferite ale acestor compozitori. D. Fotino a avut în d-șoara Maria Fotino o distinsă parteneră, al cărei acompaniament pianistic, susținut cu surprinzătoare însușiri artistice a contribuit mult la reușita concertului. Aplauzele necontenite ale publicului au consacrat admirabilele calități ale d-lui Fotino, al cărui debut strălucit nu este decât un pas spre o viitoare carieră glorioasă.

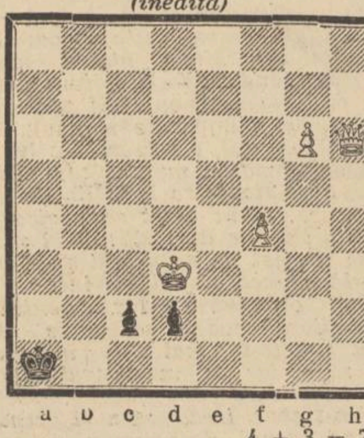
R. N.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 590

de A. Zickermann, Kiel.

(inedită)

4 + 3 = 7

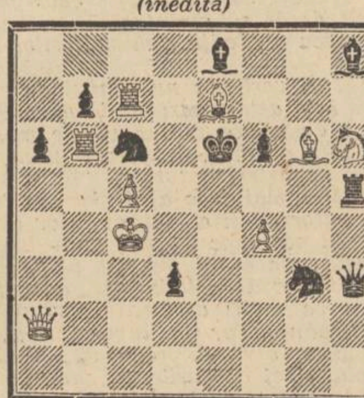
Mat ajutor invers în 2 mutări.

Hilfsselbstmatt in 2 Züyen.

PROBLEMA No. 591

de A. Zickermann, Kiel.

(inedită)

9 + 11 = 20

Mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 137

Jucată în concursul pentru campionatul orașului Leningrad în Septembrie 1932.

ALB : Goidbrrg.

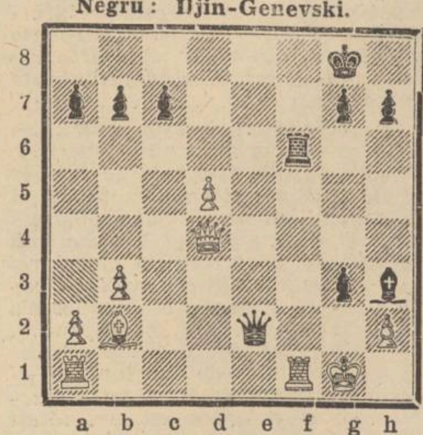
NEGRU : Iljin-Genevski.

Partidă Olandeză.

1. Cg1—f3, f7—f5; 2. b2—b3 d7—d6; 3. d2—d4, é7—é6; 4' **g2—g3, Cg8—f6; 5. Nf1—g2.** Nf8—é7; 6. 0—0, 0—0; 7. Cb1—d2, Dd8—é8; 8. c2—c4, Cb8—c6; 9. Nc1—b2, Né7—d8; 10. Dd1—c2, é6—é5; 11. d4×é5, d6×é5; 12. é2—é4, f5×é4; 13. Cd2×é4, Dé8—h5; 14. Cc4×f6+, Nd8×f6; 15. Cf3—d2, alb trebue să se apere împotriva amenințării Nf5 urmată de é4. 15...., Nc8—h3; 16. Cd2—é4, Ta8—d8; 17. f2—f4, Cc6—d4; 18. Dc2—f2, neprevăzând strălucita combinație a adversarului. Mai bine ar fi fost luarea calului urmată de schimbul figurilor ușoare, astfel: N×d4, é×d4; N×h3, D×h3; C×f6+, T×f6 și în finala rezultată negrul ar fi putut greu valorifica pionul liber. 18...., é5 ×f4! sacrificiul figurii este frumos și absolut corect. 19. Cé4×f6+, la g×f4? negru ar fi continuat cu Cé2+ urmat de N×b2. 19...., Tf8×f4; 20. Ng2—d5+, mai bine ar fi fost, poate acceptarea sacrificiului, dar conducătorul negrelor a dovedit printr'o amănunțită analiză că și în acest caz victoria negrelor ar fi fost asigurată. 20...., Td8×d5! la Rh8 ar fi urmat: N×d4, f×g3; D×f6!!. 21. c4×d5, f4×g3!; 22. Df2×d4, Dh5—é2 și alb abandonează.

Situația finală a partidei

Negru : Iljin-Genevski.

Alb : Goldberg,

P. I. NEGREANU

S. TAHU

Cu prilejul comemorării lui Montaigne

Nu se putea un contrast mai accentuat decât acela dintre ironicul, scepticul, strălucitorul „essayst" şi admiratoarea sa cea mai fervență Marie de Gournay.

Feministă bătăioasă, furioasă împotriva bărbaţilor şi privind ca o insultă orice gest de politeţă amabilă din partea lor, ea nu doreşte decât un lucru: să fie „considerată" pentru talentele sale de intelectuală.

Montaigne

Fără bărbat, fără amant, trăeşte singuratică, între cele trei pisici ale sale: Donzelle, Minette şi „sa mie Piaillon", neavând altă pasiune decât admiraţia pentru Montaigne. In lunga ei existenţă, căci s'a născut în 1556 şi a trăit până în timpul lui Ludovic al XIV-lea, a consacrat idolului său inima, atât cât o avea, inteligenţa şi întreaga sa viaţă. Lui i-a dedicat prima ei lucrare, după ce a citit, la 18 ani, les Essais, „Le promenoir de M. de Montaigne", disertaţie de o retorică umflată şi greoaie, care numai pe gustul sufletului aceluia, liber şi dezlegat, nu putea fi.

A învăţat, fără profesor şi gramatică, latina şi italiana, a încercat să înveţe tot astfel şi elina, numai spre a putea comenta, pentru public, pasagiile din operele lui Montaigne, pe care le-a editat după moartea acestuia. A mers până acolo cu devoţiunea ei credincioasă, încât scria, în plin secol al şaptesprezecelea, limba lui Montaigne şi se războia cu Malherbe, care, sub cuvânt de epurare, voia să sărăcească limba îmbogăţită de Montaigne.

Un contimporan zicea despre ea: „Ce are masculine işi ia femeia aceasta!" Cu toată erudiţia ei reală şi calităţi intelectuale remarcabile, nu izbuteşte să provoace decât ironia şi bătaia de joc. „Dame sapience" i se zicea în batjocură. De la Forge a zugrăvit-o în „Les Femmes savantes" sub numele de Géminie, iar Tallemant povesteşte nenumăratele farse caraghioase care i s'au făcut.

Deşi feministă ura preţioasele din vremea sa, pe care le numea „donzelles à bouche sucrée", dispreţuia afectaţia şi excesul lor de delicateţă. Voia egalitatea cu bărbaţii, imitându-i şi maimuţărindu-i. Scrise două lucrări în care-şi arătă părerile ei feministe: „Egalité des Hommes et des Femmes" *1622 şi* „Grief des Dames" *1626. Se sprijină pe Socrate, Seneca, Antisthene, Plutarc, sfântul Vasile şi Jerome pentru a stabili capacitatea „Damelor". Nu are, după adoraţia lui Montaigne, alt simţimânt mai puternic decât dorinţa de a ajunge la perfecţiunea formei literare. In zadar se trudeşte însă să corecteze, să facă şi să prefacă forma scrierilor sale. Polemica, disertaţiile, tratatele de morală, epigramele, tot ce ese din mâna ei, e greoiu, lipsit de gust, de observaţie veritabilă, cu un cuvânt fără viaţă şi talent. Nimic din ce a scris ea nu se mai poate citi azi, dacă s'a citit vreodată. Printr'o ironie a soartei ceia ce a scos-o din întuneric şi a dat o fărâmă de glorie acestei însetate de „consideraţie", a fost tot una din acele calităţi feminine dispreţuite cu atâta violenţă de ea: devoţiunea, până la jertfă, de o viaţă întreagă, pentru acel ce a fost ales ca idol şi divinitate.*

Trebuia să fie sinceră faţă de viaţă şi ea însăşi, să-şi trăiască firea ei de femee şi să scrie, ca altă feministă din acele vremuri, splendida Louise Labé, din inima, carnea, nervii şi simţurile sale de femee, iar nu din cărţi, maimuţărind bărbaţii. O scântee de iubire adevărată a scos-o, măcar o clipă, din întunericul uitării, în care s'a trudit o viaţă, în zadar, să-şi aprindă făclia nemuririi. — Is. S.

Cărţi şi reviste

Dante Alighieri: „Purgatoriul". Trad. de Al. Marcu; ilustrat cu gravuri originale de Mac Constantinescu

Editura „Scrisul Românesc" din Craiova a tipărit în excelente condiţiuni grafice, volumul al doilea din „Divina Comedie" a lui Dante, „Purgatoriul", în traducerea d-lui Alexandru Marcu şi cu ilustraţiuni originale de sculptorul Mac Constantinescu.

D. Marcu dovedeşte şi de astă dată că Dante poate fi prezentat publicului românesc fără mijlocirea comentariilor aride, exagerate.

Poetul florentin apare în acest al doilea poem numai prin poezia cuprinsă în chenarele de piatră neagră ale ogivelor medievale pe care le evocă.

Cetind cartea d-lui Marcu, ne dăm seama că era nevoie de această nouă traducere.

„Purgatoriul" este a doua parte a poemei alegorice scrisă de Dante, acum şase sute şi ceva de ani, în 14.233 de versuri, sub titlul „Comedia", la care posteritatea a adăugat binemeritatul epitet *divina.*

In procesul de concepţie a operei sale, poetul n'a urmărit decât să arate omenirii veacului de mijloc, liberă în actele voinţei sale, care-i va fi răsplata de se va purta bine pe pământ şi care-i va fi pedeapsa dacă va păcătui. Gândul poetului era deci adânc moral şi religios: să încerce a trezi omenirea vremii sale din materialismul înfiorător în care-şi măcina forţele, spre a o înălţa în sfera purificării spiritualiste, aducătoare de alinare şi de fericire supremă.

Pentru redarea *plastică* a acestui gând moral, Dante a ales forma „viziunii", înfăţişând într'un cadru fantastic viaţa sufletului omenesc după moarte: în chinurile Infernului, în pătimirea uşurată de speranţa înălţării prin Purgatoriu, în desfătările Paradisului. Dar opera aceasta are şi un tâlc alegoric: chiar din viaţa pământească, muritorul este în stare de reculegere. Prin acest proces lăuntric de anulare a materiei prinse de coardele sufletului ca firele ţărânei de rădăcină, omul, cu trupul pământesc cu tot, se poate înălţa până la Dumnezeu.

Intrucât poetul se adresează întregii omeniri, pe care o învaţă cu marea pildă a artei sale în ce fel — dela anarhie şi dela frământările lăuntrice, prin respectarea ierarhiei adevăratelor

valori şi a legilor drepte — aceiaşi omenire poate trăi în fericire şi pace, opera are şi un caracter social.

Toate acestea erau însă intenţii morale, gânduri. Dante s'a întâmplat să fie totodată şi mare poet. El a plăsmuit deci *poetic,* într'o *operă de artă,* aceste gânduri. Inchipuindu-şi o călătorie dincolo de viaţă, începută în primăvara anului 1300, rătăcit în pădurea viciilor. Drum greu, în tovărăşia lui Virgiliu, prin Iadul înfăţişat ca o imensă groapă, adâncită până'n inima pământului de Lucifer când a căzut din cer; prin Purgatoriul înălţat într'un pisc înflorit de munte, bătut de soare pe întinderea unor mări necunoscute, pe vremea lui Dante, dincolo de Golgota suferinţei din urmă; şi apoi prin Paradisul pământesc de pe culmea acelui munte şi prin Paradisul propriu-zis: sferele cerului, care-şi rotesc strălucirea în jurul tronului Marelui Stăpân.

Purgatoriul este deci locul unde, spune Dante însuşi, „l'umano spirto di salire al ciel diventa degno", se învredniceşte, prin pocăinţă şi răbdătoare îndurare, să se înnalţe la cer. Infernul e dramă, viaţă agitată de pasiuni adânci şi negre, cu ţipete, scene de groază, chinuri fioroase şi arătări groteşti. Purgatoriul în schimb, se luminează într'o atmosferă de seninătate şi de linişte, cu aer curat de mare şi de munte; un munte pe care, urcând, sufletul omenesc se simte înviorat şi renăscut la speranţa definitivei înălţări.

In această lumină clară de soare purificat în unda unei mări pe care nu plutesc decât corăbii cu îngeri, i se înfăţişează Poetului umbrele resemnate în faţa pedepsei vremelnice, ale celor morţi cu pocăinţa pe buze. Ochiul său, obosit de negurile şi de gheena infernală, se odihneşte; mintea îi poate raţiona, meditaţia îi e netulburată, gândurile i se adâncesc. Opera se concentrează, Dante arată măsura sublimităţii concepţiilor sale filozofico-morale.

Iată semnificaţia morală şi artistică a acestei opere pe care publicul românesc o poate cunoaşte azi şi prin felul nou de prezentare al comentariului ce însoţeşte traducerea d-lui Marcu.

Traducătorul a înfrânt toate greutăţile textului, redând cu multă ingeniozitate atmosfera originalului.

Gravurile d-lui Mac Constantinescu străjuesc plastic proza ritmată a versiunii româneşti.

H. BL.

A apărut

HOŢUL DE STELE

Poveşti pline de fantezie şi poezie, datorite autoarei celei mai aproape de sufletul copiilor.

de MONA RĂDULESCU

Editura „Adeverul" S. A.

LEI 50.—

Bibliografie juridică

Incepând cu numărul de faţă „Adevĕrul literar" deschide o nouă rubrică de specialitate: bibliografia juridică.

In ultima vreme literatura noastră juridică s'a îmbogăţit cu o seamă de lucrări a căror apariţie merită să fie relevată. In epoca de după războiu ştiinţa dreptului cunoscând prefaceri, este nimerit să ne ocupăm de aproape de fiecare carte nouă.

Dealtfel, la noi se resimte lipsa unei cronici de bibliografie juridică.

Autorii de cărţi de drept, fie de pură literatură, de studii, ediţii de popularizare cari vor să li se recenzeze lucrările, le vor trimite direcţiunii „Adevĕrului literar".

✵

LEGE ASUPRA CONTRACTELOR DE MUNCĂ. (Comentată şi adnotată de d. *Jacques Moscovici,* avocat, cu o prefaţă de d. C. Xeni, fost ministru. — Editura Socec, 124 pagini).

Legea contractelor de muncă din *1929,* apare, mulţumită d-lui avocat Jacques Moscovici, cu ultimele hotăriri jurisprudenţiale, cu opinii autorizate de doctrinari şi cu o seamă de note, culese în decursul celor aproape patru ani de la promulgare.

D. avocat Moscovici a avut şi buna idee ca pe lângă lege şi regulament, să adauge şi legea de organizare a Camerelor de muncă. Se vede mai bine spiritul care trebue prins din legea din 1929, — definindu-se limpede sfera ei de aplicabilitate. Se vor curma desigur multe interpretări greşite, umplându-se cel puţin în parte, una din lacunele legii.

Legea din 1929 este şi azi operantă. Greşit se crede că a fost abrogată de noua lege a jurisdicţiei muncii din 15 Februarie 1933. Aceasta din urmă o complectează înfiinţând judecătoriile de muncă preconizate de altfel de art. 120 din legea veche.

Autorul lucrării menţionează unde este nevoe şi textul francez, din „Code du Travail", după care s'a inspirat legiuitorul român, — publicând din expunerea de motive a ministrului român capitolele mai însemnate şi desbaterile parlamentare. Nu mai este prin urmare nevoe să se apeleze la colecţiile din Monitorul Oficial, — pentru o edificare complectă. In această privinţă lucrarea oferă o economie folositoare.

D. avocat Moscovici nu face nici o menţiune deosebită privitor la noua lege a jurisdicţiei muncii. De aici deducem intenţia d-sale de a se rezuma la legea de bază, — tratând-o deosebit de noua procedură a legii din 1933, pe care a cunoscut-o desigur din anteproect când a dat la tipar lucrarea d-sale.

Cartea este rodul unei munci îndelungate — după cum reese din grija cu care este împărţită şi selecţionată materia.

✵

LEGEA PENTRU ASIGURAREA PLĂŢII LUCRULUI EFECTUAT. (Comentată şi adnotată de *Ionel Jianu,* avocat, cu o prefaţă de d. Alex. Velescu, avocat. — Editura Socec 128 pagini).

D. Ionel Jianu aduce o preţioasă contribuţie, fără să se mărginească la publicarea unei cărţi după sistemul perimat al structurii clasice: text, regulament, avizul consiliului legislativ cu număr şi dată, expunere de motive, discursul unei excelenţe în literă cursivă, din nou text, — dar cu literă mai groasă şi după fiecare articol câte o notă plictisitoare.

D-sa a mers pare-se cu colinda prin hârţoagele judecătoriilor de ocol şi, dacă le cunoaşteţi, veţi preţui şi mai mult râvna autorului! — şi a frunzărit dosarele tribunalelor.

A îmbinat codul civil cu această lege specială, — încât cercetătorul se orientează cu mare uşurinţă într'un îndreptar scris pe înţelesul tuturor. Am adăuga poate că un critic de artă nu uită să fie el însuşi armonios într'un domeniu arid...

D. Jianu face şi exces de altruism: dă în vileag fiecare act de procedură pe care trebue să-l îndeplinească cei care recurg la beneficiile legii.

✵

JURISPRUDENŢA GENERALĂ. — No. 13. — (Editura „Curierul Judiciar). — Ultimul număr din această publicaţie de jurisprudenţă rezumată, română şi străină cuprinde câteva speţe interesante şi mai multe note judicioase.

✵

CURIERUL JUDICIAR. — A apărut nr. 13 cu un articol de fond — Mana amnistiei — datorit d-lui Pherekyde, consilier la Inalta Curte de Casaţie

SERGIU FAUR

A APĂRUT

EUROPOLIS

Roman de JEAN BART

EDITURA „ADEVERUL" LEI 80

Cronica literară

Cezar Petrescu: Oraş patriarhal

D. Cezar Petrescu este un scriitor care suferă din partea opiniei publice tratamentul cel mai ciudat. Publicul mare îl citeşte şi cu o asiduitate care îndreptăţeşte cele mai bune speranţe în interesul pentru carte în ţara noastră. Unele cărţi ale scriitorului au ajuns la fantasticul (pentru noi) tiraj de optsprezece mii de exemplare. Critica însă (dacă se ascunde o realitate precisă sub acest nume) îl neagă cu vehemenţă. Unii tineri îngălbenesc numai auzindu-i numele. Câte unul pregăteşte un studiu amplu menit să-l „distrugă". In sfârşit, procedeu comun, cei care n'au curajul opiniunii îl boicotează prin tăcere. Alături de această ostilitate a presei literare centrale există o critică orală a păturii culte, în deosebi din domeniul corpului didactic, şi care este foarte favorabilă d-lui Cezar Petrescu. Favorabile îi sunt totdeodată, şi în ton superlativ, revistele provinciale.

In atâta discordanţă de păreri se pune numaidecât întrebarea: care este adevărul? este sau nu d. Cezar Petrescu un scriitor de valoare?

Cititorul mai asiduu, obişnuit cu moravurile noastre literare, înţelege că o bună parte din ostilitatea ce se arată d-lui Cezar Petrescu are o provenienţă străină de problema valorii scrisului său. Este la mijloc invidia produsă de succesul material al cărţilor sale. Scriitorii mai tineri îşi închipuie în mod sincer uneori că succesele autorului nostru sunt o piedică pentru promovarea literaturii lor. Aşa i s'a întâmplat şi d-lui Ionel Teodoreanu, aşa i s'a întâmplat şi d-lui Victor Eftimiu în teatru. Dar scriitorul român tânăr, nedeprins încă cu o mare concurenţă, nu poate suporta nici renumele moral al unui autor. Pe dată ce un scriitor are o primire perseverent favorabilă încep „revizuirile", „negaţiunile". Scriitorul în chestiune nu mai are niciun merit, e inexistent. Ţară tânără, se'nţelege, în care criticii abia au câte odată câteva clase de gimnaziu şi uneori nici atât. Un astfel de critic, care n'a comentat niciodată un autor latin, care n'a făcut măcar un studiu de istorie literară, care n'are elementele unei culturi humanistice oricât de modeste, se află cu totul nepregătit să dea o judecată temeinică asupra unui scriitor. Lipsa adevăratei culturi se vădeşte în groaza de retorică, adică de travaliu estetic, în confundarea permanentă a artei cu informaţia sau cu „problema". Un mare scriitor occidental, debutând la noi, ar fi respins cu violenţă.

Un cronicar literar, dintre cei mai slabi — nu-i vorbă — şi mai nepregătiţi, are un criteriu de judecată cu totul simplist. El împarte literatura în genuri şi stabileşte cu dela sine putere reguli fiecărui gen. Dacă bunăoară pe coperta poeziilor d-lui Arghezi s'ar vedea scris cuvântul „roman", atunci el pornind dela ideea că romanul trebue să fie *epic* ar nega orice merit operei şi nu i-ar concede nici meritul poetic pentru motivul că lirismul în roman este inoportun.

O atât de lungă introducere îşi are la d. Cezar Petrescu rostul său. Ea e menită să arate incertitudinea în care se află atât cititorul cât şi scriitorul când e vorba de o noţiune precisă asupra valorii unei opere. O cercetare obiectivă ar fi trebuit să îmbrăţişeze toată opera d-lui Cezar Petrescu, cu atât mai mult cu cât excesul de activitate provoacă în ultimele scrieri o oboseală de netăgăduit. Deocamdată nu ne putem îngădui să ne ocupăm decât de ultimul roman „Oraş patriarhal".

Considerabil temperate cusururile scriitorului ies şi aci în evidenţă. Le relevăm dela început ca să ne eliberăm de ele. Cel dintâi este procedeul enumeraţiilor geografice şi antitetice de dubioasă provenienţă franceză:

„Fiica bancherului din Chicago şi chelneriţa din conditoraiul vienez: soţia lordului din cel mai aristocratic cartier al Londrei şi eleva de şcoală profesională: manechinul din Rue de la Paix şi copila marchizului francez din castelul feudal al Solognei; nevasta colonelului *von* şi nu mai ştiu cum de pe Kurfürstendamm şi fata fermierului canadian; amanta cowboyului din Argentina şi casieriţa dela berăria de pe Calea Griviţei; dansatoarea din Şangai şi profesoara cu coşuri pe nas din Roşiorii-de-Vede".

Aceste asociaţiuni pot face deliciile unei anume pături de cititori dar sunt de sigur regretabile din punct de vedere literar.

O altă vină este sacadarea uniformă a stilului. Toată lumea vorbeşte în acelaş ritm artificial volubil şi oratoric:

„ — Ce să răspundă? (La sfârşit a recunoscut dreptatea mea). Are o calitate. (Nu e încăpăţânat). El e un utilizator, dacă se poate spune. Ascultă de aci. Observă dincolo. Citeşte în altă parte. Ia notă. (Un ecletic). Inregistrează. Transfigură. Prelucrează. etc...".

Se remarcă apoi o tendinţă către discuţii şi teorii, o pedanterie cărturărească constând în citarea de autori internaţionali chiar de către persoane puţin capabile de informaţiune. Ca să nu cităm decât un personagiu dintre cele mai culte, pe Adina Buhuş, vom observa falsitatea informaţiei în cultura latină a unei femei. Adina gravează pe *ex-libris* cuvintele: „Animula vagula, blandula...", citează din Horaţiu („Nom omnis moriar", „Aere perrenius") şi vorbeşte cu o volubilitate de avocat făcând teorii:

„— Posibil! Dar dumneata îţi permiţi încă a judeca din punct de vedere al Siriusului *(sic)*. Generalităţi. Maxime. Aforisme. Paradoxe. După câteva luni să te văd dacă mai spui acelaş lucru. Nu uita că eu trăesc aci de cinci ani. Cinci ani! Imi par cinci veacuri. Am avut timp destul să învăţ că n'ai dreptul să trăeşti ignorând ce se petrece în dreapta şi în stânga ta. Nu-ţi este permis. Aci pare o ofensă. O impertinenţă, pe care nu ţi-o iartă nimeni. etc.".

Nu rareori surprindem la d. Cezar Petrescu o înclinare către parodie, de acea parodie care echivala cu humorul la romantici. Bunăoară: „De-o săptămână nu isbutea să depăşească bariera fatală. Şi nici nu putea arunca vina pe conspiraţia unor împrejurări vrăjmaşe!... Creditori pândindu-l la poartă, asaltându-l cu somaţii, şi prigonindu-l cu sechestre, ca pe-un Dostoiewschi oarecare ori pe-un Balzac... Ostilitatea contimporanilor, incomprehensiunea criticei, invidia confraţilor, indiferenţa lectorilor şi alte iremediabile suferinţe care ulcerează o inimă sensibilă şi secătuesc isvorul inspiraţiei. Chiar editorul, pretinzând despotic manuscrisul la zi şi oră fixă, cu neomenia unui neîmblânzit cămătar".

Desigur că aceste glume fac plăcere cititorului nepretenţios dar sunt departe de a caracteriza o stare de spirit. Ele aparţin nu analizei ci fantasiei. Şi'ntr'adevăr metoda de lucru a d-lui Cezar Petrescu nu este analiza. Dar nu este nici perceperea nudă a realităţii ci construcţia unui univers ipotetic pe un material dedus aproape în întregime din imaginaţiune. Fireşte că întru cât această imaginaţie este un produs al experienţei, opera scriitorului are un contact cu viaţa. Dar viaţa sa nu e importantă prin ce are documentar ci prin consistenţa ei fictivă. D. Cezar Petrescu nu este prin urmare un realist, cum s'ar crede! ci un epic pur, nu fără, cum vom vedea, atitudini de lirism.

Mai mult decât orice ne va documenta subiectul însuşi al romanului. *„Oraş patriarhal"* năzueşte să fie o icoană a provinciei, de opus metropolei din *„Calea Victoriei"*.

Tudor Stoenescu-Stoian, tânăr avocat fără clientelă şi publicist problematic, primeşte de la bunul său prieten Sandi Buhuş invitaţia de a se stabili într'un oraş de provincie „la poalele Călimanului". Tânărul primeşte şi porneşte la drum. In tren se'ntâmplă să se afle şi marele scriitor Teofil Steriu. Primit cu entusiasm de prietenul său provincial, Stoian e luat de apa eftină a unei lăudăroşii necugetate şi se pretinde prieten intim al romancierului Steriu. De aci urmează o sporire considerabilă a prestigiului său, care deocamdată se arată a-i fi favorabilă. Adina Buhuş, care e o femee cultă şi suferă de nostalgia marilor centre, are însă o soră săracă şi poetă. Versurile acesteia ar dori ea să le trimită lui Steriu. Apelează dar la Stoian care însă arată o stranie repulsie. Atunci Adina scrie de-adreptul lui Steriu. Trecuse vreme multă fără să fi primit vreun răspuns, când de-odată vine vestea morţii marelui romancier. Şi, surpriză, printre scrisorile nedesfăcute Adina găseşte răspunsul binevoitor al scriitorului de curând mort şi declaraţiunea că nu are niciun prieten cu numele de Stoian. Impostura este deci demascată. Stoian însă e cuprins de remuşcări. Crezut de toţi prietenul lui Steriu, el are o atitudine aşa de simplă, aşa de modestă şi ţine o cuvântare aşa de vibrantă, fără să speculeze prietenia lui cu marele dispărut, încât de aci înainte cariera lui e făcută. E adevărat că a pierdut prietenia familiei Buhuş dar căinţa i-a dat aripi noi, care îi vor asigura un loc în parlament şi unul chiar în literatura română. Acesta este romanul. Evident pe de lături sunt o mulţime de presonagii: un bătrân cinic, un om care se teme de moarte, o mamă care-şi aşteaptă feciorul, o bătrână boieroaică decrepită care se judecă, un tânăr moşier practic cu mania vitezei, un cocoşat galant şi rău, un colonel jovial care nu uită niciodată mahalaua din care se trage, un primar dominat de capriciile tinerei neveste, un prefect cu temperament politic, un cofetar tradiţional, un tânăr fascist, un fanaragiu cu conştiinţa păcătoşeniei sale şi alte multe.

Unde este aci specificul provincial? Iată o întrebare la care n'aş putea răspunde. Cine a mai văzut provincie să se sperie de prietenia cuiva cu un scriitor? Cine şi-ar face o carieră fiindcă declară că e prieten cu d. Sadoveanu şi fiindcă vorbeşte cu patos despre dumneasa? Ce provincială bogată, cum pare să fie Adina, ar mai avea nostalgia oraşului mare când nimic, cu un asemenea soţ n'o împiedică să stabilească un frecvent circuit Căliman-Paris? In *„Oraşul patriarhal"* al d-lui Cezar Petresc recunoaştem cu greu o realitate concretă. El n'are însă mai puţin o existenţă ipotetică. Căci aci stă însuşirea de căpetenie a scriitorului. Pornind de la schema unor oameni cu desăvârşire ideali, dar corespunzând unor cadre psihologice şi sociale posibile, romanul se desvoltă apoi deductiv ducând formula fiecăruia până în ultima consecinţă. Realistă la d. Cezar Petrescu nu e tratarea ci aspiraţia de a epuiza tabloul posibilităţilor umane. Din acest punct de vedere opera sa este cea mai bogată în personagii şi medii. In fond lumea e înfăţişată aşa cum ar vrea scriitorul să fie, pitoresc conturată în bine şi în rău. Intr'asta se observă marea asemănare cu d. Sadoveanu, cu d. Teodoreanu chiar, adică cu proza moldovenească, visătoare şi romantică. Ceeace este cu deosebire remarcabil în acest roman, e atmosfera poetică de linişte desăvârşită, de contiguitate morală cu cimitirul, obţinută nu prin mijloace nu propriu-zise poetice ci prin o comtemplativitate subterană.

Ceeace nu se poate nega este că d. Cezar Petrescu este un adevărat romancier. In ce constă aceasta? In frenezia de a născoci, în marea iubire pentru eroii fictivi, în beţia naraţiunii, în impresia aceea totală de *existenţă* pe care spiritul critic o poate sfărâma cu analizele sale dar cititorul obişnuit o presimte. Dacă scriitorul ar ţine seamă de observaţiile noastre şi şi-ar purifica technica, nu ne îndoim că ar ajunge curând la acel echilibru între puterea de germinaţie a fantasiei şi rezistenţa conştiinţei critice, care e semnul adevăratei arte.

G. CĂLINESCU

Cronica gastronomică

Abecedar

Să ai ureche muzicală şi să nu ai glas e o nenorocire. Dar să ai glas şi să nu ai ureche e o catastrofă. Mi s'a întâmplat nu odată să aud tenori veritabili şi soprane de alt fel drăgălaşe, alergând cu voci de catifea şi cristal pe-alăturea de acompaniament, ca un tren sărit de pe linie.

Şi cine n'a suferit de pe urma sadismului vreunei domnişoare care, sub pretextul că şi-a pierdut vremea trei ani în conservator se răzbună pe claviatură, chinuind instrumentul care geme, urlă şi sbiară, trezind instincte omicide şi în firile cele mai blajine? Tot astfel şi în gastronomie. Un bucătar fără gust e un muzicant fără ureche. Vălul lui palatin trebue să fie un control permanent şi-un corectiv al tuturor şcolilor şi doctrinelor. Gastronomia îşi are o armonie, un contrapunct şi-o orchestraţie. Aceste cunoştinţi teoretice ajută fireşte unui practician, dar nu ele îl fac, după cum celebra Schola cantorum *nu poate face dintr'un elev, oricât de sârguitor un Enescu sau un Kreisler. Pe -aceştia îi face Dumnezeu, de la început.*

Bucătăresele fără ştiinţă de carte pot fi cu just titlu comparate cu lăutarii care cântă după ureche. Executanţi conduşi exclusiv de instinct, ei nu au decât o singură scăpare: talentul. Dar după cum lăutarul cel mai ignar, tot trebue să ştie de pildă ce e o gamă majoră şi una minoră, există un minimum de cunoştinţi de care cea mai analfabetă bucătăreasă nu se poate dispensa.

Insemnările de mai jos ar trebui să fie ştiute de toată lumea. Cum am observat însă că sunt sistematic neglijate până şi de unele restaurante, îmi permit să le reamintesc cetitorilor şi mai ales cetitoarelor :

1) Când încredinţaţi un ou bucătăresei pentru a-l fierbe, atrageţi-- atenţiunea că înainte de a proceda la această simplă operaţie, oul trebue spălat. Dacă n'aţi ştiut, aflaţi că oul se spală cu sare. Unii obişnuesc să ţie oul în apă clocotită un minut. Nu recomand procedeul.

In felul acesta gălbenuşul rămâne totdeauna rece. Ca să obţii un ou moale, e preferabil să-l pui în apă rece. Când apa dă în clocot, oul e gata.

2) Nu puneţi niciodată sare pe carnea crudă, care urmează să fie pusă la grătar. Sarea suge sucul. Pentru a obţine o bună friptură la grătar e recomandabil să vărsaţi o picătură de untdelemn pe care pe urmă o răspândiţi cu pana de gâscă pe toată suprafaţa piesei de carne.

Puneţi apoi carnea la foc viu până prinde o mică crustă. Apoi, la foc lent să se pătrundă încet. Sarea se pune în ultimul moment, când e bine să puneţi pe friptură şi o bucăţică de unt proaspăt.

Să nu vă înşele faptul că unii grataragii de la cârciumile periferice sărează carnea crudă şi că totuşi friptura e suculentă. Nu uitaţi că ei operează cu o carne specială, tăiată în felii subţiri şi că au o cantitate de cărbuni aprinşi pe care e greu să o aveţi acasă. Sistemul lor nu-i rău, dar e aplicabil numai la ei *şi numai* cu materialul lor.

3) Inainte de a introduce frigarea într'un animal, frigarea trebue în prealabil înroşită în foc.

4) Când faceţi fripturi la cuptor, puneţi carnea în frigare sau la grătar şi numai pe urmă în cuptor. In nici un caz nu lăsaţi carnea pe tavă.

Dacă doriţi ca aceste elementare principii sine quibus non *să fie aplicate întocmai, supravegheaţi personal executarea lor. Nu uitaţi că bucătăresele şi catârii sunt cele mai încăpăţânate animale de pe glob.*

PASTOREL

Cronica mizantropului

Laptele în literatură

De curând şcolile au primit dela „Comitetul Naţional Român al laptelui" *un călduros apel din care extragem următoarele:*

„Dorind ca mişcarea noastră să pătrundă cât mai adânc în rândurile tineretului şcolar, comitetul nostru a hotărît să organizeze un concurs de lucrări constând din: redactarea unei conferinţe care să trateze problema laptelui din orice punct de vedere, compunerea unei poezii despre lapte, o poveste despre lapte, o piesă de teatru despre lapte şi un tablou despre lapte".

Nici nu se putea un mai nimerit prilej de a scoate din amorţire literatura română, aşa de lipsită de subiecte. Facem şi noi un călduros apel la toţi cititorii noştri să ne trimită literatură despre lapte. Deocamdată contribuim cu o modestă compunere poetică, în speranţa că aceasta va încuraja şi pe alţii:

CÂNTECUL LAPTELUI

Ce râu pe cerul stins scântee,
Undindu-se? Calea lactee!
Dintr'a Junonii mari mamele
Ţâşni de mult un praf de stele.
Sus inima Români! la fapte!
Să consumăm cât mai mult lapte!

Priviţi-l, fragedul copil
Din sfârcul roz sugând subtil!
Pe ale sânului petale
Crispează degetele sale.
Sus inima Români! la fapte!
Să consumăm cât mai mult lapte!

Când musca trece peste-o mare
De lapte'n clocot şi'nspumare,
O prinde-o sete de-albă undă,
Se clatină şi se cufundă.
Sus inima Români! la fapte!
Să consumăm cât mai mult lapte!

AL.

Ultima operă a lui Bernard Shaw

Ultima carte a lui Bernard Shaw povesteşte „aventurile unei negrese în căutarea lui Dumnezeu". Acesta este şi titlul cărţii.

Pentru cei deprinşi cu îndrăznelile şi paradoxele acestui autor, cartea este cetită cu interesul pe care îl stârneşte întotdeauna originalitatea argumentaţiei lui, verva şi fantezia lui nesecate, burlescul situaţiilor şi acea gaminerie pe care tot mai rar o găsim în operele altor scriitori. Dar pentru cei neiniţiaţi în filosofia lui, pentru cei ce nu cunosc metoda acestui scriitor de a provoca intenţionat scandalul, în scopul de a trezi minţile din letargia în care fatal ele cad, şi nu s'au familiarizat nici cu lipsa lui de respect pentru cele mai consacrate — el ar zice cele mai învechite — idei ale timpului şi nici cu libertatea expresiilor sale, cartea este, desigur, o continuă jignire. Fiind o parodie ea scandalizează spiritele grave, burlescul ei deconcertează pe cele dogmatice şi, ce e mai grav, ea se atinge de tot ce de veacuri a constituit fondul religios al religiei creştine.

Povestea lui Shaw e scrisă amuzant şi simplu, dar tâlcul ei, caşi tâlcul „Călătoriilor lui Gulliver", opera lui Swift, cel mai pesimist dintre scriitorii englezi, este adânc dureros, teribil de deprimant.

Considerând Biblia — care conţine, fără îndoială, admirabile pagini de poezie—drept cartea cu cel mai înalt conţinut moral, milioane de oameni o iau drept călăuză a sufletului lor. Bernard Shaw vrea să arate că ideea de Dumnezeu conţinută în Biblie e incompatibilă cu gândirea modernă şi, mai mult, că Biblia cuprinzând nu una, ci mai multe concepţii filosofice, fundamental deosebite una de alta, ea reprezintă ca atare evoluţia gândirii omeneşti în timp şi deci trebue cetită cu acel spirit critic care este absolut necesar în cercetarea unei opere istorice.

Inferioritatea capacităţii intelectuale a omenirii este atât de evidentă pentru acest scriitor încât nu e personaj mai ridicol pentru el ca savantul care bâjbâie de veacuri prin întuneric să afle adevărul sau ca filosoful care făureşte sisteme fără să desvălue nimic din misterul acestei complicate lumi. Dar ceeace îl revoltă mai cu seamă e naivitatea cu care e primită orice doctrină. Fabulă, fantezie pură, adevăr istoric, adică alterare de adevăr datorită împrejurărilor sociale şi morale ale momentului, noi primim totul cu pasivitate, amestecând o credinţă cu alta, fără să ne dăm seama de monstruosul rezultat al acestei alchimii periculoase.

Cu aceste grave constatări, Bernard Shaw alege drept eroină a povestei sale o negresă. Ea caută acum pe Dumnezeu, căci noi nu-l mai căutăm de mult. Tânără, sveltă, sdravănă şi plină de mistic avânt, cu o Biblie dată de o misionară, care predică crezul creştin după cum dictează împrejurările. şi cu o măciucă în mână, cu care se apără de rele, căci pacea şi blândeţea nu sunt încă atributele acestei lumi pretinse creştine, ea străbate pădurile Africei de Sud, întrebând pe toţi cei ce-i ies în cale: „Unde e Dumnezeu ?", „Cine este El ?" Şi îi ies în cale diverse personaje: Un bătrân care se crede el însuşi Dumnezeu, autoritar, crud şi imbecil. Cere jertfe pe altarele lui şi se bucură la gândul sângelui ce se varsă în cinstea lui. E Dumnezeul lui Noe, de care însă misionara nu a vorbit. Cu măciuca în mână negresa îl spulberă din faţa ei. Dusă de şuerul unui şarpe sunător întâlneşte un alt bătrân, acesta dornic de vorbă şi de discuţie — e Dumnezeul lui Iov — dar de discuţie fără spirit de toleranţă, căci la întrebările negresei de ce a făcut atâtea lucruri urâte şi rele, se înfurie ca un gâscan, ocărăşte şi blestemă. Şi iarăşi măciuca negresei intră în funcţiune. Un tânăr îmbrăcat în haină grecească se opreşte să-i vorbească. „De ce caută ea aceia ce cu mintea nu poate găsi? Omul nu vede dincolo de vârful nasului lui. Să ia lumea aşa cum e, *dincolo* de această lume nu e nimic. Să fie fericită cunoscând aceia ce e alăturea de ea". Zadarnic, paradisul pe care îl doreşte negresa e paradisul ceresc, nu cel lumesc.

Un urlet se aude însă deodată în pădure şi leii o iau la fugă de groază şi fuge înspăimântată şi negresa: e un profet care sbiară'n pustiu... Ce spaimă! Negresa nu ştie încotro s'o apuce când... iată un bătrân ce stă liniştit pe un buştean la umbra unui copac. E bătrân şi-i miop: e un savant. El ştie că frica negresei se datoreşte unui reflex condiţional. Douăzeci şi cinci de ani s'a chinuit bietul om tăind fălci de câni ca să examineze saliva lor şi să stabilească teoria lui, în afară de care acum el nu mai ştie nimic. Farsa pe care i-o joacă negresa, această fiinţă primitivă, a cărei intuiţie şi experienţă o fac cu mult superioară miopului savant, îl umple de ridicol.

Pleacă din nou negresa. Un soldat roman stă de strajă şi-i împiedică drumul, dar măciuca ei sdravănă îl culcă la pământ şi ea trece înainte. E obosită însă acum şi se opreşte să bea apă dintr'o fântână. Un bărbat încă tânăr îi întinde o cupă, pe care el o face să dispară deodată, ca un scamator, de îndată ce ea a băut din ea. E un mistificator, „*a conjuror*". „Ia această cupă", îi zice el, „şi bea în amintirea mea". Să fie oare însuşi Isus? Teoria iubirii de aproapele nostru degenerează îngrozitor, trecută prin logica negresei. E o glumă îndrăzneaţă pe care numai Shaw şi-o putea permite. Un om bătrân, trece purtând o biserică pe spatele lui. E Sf. Petru. Negresa, miloasă, vrea să-i ajute, crede că povara o să îl doboare. Nu e nici un pericol. Biserica e de carton şi nesfârşiţi alţi bătrâni trec purtând biserici la fel, doar mai meschine, mai mici, şi ei fac mare gălăgie certându-se.

Mai interesantă e întâlnirea negresei cu o caravană de exploratori. Ce caută ei ? Pe Dumnezeu ? E caravana curioşilor. Ei întreabă ca să întrebe şi caută ca să facă ceva. Dar ei sunt albi şi ea e neagră şi ei se cred fiinţe superioare. Ei ştiu să facă puşti şi ea nu ştie. Dar cei albi sunt atât de leneşi încât, cum se folosesc de negri ca să-i mânuiască puştile lor, într'o zi o să-i înveţe şi cum se fabrică ele, şi, atunci ? Nimic nu satură lăcomia celor albi. Ei nu ştiu nici cum să trăiască, nici nu lasă pe alţii să trăiască. Fiarele sălbatice sunt mai blajine ca ei. Şi toată nădejdea negresa şi-o pune în Dumnezeu care le va arăta negrilor cum să omoare pe cei albi şi cum pe urmă rămaşi ei. singuri biruitori să nu se omoare ei între ei.

Şi alţi învăţaţi, şi alţi artişti şi alţi zei îşi expun crezul lor în faţa negresei, între alţii Mahomed, şi e foarte interesantă expunerea lui Mahomed, dar nimic nu răspunde dorinţei sufletului ei în căutarea adevăratului Dumnezeu, până ce întâlneşte un bătrân care lucrează singur şi liniştit în grădina lui. El nu caută pe Dumnezeu, nu crede că l-a găsit, nici n'ar vrea să se afle vreodată în faţa lui. Ar îngheţa de frică în faţa atâtei străluciri. Face însă lucrul pe care crede că vrea Dumnezeu ca el să-l facă şi o îndeamnă să facă şi ea la fel, şi negresa se lasă convinsă. Ia sapa şi sapă şi gândurile ei se topesc şi sufletul ei se linişteşte. Şi Bernard Shaw la urmă o mărită cu un Irlandez care fiind socialist ştie că grădina bătrânului nu poate fi numai a lui, ci a tuturor celor ce vor să lucreze în ea. Negresa şi Irlandezul au trei copii şi povestea se sfârşeşte cu bine, cum sfârşesc toate operele lui Bernard Shaw.

Shaw dă o explicaţie la sfârşitul povestei. Vrea să spună de ce a scris-o şi cum ar trebui ea interpretată. Să nu amestecăm, zice el, apele ce s'au murdărit cu apele noi, limpezi şi curate ce vin spre noi. Să lăsăm să curgă pe cele murdare înainte de a ne adăpa din cele proaspete. E clar. Spiritul critic trebue să fie întotdeauna treaz pentru ca înlăturând fabulele trecutului să lase drum neted şi curat pentru adevăruri noi. Dar cine nu vede că Shaw, ca un bun englez ce este, fuge de orice speculaţiune a minţii, se îndoeşte de însuşi organul inteligenţii omeneşti şi, sceptic şi dispreţuitor, ne îndreaptă spre ce este practic şi folositor?

Negresa, ca şi povestea ei, e totuşi foarte amuzantă şi mulţi se vor mulţumi cu atât. ZOE GHEŢU

I n s e m n ă r i

Moartea contesei de Noailles

Sunt existenţe de scriitori care uimesc prin cantitatea de noroc şi de bucurie pe care o cuprind. Nu aceste existenţe, însă, formează majoritatea. Nici Balzac, nici Poë, nici Baudelaire n'au avut astfel de vieţi. Un implacabil ghinion i-a urmărit. Poate a fost şi vina lor, dar a fost cu siguranţă în primul rând lipsa de înţelegere a contemporanilor.

Contesa de Noailles

Contesa Ana de Noailles, care a murit zilele trecute, s'a bucurat toată viaţa ei de strălucirea pe care i-au dat-o atât situaţia ei socială cât şi talentul ei. A cunoscut gloria cea mai completă şi cea mai pură. Nici o amărăciune nu i-a întunecat viaţa. Era socotită — şi cu drept cuvânt — drept unul din talentele poetice cele mai puternice ale Franţei contemporane. Alături de Paul Valéry, dar deosebită mult de acesta, contesa de Noailles s'a afirmat ca o poetă puternică şi plină de un avânt liric inepuizabil. Clasică în formă, modernă ca fond şi bogată ca simţire, Ana de Noailles a cântat tinereţea fericită şi dragostea atotputernică cu accente inimitabile şi cu un elan covârşitor.

Româncă după tată, greacă după mamă, contesa de Noailles, prin moartea prematură a tatălui ei, n'a avut prilejul să cunoască România, expatriată din frageda copilărie în Franţa. Aşa se explică, foarte normal, de ce în manifestările ei literare a arătat mai mare dragoste pentru patria ei adoptivă decât pentru ţara ei de origină. Dar acestea sunt lucruri fără mare importanţă. In faţa morţii timpurii (la 55 de ani) a contesei de Noailles nu ne gândim decât că dispare un mare poet. Moartea, desrobind-o de orice naţionalitate, o redă astfel omenirei întregi, căreia aparţine orice poet adevărat. — P.

Teatru sovietic

Zvonurile despre manifestările artistice din Rusia sovietică sânt deobicei contradictorii şi excesive fie în bine, fie în rău. Culegem din „Gringoire" câteva impresii ale unui spectator francez despre teatrele moscovite.

Deobicei în sala unui teatru moscovit e lume multă. Inghesuiţi unul în altul spectatorii, prost îmbrăcaţi şi cu chipuri flămânde (dar nu de artă), aşteaptă ridicarea cortinei cu feţe grave, fără nici un zâmbet şi parcă fără nici o bucurie, ca la biserică.

Tot luxul care lipseşte din sală apare pe scenă. Pentrucă repertoriul — cu puţine excepţii — este tot cel vechiu dinaintea revoluţiei: baletul din Salambô, Hamlet, Dama de pică a lui Ceaicovschi, etc.

Interesante sânt crâmpeiele de conversaţii între spectatori. Mai mult decât talentul artiştilor îi încântă strălucirea costumelor şi a decorurilor. Regăsesc aici luxul la care nu mai au dreptul în locuinţele lor unde trăesc îngrămădiţi câte patru sau cinci într'o cameră.

Curioasă este atitudinea publicului faţă de o piesă sovietică „Frica", tradusă în toate limbele Uniunei sovietice, care se bucură de un succes enorm. Pentru prima oară pe o scenă rusă poţi asista la un rechizitoriu împotriva regimului actual. Un savant pe care vor să-l acapareze nişte contra-revoluţionari exclamă: „Regimul acesta este îngrozitor, ne torturează gândurile şi dacă îl suportăm fără să protestăm, asta e din pricină că sântem nişte laşi şi ni-e frică".

Bine înţeles, în actele următoare savantul în chestie se converteşte la bolşevism şi reneagă ce-a spus la început. Şi iarăş e bine înţeles că spectatorii nu aplaudă la scena împricinată ci de-abia la sfârşitul piesei, — dar atunci cu frenezie. Şi, adaugă autorul articolului, e sigur că nouă zecimi din aceste aplauze entuziaste sânt destinate scenei subversive.

P.

Berlinul în 1933, April

Copeau trimite revistei „Nouvelles Littéraires" următoarele impresii din Berlin:

„Obosit de a fi trăit atâtea „zile istorice" Berlinul şi-a regăsit fizionomia lui obişnuită de linişte şi bună dispoziţie.

Nimic nu mai pare a arăta în mod zgomotos înscăunarea celui de al treilea Reich. Pe stradă naţional-socialiştii în uniformă sunt tot atât de numeroşi ca şi mai înainte. De abia pe ici pe colo mai atrage atenţia câte un steag nou cu vechile culori negru-alb-roşu.

Ceiace a pus oraşul sub semnul crucii încârligate, este mai ales exploatarea comercială pe care a instalat-o noul regim: unele magazine s'au specializat în echipamentul revoluţiei naţionale, punând în vitrine tot stocul de drapele, fanioane, uniforme, care par a excercita o mare atracţie asupra publicului.

Vitrinele librăriilor au fost şi ele năpădite de cărţi şi broşuri naţional-socialiste; e chiar amuzant de constatat că în librăriile, atât de numeroase, care se consacrau până acum ştiinţei sexuale (Sexual Wissenschaft*), sau ultimul tratat asupra mazochismului, au cedat locul portretului lui Hitler şi a locotenenţilor lui în toate formatele şi sub toate aspectele.*

Numai în unele cafenele din Kurfürstendamm se simte o atmosferă de teamă şi conspiraţie. Evrei în grupe mici vorbesc pe şoptite, citind ziare englezeşti care duc o campanie violentă în favoarea lor.

Poate în întreg cartierul acesta de Vest, se simte în mulţime o vagă nelinişte, dar ar fi foarte greşită ideia de a privi Berlinul ca un oraş în stare de asediu. Chiar dacă ar fi mult mai numeroşi decât sunt băeţandrii aceia mândri, care fac să le zuruie pintenii pe pavaj, încă n'ar putea schimba caracterul înfăţişării străzii, care e esenţialmente calmă şi burgheză.

Revoluţia naţională se petrece în altă parte şi are un caracter cu totul negativ. Toată activitatea guvernului Hitler s'a redus până în prezent la distrugerea unui „sistem", adică a fundaţiilor regimului republican.

In domeniul intelectual această politică n'a adus decât divorţul complect şi iremediabil între guvern şi aproape toţi cei ce înseamnă ceva în litere şi arte.

Pentru a nu cita decât câteva nume: Ludvic Renn este în închisoare, alţii ca Thomas Mann şi Remarque au crezut mai prudent să treacă graniţa; alţii în fine ca Max Reinhardt şi Bruno Walter au renunţat de a mai da reprezentaţii teatrale în ţara lor.

Intr'un cuvânt aproape toţi intelectualii Germaniei sunt atinşi sau ameninţaţi ca evrei sau partizani sinceri ai regimului de la Weimar, sau chiar ca partizani ai unui regim prea avansat".

Există o literatură elveţiană?

Fără îndoială că există, va răspunde oricine cunoaşte operele lui Ramuz, Karl Spitteler, Chiesa. *Independent de limba în care-şi exprimă creaţiunea, aceşti trei scriitori, de excelentă calitate şi îndestul de cunoscuţi în lumea literelor din toate ţările, sunt, mai presus şi înainte de orice, elveţieni. Unul din cei mai noui literaţi din această ţară,* Iacob Schaffner, *ilustrează încăodată şi în modul cel mai evident, acest unic fenomen de psichologie literară. Scriitor de limbă germană, şi-a editat ultima sa operă* „Ihr Gluck — Ihr Elend" *la Paul Szolnai în Viena, este incontestabil elveţian şi strâns înrudit cu scriitorii cei mai buni din literatura elveţiană de limbă germană, dar nici decum scriitor german. Cadrul în care se desfăşoară acţiunea celor trei nuvele, psichologia celor trei tipuri de femei, eroinele acestor povestiri, până şi felul de a conduce lucrarea, sunt absolut tipice şi caracteristice literaturii elveţiene de limbă germană, continuând realismul lui Gottfried Keller, bine înţeles sub semnul cugetării noui actuale. In trei episoade diferite, autorul ne arată bucuriile şi suferinţele a trei femei, care caută să se realizeze şi să-şi trăiască viaţa complectă în dragoste. Unul din caracterele, pe care Shaffner le are în comun cu scriitorii reprezentativi ai poporului elveţian, este darul de a descoperi şi a reda tragediile tăinuite, ascunse în suflete modeste şi discrete, care ştiu să sufere adânc şi nemărginit, fără cea mai mică tânguire. El ştie să evoce, cu mijloace puţine, destinele neindurate ale celor trei femei, Alice, Yvonne şi Elsa, în toată puterea dramatismului stăpânit, cu toată zguduitoarea înfăţişare a decepţiilor şi umilinţelor create fie de împrejurări, fie de conflicte interioare.*

Observaţia sa învăluie personagiile cu resemnările lor definitive până la cruzime, cu deznădejdile lor iremediabile ca ravagiile morţii, într'o caldă şi compătimitoare înţelegere umană, care creiază o atmosferă de poezie luminoasă, aproape mistică.

Mythul

Sunt cuvinte, care, printr'o magie tainică, ies din domeniul lor propriu şi încep a circula cu insistenţă în vocabularul unei epoce, reînoindu-şi concepţia sau căzând în vag. Aceasta s'a întâmplat şi cu vorba „myth" care a devenit aproape o obsesiune în limbagiul cărturarilor din vremea noastră.

Ce înţeles are acest cuvânt în graiul vulgului, ce a devenit el în vocabularul savanţilor şi al literaţilor, ce a fost la origină şi în evoluţia omenirii de până în vremurile noastre?

In genere, myth înseamnă fabulă, minciună. Astfel se zice despre un lucru neadevărat „Este un myth".

Mulţi cred că mythul este o alegorie sau un simbol.

In realitate, după studiile şcolilor de anthropologie şi sociologie şi mai ales după părerea ilustrului Durkheim, mythul este aventura unui zeu, prin care acesta se manifestă ca zeu, răspunzând nevoilor credinţii adoratorilor săi. Această aventură se repetă de câte ori credincioşii au nevoie de sprijinul sufletesc al zeului lor.

De pildă, mythul zeului mort şi înviat, reprezintă pe Dumnezeul Isus, murind şi înviind ori decâte ori credincioşii săi au nevoie de ajutorul pe care-l capătă din această moarte şi înviere.

Durkheim consideră mythul ca o reprezintare a noţiunii de sacru, care are un înţeles mai larg decât acel de religie şi care se transferă asupra noţiunii de social. Prin urmare o aventură socială devine un myth atunci când are ca obiectiv de a răspunde unei nevoi sociale şi în acest caz poate fi şi o abstracţiune, pierzând caracterul concret, care dă mythului religios calitatea sa poetică şi sentimentală.

In acest senz noţiunea de myth a devenit semnul verbal al unei concepţiuni modernizate, simbolizând şi figurând un curent de idei dintr'o epocă sau dintr'un grup. Astfel ar fi mythul grevei generale din sindicalismul lui G. Sorel. mythul regalităţii ereditare al lui Maurras, mythul revoluţionar al dictaturii proletariatului, mythul personalităţii al lui Aldous Huxley şi alte atâtea mythuri de care ne împiedicăm la fiecare pas în essaiurile critice, literare şi filosofice din lumea noastră intelectuală.

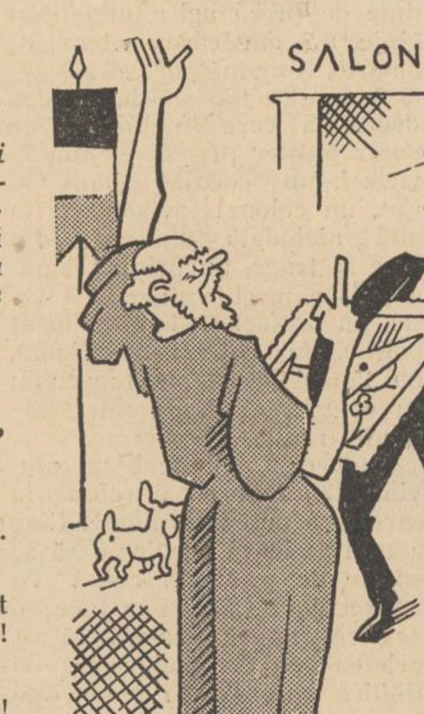
Problema criminalităţii

In timpul din urmă problema „Criminalităţii pasionale" a făcut la noi obiectul unor interesante şi minuţioase cercetări datorite d-lui M. Negrea-Râmniceanu. „Crima pasională" va fi peste câteva zile în librărie.

CONSOLARE

Moderniştii n'au fost primiţi la Salon

— Adevăr zic vouă! Cei de pre urmă vor fi cei dintâi... în împărăţia cerurilor

CAUZA

Sala premierei „Asur" a fost foarte... aerată

— Ei! Sergent! Intoarce manivela că opreşti lumea să-mi vie la piesă!

MAITREIY

(Roman de Mircea Eliade)

Titlul, ochelarii lui A'an, eroina şi florile de stil...

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 649
DUMINICA 14 MAI 1933

F… ORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 — FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

ul DIMIN… expiră la 1… Biblioteca C… Of. 1

Breviarul Contesei de Noailles

Le-a plăcut cândva unor literați francezi să numească pe Contesa de Noailles Muza Grădinilor. Aceasta a fost pe când ea nu publicase decât trei volume de versuri. Dar nici așa limitată, denumirea nu pare nimerită. Jean de Gourmont scria: „In adevăr, poezia lui Jammes se află întreagă în poezia Doamnei de Noailles. Instinctiv autoarea a știut să elimine ceiace în Jammes era prea nou pentru a se adapta sensibilității publicului". Gourmont aduce nu numai o corectură; el suggeră și o clasare dreaptă a întregei opere. Autoarea stă printre poeții chemați a „adapta sensibilității publicului aceia ce e prea nou". Cu tactul omului de lume, ea a dozat îndrăznelile simbolismului. Eleganta pastișă elenică, păgânească, o ilustraseră până la istovire Jean Moréas și Henri de Régnier, sau Pierre Louys, ca să nu amintesc decât pe maiștri. Dispariția poetei nu turbură simțitor priveliștea poeziei franceze. De altfel de tristețe ne pătrunde moartea ei; și tristețea aceasta e intensă.

Bărbații sunt copii, și copii mai ales atunci când sunt artiști. Arta bărbătească este lux deplin, naiv, fanatic. Poeții se joacă serios, cași copiii; genialitatea lor e nebună sau neroadă.

Si l'esprit survivait à la chair, je saurais
Quel infini d'amour avec moi disparaît...
Je saurais révérer en son sinistre état
Ce corps où la raison fut égale au délire.

Contesa de Noailes a fost poeta morții, nu a grădinilor; numai sub umbra morții a cântat ea și dragostea. Poezia ei este de o înțelepciune teribilă. Incredințat că limbajul nou al filosofiei s'a popularizat deajuns pentru a șterge vechi prejudecăți verbale, iau îndrăzneala a numi poezia Contesei de Noailles: un lirism practic. — Și cine avea să facă eminent acest lirism, dacă nu o femeie?

Moartea și dragostea, laolaltă, le-a uzat poezia până la descurajare totală. Bărbații poeți, astăzi, se feresc semnificativ de aceste două ingrediente care scandalizează prin uzură. Insă pentru femeie, îmbătrânirea și moartea nu sunt temă de filosofare poetică, ci amenințări grozave. Grădini, stele, răsărituri și crepuscule, dragostea cu nebuniile și chinurile banale saturate de acelaș etern venin proaspăt, sățios și iarăși ademenitor, și lumea toată, văzută și pipăită, până în cele mai plate nimicuri ale ei, se animează pentru poetă, și o chinuesc, numai pentrucă este bătrânețe și moarte. O întreagă tinerețe, strălucită, femeia și-a cheltuit geniul socotind bunurile vieții în auxietatea bancrutei finale.

O monde que j'ai tant aimé,
Un jour mes yeux seront fermés,
Mon coeur chantant devra se taire.
Le souffle, un jour me manquera,
En vain j'agiterai les bras!
Je songe, ardente el solitaire,
Au dernier objet sur la terre
Que mon regard rencontrera.

Rareori a fost spusă atât de arzător închipuirea morții, și pofta aprigă de a ști întocmai cum va fi clipa din urmă. Obsesia morții devine studiu. Poeta înconjură ideia sfârșitului absolut, din toate părțile, cu toate temerile, calculele, și rezoluțiile dezolate, cu jocurile rezignării, cu spaimele care strivesc simplu: O monde, avoir vécu, avoir été des êtres.... Et disparaître alors, sans retour disparaître.

Simplă, populară oarecum, îi e vorba; orice cochetărie artistică dispare. Ana de Noailles scrie scrisori de dragoste vieții, iar morții scrisori de spaimă. Limpedele alexandrin tradițional pare a se da la o parte discret, să se audă fără înconjur plângerea femeiei care trăia o viață prea săturată de străluciri ca să nu i se îmbolnăvească sufletul de stafia distrugerii. Firește, gândul ei recade în vechiul și înduioșetorul vicleșug al omului de a-și închipui în moarte liniștea și libertatea, pentru a uita o clipă anihilarea: O mort... je songe à la parfaite paix des yeux et de la bouche, au regret qui nous quitte aussitôt qu'on vous touche, á cette tendre, entière et longue liberté!

E scrierea ruinii și a morții pure, — un manual pentru meditări păgânești, triste sau eroice. Ințelepciunea presărată în versurile Contesei de Noailles e una și veche: înțelepciunea Ecleziastului și a Antologiei grece: par les chemins poudreux et la verdure épaisse, épuisez les plaisirs; c'est la seule sagesse. — Insă contemplarea, rezignată sau înfiorată, a morții văzute din cuib de copil răsfățat, ea insuflă glasul propriu al poetei. In acest glas se aude practicismul pasionat al femeiei. E chinul raționalității ce se năpustește, mândră sau furioasă, pentru a cere socoteală vieții pe care o iubește cu lăcomie nemărginită. „Mon coeur plein de raison et plein d'orgueil humain, nous aussi nous irons vers ces frères sans nombre... Car j'étais infinie et j'aimais ce qui dure, et j'avais choisi pour un temps éternel.

Problemele femeiei sunt simple; ele țin sufletul înlănțuit în o dureroasă luciditate. Nu cred că s'ar fi putut deștepta în o minte de bărbat această constatare minunată: l'amour n'est ni joyeux ni tendre. — Bărbații sunt prea copilăroși, dragostea întâmpină în sufletul lor prea multe tentații rivale; ei nu iau seama prea de aproape la adevărurile din această parte.

E prea lesne a descoperi poetei filiațiuni literare. Villon, poeții Pleiadei, Chénier, Lamartine uneori, apoi Hugo și Verlaine, Moréas, Jammes și Henri de Régnier, vin oricui în minte. Dar nu e drept a stărui asupra clasării sale artistice, Contesa de Noailles a notat în versuri constatări turburătoare până la dezolare și spaimă, simplu, aforistic, tradițional. Rareori se coboară a face joc rafinat cu imagini: la haine acide et rouge. — Le jour las et brûlé halète, et pend aux ailes des moulins. — Biches qui rôdez dans le bois... Que j'aime vos airs vaporeux! Et ces grands flocons de silence qui tombent avec nonchalance de vos pas prudents et peureux! — Dar inteligența inimii are prea puțin timp pentru copilăriile adânci și stranii ale artei. Cu versurile femeiei ne întoarcem la cartea de rugăciune. Ana de Noailles a fost o psalmistă păgână, localizată în saloanele Parisului.

„Sabine se représentait le plaisir et la mort d'une manière aigüe et simple, par le goût qu'elle avait de la tiédeur et par la peur du frisson". Din voluptate și frică, cu limpede judecată și rezignare, și-a alcătuit această poetă cântarea înțeleaptă și pasionată.

Atât de fix îndreptate spre plăcere și distrugere, gândurile ei, acum că e moartă, sună ca niște profeții personale și ne înfioară cu monotonia lar rafinată. Excesul însuși al delirului de viață, femeia îl desleagă atât de înțelept uneori; armonios și rece zice versul: Et tandis que l'on va vers le printemps qui germe, le temps derrière nous soigneusement se ferme.

Poezia acestei femei e o bună diversiune dela luxul nebun al gândirii și fanteziei masculine.

PAUL ZARIFOPOL

Expoziția „Arta Română" în 1922
M. H. Maxy, Marius Bunescu, O. Han, I. Theodorescu-Sion, ŞTEFAN DIMITRESCU, Traian Cornescu, Camil Ressu, și N. N. Tonitza

Din viață—nu din cărți

Premiile literare

Premiile literare s'au compromis la noi — și când premiul a fost decernat de-o comisiune restrânsă și când o societate întreagă l-a desemnat prin vot egal, direct și secret...

Astfel „marele premiu național" pentru critică a fost acordat — nu d-lui G. Ibrăileanu, ci d-lui Bogdan-Duică... singurul „critic" oficial român. (Ironia-i cu atât mai mare cu cât d. Duică a făcut istoriografie, nu critică literară).

D. Tudor Arghezi n'are „marele premiu național" pentru poezie, și nici părintele Gala Galaction — pentru proză.

Atunci de ce să ne mirăm că Societatea Scriitorilor Români n'a acordat premiul de critică, în anul acesta, d-lui Călinescu pentru monumentala operă „Viața lui Eminescu ci l-a dat d-lui Pompiliu Constantinescu.

Pe d. Călinescu nepremierea îl doare — cum se spune — în călcâiu... Dar pe lângă d-sa există cetitori, publiciști mari și mici, o opinie publică — și, pe deasupra tuturora, o necruțătoare istorie.

Ce stare de spirit se creiază?

Exemplul urât al Scriitorilor Români atinge, în primul rând, însuși prestigiul instituției lor.

Cum se explică faptul, că S. S.R. n'a dovedit — cu această ocazie — nici măcar o normală funcțiune a spiritului de conservare?

Bibelourile

Intr'un articolaș de-o rară delicatețǎ, „Le Temps" se ocupă de noul fason al interioarelor moderne. Gospodina actuală vrea spațiu, aer... Nici un lucru de prisos. Colțuri goale, rotondități goale... Un divan cu perne, câteva taburete, un covor — și gata... Nu mai vezi etajerele și vitrinele cu bibelouri.

In casa modernă, stă doar o floare izolată — într'un vas.

Și totuși — cum foarte bine remarcă „Le Temps" — bibeloul era o amintire, care se urmărea cu duoșie, din trecut, până la sfârșitul vieții.

Viața-i compusă din astfel de nimicuri.

La sfârșit, când te uiți în jur ca un arheolog la hârburile scoase dintr'un sarcofag, — îți reconstitui viața din bibelouri: broscuța aceasta ți-a dat-o ea, râzând, într'un început de primăvară... Ochii broaștei nu mai sânt comici — după câteva decenii. Au o umezeală tragică. Intr'înșii se reflectă o lume pe care — răsfrântă — o vezi numai tu...

De-aceia ne permitem o pledoarie pentru bibelouri.

Faceți zgârie-nori de beton armat, — dar nu aruncați de pe policioare broscuța amintirii.

M.SEVASTOS

Romanța răspunsului mut

Ce văd!...
E-adevărat?...
Tu ești?...
Cum?...
N'ai murit?...
Tot mai trăești?...
Pendulă care te-ai oprit din mers,
Incerci acum să mergi în sens invers?...
Hai spune-mi...
Spune-mi tot ce știi...
Să-mi spui chiar și minciuni —
Să-mi spui
Ce n'ai spus încă nimănui...
Nici celor morți,
Nici celor vii...
Ce victime ai mai făcut
Din clipa'n care, urma ți-am pierdut?...
Ce vrăjitoare, te-a trecut prin foc
Și-a reușit să-ți pună inima la loc?...
Și care anume sfânt din Calendar
Te-a sfătuit să-te 'ntâlnești cu mine, iar?...
De ce zâmbești?...
E-adevărat?...
Te-ai răzgândit?...
Ne-am împăcat?...
Iar ne iubim?...
Sau, tot dușmani
Ne regăsim —
Știi tu, după câți ani?...
Eu te-am ertat de mult,
Dar tu?...
Răspunde-mi „Da"
Răspunde-mi „Nu" —
Tot una mi-e!...
Știi tu, de ce —
La tine „Nu" și „Da", nu sânt
De cât aceleași vorbe 'n vânt!...
De ce te temi?...
De ce-ți ascunzi
In palme, ochii tăi rotunzi?
De ce-ți aprinzi ca un semnal
De foc bengal,
Obrajii tăi de porțelan
Și inima de Caliban?...
Răspunde-mi...
Vreau să știu și eu
De ce-ai venit —
De dragul meu?...
Sau poate, n'ai venit de cât
Să-mi torni, ca și'n trecut, pe gât
Un păhărel de coniac,
Ca eu, să tac...
Iar tu să țipi
Și să dispari suspect
Cu voluptatea unei bombe de efect!...
. . . .
Ce zici?
Așa e, c'am ghicit
De ce-ai venit?...
De ce te'ncrunți
Și nu-mi răspunzi?...
Ce nou secret, îmi mai ascunzi?...
De ce scrâșnești din dinți
Și taci?...
Hai! Spune-mi ce-ai de gând să faci?...
Deschide-ți gura — mii de draci —
Și lasă-mă, să-ți mai sărut
Și gura
Și răspunsul mut!...

ION MINULESCU

Lordul Thomson
și Patriotismul Doamnei Bibescu

Englitera este țara onoarei adevărate și a adevăratului patriotism. Pentru noi Românii care avem o idee foarte aproximativă atât despre una cât și despre alta, e profitabil să reamintim exemplul Angliei și să-l explicăm puțin.

Dacă cineva ar spune despre un cetățean britanic: „este foarte cinstit", puteți fi sigur că acest cetățean britanic s'ar simți extrem de jignit. A vorbi de probitatea cuiva implică posibilitatea și verosimilitatea punerii ei în dubiu. Onestitatea e un atribut totdeauna prezumat, așa cum, până la probă contrarie, tot omul are un singur nas și numai două picioare. Pentru ca un englez să vorbească de cinstea d-lui Smith sau Spence, este nevoie ca în prealabil să existe un caz Smith sau un proces Spence.

Acelaș lucru și cu cellalt sentiment de onoare, succedanatul colectiv al onoarei individuale: sentimentul patriotic. Este grosolan și indecent a se vorbi de iubire de țară. Dragostea care leagă pe un om de comunitatea în care a trăit e totdeauna subînțeleasă, așa cum sunt în textele juridice așa zisele clauze de stil. Inutil să mai fie exprimate în cuvinte exterioare. Inutil, dar mai ales ofensator. A spune: „eu îmi iubesc țara" trezește, orice-am face, o atmosferă de îndoială care se lasă peste țara aceia și peste vrednicia ei de a fi iubită. „Eu îmi iubesc patria" este ca și când am pune un jignitor „deși" în capul frazei, ca și când am spune: „n'ar trebui, n'ar merita să o iubesc, totuși, fiindcă eu sunt mai patriot ca d-ta", etc. etc.

Acum putem vedea mai bine: „Eu îmi iubesc țara" nu este numai o necuviință la adresa țării, dar și un început de escrocherie, căci ascunde îndărătul ei o intenție de supralicitare a concurenților; patria aci e considerată ca o marfă și

Martha Bibescu

patriotismul ca o carieră. Marfa trebue acumulată, în detrimentul celorlalți — cum se procedează totdeauna în afaceri; iar concurenții trebuesc reduși în stare de inferioritate.

Pentru toate aceste motive Englezul nu vorbește despre „Patrie" decât când nu poate altfel. Pe când Românului nu i se întâmplă a omite de a vorbi despre „scumpa lui moșie" decât când tace din gură.

Imi amintesc următoarea scenă petrecută în salonul de ofițeri al unui spital în care mă aflam în timpul războiului. In patul alături de-al meu era un domn, azi profesor la Universitatea din Cluj, și care toată viața a bătut monedă din chestiunea patriotică. La un moment dat intră o doctoriță la contravizită. Se uită pe geam, și spune: „Ce lucru agreabil e puțin soare după zile întregi întunecate! Imi aduc aminte ce nenoroc am avut acum doi ani când am fost și eu să văd Parisul. N'am avut o singură zi fără ploaie. Și, pentru ca ghinionul să fie complect, de îndată ce am intrat în Predeal, a început un soare triumfal care a ținut după aceia o lună!"

Era un fapt divers care nu comporta vre-un comentariu. Când colo, ce să aud, din patul vecin! Profesorul de patriotism tușește, își drege vocea, și apoi cu tonul sfătos al moșilor din piesele istorice dela Teatrul Național:

— Apăi țărișoară mai frumoasă ca a noastră..., n'are samăn pe lume.

. . . .

*

Patriotismul profesional este mai ales practicat de câte-va ziare bucureștene. In fiecare dimineață miniștrii români capătă certificate de patriotism. Și pentru că orice negustorie tinde naturalmente către monopol, arendașii patriotismului român urmăresc cu ultima rigoare naționalismul cel adevărat, așa cum un bootleger se crede obligat să dea la cap vânzătorilor de băuturi nefalșificate.

Așa se explică un fapt cu totul înmărmuritor: Principesa Bibescu a fost și este atacată, în România, pentru chestiuni de patriotism. Firește acuzațiile se bizuie, în loc de probe, pe acel reziduu de eficacitate al oricărei calomnii, pe acel „il en restera toujours quelque chose" al onestului Don Basilio. Toate însă au o margine.

Lordul Thomson of Cardington, ministru britanic, mort făcându-și datoria către țară; Lordul Thomson care, înainte de a fi ministru, general, literator, sociolog, a fost acel lucru mai important decât toate cele enumerate: a fost cetățean al Marei-Britanii, deci autoritate în materie de adevărat patriotism; Lordul Thomson dedică lucrarea sa „Old Europe's suicide" principesei Bibescu, cu vorbele: „aceleia care și-a iubit atât de tare țara", iară în cealaltă carte a sa, România este numită „Smarandaland" dela Smaranda, numele pe care el îl dădea principesei Bibescu...

Dar să lăsăm referințele. Doamna Bibescu nu are nevoie. Faptele sunt mai puternice decât laudele. Născută și crescută în România, având un tată care toată viața a muncit și pe tărâmul științific și pe cel politic al țării sale; purtând un nume românesc vechi și plin de plăcute obligații; însfârșit, personificând în toate marile țări contemporane: Anglia, Franța, Statele Unite, etc., țara românească prin talentul ei și prin numărul mereu mai mare al edițiilor cărților sale, — Marta Bibescu a făcut desigur, în ordinea patriotică, mult mai mult decât acei profesori de naționalism a căror conștiință morală e încadrată între două cuvinte: șantaj și marșandaj.

Astăzi, când apare în românește cartea lui Lord Thomson și biografia prietenei sale Principesa Bibescu, ne vin în minte toate acestea.

Și deși — cum spuneam — socot că-i obscen a se vorbi de „iubire de țară", sunt totuși cazuri când asta e permis și util, anume atunci când există un *proces public*.

Acest proces public există. Nu se numește „Procesul Marta Bibescu", — Doamne Ferește. Se chiamă altfel. Este procesul fraudelor negustorilor de patriotism falsificat. Și Marta Bibescu, în toate acestea, este doar marfa cea bună, pe care aventurierii de care vorbeam vor să o confiște și să o distrugă.....

D. I. SUCHIANU

Postumă

M'am hotărît să mă sinucid! „Foarte simplu... Sinucide-te, dudue, și lasă-ne în pace! Te privește pe dumneata... Ei, asta-i acum, știi că ești nostimă?! Un om care vrea să se sinucidă, nu mai are timp să facă și literatură. Asta-i o farsă. Și, noi suntem foarte grăbiți. N'avem timp. Spune-ne ceva serios sau...".

Ei bine, nu, domnilor, stau. E pentru întâia și ultima dată în viața mea, când țin să vă vorbesc. Uite așa! Deci, să încep da capo:

M'am hotărît să mă sinucid. Părerea Domniilor voastre, despre sinucigași, e cu totul greșită. Un candidat la sinucidere trebuie să aibă o înfățișare cadaverică, în locul ochilor două ape mate căzute în fundul orbitelor, să umble pe stradă preocupat, par'că, de urmărirea unui punct ce s'a înfipt obsedant, chemător, dincolo de viață, deci să se împiedece la fiecare pas de domniile voastre și, atunci, să tresară și să vă privească îngrozit, par'că ar vedea pentru întâia dată asemenea bipede caraghios ornamentate; în clipa următoare să-și cocoșeze iar spinarea și să pară iar că privește — fascinat — punctul de dincolo de viață... E, în orice caz, ceva foarte interesant, foarte pasionant; un om care în clipa asta există între domniile voastre, dă din mâni și din picioare, mănâncă, râde, în fine, e la fel cu domniile voastre toți — uneori se întâmplă să și gândească, cum li se întâmplă și unora din domniile voastre câte odată — și, într'o bună zi, să închidă ochii brusc... să nu mai dea nici din mâni nici din picioare, să nu mai mănânce, să nu mai râdă. Și... să rămână zile întregi așa, la fel cu orice lucru, să știți că de acum nu mai aveți nimic de așteptat din partea lui, că, dimpotrivă, ocupă o cameră care ar fi fost mai potrivită pentru altă întrebuințare decât să servească drept reședință unui om ce nu mai vrea să fie la fel cu domniile voastre. Și apoi, începe să miroase rău. E ultima tiflă pe care v'o trimite.

Chiar din punct de vedere psihologic, un om mort e ceva enervant. După cum suntem de acord, renunță la orice manifestare exterioară proprie vieții. Totuși, ți se pare că n'a încetat să se gândească. Dimpotrivă, în muțenia lui, în liniștea peste care s'au tras capacele pleoapelor, par'că înfloresc gânduri minunate, gânduri în care Dumnezeu trăește întreg, în fiecare, gânduri asemenea stilizatei flore de pe culmi alpine. Și, gândurile acelea minunate, le ține numai pentru el. Il privești cu ochii mari și blegi zadarnic... Cu ochii deschiși mari și blegi, ai să rămâi și mai departe în fața adevărului pe care îl cauți, în tine sau în cer, și pe care el îl cunoaște.

Unii dintre domniile voastre, probabil, gândesc și la așa ceva. Sunt cei care au prea multă fantezie. In fond, nu e nimic. Un om mort, e un om mort — ceva care trebue dus repede la cimitir și plâns mult, pentruca, din violența durerii noastre, să ne convingem pe noi înșine că *s'a isprăvit* într'adevăr. Un om mort nu gândește. Și-a făcut destul de cap când a putut. Acum... s'a isprăvit. N'are să mai urmeze nimic pentru el. Absolut nimic. E trist. E foarte trist. E... Da. E și într'un fel și'ntr'altul. E în toate felurile...

Dar, să revin.

Sunt de-o perfectă luciditate. Stau la o masă, în fața unei ferestre, la etajul III al unui cămin de fete. Fereastra e deschisă. Afară e soare mult. Văd coperișuri roșii, rumenite de lumină, văd copaci ce-au început să înfrunzească tineresc, naiv par'că, văd nori pe cer... nori de aceia mici și albi ca o dantelă ciuruită de prea mult spălat și totuși scrobită pretențios, iar — în zare — un șir de plopi țapeni și fără fantezie, foarte înmănușați și cazoni în primăvara care se veselește democratic. Pe un coperiș de casă, două vrăbii cioc în cioc. Coperișul e foarte mare și foarte gol. Mi se pare caraghios că, cele două ființe minuscule, în loc să țopăe liber pe toată întinderea, sau să se avânte spre cer, s'au ghemuit una lângă alta și se chinuesc inestetic.

Trebue să fie foarte incomodant să te săruți când ai cioc, mă gândesc și surâd. N'am spus nimic spiritual, dar azi surâd pentru orice. Mi se pare tot în jurul meu foarte frumos. Mi se pare că am un fel de superioară indulgență pentru tot ce m'a preocupat încordat până acum. Stăteam în fața vieții cum, la școală, stăteam în fața unei probleme de algebră.

Deosebirea: nu avusesem nici o profesoară destul de sadică pentruca să ne dea o problemă atât de irezolvabilă. Se compuneau, deobiceiu, dintr'un șir de cifre, gheboase sau prea drepte, una lângă alta, cu câte o literă rătăcită printre ele și cu una, două sau trei necunoscute. Viața, în schimb, mi s'a părut o pagină de necunoscute, în care nu era decât un punct fix: eu. Și *eu*, eram când literă, când cifră, când luam o formă ce nu era nici literă nici cifră, ci un fel de miniaturală viziune apocaliptică, — iar, de multe ori, mi se întâmpla să mă destram și eu în marea de necunoscut în care pluteam.

Mi-am dat multă osteneală ca să ajung la un bun sfârșit, s'o fac măcar de un 5 +, un biet „plus" peste un mediocru. Unii, mi-au spus că se rezolvă „dela sine". Dar, că trebue să aștept. N'am putut, însă, să aștept. Mai ales pentrucă, în ochii lor, atunci când mi-au spus-o, am văzut o clipire mincinoasă și multă tristețe. In definitiv, să răspundeți sincer: așa-i că ați așteptat și domniile voastre zadarnic? Și, că fiecare așteaptă zadarnic?!

Dar, ceeace vă spun eu nu e deloc interesant. Nu-i așa? Nu e deloc interesant?! Nici glacială problemă metafizică, nici spasmodic râs de ateu în fața unui Dumnezeu care, în definitiv, tot în halat și papuci a rămas. Sau, ce vă mai interesează? Noua modă de primăvară? Mi se pare că se poartă culorile vii. Pălării cu calotă mare, îndesate bine pe cap.

Da, domnilor, de aceea mă sinucid. Pentrucă niciodată n'am reușit nici să fac nici să spun nimic interesant.

Imi place să privesc stelele, fără să mă gândesc la nimic. Să constat doar — ceeace fiecare dintre domniile voastre a constatat la rândul lui — că e cerul imens și că eu sunt foarte mică. Uneori, când le priveam prea mult, mi se părea că m'am risipit în cer. Sau, că nici nu m'am desprins, încă, din el. Imi place, la fel, să-mi privesc mânile, să urmăresc cum se mișcă degetele, să mă bucur de viața lor. Mi-a fost dragă și viața, cum mi-a fost drag cerul. Mi-a fost drag tot. Uneori mi-ați fost dragi și domniile voastre. Dar, nici atunci nu știam ce să vă spun. Vă priveam cu pumnii strânși în mine, ca un animal mic încordat asupra lumii sale mici. Și, n'ați știut ce se petrece în mine. In timpul acesta, alții dintre domniile voastre, care vă iubeau mai puțin știau să vorbească mai frumos, — mult mai frumos — și domniile voastre îi ascultați cu sufletele îmbrăcate de sărbătoare, și erați foarte fericiți. Am încercat și eu să-mi alcătuesc un vocabular frumos, cu care să urc pe scena celor care au ceva de spus. Am ticluit fraze ce sunau ca o sinfonie de zurgălăi, pe un drum de iarnă, smălțuit cu neauă albă. Ci drumul mergea spre zări cenușii. Și curând, simfonia se topea iar în apa tăcerii mele, care n'avea nici un vocabular de expresie.

M'am împotmolit totdeauna în mine...

Dar, să isprăvesc.

Voiam, doar, să vă spun că un sinucigaș, de multe ori, n'are nimic special în înfățișare și... că nu-mi place deloc noua modă a pălăriilor de primăvară. (De gustibus...).

Cât despre culorile vii, cred că sunt foarte potrivite pentru un anotimp atât de plin de lumină.

ANISOARA ODEANU

Actualități științifice

Imunitate prin transfuziune

Se știe că transfuziunea sângelui aduce o salvare miraculoasă în multe cazuri de hemoragii violente sau infecțiuni înaintate.

Această intervențiune medicală prezintă încă un alt mare avantaj, de curând descoperit: ea permite să transmitem dela o persoană la alta și imunitatea împotriva unor anumite boale. Există într'adevăr unele maladii, care acordă o imunitate. Ei bine, operând o transfuziune de la persoana astfel imunizată, cel care primește sângele se bucură de acelaș privilej, fără să fi fost trecut totuși prin boala în chestiune.

Fenomenul este de altfel lesne explicabil. O persoană, care a suferit de ex. de febră tifoidă, devine imunizată împotriva acestei boale, prin faptul că în sângele ei s'au produs anumite anti-corpuri, care sunt și ele transmisibile pe cale de transfuziune.

Fotografii în fundul sondagiilor

Prospecțiile unui teren, pentru a-i descoperi bogățiile minerale, necesită, — după cum se știe — o serie de sondagii, operație destinată să ridice la suprafață, varietăți de materiale prelevate la diferite adâncimi. Pentru a descoperi inclinația filoanelor subterane și gurile de apă, este interesant de fotografiat pereții canalului cilindric practicat de sondă.

Serviciul geologic al Olandei utilizează în acest scop o sondă fotografică, instalată foarte ingenios.

Intr'un tub e dispus vertical aparatul fotografic, care primește imaginea pereților grație unei oglinzi inclinate la 45 de grade. Două lămpi electrice luminează exact în momentul dorit. Desfășurarea peliculei e asigurată grație unui motor electric. Funcționarea aparatului e declanșată dela suprafața solului prin simpla închidere a unui întrerupător, intercalat pe un cablu flexibil, prin care trece curentul electric. Sonda e alimentată, fie printr'un transformator, fie prin acumulatori.

Geologii au astfel la dispoziție, nu numai varietățile recoltate, ci și o serie de vederi, care îi informează în mod precis asupra naturei terenului întâlnit la diferitele adâncimi.

Otrăvirile prin arsenic

Se știe că în stare normală diferitele părți ale corpului omenesc conțin arsenic în proporții reduse, după cum cuprind de altfel, fie și în cantități foarte mici, aproape toți corpii simpli cunoscuți. In cazul otrăvirii prin arsenic, quantumul acestui element în diversele părți ale corpului crește în mod foarte negal.

Profesorul M. Van Italie, dela Universitatea din Leyda, (Olanda) a avut ideea de a studia în mod special compoziția părului și unghiilor omului. El a găsit astfel că la o persoană perfect sănătoasă se poate găsi până la 3 sutimi de miligram de arsenic în 100 gr. de păr, pe când în caz de otrăvire această cantitate crește până la peste 2 miligrame. Această proporție nu este dealtfel repartizată în mod uniform. Cercetând secțiuni din ce în ce mai îndepărtate de rădăcină, se poate stabili și data în care a putut avea loc încercarea de otrăvire.

La fel și în cazul unghiilor, în care s'au descoperit până la 6 miligrame de arsenic în 100 grame.

Iată deci un nou mijloc de investigație, de care dispune medicina legală, pentru a pune la punct chestiunile de otrăviri, atât de delicate și dificile.

Un carburant solid

De curând s'a pus la punct în America un procedeu pentru a transforma benzina, petrolul și celelalte produse naturale și artificiale similare, într'o materie solidă, care — lucru curios — poate fi folosită cu ușurință ca un carburant.

Intr'adevăr, această materie, fiind încălzită, se sublimează și emite în mod spontan vapori, fără să se lichefieze. Pentru a obține amestecul voit, e suficient să trecem aer la temperatura dorită într'un recipient conținând această substanță și să conducem la motor amestecul aer-vapori, astfel obținut.

Incercările efectuate cu acest carburant la motoarele de avion și vapoare au arătat că el poate fi utilizat pe deplin, fără să dea vreun reziduu. In plus, prezintă avantajul de a fi mai maniabil, mai puțin periculos și mai dens, deci ocupă un spațiu mai restrâns.

Noi antene de T. F. F.

Antenele de emisiune de T. F. F. sunt alcătuite în general dintr'o plasă de fire întinsă între doi piloni metalici.

In America s'a experimentat de curând un nou tip de antenă, constituită dintr'un pilon izolat de pământ și care formează, deci, el însuși elementul radiant.

Numeroase avantagii pledează în favoarea acestor „piloni radiatori". Ei micșorează într'o anumită măsură acea slăbire periodică a undelor cunoscută sub denumirea de „efectul fading" și asigură o egală repartizare a undelor în toate direcțiile spațiului.

Apoi — și aci e avantajul cel mai de seamă: încercările realizate au dovedit că prin acest nou dispozitiv, intensitatea de recepție este aproape dublată.

Asemenea instalațiuni există la Boston (pilon de 142 m. înălțime), la New-Jersei (180 m.), iar pentru viitoarea superstație de radio din Budapesta se studiază de asemenea un astfel de dispozitiv cu o înălțime de 332 m.

Radiocinematografia inimii

Radiografia (fotografia) prin razele Roentgen, ne permite să ridicăm imagini exacte ale inimii și ca atare, aduce servicii neprețuite medicinei.

Această metodă însă nu înregistrează și legea mișcărilor inimii. Numai cinematografia ar putea furnisa un document complect în această privință.

Filmul radiografic este însă foarte dificil de realizat în practică.

Pentru a remedia acest neajuns, un medic german, dr. Stumpf din Muenchen a inventat un aparat special denumit „Kimograful", care înscrie variația în timp a unor anumite lungimi.

Aparatul se compune în mod esențial dintr'o placă metalică cu două deschideri paralele foarte mici de ½ mm. Această placă este așezată în fața pieptului pacientului, și perpendicular pe direcția radierilor unei ampule pentru raze Roentgen. Intre placă și corp se găsește o peliculă radiografică obișnuită. Menținând nemișcată această peliculă, deplasăm plasa în timpul necesar ca una din deschideri să se suprapuie peste cealaltă.

In acest interval, inima și vasele sanguine înscriu deplasările extreme ale contururilor lor.

Separația între umbră și lumină constitue o adevărată curbă geometrică, denumită „kimogramă", care ne furnizează tot felul de informații prețioase relative la ritmul și amplitudinea bătăilor inimii în diferite puncte caracteristice ale organului.

Inregistrările astfel obținute fac posibilă descoperirea unor leziuni, pe care procedeurile obișnuite de auscultație nu le-ar putea descoperi altfel.

Iluminarea lui Vlăduț

Inceput de Noembrie. Plouă mereu, rece, mărunt și des. O atmosferă umedă, apăsătoare, enervantă.

Copacii, gardurile, casele, străzile, toate sunt negre, murdare, unse, par'că, cu păcură... Un frig ascuțit ce pătrunde par'că la oase, ce strânge pielea, învinețind-o și zbârcind-o. In casă, frigul pare și mai aspru și mai dezesperant. Totul e rece: clanța ușei, masa, cartea, călimara. Iar picăturile încete, la intervale egale, ce cad din streașină, sunt glasuri de cobe și sdruncin care neurastenizează până și spiritele cele mai calme.

„Ce ploae nesuferită !... Nu se mai termină... Măcar Gina de n'ar fi bolnavă... Dar în noaptea asta chinuitoare, zguduită de febră, svârcolindu-se'n pat, o clipă n'a închis ochii... Cum pot să-i spun ? Cum să afle ea adevărul ? I-ași sdruncina iar liniștea... Liniște !... Nu se poate, nu se poate să nu se'nduplece de starea mea ! Trebue să mă duc la el, care este și poate totul în târgul acesta... Directorul mi-a dat a înțelege că nu are drepturile mele, dar e soția unui membru al partidului și-i prietenă cu nevasta șefului... Mi-a spus că el, personal, nu mă poate ajuta cu nimic; nu se poate pune rău cu conducerea partidului..."

— Bagă de seamă, domnule, când mergi pe stradă, nu dormi ! îl deșteptă pe Vlad Mușăteanu un cetățean grăbit, furios că alunecând, era să cadă într'o băltoacă.

— Ertați, vă rog, vru el să-și ceară scuze, dar trecătorul era departe aruncându-i numai o privire dușmană.

De două zile Vlad Mușeteanu rătăcește prin ploae, pe străzile noroioase, neîndrăznind să spună Ginei adevărul. Nu simțea nici frigul și nici că-i ud tot de ploae. Deși o noapte întreagă nu dormise deloc, nu se simțea obosit. In sufletul lui se frământau și se ciocneau cu o iuțeală vertiginoasă tot felul de gânduri.

Numit, abia de 10 zile, profesor suplinitor la gimnaziul de băeți, directorul îl anunță că a fost înlocuit printr'o doamnă, al cărei soț e un membru marcant al partidului. La încercările de protest, directorul strânse din umeri, făcându-l să înțeleagă că nu poate face nimic contra voinței șefului.

La începutul anului fusese numit la un liceu din București, dar tot așa, într'o bună zi, s'a văzut înlocuit și au trebuit multe rugăminți și multe zile pierdute pe la ușile ministerului, până să reușească a căpăta catedra liberă dela gimnaziul târgului așa de îndepărtat și străin de el. A cheltuit cu drumul aproape toți banii pe care-i mai avea.

Ajunși aici, o zi întreagă a umblat cu Gina prin ploae și frig, până să poată găsi o cameră, care n'are decât un pat de fer, o masă fără nimic pe ea, un scaun și un „Godin" care, fără foc, singură vederea lui te'ngheață. Era însă mulțumit și aștepta leafa cu gândul la o locuință mai bună și la lemne. O singură grijă îl neliniștea: boala Ginei. Răceala căpătată pe drum s'a înrăutățit.

Acum, când s'a văzut iarăși pe drumuri, fără nici o nădejde lămurită, fără bani, pe o vreme atât de rea, se simțea cel mai nefericit dintre oameni.

„Ce-mi folosește Magna cum Laude ? La ce-mi ajută aprecierile strălucite ale profesorilor mei dela Universitate, când de pretutindeni sânt înlăturat ca o cârpă murdară?"

Toate aceste gânduri le frământă Vlad, când este din nou trezit, de astădată nu de cetățeni grăbiți, ci de elevi care-l salută. Se uită la ceas: e ora 1.

„De-acum pot pleca acasă... ea nu va simți nimic", își zise el și căutându-se prin buzunare mai găsește 10 lei. Se oprește în fața unei tarabe de unde cumpără mere, fructe ce-i plac mult Ginei.

— Ce-i cu tine, Vlăduț?! Tot ești ud și murdar de noroi... Și ce rău arăți! Ești obosit... nici tu n'ai dormit în noaptea aceasta, încearcă Gina să se ridice, văzându-l intrând; dar nu are putere.

— Nu-i nimic, Gina... Afară plouă și... am umblat după o cameră mai bună... Uite — schimbă el vorba — am adus mere de care-ți plac ție.

— Bine, Vlăduț, dar desbracă mai repede haina... e udă... să nu răcești, îl roagă ea uitându-și par'că durerile, fericită că-l vede.

— Cum te mai simți tu, Gina? o întrebă Vlad, apropiindu-se și așezându-se ue pat, lângă dânsa.

— Mai bine, par'că dar... tare vroiam să vii mai repede.

Aici, pe pat, lângă ea bolnavă, care-i vorbește așa de duios, Vlad își simte sufletul și mai sdrobit, iar situația nenorocită în care se află, îi umflă pieptul de un sentiment de revoltă.

— Vlăduț, ce ai tu?! La ce te gândești ? tresare Gina deodată surprinzându-l privind în gol, încruntând sprincenele.

— La nimic... Da da... mă gândeam la vremea asta... e tare urâtă și... mă mai gândeam că după masă, iar trebue să mă duc la școală și... mi-i necaz că te las singură. Presimțind că-l va întreba de ce trebue să plece Vlad, în mintea căruia se răsturnase par'că ordinea tuturor lucrurilor, încearcă să continue— ...M'a rugat directorul să ...— Dar un moment groaznic, o amețeală, o pată neagră, o prăpastie; nu-i mai vine nici o idee, un haos îi învălmășește șirul gândurilor. Dar nu... Minune ! A trecut, a prins ceva, nelămurit... Se conturează... — m'a rugat să iau biblioteca și vezi... adică știi tu că... Mai ales după cum s'a purtat, adică... m'a primit bine, nu puteam să-l refuz...

— Da, trebue să te duci, numai să nu stai mult... Mănâncă ceva, Vlăduț... Vezi acolo, pe masă. Eu, am băut un ceai... mi l-a adus proprietăreasa. Acum, voi mânca un măr. Nu apucă însă să ridice mărul și un junghiu o făcu să scoată un țipăt scurt.

— Gina, tresări Vlad, ce te doare? Stai liniștită. Unde, unde, unde, arată unde te doare ?!

— Acolo... în spate... mă roade ceva... Mi-i frig... Invelește-mă și stai lângă mine... Așa... ce bine !!... Vreau să ne mutăm de aici, Vlăduț, ...într'o cameră mai mică... cu sobă bună... să fie cald...

— Ne vom muta, Gina, peste câteva zile, îngână el, prefăcându-se a căuta ceva, pentru a-și ascunde ochii plini de lacrimi.

— Mi-i somn... Când vei pleca să mă scoli, Vlăduț.

Starea Ginei se înrăutăția din ce în ce. Adormise, dar somnul îi era agitat. Vlad Mușeteanu, doborât de gânduri și griji, îi mângâia fruntea. La atingerea mânei lui reci, ea se trezi.

— Ce bine-mi face mâna ta! Cât e ora ? Nu te duci ?

— Ba da, draga mea, mă duc, însă nu voi sta mult. Ii voiu spune directorului că tu ești bolnavă și-l voi ruga să-mi dea biblioteca în altă zi. Stai cuminte și să nu te ridici din pat.

Afară, ploaia și frigul se întețise. Ajuns în centrul târgului, întreabă pe un birjar de locuința domnului deputat. Birjarul, presimțind că nu va fi angajat, aruncă în silă, un răspuns:

— Mai sus, drept înainte.

De o oră așteaptă Vlad nerăbdător să se scoale șeful. Insfârșit, cu ochii umflați de somn, apare în papuci, descheiat la piept și cu glasul mieros — gândea că-i un partizan necunoscut — îl întreabă de durerile ce-l aduc.

— Domnule deputat, sânt Vlad Mușăteanu, care am fost înlocuit...

— A! D-ta ești ?! D-ta mi-ai făcut mie încurcăturile, ce erau cât pe ce să-mi...

— Vă rog, domnule deputat, vă rog să mă ascultați. Nu v'am făcut nici o încurcătură; nici nu m'am gândit...

—Ce, domnule? Ai zis că te cheamă Mușătescu ?

— Mușăteanu, domnule deputat.

— Ei da, Mușăteanu, care, contra voinței mele, ai vrut să vii profesor la gimnaziul nostru și...

— Domnule deputat, eu nu vă cunoșteam, dar... d. ministru mi-a spus să vin aici; mi-a dat chiar și ordinul pe care l-am adus d-lui Director.

— Ce ministru, domnule! Eu sunt ministru aici. Scurt! Ce știe ministrul care-s doleanțele alegătorilor mei ? Să nu-mi spui mie de ministru, că nu mă tem !

— Dar n'am vrut să spun aceasta.

—Ai vrut, n'ai vrut, nu știu. D-ta nu poți fi profesor aici la mine. Eu am profesorii mei. Auzi d-ta! Să-mi stric eu unitatea și armonia partidului de gustul d-tale. Domnule, să știi dela mine un lucru: unitatea și armonia partidului este unitatea și armonia țării, începu șeful să-i etaleze convingerile.

— Mi-i soția bolnavă, domnule deputat, n'am nici un ban, vă rog să mă ascultați.

— De ce te-ai însurat, domnule ? Când țara e'n criză și se cer economii, dumnealor le arde de însurătoare! — zise el destul de tare ca să fie auzit. — Nu-ți pot face nimic. Te rog să mă lași, căci am ședință.

In antret se aud glasuri, râsete și reflexii asupra vremei.

— Avem onoare, domnule prezident. Gata suntem? intrară buluc prietenii politici ai șefului.

Ajuns în stradă, desorientat, cu sufletul plin de indignare, îngrozit de realitate, un gol mare i se face lui Vlad în fața ochilor. Iși aduce aminte că singurul lucru mai de valoare îi este ceasul. Intră la un ceasornicar și-l amanetează pentru 300 de lei, după ce mai întâi, la cererea negustorului, s'a legitimat că-i profesor. Cu 300 de lei în mână, a uitat, par'că, tot ce s'a petrecut. Un gând luminos numai: Gina.

„Am bani, voiu cumpăra lemne, îi voiu face cald, voi îngriji-o, îi voi aduce medicamente își vorbea el intrând în singura farmacie a târgului, cerând câteva pastile de „Arcanol", medicament ce-și aducea aminte că e contra febrei.

...Incepuse a se întuneca... Se aprindeau luminile. Ploaia cădea mereu, deasă, măruntă și rece.

— Unde pot găsi eu lemne tăiate, domnule ? întrebă pe un birjar.

— Multe ?

— Nu, câteva să le pot duce cu trăsura.

— Hai cu mine.

„Cât de bine o să-i facă căldura", încerca el să se bucure. Dar trăsura oprindu-se, i se strânse inima: camera nu era luminată.

„Poate doarme", își zise, deschizând ușa.

— Vlăduț, tu ești? Ce mult ai stat !... Mie,.. tare mi-i rău... mă arde ceva în spate... nu mă lasă să respir. Atât putu să spună, strângându-i în mâni, mâna lui rece.

Dându-și seama de gravitatea boalei, Vlad se cutremură, dar nu stătu mult pe gânduri.

— Dragă Gina, mă duc s'aduc un doctor.

— Nu trebue... nu te duce... nu avem ba...

— Am, Gina, mi-a dat directorul acont. Am adus și lemne, voiu face cald. Mai întâi mă duc după doctor. Tu stai liniștită. Și, nemai așteptând răspuns ieși.

La glasul doctorului, Gina se trezi din amorțeala febrei; nu-l înțelegea însă ce spune...

Ingrozit, cu ochii mari, ca o lovitură de cuțit, a primit Vlad sentința doctorului: dublă pneumonie!

— Dar fii tare. Căldură în casă, comprese și injecții. Pentru moment căldură, iar mâne dimineață vom vedea ce este de făcut, vorbi el fără convingere respingând discret, înțelegător, mâna ce-i întinde onorarul; sentimentul iremediabilului i se citea în orice gest. Odată medicul plecat, Vlad aleargă la proprietăreasă și în câteva vorbe explicându-i situația o aduce să aprindă focul.

Gina nu mai spune nimic. Geme slab. S'a liniștit complet apoi, adormind. Vlad încurajat, crezând că aerul cald îi face bine, îi pregătește ceaiul la jarul godinului... După un timp somnul devine neliniștit, aruncă plapoma și în monosilabe ea vorbește cuiva îndepărtat: aiurează.

— Gina, fii liniștită. Uite, ți-am făcut ceai... Ai să te faci bine... mi-a spus doctorul.., dar nu mai poate continua, căci plânsul îl îneacă.

...Undeva, departe, se aud câni lătrând. E trecut de miezul nopții. Bolnava doarme frumos, deși suflă greu. In sprincenile negre, subțiri, arcuite, strălucește o picătură de sudoare. Vlad, în prada gândurilor celor mai amare, o privește tresărind la orice mișcare.

In pod se aude sgomot. Ea deschide ochii.

— Ce s'aude, Vlăduț?... Vino lângă mine... mi-i frică !

— Nu-i nimic, Gina, ceva în pod, o pisică poate.

— Așa... așa... vai ce bine... ce bine-i lângă tine !... Mâna ta-i caldă acum... Nu ți-i somn, Vlăduț?

— Nu, am dormit; tu cum te simți ?

— Mai bine, Vlăduț... dă-mi ceai... nu... stai aici... Dă-mi mâna... ce bun ești tu... Mâna ta-i caldă... mi-i frig!..

Luându-i mânile, Vlad se 'nspăimântă: sunt reci !

— Ce bun ești Vlăduț... ce bun... Vlăduț... frig... Vlă...

— Gina! Gina! ce-i cu tine, Gina!

La strigătele lui, proprietăreasa intră speriată: apropiindu-se de pat, se retrage țipând:

— O lumânare! Leano! repede!

A doua zi dimineață, cu greu putu ea scoate pe Vlad din împietreală :

— Domnule, da' fii bărbat! Dă o telegramă... Trebuesc bani!

. . . .

Ploaia a încetat. Norii, răriți de vânt, se luptă cu soarele. Prin fereastra îngustă a capelei cimitirului, o rază de soare cade pe fața rece a Ginei.

— Taci! Faceți liniște! Nu vedeți că doarme ?... N'o deșteptați! răsună în biserică un glas straniu. — M'a numit! mă duc la școală... Să nu răcești... armonia partidului..., strigă Vlad cu fața luminată de o stranie bucurie. Și repezindu-se spre ușă, aleargă spre oraș, rătăcit, iluminat, straniu...

In urmă, venindu-și în fire, dar îngrozit încă, preotul grăbește înmormântarea.

Vlad Mușeteanu, așezat pe scările ude încă de ploaie, trudit, așteaptă să se deschidă ușa. In întunericul minții rătăcite, amurgul devenise dimineață și el vrea să intre în clasă, în timp ce vântul liniștit desprinde ultimele frunze, care balansând domol cad triste pe pământul umed...

Iar la ședința intimă a delegației permanente, în jurul mesei cu paharele pline, se discută cu aprindere unitatea partidului.

V. ALEXANDRESCU

Rubrica grafologică

Dante A. — Claritate și ordine în gândire. Spirit practic. Nervozitate. Nu destulă putere de realizare.

A. Relu. — Intelect subtil, activ. Sensibilitate dezvoltată. Susceptibilitate. Iritabilitate. Precipitare. Deprimare. Totuși încredere în sine. Egocentrism. Vitalitate.

Mellars. — Gândire clară, pozitivă. Sensibilitate reținută. Disimulare. Vitalitate. Activitate dezordonată, fără țel. Precipitare. Egocentrism. Sensualitate.

Chatterley. — Inteligență pătrunzătoare, dar dezordonată. Impresionabilitate. Nervi iritabili. Incredere în sine. Egoism.

Silver. — Fire foarte emotivă. Vitalitate. Generozitate. Entuziasm. Vivacitate. Naivitate. Totuși șiretenie.

Sity. — Inteligență pozitivă, practică. Impresionabilitate. Capricii. Entuziasm. Deprimări frecvente. Imaginație uneori vagabondă.

Constănțean. — Ordine în gândire, dar nu totdeauna claritate. Intenții practice, însă puțin spirit practic. Formalism. Energie. Vitalitate. Incredere în sine. Emotivitate. Sensualitate. Estetism.

Georges Transalpynus. — Claritate. Formalism. Prețiozitate. Vanitate. Sensibilitate reținută. Capricii. Egocentrism.

Isolda I. — Ordine, claritate și distincție în gândire. Sensibilitate ascuțită dar echilibrată. Tenacitate. Vitalitate. Sinceritate. Incredere în sine.

O frecventă cititoare. — Sensibilitate. Generozitate. Memorie bună. Sinceritate. Entuziasm. Iritabilitate.

L. H. Ghed 181. — Memorie bună. Nervozitate. Tenacitate. Vivacitate. Deprimări.

I. M. 18., Iași. — Activitate. Iritabilitate. Deprimare. Generozitate. Egocentrism.

Tania, Cluj. — Inteligență clară, pătrunzătoare. Ordine. Elan. Emotivitate. Autocontrol. Tendință de dominare. Singurătate. Generozitate. Inceput de neurastenie sexuală.

Al. Anastasiu. — Inteligență clară, ordonată. Spirit de detaliu. Iritabilitate. Susceptibilitate. Tenacitate. Ambiție. Nervi ușor obosiți. Orgoliu. Entuziasm. Sinceritate. Formalism. Ușoară oboseală sexuală.

MIHAIL MAN

HOȚUL DE STELE

de MONA RĂDULESCU

...Nu voim să încheiem această scurtă cronică informativă, fără a nu pomeni de o carte „pentru oamenii mici", *Hoțul de stele*, scrisă de *Mona Rădulescu*, într'o înțelegere remarcabilă a sufletului copilului.

Basmul popular este punctul de plecare de la care autoarea pornește povestirea feerică și azurie, variată și vagabondă, povestea încântătoare așa cum un Grim ori un Andersen știau să o facă pentru copii, dar și pentru oamenii mari.

„Hoțul de stele" e una din cele mai impresionante cărți de povești ce s'au scris pentru copii...

Tablete

Lumile din lume

Vechiul Testament nu a băgat de seamă că în cartea Facerii, Creatorul care pornise să facă o singură lume, a nimerit mai multe şi fără să se gândească la început, a făcut, lucrând şase zile şi felicitându-se într'a şaptea, şi săptămâna, instituţie azi oficială cu repaos duminical obligatoriu.

— Par'că a fost ieri, zice Păcală, inaugurând pălăria de paie. Trebuie să fi fost primăvara, după 1 Mai, cu toate că încă nu se născuse Marx. Şi, lăsat satisfacţiilor intelectuale, Păcală iese la plimbare, la braţ cu soţia lui, Păcăliţa.

A făcut cerul, luna şi stelele: o lume. A făcut dobitoacele: o lume. Pomii şi verdeţurile, o lume. A făcut pe om: o lume. Geneza se mai înşală într'un loc, la facerea femeii din Adam. Nici vorbă: Eva e şi ea o lume şi ce lume! Şi când au început şi amândoi să facă ceva, Abeli şi Caini, lucrurile omeneşti au curs şi s'au multiplicat: slabi şi graşi, cu media intercalară; blonzi şi bruni, spălăciţi şi roşcovani; pitici şi uriaşi — albi, galbeni, negri, havanezi... Domnul care se uită la noi are un ochi gri-per şi altul căprui. Şchioapa lui Baudelaire era ca o corabie pe talaze. Pe vremuri, s'a născut şi modelul prietenului cocoşilă, omul cufăr sau geamantan, care ar fi fost creeat în apă, crud, şi învăţat să înoate ca un broscoi şi să se fecundeze la rece.

Evoluţia intervine la timp. Evei i s'a desvoltat pictural basinul, ca în Boticelli, şi broscoiului i-a crescut păr frontal şi genital pentru mascarea şi întreruperea filiaţiei, şi sprincene.

Cocoşatul muşcă otrăvit ca şarpele şi blondul, în compoziţia căruia intră 75 la sută scuipat şi numai 25 sânge, lasă din el o zeamă ce se întinde în natură şi în literatură. O lumişoară din lumea blondului face muşiţă la pleoape şi urdori; limfă cu o picătură de puroi, 5 la mie.

Păcală se înţelege cu Eva tot atât de aproximativ ca vişinul cu omida, două lumi cu genealogiile rupte. Nu ştie dacă omul a slujit la ceva. Şi-a înmulţit demâncarea, strângându-şi pe stomac toate creaţiile, ca Bebi, câinele nostru cîrn, care doarme în braţe cu un ciolan şi o mătură, mătura semnificând probabil un idol personal adorat al instinctului moral. De două ori pe an Bebi nu mai doarme, pradă agitată a instinctului al treilea, pe nemâncate, pe nedormite şi pe neadorate... Dar femeea a folosit la creearea feminismului şi săptămâna la înfiinţarea săptămânilor educative, culturale şi ale laptelui. Cine bea lapte o săptămână o să mai bea şi cine citeşte poezii o săptămână, va citi toată viaţa.

Pentru ziua cărţii e de ajuns o singură zi de Mai, nu trebuie o săptămână întreagă: viaţa nu e de 400 de ani. O singură zi dar ce zi! cu congres. Dumneata nu te uita că volumul de 250 de pagini, cumpărat cu 120 de lei, e cusut pentru ieftinire, cu două piedici de fier. Copcile se înlătură uşor cu cleştele şi dalta şi poţi să citeşti. Apucă numai ziua din calendar. Cumperi o carte şi primeşti o diplomă a învăţământului simplificat.

Lumea omului a observat că accesul e bun şi pentru minte nu numai în fibră şi la motoarele cu explozie. Exploatând pandalia se poate organiza un rezultat al săriturii. Cronometrizarea kilometrajului ar putea să ne spuie că lumea puricilor, complect desorganizată în starea actuală, se poate transporta prin armonizarea saltului brusc, înlănţuit cu ele însus la infinit, în patru zile la Paris. Nici locomotiva nu ia timp mai puţin.

Cine bănuie că există o lume a învăţământului integral? Cu prilejul câtorva întâlniri în cantitate, s'a aflat că în lumea învăţământului sunt chiar două şi trei lumi, primară, secundară, profesională. Una singură lume, din două numără 50.000 de personagii, care a câte 4 guri de cap, numără nu mai puţin de 200.000 de inteligenţe şi guri. Că e lume şi nu numai o porţiune de omenire, este că se mişcă după norme de buletin, convocată cu ştampilă şi iscălituri.

Târziu a putut şi Păcală să deceleze în domnul care trecea de pe un trotuar pe cel de peste drum, cu umbrelă şi galoşi, că el face parte din lumea petroliferă: există o lume petroliferă. Societăţi, produse, transporturi, tantieme petrolifere, literatură petroliferă. Ca să căutăm câtă parafină conţine un ţiţei natural, în scopul de a descoperi o parafină fără păcură şi un petrol fără parafină, a trebuit să intrăm în enciclopedia uleiului de piatră, tratată în 17 volume groase de câte 2 kgr. fiecare şi să ne încredinţăm că acest vagon cu cărţi se referă numai la un crâmpei din lumea petroliferă, la motorină. Ca şi în lumea ideilor, în lumea naftei poţi recompune derivatele obţinute prin distilare, prin cultură, la temperaturi variate, amestecându-le, după ce au fost separate şi aruncându-le înapoi în cazan, unde se petrece miracolul de reintegrare, benzina rafinată redevenind noroi gras, va să zică ţiţei.

Alte lumi se prezintă, îndată ce o lume te-a făcut atent că nu te mai poţi amăgi cu o singură lume, una pură şi simplă, însemnată în pagina întâia a scripturilor sfinte. Lumea poştală, telegrafo-poştală şi telefonică, aceasta din urmă deosebită într'o lume intens individuală prntr'un fenomen de americanizare, care a făcut să nu mai răspundă centrala şi să plăteşti un abonament anual, la o bijuterie neagră, cochetă pe birou şi tot atât de impecabilă ca tiara lui Saitafarnes. Lumi din lumi te desfac, pături de lume ies de subt păturile întoarse.

In tihna peisagiului şi în monotonia bucolică a orarului, există o lume a Căilor ferate. Exact. Credeai că trenul merge singur, vreau să zic fără lume, vreau să zic fără să facă parte dintr'o lume, cum ar fi universul lui Neptun. Ţi-ai dat numai decât seama de eroare, cu prilejul unei greve care într'un singur atelier închis pe dinăuntru cu drugi, a strâns 5.000 de reformatori şi de profeţi, în stare să îndrumeze nu numai vagoanele de marfă după o semnalizare cu două culori pe o lampă, roşie şi verde, dar fără şine, fără poduri, fără terasamente, o ţară întreagă şi genul omenesc întreg peste câmpii şi dealuri, către fericirea ei. Adică mii de lumi valvârtej, ca în eternitate, unde acul se defectează la fiece pas şi catastrofele astronomice sunt curente.

Lumi, continente, fără sfârşit, oameni de tot voltajul şi amperajul, viori care sună fiecare cu nazala, cu guturala şi cerebrala ei. Celule de ceară, topite lesne, dar celule hermetice, care se topesc şi pier odată cu conţinutul. Puzderii, roiuri, vârtejuri, nebuloze, haosuri şi prafuri.

— N'ar fi momentul, Domnule Păcală, să oferi Doamnei Păcală o îngheţată cu biscuit?

T. ARGHEZI

Elena Tacian-Baludima Bătrână

P l a s t i c a

Salonul Oficial (III)

Maria Ciurdea-Steurer ne obişnuise cu lucrări mai puţin colorate, dar mai bine studiate şi ca pastă şi ca desen, Portretul adus anul acesta la Salon e o lucrare slabă şi inexpresivă.

Dem. Demetrescu — preocupări decorative. In „Interior" culoarea e mai mult mânjită. Lipseşte controlul tonalităţilor.

Emil Niculescu are în peisaje o culoare convenţională, manieră Steriadi, şi o pastă neconsistentă.

Măndia I. Ullea dovedeşte bune calităţi de culoare în „Natura moartă". S'ar cere însă mai multă atenţiune la desen şi la aşezarea planurilor.

Stella Nedelcovici — expresie simplă, într'o delicată armonie de griuri, evocând o vagă melodie mattissiană.

Honoriu Creţulescu se menţine la vechea şi îmbâcsita d-sale manieră de provenienţă „Verona". Artistul nu e lipsit de însuşiri, dar nu are destulă voinţă de a se elibera.

Micaela Eleutheriade repetă prea des aceiaşi gamă de verde, alb şi negru, atât în natura moartă cât şi în peisaj. E o formulă minoră, destul de periculoasă pentru un pictor în devenire. Şi talentul valorificat al d-rei Eleutheriade ne îndreptăţeşte să-i cerem mai mult.

Emil Lenhardt manifestă reale calităţi plastice în cele două peisaje prezentate. L-am sfătui să încerce lucrări de dimensiune.

Ştefan Constantinescu Autoportret

Mara Marinescu — o natură moartă şi un peisaj.

Maria Brateş-Pillat scoate frumoase vibraţii din materialul ingrat al acuarelei. Pentru portretistică e nevoe însă de un desen mai îngrijit.

Mina Byck-Wepper arată mult simţ al compoziţiei şi o armonizare personală în „Panorama de bâlci" şi în „Natura moartă". Deasemeni, expune unul din autoportretele serioase ale Salonului.

Elena Cănciulescu afirmă reale calităţi de culoare, în „Peisaj" şi în „Bretonă".

George Zlotescu înfăţişează o compoziţie romanţioasă, imitaţie de *Gobelin*, şi un autoportret în care autorul a ţinut grozav să pozeze în apaş. Priceperea cromatică trebue întregită şi aci de întoarcerea la desen.

Claudia Millian nu este lipsită, în peisaj, de ceiace se chiamă viaţa cromurilor. Tabloul cu subiect sportiv e strict ilustrativ. Pictura cere continuitate şi stăruinţă. Anul acesta d-na Millian pare indecisă.

Vladimir Frimu nu e lipsit în tablourile sale de oarecare calităţi de pastă. Lumina însă este cu totul falsă şi tonurile sumbre în plin soare mărturisesc atmosfera de atelier.

Eugenia Doucet, de a cărei expoziţie personală dela Ateneul Român, ne-am ocupat, expune şi de astădată un peisaj urban care ne indică unele calităţi de compunere.

Henry Catargi are o culoare fadă, fără pic de frăgezime, iar absenţa desenului este supărătoare. Ceiace crede d. Catargi că este sensibilitate nu e altceva decât o complectă lipsă de pătrundere a materiei.

Elena Şendreanu — o natură moartă conturată...

Veturia Rădulescu expune un peisaj lipsit de lumină şi perspectivă. Pare lucrat din imaginaţie.

Tantzi Mihăescu Buznea — natură moartă...

Pantelli Stanciu — două vederi banale, tratate banal.

Margot Grossman — un amalgam de culori slab înţelese, cu mult material răsturnat şi lipsit de perspectivă. Am văzut lucrări mai bune la d-sa.

Nina Delavrancea-Dona — atât în cele două peisaje cât şi în natura moartă, e în vădit progres şi caută să evadeze din formulele mai vechi împrumutate dela alţii.

Paul Verona se menţine, stângaci, pe o linie de mijloc.

Lucreţia Mihail-Silion face astăzi, demonstraţii pur decorative. Are calităţi care ar putea fi utilizate în teatru, dar nu în pictura de şevalet.

Theodor Ispas, firav în toate tablourile, cu o culoare falsă şi străin de orice ştiinţă a picturii.

Schweitzer-Cumpăna — în acelaş impresionism şarjat. Are însă frumoase însuşiri de pastă, trăsături energice şi o paletă mai variată.

N. Brana expune un peisaj lipsit de lumină şi năclăit de culoare. E în regres.

Bica Stanovici prezintă un trist şi banal peisaj orăşănesc.

Anatole Vulpe dovedeşte atât în portret cât şi în autoportret că posedă o culoare neadâncită. Tot atât de mult lasă de dorit şi în privinţa desenului.

Riza Propst-Kraid, un tablou cu flori, în griuri.

Dem. Iordache este un tânăr cu oarecare calităţi de pictor, dar încă lipsit de ceiace se chiamă personalitate. Expune un peisaj de origină Bunescu, unde cerul, ca intensitate cromatică, nu se deosebeşte de zidurile unei case, şi unde planurile sunt greoi rezolvate. Mai expune şi o natură moartă factură „Şirato".

Gh. Labin aduce şi de data asta o compoziţie ilusrtativă, în care artistul se arată preocupat mai mult de anecdotic decât de pastă.

Florica Vasilescu vădeşte reale calităţi de meşteşug în natura moartă. Peisajul e tot atât de bine pictat, prins însă într'o lumină falsă. A fost lucrat probabil în atelier.

Fülop Antal expune un portret şi o compoziţie, tablouri decorative, lemnoase şi nenuanţate.

Merica Râmniceanu, care în acuarelele dela „Cartea Românească" ne dovedise oarecare sensibilitate în ulei încearcă să readucă la suprafaţă un constructivism banal şi perimat, într'o culoare opacă şi lipsită de sentiment. In naturile moarte are planuri întregi în game simple, nevalorate.

Toate aceste planuri ar trebui pictate.

Nina Arbore prezintă un expresiv autoportret pe care l-am văzut şi în expoziţia „Grupul Nostru" dela „Cartea Românească". Mai expune două naturi moarte dintre care putea să lipsească aceia cu flori galbene.

Lola Schmierer-Roth Fetiţă

Lola Schmierer-Roth, un portret, o fetiţă, o natură moartă şi un autoportret în tempera, viu colorate.

Alexandru Ciucurenco e reprezentat cu un interior de grajd şi un autoportret, într'un colorit şters şi banal.

C. I. Paşcanu expune o singură lucrare, intitulată „Interpretare", în care interpretarea e obişnuită.

Dumitru Sevastian — în tabloul intitulat „Ascultând", dovedeşte mult simţ de compoziţie, dar o completă neglijare a desenului.

Cornel Muhoş, atât în lucrarea „Prin zăpadă" cât şi în „Boboteaza la ţară" se lasă furat de un gen ilustrativ care-l depărtează de pictura propriu zisă. Prin culoare e înrudit cu Schweitzer-Cumpăna.

Jacques-Liégaux Béreilh utilizează un colorit şters şi nu cunoaşte legile perspectivei.

Stelian Popescu-Ghimpaţi divulgă, în portretul expus, o vădită nehotărâre tehnică. In raport însă cu lucrările sale dela saloanele Ateneului, acuma e în progres.

Codiţa Păsculescu — un studiu slab de academie, care n'ar fi trebuit expus.

Elena-Tacian-Baludima are calităţi de desen, dar nu înţelege totdeauna culoarea.

Jeniţa Ghiga, este înzestrată cu reale calităţi de pastă.

Maria Popescu — natură moartă...

Elena Pertagli-Deşliu — un portret corect desenat (exceptând mâinile), dar nepictat îndeajuns.

R. Iosif — un piesaj de pădure întunecat şi nereprezentativ.

Georgeta şi D. Brăescu, expun două studii în frescă „Prooroci" şi „Sacrificiul lui Abraham", sub influenţa picturii bizantine dela muntele Athos.

H. BLAZIAN

Muzica italiană de azi

Cercetând problemele care agită lumea compozitorilor italieni, în legătură cu îndrumarea apropiată a artei acesteia în ţara care trece încă drept a muzicei, prin excelenţă, se poate constata, în primul rând, că se deplânge adesea acolo, de critici ca Ojetti, o dezorientantă oscilare în producţia compozitorilor italieni, care s'ar grăbi să înfăţişeze publicului mai mult fragmente de experienţe personale, decât realizări definitive. Din acest punct de vedere, muzicştii italieni şi-ar împărţi răspunderea cu sculptorii şi pictorii modernişti. In aceiaşi măsură însă, se desemnează tot mai stăruitoare o nouă cerinţă: întoarcerea către clasicism, în ţara clasicismului prin origini, în ţara clasicismului muzical al unui Scarlatti ori Vivaldi. Lui Francesco Malipiero i se pare încă prea ancorată în predilecţia publicului facilitatea melodramatico-diletantistă, de inspiraţie îndătinat-romantică. De aci dezinteresarea publicului pentru noile probleme muzicale, de aci viguroasa acţiune epurativă întreprinsă de elita muziciştilor italieni; de aci noul lor program, care este un program de neo-clasicizare.

Sunt semne vădite că Italia îşi făureşte o conştiinţă nouă şi din punct de vedere muzical, în făgaşul acestui neo-clasicism care (atât de potrivit întregii structuri culturale a Italiei, mai mult poate ca oricărei alte ţări), nu este un fenomen izolat, faţă cu ceeace se întâmplă în mişcarea muzicală mondială. Profund robită influenţei lui Debussy şi Strauss până la 1910. tributara unui Schönberg ori Strawinski până în preajma războiului mondial, — această muzică internaţională trăeşte dela 1920, în toate ţările, un răstimp de reculegere, de autohtonizare, de limpezire şi calmare în matca proprie fiecărei sensibilităţi naţionale; este epoca lui Ravel, a unui De Falla, Albeniz, Pizzetti, Respighi, ori Cassella, prin care se afirmă „şcolile" naţionale, se precizează configuraţia etnico-folkloristică a cântecului popular în compoziţia savantă, în vreme ce expresia muzicală se simplifică, debarasându-se de subiectivismul romantic şi de tematica literară. Odată cu acest reviriment, s'a verificat în muzica modernă o întoarcere către veacul XVIII. Dar marii muzicanţi ai acelui răstimp, au fost tocmai compozitorii italieni. Şi atunci, dacă un Debussy chiar, ori un Strawinski îşi căutau inspiraţia în arta lui Pergolese, ne putem închipui cu cât orgoliu s'au întors către clasicii lor, autohtoni, Italienii. Şi atunci, Vicenzo Tommasini a dat Baletul goldonian, după Scarlatti, Casella mult apreciata „Scarlattiana"; Malipero, divertismentul „Cimarosian", iar Respighi o „Rossiniană". Se precizează astfel o adevărată furie pentru „partite", „sonatine" şi „concertini", folosindu-se până şi instrumentele din epoca marilor Clavicembalişti. Drept este că Alfredo Casella, promotorul neo-clasicismului de azi, consideră această Renaştere abuzivă de cele mai multe ori, întrucât s'ar reduce la simple reeditări de mijloace de expresie muzicală, la scheme tradiţionale, la artificii de contrapunct, la exercitări de Conservator, nu la o inspiraţie autentică, la o adâncire a muzicei clasice în ce are mai expresiv ca spirit.

Indiferent însă de realizări, sigur este că Italia muzicală trăeşte azi un moment de instinctivă clarificare, aspiraţia către o artă senină, echilibrată, înfăţişată prin opere armonios şi rigid construite, lipsite de patos romantic, deci şi de inovaţii eroice. Aceasta, fireşte, sub influenţa ideilor care însufleţesc întreaga mişcare mondială. Dar dacă toată muzica europeană se orientează astăzi spre Bach şi spre veacul XVIII, ne putem uşor închipui ce înseamnă această tendinţă pentru muzica italiană, conştientă de ceeace datoresc TOŢI compozitorii străini propriilor tradiţii italiene.

Acela care şi-a asumat, cu simţul răspunderii, rolul de agent de legătură între muzica modernă străină şi cea italiană, spre a determina curentul de care vorbim, este fără îndoială compozitorul şi muzicologul Alfredo Casella, figură proeminentă în mişcarea muzicală a Patriei sale de eri şi de azi, personalitate dotată cu însuşiri de inovator. Preocupat de tehnica stringentă, clasică, aplicând el însuşi, cu mult succes, programul neo-clasic în binecunoscuta-i „Scarlattiana", Casella a combătut epigonismul romantic, înlăturând din muzică prejudecata etico-literară, preocupat numai şi numai de perfecţia expresiei, pusă în slujba unei noi spiritualităţi. Autor al unei sintetice lucrări asupra subiectului pe care-l ilustrăm (lucrarea aceasta a lui Casella, curios intitulată „21+26", a apărut la „Augustea" din Milano, în 1931), muzicantul nostru pare a fi luat asupra-şi grija formulării programului viitor al muzicei italiene şi al rostului ce are de împlinit în mişcarea mondială. „Azi, mai mult ca oricând, — observă Casella —, se pare că Italia e ţara care apără Dreptul Roman şi totodată, consemnează, ca în roşia Rusie, Sindicalismul muncitoresc în straşnica mână a Statului. Tot aşa se întâmplă şi în arta muzicală italiană, în care expresia noastră modernă s'a cristalizat în echilibrul dintre gloriosul trecut naţional şi dinamismul constructiv al acestui înfrigurat secol". Cu un cuvânt, compozitorul preconizează formula conciliantă a compromisului între tradiţie şi modernism, cunoscută sub denumirea de neo-clasicism casellian, anti-romantic şi anti-impresionist.

Gândind mai bine, această întoarcere spre tradiţie şi clasicism, corespunde, este drept, pe deoparte cu predilecţia Italiei pentru clasicism în general, cât şi cu mişcarea muzicală europeană actuală. Dar dacă este adevărat că orice artă poartă semnele vremilor, nu este mai puţin lipsit de interes să se constate o corespondenţă între momentul trăit de Italia din punct de vedere politic şi momentul său muzical. Căci structura stringent ierarhizantă şi disciplinată pe care o trăeşte azi Italia din punct de vedere politic, crează atmosfera prielnică acestui neo-clasicism coherent, disciplinat. Nu utopism şi libertate eroică, dar incoherenţă şi anarhică: întoarcerea la disciplina creatoare. Meritul acestui reviriment este de împărţit cu influenţa lui Igor Strawinski, acela care, cu gest barbar, a reîntronat drepturile constructivismului compoziţional, ale dinamismului, ale ritmului, ale anti-impresionismului, prin restabilirea echilibrului între mijloacele de expresie şi concepţie. Fapta italianului Casella şi programul său, în parte realizat sub auspiciile artei strawinskiene, ar corespunde aşa dar realizărilor similare ale elveţianului Honegger, ori ale germanului Hindemith. Socotit azi reprezentantul neo-clasicismului. Alfredo Casella luptă de două decenii pentru o muzică italiană constructivă, dinamică, severă, epică. Crezul lui de totdeauna s'a rezumat în cerinţa unei întoarceri la trecutul naţional, la arta compozitorilor din veacul XVIII, spre care s'au întors acum şi străinii. Numai astfel muzica italiană modernă ar putea deveni o forţă naţională şi, în acelaş timp, mondială.

Ca toate celelalte arte, ca toată viaţa spirituală din Italia zilelor noastre, muzica italiană a atins o invidiabilă stare de independenţă europeană, prin restabilirea echilibrului între tradiţia autohtonă şi modernismul cosmopolit, echilibru pe care n'avea nevoie să-l deprindă dela cineva, căci se găsea soluţionat în opere ca verdianul „Falstaff". Ce uşoară este în ţara clasicismului lupta pentru reîntoarcerea frumosului, euritmiei, perfecţiei formale, a seninătăţii şi beatitudinei spirituale, izgonite o clipă şi din muzică de cotropitorul romantism! In ţara lui Pergolese şi Vivaldi, în ţara unde-au înviat Zeii, prin cetăţi cu temple dorice ale Greciei Mari. Este ţara clasică a clasicismului, a Renaşterii şi a Florenţii medicèe, ţara Romei imperiale. Aşteptăm dela ea simfonia care să întruchipeze, într'o mare creaţie de gândire şi expresie muzicală, senzaţia pe care ţi-o dă priveliştea Forului roman contemplat de pe Palatin, ori silueta Florenţei, într'o seară de primăvară, dela Piazzale Michelangelo. Roma Împăraţilor; Florenţa marilor creatori ai Renaşterii clasiciste.

ALEXANDRU MARCU

Karl Marx, poet

Este un aspect cu totul necunoscut al vieţii şi preocupărilor patriarhului materialismului istoric. Karl Marx este cunoscut ca un cerebral şi lucid pasionat al celor mai subtile abstracţiuni. „Capitalul" şi celelalte opere de economie politică, cu strălucirea celor mai abstracte raţionamente îndreptăţeşte prejudecata curentă că Marx a fost un suflet uscat, străin cu totul de adierile suave ale vânturilor poetice. Ideia luptei de clasă şi visiunea prăbuşirii inevitabile a societăţii capitaliste sunt prea dure pentru a încăpea într'un suflet cald şi pasionat cum este acela de poet.

Şi cu toată această aparentă incompatibilitate, Karl Marx a fost un suflet cald, pasionat şi simţitor, un poet. Materialul documentar biografic dat de Riazanov în „Karl Marx, omul şi gânditorul", a arătat-o în parte. Multe însuşiri ale genialului om sunt relevate în alte lumini.

Marcel Ollivier s'a ocupat într'un mic studiu publicat în „Mercure de France" de Karl Marx poet. Reese cu destulă forţă de aci, că „dansul muzelor şi muzica satirilor" (expresiile sunt chiar ale autorului „Capitalului"), nu i-au fost necunoscute şi străine lui Marx.

Gustul pentru poezie i-a fost trezit şi cizelat de consilierul de stat Ludwig von Westphalen tatăl soţiei lui Marx, un bun cunoscător al lui Shapespeare şi al literaturii clasice. In urma activităţii poetice a lui Marx, primă etapă în viaţa sa, au rămas trei caete de poezii trimise logodnicei sale Jenny de Westphalen, în 1836. Despre poeziile lirice biograful lui Marx, Franz Mehring, se pronunţă cu multă severitate. Ele ar fi impregnate de un romantism trivial, lipsit de ceiace constitue însuşi conţinutul şi farmecul acestuia. „Palatul feeric" al poeziei i-a rămas inaccesibil lui Marx.

Mai târziu, în timpul studiilor universitare intrat în cercul junilor hegelieni, Marx a părăsit esseurile poetice la primul contact cu filosofia. Hegel era mai pasionant.

Duduia Titinica

Deşi a împlinit de două ori, câte douăzeci primăveri, duduia Titinica păstrează încă numele şi gesturile unei fetiţe de pension. Rochiile ei sunt decent închise la gât; pleoapele i se apleacă pudic şi obrajii se înroşesc ca focul, când cineva, din apropiere, spune vreo glumă mai deochiată. E duşmanca cea mai aprigă a tipului „garçonne" şi, dacă ar aşterne pe hârtie indignarea-i exprimată verbal, feminismul ar avea în ea un rival mai periculos decât cei din sexul opus... Din fericire pentru noua generaţie, duduia Titinica îşi risipeşte furia, numai în conversaţiile cu prietenele din micul oraşel de provincie. Cucoanele, mai coapte, o aprobă cu convingere; fetele îşi fac semne, abea ascunzându-şi râsul.

— Mă miră, — spune deseori duduia Titinica, — ce găsesc bărbaţii la femeia de azi? Nu mai are nici pic de mister, de delicateţe, de poezie! Azi fetele pornesc atacul. Ei, altfel era înainte! Vedeţi cum sunt eu!... (Deşi a depăşit cu vreo trei decenii fetele de azi, ea — pentru că poartă numele de „domnişoară" — se compară veşnic cu tineretul din juru-i.)

Altfel va fi fost înainte şi mai ales acest „altfel" fusese cam prea exagerat de duduia Titinica. N'a fost nici urâtă, nici săracă,—dar a rămas fată bătrână, pe când cele de vârsta ei, sărăcuţe şi mai urâţele, au azi un cămin, fete mari şi flăcăi cu care se mândresc. Nici ei nu i-au lipsit candidaţii. In provincie o fată cu zestre, mai ales când e şi frumoasă, e cunoscută ca o casă cu bilet „De vânzare"...

— O fată ca mine, cultă, frumoasă, cuminte, de familie, bogată — nu poate lua pe ori şi cine! — zicea ea dar, tot alegând, timpul trecea şi în raport invers cu numărul anilor, a scăzut numărul pretendenţilor. Acum veneau din cei cu ghiocei la tâmple şi chelie în creştet. Duduia Titinica se revolta:

— Ce, o să-mi îngrop tinereţele ca să-i îngrijesc lui reumatismele! — (căci deşi tinereţele o părăsiseră de mult, duduia Titinica, fiindcă nu le trăise, le aştepta mereu)... Mândră mai fusese ea, în tinereţe! Nici un bărbat nu-i putuse fura o privire mai caldă, o îmbrăţişare, un sărut. La baluri, dansa cu capul sus, cu privirile pierdute în gol. Când cavalerul îndrăsnea să-i înfăşoare mai strâns talia, ochii îngheţaţi ai fetei îi tăiau repede pofta. Dacă un necunoscut o urmărea mai ostentativ pe stradă, duduia Titinica întorcea o figură atât de ameninţătoare, că bietul om o rupea la fugă. Acum, pentru că rămăsese subţirică şi se îmbrăca veşnic în roz, câte un trecător, înşelat de silueta ei fină, se grăbea s'o ajungă. Poate că privirile ei n'ar mai fi fost atât de aspre, dar ajuns în faţă-i, tânărul schimba repede direcţia... Deşi îi cunoscuse atât de puţin, duduia Titinica era cea mai neîmblânzită duşmancă a bărbaţilor. După ea, nu erau decât nişte animale sălbatice, cărora femeia le cade victimă, din cauza sensibilităţii ei prea mari.

— Numai cu mine nu le-a reuşit jocul! — zicea cu mândrie duduia Titinica.

*

Azi e Duminică şi, ca deobiceiu, duduia Titinica şi-a pieptănat lungu-i păr blond, pe care vârsta şi moda nu l-au atacat; şi-a pus rochia roz de „mesalină", ceasul cu lanţ la gât şi brăţara de platină, — căci Duminica după amiază o petrecea la fereastra cea mare din salon, care dă în strada principală, privind şirul neîntrerupt al orăşenilor care, dela ora 4 la 6, defilează pe trotuarul din faţă. Critică rochia uneia, pălăria alteia, terminând printr'o lungă disertaţie asupra lipsei de bun simţ a femeilor de azi. Deseori, vin să privească alături de ea, două fetiţe între 15-17 ani, — „verişoarele mele", cum spune duduia Titinica, — deşi în realitate sunt fetele unei verişoare de vârsta ei, — dar titlul acesta i se pare mai potrivit pentru o domnişoară... I-au crescut pe braţe şi pe nesimţite le-a văzut mari, alături de ea. Acum ies împreună la kermezele din grădina publică sau, pe înserat, la gară, ca să privească trecerea simplonului. Duduia Titinica se îmbracă la fel cu ele, şi pe ele le sileşte să gândească la fel cu ea... Dar azi, abea au sosit, şi duduia Titinica se îndreaptă spre cea mai mare:

— Am să-ţi vorbesc, Vera. Vino în camera mea. Până atunci Nina o să privească singură în stradă.

In camera cu mobilă veche şi întunecată, dar strălucitoare de curăţenie, fetiţa se aşează pe un scaun, pe când duduia Titinica se plimbă nervos dela uşă la geam; în fine, se opreşte în faţa Verei şi, cu glasul sugrumat de mânie:

— Nu mă aşteptam la una ca asta, din partea ta! Tu, care ai crescut lângă mine! Tu! Să fii şi tu la fel cu celelalte, care se întâlnesc în dosul cimitirului, prin şanţuri, cu elevii de liceu...

Fetiţa sare arsă în sus:

— Nu-i adevărat! Cine ţi-a spus?

— Ia nu mai fă pe indignata! Ce, vrei să spui că nu te-ai întâlnit cu el, că nu te-a sărutat? Las'că ştiu eu. Am cetit tot în scrisorica asta, care ţi-a scăpat eri, în antreu.

Obrajii Verei s'au făcut de ceară.

— Ei, acuş ce mai zici? Vasăzică aşa-mi urmezi tu sfaturile. Eşti la fel cu toate...

— Iartă-mă, Titinica! Nu ne-am întâlnit decât de trei ori. M'a aşteptat în poarta din dos, la eşirea din liceu. Ne-am plimbat puţin pe bulevard. Nu se înserase bine şi era destulă lume pe stradă.

— Şi... te-a sărutat?

— Numai odată pe obraz. Altfel nu-mi sărută decât mânile. E aşa de delicat...

Duduia Titinica sare arsă:

— Să nu-mi spui mie d'astea! Ii ştiu eu! Delicat!... Prefăcătorie bărbătească! Toţi sunt nişte mincinoşi, nişte egoişti, nişte stricaţi...

— Nu, el nu-i aşa! E cel mai bun elev din clasa a opta. Mândria liceului.

— Da'n astea nu-i întrece nimeni! Cap au ei destul. Da' inimă n'au.

— Nu-l cunoşti, Titinico!

— Nici nu doresc! Iar pe d-ta te rog să încetezi această corespondenţă ruşinoasă.

— Titinico, eşti prea aspră. Nu-i ruşinoasă. Fiecare fată a primit, în tinereţea ei, o scrisoare de dragoste.

Duduia Titinica se smuceşte din loc, şi înfigându-se în faţa fetei, strigă, cu o voce în care regretul, furia şi invidia se amestecă:

— Ei bine, nu, d-ră, nu! Eu n'am primit niciodată, o scrisoare de dragoste...

Fetiţa a încremenit. E atâta furtună în ochii fetei bătrâne, încât copila se dă înapoi, ca'n faţa unei prăpăstii:

— Iartă-mă, Titinico!

— Se înţelege că am să te ert! — răspunse duduia Titinica, aşezându-se cam ruşinată, la loc. Dar, ca să nu-i spun tatălui tău, trebue să-mi făgădueşti că n'o să vă mai întâlniţi, că n'o să-i mai scrii. Fata tresare. Are impresia că-i strânge cineva inima în mâni. Să nu-l mai vadă!... Să nu-i mai scrie!... Rămâne o clipă cu capul în jos, luptându-se cu plânsul dar, repede chipul ei se înseninează. Lasă, mai sunt patru luni şi pleacă la Bucureşti. I-a spus ei Lili ce plimbări frumoase fac studenţii la Şosea şi în Cişmigiu. Până atunci, o să-i pue dragostea la încercare...

— Iţi făgăduesc, Titinico. Imi dai scrisoarea?

— Nu, o păstrez eu, ca să am cu ce te pedepsi, când n'oi fi cuminte.

Fetiţa ese înseninată. Rămasă singură, duduia Titinica desface scrisoarea şi cu capul sprijinit în mâni, ceteşte ultimele rânduri:

„Am adormit gândindu-mă la tine, ca să te pot visa, ca să-ţi pot săruta în vis ochii, cum nu îndrăsnesc să ţi-i sărut, aevea"...

O lacrimă s'a scurs pe obrazul palid şi sever, aplecat peste scrisoarea de dragoste. Lacrima se prelinge pe bărbia veştejită şi cade pe hârtie, acoperind sub o pată mare, albastră, cuvântul „sărutare"...

LUCREŢIA DASCĂLESCU

PIERRE VALDAGNE

Unde a fost Burette...?

O aventură veselă

Ora unu dimineaţa. Toţi musafirii plecaţi. Slugile s'au dus să se culce.

Doamna şi domnul Cloutier, puţin obosiţi, şed de o parte şi de alta a căminului, şi-şi comunică impresiile.

— In general, s'a petrecut bine; am impresia că nu s'a plictisit nimeni.

— Bufetul trebue să le fi plăcut foarte mult. N'au mai rămas decât cinci sticle de şampanie.

— Albert Dimeure a avut o zi spirituală.

— Te-ai uitat bine la toaleta nevestei?

— Soţii Boisson păreau cam obosiţi.

— Ce vrei? Au mai îmbătrânit şi ei. Mai bine aş avea eu perlele bătrânei Boisson.

— Astea o să le moştenească nepotul ei, Octave Burette. Lui îi fac mai curând trebuinţă.

— Ce să facă cu ele? Doar nu-i însurat. De altfel, nici nu l-am prea văzut bine la obraz astăseară. Ţi-a plăcut cum a cântat doamna de Nage?

— Dar cine o fi pus-o să cânte, frate? M'a asasinat, nu alta.

— E drept, se crede puţintel, dar vocea ei e destul de plăcută.

— Ia spune, Anna, ce-ar fi dacă ne-am duce la culcare? Tu trebue să fii frântă de oboseală. La drept vorbind, nu există nimic mai enervant decât să primeşti musafiri.

Domnul Cloutier se ridică.

— Ai dreptate. Să trec mai întâi în camera cu argintării; vreau să controlez dacă s'au pus toate la locul lor.

Soţii se despart.

Dar înainte ca Cloutier să fi ajuns la odaia lui, aude strigătele nevestei. Ea se află în culoarul care leagă galeria de camera de argintării şi care servise azi drept garderobă.

— Ce înseamnă asta? — întreabă Anna Cloutier.

Şi-i arată soţului ei un pardesiu şi o pălărie, care atârnau de cuier.

Cloutier vine mai aproape, se uită, dă din umeri.

— Da, dar — ăsta-i pardesiul lui Burette, mă prind pe orice! Ia stai! Da, priveşte colea! Iniţialele la pălărie: O. B. Uite-i şi bastonul. Il cunosc bine. E al lui Burette!

— Ce înseamnă asta? Nu mai e nici un om în casă.

— Da, e foarte ciudat! Dar atunci unde să fie?

— Păi, asta aş vrea să ştiu şi eu. După toate probabilităţile însă, Burette trebue să fie totuşi aci, deoarece lucrurile îi atârnă de cuier.

Doamna Cloutier începe să râdă:

— Pe ce facem prinsoare că s'a dus în odaia galbenă şi că l-a furat somnul acolo?

— Ia să ne uităm, — zice Cloutier.

— Nu, du-te mai bine singur, mi-e neplăcut.

Soţul Annei se duce în odaia galbenă. Face lumină. După o clipă, anunţă:

— Nimeni, Nici umbră de om!

— Eşti absolut sigur?

Şi Anna se hotărăşte să cerceteze ea însăşi. Odaia e goală. Soţii se privesc dezorientaţi.

— Unde poate să fie?

— Să cercetăm mai departe.

— Ia te uită şi în salonaş.

— Să nu fie în biroul tău.

Ii cuprinde nervozitatea; cercetează fiecare colţişor. Dar nu înâlnesc nici un suflet viu, casa e goală. Numai ei doi mai stau treji.

— Ce s'o fi întâmplat cu Burette?

— E cu neputinţă să fi plecat. Pe gerul ăsta nu-ţi pleacă nimeni pe stradă în frac şi fără pălărie. Burette o fi el zăpăcit dar nu-i nebun.

Anna Cloutier are o idee.

— Poate că a condus o doamnă la maşină, şi la înapoiere a căzut pe scară.

Cloutier iese, coboară două trepte, trece în vestibul, se uită în toate părţile. Nimic! Nici un om!

Intrigat deschide fereastra şi priveşte de-alungul străzii. Brrr, e un ger de crapă pietrele. Dar cât e strada de pustie şi de albă, nu se zăreşte nici un trup întins asemenea unei pete negre.

— Ce-i de făcut?

— Nu-i nimic de făcut! E ora două dimineaţa. Nu-i nimic de făcut! Să aşteptăm până s'o crăpa de ziuă. Dis-de-dimineaţă o să-l chem la telefon.

Soţii Cloutier se duc la culcare. Sunt nelinişti̦ţi; nu pricep nimic. Un om nu poate să dispară aşa, de-odată, şi să-şi lase pardesiul în cuier. Intâmplarea asta nu-i curată. Sărmanul Burette! Oricât ar fi fost de uşuratic, era, în definitiv, un băiat bun. Şi imaginaţia lor lucra cu putere. Işi aduceau aminte să fi citit asemenea întâmplări în foiletoanele ziarelor. Ele sfârşeau deobiceiu cu descoperirea cadavrului într'o pivniţă. Soţii Cloutier au o noapte groaznică. La şapte dimineaţa, domnul Cloutier cere numărul 22 pe 75.

— Ascultă şi tu, — îi zice Annei, care venise în cămaşa de noapte, şi-i întinde un receptor.

Camerierul lui Burette răspunde:

— Nu, domnilor, n'a venit acasă astă-noapte. Dar nu suntem deloc nelinişti̦ţi, deoarece se'ntâmplă foarte des să rămână peste noapte în oraş.

— La naiba! — murmură Cloutier. Nici eu n'aşi fi neliniştit dacă Burette n'ar fi lăsat la mine pardesiul, pălăria şi bastonul.

— Te pomeneşti că a fost asasinat! — murmură Anna cu teamă.

— Mai ştii? Toate-s cu putinţă.

— Voiu anunţa comisarul. Când dispare un om se anunţă comisarul de poliţie. Partea proastă e că s'a întâmplat buclucul în casă la mine. Din pricina asta o să tragem multe ponoase.

— Mie ...mi-e teamă să nu fi fost asasinat.

— N'ar fi de mirare, când te gândeşti la viaţa pe care a dus-o!

Cloutier se îmbracă în grabă. In gând, repetă ceiace vrea să spună comisarului. Acum e gata. La trecerea galeriei aude bătăi uşoare în uşă. El deschide şi se află faţă în faţă cu — Octave Burette. Octave Burette în persoană, nu cu umbra lui.

— D-ta?! — întreabă el.

Burette are gulerul hainei ridicat, părul vâlvoiu şi cravata albă îi stă strâmb. El a apucat mâna lui Cloutier:

— Tăcere! O să-ţi explic. Acum am venit să-mi iau pardesiul şi pălăria, pe care le-am uitat eri la d-ta.

— Dar ce ţi s'a întâmplat? — întreabă într'un suflet Cloutier. Nevastă-mea şi cu mine am trăit clipe de groază.

— Vai, Doamne! Ştie şi soţia d-tale? — întreabă Burette îngrijorat.

— Nevastă-mea n'a închis ochiii.

— E groaznic. E nemaipomenit de groaznic pentru mine, dragă prietene.

— Dar, în definitiv, nu ţi s'a întâmplat nici o nenorocire? N'ai fost atacat, cumva? N'ai fost jefuit?

— De unde! Nici gând! Adică... am adormit. Asta-i totul.

Abia rostise ultimul cuvânt, când Anna Cloutier, atrasă de glasurile lor, îşi făcu apariţia.

Exclamările şi întrebările încep din nou.

— D-ta? Doamne Dumnezeule, ce ţi s'a întâmplat?

Burette lasă capul în jos, îşi freacă mânile, apoi întoarce reverurile fracului, ca să-şi acopere plastronul boţit, de care se ruşinează la lumina zilei. In acelaş timp bolboroseşte abia inteligibil:

— Dragă, stimată doamnă, scuzaţi-mă — sunt complect buimăcit — e de nelămurit — o pierdere bruscă a memoriei. O parte din noapte am rătăcit în neştire — apoi, am căzut pe o bancă — am adormit — asta-i totul. Zău, am adormit — nimic mai mult.

— Dar asta ţi-ar fi putut provoca moartea.

— Desigur. Insă acum aş dori să-mi iau pardesiul şi pălăria. Vă rog din tot sufletul — scuzaţi-mi rătăcirea! Totodată, vă mulţumesc că mi-aţi purtat de grijă, dragi prieteni. Aţi fost atât de buni şi amabili cu mine...

Burette a plecat. Cloutier şi nevastă-sa se privesc întrebător.

— Cum ţi se pare accidentul ăsta? — întreabă Anna.

— Un început de alienaţie mintală, — răspunde Cloutier mohorît.

In acelaş timp apare pe galerie bucătăreasa:

— Coniţă, aţi văzut, aseară, până să mă culc, am strâns toată argintăria şi am pus-o la locul ei.

— Da, am văzut, Alice, îţi mulţumesc. Dar asta era treaba jupânesei.

— O, Francise! Dacă era s'o aştept pe ea!... Aseară la unsprezece şi jumătate, pe când se mai găsea toată lumea aici, mi-a spus că nu se simte bine şi că se duce în odaia ei dela mansardă. Mai adineauri a coborît şi ea, şi într'adevăr, coniţă, nu prea arată bine.

Anna Clautier trebui să se întoarcă repede, ca bucătăreasa să nu-i surprindă râsul abia stăpânit.

— Biata fată!...

Şi se închise în odaie cu Cloutier, care la rându-i izbucni într'un râs sgomotos...

In rom. de AD. B.

PRIMII PAŞI

Scrisoare către o prietenă închipuită

M'am întors eri — aşa cum ai dorit — în grădina copilăriei mele, să mă închin în faţa liliacului învolt şi a bujorilor albi, din care ţi-am trimis acum nu mai ştiu câţi ani pentru întâia oară, cea dintâi sfielnică ofrandă.

Ploua şi cerul de Martie, cernea din violetul aspru şi nenatural al norilor primăvărateci umezeală şi tristeţe. Cu mers de somnambul, ferindu-mă să privesc în lături, am străbătut una câte una încăperile casei nelocuite, în care a început să se încuibe ruina şi pustiul. M'am oprit la fereastra de odinioară, fereastra fermecată a copilăriei, dindărătul căreia, asemeni copiilor dintr'o sută de ţări ale pământului, am privit şi eu altă dată cu ochi lărgiţi a uimire şi a înminunare, nemărginirea şi necunoscutul ce începeau dincolo de dânsa.

Am rămas acolo mult timp, neclintit, fără să simt umezeala şi urâtul, cu priviri pierdute într'aiuri, cu gânduri rătăcind îndărăt, pe cărări pe care le crezusem pe veşnicie întroenite sub mucigaiu greu de uitare. La capătul lor am găsit zile de altă dată, care văzute de aici, de departe, par toate zile cu senin şi cu soare. Am mai găsit şi povestea aceasta, pe care d-ta m'ai făcut să o scot din adâncuri de nimeni ştiute, spre ţărmi de lumină.

*

Acum nu mai ştiu câţi ani, când în grădina copilăriei mele bujorii albi înfloriau pentru d-ta, scumpă prietenă, erau dealungul aleilor ei capricioase şiruri de irişi cu frunze tăioase şi flori sinelii ca cerul acesta de Martie, aspru şi posomorât. In preajma zidurilor albe erau şi nălbi cu tulpini îndrăzneţe şi flori sângerii cu miezul de aur. Lângă poarta înaltă ca de cetate — pe care n'ai intrat niciodată pentrucă pe semne aşa a fost scris — era însfârşit liliacul, liliacul învolt din care d-ta n'ai cunoscut decât florile, movili de umbră şi mireazmă împungând semeţ în azur.

Il sădisem chiar eu cu mulţi ani înainte, într'o vreme când, fetiţă cu ochi verzi de algă marină şi păr castaniu răzvrătit veşnic, întreceai în înălţime abia cu un cap pe Luk, cânele lup şi tovarăş nedespărţit al petrecerilor d-tale de copilă aprigă şi neastâmpărată.

Il sădisem fără să ştiu prea bine de ce, cu una din acele mişcări aproape reflexe pe care le au adolescenţii ce simt veşnic nevoia de a face ceva.

Il sădisem fără să bănuiesc că într'o zi floarea aceasta modestă a tuturor grădinilor părăginite, a tuturor adolescenţelor de odinioară, a tuturor iubirilor potolite, cuminţi şi fără de poveste avea să lase în viaţa mea o urmă şi în sufletul meu o înnoire.

...In doi sau trei ani liliacul crescuse odată cu d-ta şi se ridicase copac vânjos şi înalt, acoperind cu trupu-i tânăr toată lumina ferestrei mele. De la verdele deschis şi sfios al ierbii crude de primăvară, frunzele-i trecuseră la verdele întunecos şi plin al pădurilor de brad dinspre Miazănoapte. Din mlădiţe subţiri, ce în vânt aveau gesticulări agile de trestie, ieşiseră crăci groase de culoarea cojii de pâne, care în fiecare an ridicau braţe tot mai semeţe, tot mai ameninţătoare, către cerul tot mai înalt.

Nu mai aşteptam acum decât florile, care — trebuiau să vie ca ultimă podoabă şi supremă încununare.

Au venit într'al treilea an, în acel sfârşit de primăvară când drumurile noastre s'au încrucişat pentru întâia oară.

*

Acum, că au trecut atâţia ani de atunci, că atâtea alte furtuni mi-au cutreerat sufletul răvăşindu-l, că viaţa cu obişnuita ei cruzime ne-a despărţit definitiv şi iremediabil, am să vorbesc, am să-ţi vorbesc aşa cum aş fi făcut-o de mult, dacă — fără a-mi înţelege gândul — nu m-ai fi oprit todeauna cu un gest sau cu o privire.

Căci într'adevăr, scumpă prietenă, acum pot să ţi-o spun; n'am doar la ce ţi-o mai ascunde: nu m'ai înţeles niciodată. N'ai priceput — aşa cum nădăjduiam eu — că ceeace mă atrăgea către d-ta era numai năzuinţa spre o intimitate, spre o comunicare spirituală, cu adevărat vrednică de râvnit cu un suflet ca al d-tale, care încă dela acea vârstă fragedă îmi revelase uimitoare calităţi. Aveai o imaginaţie prodigioasă pe care ţi-am invidiat-o întotdeauna şi o savoare în expresie, ce mă fermeca. De câte ori nu mi s'a întâmplat să meditez ceasuri întregi asupra unei reflecţii îndrăzneţe, pe care d-ta o aruncaseşi în treacăt cu nepăsarea unui scamator ce-şi repetă a mia oară numărul, pentru a recunoaşte în cele din urmă, că era de o uluitoare justeţe şi de o logică de fier.

Mă complăceam — îţi aminteşti— să-ţi pun chestiuni excepţional de grele, aproape peste puterile d-tale, numai pentru plăcerea de a-ţi cântări capacitatea efortului şi tăria voinţii. In faţa dificultăţii, ce-ţi părea enormă şi nedreaptă, te indignai şi refuzai lupta. Te aţâţam atunci cu o ironie ce te electriza, făcându-te numai nervi şi voinţă. Odată dificultatea învinsă prin proprii puteri, te bucurai modestă, fără a arbora orgoliul victoriei. Vindicativă, nu uitai niciodată să-mi plăteşti ironia prin alta, mult mai crudă şi mai muşcătoare.

Te contraziceam veşnic pentru a-ţi dezvolta mobilitatea spiritului şi facilitatea ripostei, pentru a te face să câştigi cea mai frumoasă calitate a gândirii şi a caracterului: obiectivitatea.

Aveai o puritate de suflet, şi o bunătate într'adevăr rare. De câte ori venind la d-ta cu sufletul posomorît, întinat de contactul brutal cu viaţa şi lumea, nu mi-ai infuzat cu o privire, cu un gest, cu un cuvânt, acel optimism sănătos, care e darul cel mai minunat al sufletului d-tale.

Anii aceştia dintâi, când o copilă cu ochi luminoşi şi puri, neatinşi de frământările vieţii, mi-a făcut înduioşătorul dar al încrederii ei instinctive, au fost anii cei mai frumoşi ai prieteniei noastre... Anii buchetelor violete de liliac...

*

Au urmat apoi zile însemnate cu negru în calendarul vieţii mele. Intr'o toamnă, pe vremea când cocorii se pornesc către Miazăzi, am părăsit casa cu ziduri albe şi grădina cu irişi, am părăsit liliacul, te-am părăsit pe d-ta. Pentru d-ta despărţirea aceasta a însemnat un regret vag, o umbră de o clipă strecurată în apele ochilor verzi, între două unde limpezi de râs. Nici nu se cădea să fie altfel. Nu erai decât o copilă. Dar pe mine — la ce-aş ascunde-o — pe mine sfâşierea aceasta m'a costat mult şi uite cuta aceasta de amărăciune, ce mă îmbătrâneşte cu zece ani, cuta asta atunci s'a arcuit aici, în jurul buzelor mele pentru întâia dată.

Alţi ani au trecut. Ai crescut. Ai învăţat să cunoşti viaţa şi lumea şi —insinuant ca o durere — cele dintâi umbre ţi-au pătruns în suflet, în ciuda zâmbetului veşnic, care voia parcă să spună că nu te-ai schimbat, că eşti aceiaşi de odinioară. Ai văzut atunci cât preţuiesc oamenii, biete fantoşe de pae şi cârpe, mişcându-se în ritm dictat de sforăria complicată a instinctelor. Şi într'o bună zi m'ai cântărit şi m'ai judecat şi pe mine. Mi-ai făcut atunci o nedreptate strigătoare la cer şi o nemeritată injurie: ai luat simţimântul meu pentru d-ta drept instinctul banal şi vulgar, al cărui nume mi-e silă să-l pronunţ, pentru că îl aud şi-l văd prea des, pomenit la fiecare colţ de stradă sau mâzgălit pe fiece petec de hârtie. M'ai aşezat fără ezitare în galeria dumitale de fantoşe, încântată poate că la numărul lor adăugai încă una, căreia ca semn distinctiv îi lipiseşi — ironică — eticheta „savant".

Vezi, scumpă prietenă, azi mai că îmi vine să râd. Dar atunci, în revederea tragică de atunci, când în loc de primirea caldă şi francă ce o aveai totdeauna pentru mine, mi-ai aruncat în faţă priviri îngheţate din ochi cenuşii, micşoraţi a dispreţ şi zâmbet tăios şi crud, am simţit că s'a rupt ceva în mine. A fost ca o ameţitoare, ca o nesfârşită prăbuşire în neant.

Am suferit pentrucă prea mare era nedreptatea, prea dureroasă lovitura, şi mai ales, mai ales, pentru că amândouă veneau dela d-ta, care în loc să mă înţelegi — aşa cum nădăjduisem eu — îmi aruncai tocmai acum piatra insultei.

Aş fi putut să mă sbat, să-mi strig, să-mi urlu desvinovăţirea. Aş fi putut, şi ar fi trebuit poate, să mă apăr. Eram prea mândru ca s'o fac. Şi am tăcut. In tăcerea aceasta, pe care o hotărîsem veşnică, a fost toată răzbunarea mea.

M'am ivit apoi, tot mai fugar, la răstimpuri tot mai mari, în preajma d-tale. Imbrăcam atunci pentru o oră sau două, haina pestriţă de fantoşă a inşilor din juru-ţi, ca să-ţi debitez ca oricare din ei toate platitudinile şi toate nimicurile, numai pentru a te face să râzi, numai pentru a-ţi simula un zâmbet sau o privire. Numai că eu n'aveam nevoie de o astfel de meschină victorie. Sufletul meu nu era în acele clipe cu mine. El rămânea departe, în urmă, pe culmi atinse numai de vulturi, unde zăpada-i sclipitor covor neatins şi unde brazii nu cresc, de teamă să nu capete aripi de vânt şi să nu pornească nebuni, spre patru colţuri de zare. Acolo, pe-acele înălţimi, o copilă cu ochi de culoarea algelor verzi mă aştepta încrezătoare, ca'n serile de odinioară, să-mi povestească în şoaptă, minunăţii despre fiare şi păsări, numai de dânsa ştiute.

*

Şi totuşi în timpul unora din aceste revederi, când totul se petrecea între noi atât de trist şi atât de fals, când dorinţa de a şti ce se întâmplă în sufletul celuilalt întindea între noi paianjeniş de priviri tăioase şi iscoditoare, mi s'a părut că descopăr în scutul indiferenţii d-tale oţelite, spărtura de o clipă a unei înduioşări. In ochi, licuricii smaraldelor verzi prindeau a pâlpâi atunci cu sclipiri catifelate; iar faţa ţi se colora uşor a emoţie, acea dulce, sfielnică emoţie, pe care o aveai altă dată în faţa buchetelor violete de liliac. Astfel de clipe erau pentru mine oaze binecuvântate, unde regăseam caravana rătăcită a trecutului, odihnind liniştită în umbră de popas, unde mă regăseam pe mine, unde te regăseam şi pe d-ta. Era ca şi cum declicul unui aparat fotografic mi-ar fi îngăduit să văd în scurta lui fulgerare, icoana fetiţei de odinioară, cu surâs luminos şi nume sonor ca un plânset plin de violă.

Altă dată, tot în răstimpul acesta din urmă, mi s'a părut că surprind în privirile-ţi acum cenuşii, fiorul cald al unei taine. A fost atunci în d-ta ca o străfulgerare de lumină ce te-a transfigurat toată, o zguduire venită nu ştiu de unde şi în ce scop, dar pe care o aşteptai parcă. Ai semănat atunci, în pâlpâirea unei clipe, cu chipul Sfintei Teodora, ce şade la stânga Marelui Mucenic Gheorghie ucigătorul de şarpe, pe păretele coşcovit al unui schit pitit între dealuri, ce le cunoşti şi d-ta.

...Se prea poate ca toate ce le spun în rândurile aceste din urmă să fie numai păreri. Dar pot să fie şi adevăruri. Nu ştiu! Ceeace ştiu e că acum două săptămâni, între o banală frază de politeţe a d-tale şi un răspuns monosilab al meu, mi-ai cerut să mă întorc în grădina copilăriei, să revăd bujorii şi liliacul nostru de odinioară.

*

Catifelaţii bujori albi, deasupra cărora obişnuiai să-ţi apleci obrazul delicat ca spre o mângâiere, catifelaţii bujori albi, care îmboboceau în grădina mea, ca să se scuture câteva zile mai târziu în ploaie de fluturi la căpătâiul patului d-tale, au murit, scumpă prietenă, anul trecut, în iarnă. Către ei mi-e deci peste putinţă să-mi îndeplinesc solia.

Dar liliacul învolt, prietenul meu credincios, mai trăeşte încă. Infrânt, îngenuchiat, strivit sub aceastä uriaşă grămadă de zăpadă, căreia un Martie mai neputincios ca oricând nu i-a putut încă face nimic, îşi va târî agonia sfâşietoare până în primăvară, când îşi va da duhul în cea dintâiu rază de soare.

De sub zăpada îngheţată, sub plumbul căreia crăcile negre se ghicesc încâlcite şi fărămiţate, o singură mlădiţă a scăpat teafără spre lumină, braţ de om înnecat implorând inutil către cer, în cea de pe urmă svârcolire. E cea mai tânără mlădiţă, ieşită abia anul trecut din găoace de mugur. Ea nu mă cunoaşte şi n'a auzit nicicând de fetiţa cu ochi verzi de algă marină şi nume sonor ca un plânset plin de violă. Am îngenunchiat totuşi şi am îmbrăţişat-o de două ori: pentru d-ta şi pentru mine. Am îmbrăţişat-o în tăcere, cu obida aceia ce-ţi încleştează mădularele şi dinţii, cu obida cu care săruţi un mort.

M'am ridicat apoi pregătindu-mă să plec. Şi atunci neaşteptată şi furtunoasă a venit năvala grea de lacrimi, ce oprită de nodul amărăciunii stătuse până atunci undeva, în ascunzişuri. Am plâns cu capul în mâni, ca un copil la prima lui durere. Nu râde! Ai fi făcut la fel! Acolo sub un morman de zăpadă îngheţată, lângă copacul ce murea, era o frântură — poate cea mai bună— din sufletul meu. Aşteptau împreună clipa când trebuiau să plece pe acelaş drum, „în călătorie spre capătul nopţii", fără putinţă de întoarcere sau de răscumpărare.

...Când am ieşit în stradă, noaptea începuse să aprindă livide, înnecate în ceaţă, cele dintâi lumini în geamurile caselor de pe bulevard. Şir nesfârşit de făclii, la căpătâiul unui mort.

EMIL COLIU

Histria, Aprilie 1933

Cântec negru

...Iţi voi şopti doar ţie la ureche,
fragmente negre din poema
mea
şi vom cânta o melodie veche
o melodie putredă şi grea...
...Şi vor cădea tăcerile odată
cu înflorirea pietrelor de cer—
şi vom simţi alături, parfumată
o noapte cu genunchi'n cartier...
. . . .
Şi trupurile noastre ostenite
vor adormi adânc, ca o vioară
cu cântece şi coarde-ruginite!

1933 RADU MIRIADE

Noembrie

pentru TUTU

Pe apa verde-cenuşie,
Cutremurată de o barcă,
O lebădă stă tristă, parcă
Ar suferi de nostalgie.
Intr'o continuă zăbavă,
Trei sălcii gârbove extrag
Ceva, cu patimă şi drag,
Din huma malului jilavă.
Foşnind uscat pe-alei, un roi
De frunze galbene, grămadă,
Dau presimţiri despre zăpadă,
Ori aspre vânturi reci cu ploi.
Şi'n toamna cu amurguri grele,
Cu stele roşii care cad,
Tot mai adânc îşi sapă vad
Neliniştea iubirii mele.

Zi de iarnă

Pe-al amintirilor ogor
Tăcere nouă se pogoară
Şi'n suflet, rece, se strecoară
Paliditatea zilelor
Afară, norii sarbezi varsă
Prin sita cerului bolnav
Cenuşă de lumină arsă;
Aci, motanul meu ridică
O labă şi ascultă grav
Un sgomot care pică.
Şi'n pâcla grea, care distruge
Orice ecou, orice mişcare,
Oraşul hibernant îşi suge
Ca ursul labele murdare.

1933 CONSTANTIN GIURGIU

O SINUCIDERE ENIGMATICA

Se împliniseră doară şase luni de căsnicie. O căsnicie tihnită, calmă, imbecilă aproape, din care nu lipsea nimic ca să fie ideală.

Se luaseră din dragoste. S'au văzut, s'au plăcut şi s'au iubit, până când, într'o bună zi, Tiberiu Cornea, inginer de frumoasă reputaţie şi cu o situaţie din cele mai bune la o mare industrie petroliferă, cu reşedinţa în Capitală, şi-a anunţat mama că purcede la faptă.

Fata, Nella Romano, dintr'o familie de boeri scăpătaţi, obţinuse asentimentul părintesc mai dinainte. Şi după nuntă s'au instalat la Şosea, într'un apartament elegant, amical, languros, unde zilele se scurgeau egale şi burgheze, ocupate cu radio, cu ceaiuri, cu vizite primite şi întoarse, la spectacole, prin baruri, cu deplasări din când în când la Sinaia, la Predeal, la Braşov şi pe urmă iar radio, iar vizite, iar ceaiuri, iar spectacole şi baruri şi deplasări.

Tiberiu avea însă o dorinţă: să fie mereu împreună. Şi se simţea omul în conştiinţa lui oarecum mâhnit că poate cine ştie, dimineaţa, atunci când îşi avea orele lui de lucru, Nella se va fi plictisind aşteptându-l. Grija, în orice caz, era rău plasată; fiindcă Nella, ca orice femee modernă, când nu ieşea în oraş stătea în pat până la unsprezece. O oră apoi era destinată toaletei, iar alta, până venea Tiberiu, se consuma ascultând ce transmitea postul de emisiune, concomitent cu lectura câtorva pagini de literatură amuzantă şi factice.

Dar el nu ştia toate astea. Şi, ori cum, iubind-o, nu se gândea decât la dânsa, ca nu cumva să-i fie urât, ca nu cumva să sufere.

Uneori, când avea o clipă de răgaz, o chema la telefon, ca s'o întrebe doar ce face şi s'o sărute aerian; iar când revenea acasă, în cuibul lor de dragoste, Nella îi sărea veselă şi iubitoare de gât .

Totdeauna ar fi vrut s'o întrebe cum şi-a petrecut timpul; niciodată însă nu reuşea. Sărutările, nebunatece, succedate, setoase şi interminabile, de amândouă părţile, risipeau întrebările în zbor eteric.

Odată, tot aşa, între o lucrare isprăvită şi alta care se cerea începută, Tiberiu îşi chemă nevasta la telefon. Nu era însă acasă. A închis nervos receptorul, s'a ridicat din fotoliul biroului şi a aprins mecanic o ţigare.

Se iviră ipotezele: „Unde ar putea să fie ? Şi de ce să fi plecat fără să-mi spună că are vr'o treabă? Dar dacă e ceva care trebue să-mi rămână străin, ceva care nu trebue să ştiu? Şi mai ales, dacă o fi plecat şi în zilele când nu i-am putut telefona”.

Gândul îl cutremură ca un coşmar. Şi după o pauză adresându-se sieşi: „Asta nu se poate; e o prostie. Nu mă înşeală pe mine Nela.

„...se va fi plictisind aşteptându-l?”...

Probabil că a venit soru-sa, rugând-o s'o însoţească la cine ştie ce cumpărături. S'a mai întâmplat doar; numai că atunci mă anunţa. Dar însfârşit e o prostie!”

Şi ceva mai liniştit, se apucă din nou de lucru.

Acasă, Nella, îl întâmpină ca totdeauna, exuberantă şi drăgostoasă. Il lămuri:

— Ştii, Tiberiule, a fost Amalia pe aici şi m-a luat s'o întovărăşesc la nişte târgueli.

— Ei, bravo ! Am bănuit eu, replică Tiberiu, că asta a fost. Ce naiba, sunt doar un om deştept. Şi jenat că ar fi putut-o ofensa, deşi nu mărturisise suspiciunea, o apucă de mijloc, o ridică în sus, o lăsă iarăşi jos şi o luă pe urmă în braţe, ca s'o ducă până în dormitor, unde o sărută zănatec, fericit, biruitor. Apoi continuând:

— Mă intrigase numai faptul că nu mi-ai telefonat.

— Să vezi, dragă: am încercat; firul tău era însă ocupat. Şi aşi mai fi aşteptat, dar Amalia mă zorea că se închid magazinele; şi pe urmă ştii tu, până obţii un număr, cu telefonistele astea e un calvar.

Dialogul s'a frânt aici. Şi Tiberiu simţi cum o umbră de îngândurare îi pudrase faţa.

„A încercat să-mi telefoneze — monologă el — şi era firul ocupat. Ciudat ! N'am vorbit la telefon în dimineaţa asta decât de trei ori. In două rânduri pe la zece şi atunci n'ar fi fost nici o grabă că se închid magazinele, şi ultima dată cu puţin înainte de orele două şi atunci magazinele sunt închise”.

Indoiala i se furişă, insinuantă şi perfidă, în minte, în suflet, în trup, ca o septicemie pe care n'o poţi zăgăzui.

A doua zi, după o noapte de insomnie şi turburare, cum a ajuns la biurou a sunat casa Amaliei.

— Allo! 202/91 ? Tu eşti, Amalio ? Bună dimineaţa şi iartă-mă că te iau din pat.

— ?...

— Eşti foarte drăguţă; uite despre ce e vorba; dar mai întâi am cuvântul tău de onoare că n'ai să spui nimănui nimic de acest lucru. E o nebunie de-a mea, dar ce vrei, asta e şi pace. Ascultă-mă: eri când v'aţi dus în oraş după târgueli, Nella a voit să-mi telefoneze ?

— ?...

— Şi la ce oră aţi plecat ?

— ?...

— Mulţumesc! Ei, acum m'am liniştit. Dar încă odată, te rog să nu comunici nimănui, dar absolut nimănui, obiectul stupid în fond, al acestei convorbiri.

Telefoanele s'au închis. Şi Tiberiu porni: „Va-să-zică au plecat pe la douăsprezece fără un sfert. In privinţa intenţiei de a-mi telefona nu-şi mai aduce aminte. Şi totuş Nella mi-a spus că n'a mai stăruit, fiindcă o grăbea Amalia”.

Bănuiala se concretiza. Prinsese viaţă şi devenise, obsedantă, preocuparea de fiecare ceas, sensul amar al fiecărui minut.

In casa lor, unde era lumină şi surâs, năpădise de atunci melancolia şi cenuşiul tristeţii. Le adusese Tiberiu; şi oricât se străduia el să le ascundă, faţa lui alintată de întunerec — de întunerecul sbuciumului fără deslegare — atitudinea-i obosită de atâtea explorări prin negura ipotezelor, trădau o îngrijorătoare elocvenţă care nu scăpase Nellei. Şi când uneori, cu sinceră mâhnire, îl întreba ce are, Tiberiu răspundea invariabil cu dorinţa s'o liniştească: „La serviciul acela plicticos şi monoton, cu atâta răspundere şi atâtea buclucuri. Dar nu-i nimic; mă consolez că lucrurile sunt trecătoare; va veni în curând doar directorul general şi atunci toate se vor limpezi”.

Nella, în felul ăsta, se liniştea.

Scenele pe urmă s'au reeditat.

Alte lipsuri, alte plecări, cu alte justificări.

Odată, pentru o treabă la o casă de mode, odată la coafor, unde n'a făcut nimic, fiindcă din pricina aglomerării după două ore de adăstare, a trebuit să plece, enervată, aşa cum a venit, altă dată la croitoreasă şi, în sfârşit, iarăşi odată, de două ori, de trei ori, cu Amalia.

Frământarea lăuntrică, suferinţa nelămuririi, luase pentru Tiberiu, locul dragostei.

Nu mai avea nici o îndoială; se familiarizase aproape şi avea senzaţia precisă, dură a înşelăciunii.

Şi gândul ăsta desamăgitor, postura penibilă şi desgustătoare a minţitului, creştea ca un pom, se desvolta ca susurul unui izvor de care te apropii, se metamorfoza ca un fruct, în jurul aceleiaş banale şi chinuitoare întrebări: „Cu cine îşi petrece vremea în ceasurile astea de fugă aşteptată, ce buze vor fi sărutând-o, ce mâini îi vor fi mângâind sânii calzi şi coapsele, tot trupul ?”

Căuta insul; îl căuta pe stradă, în localuri, când se duceau împreună, în maşini, la teatru şi căuta să-l descifreze şi în sălile înoptate ale cinematografelor. Şi dezolat şi trist, Tiberiu cobora totdeauna, ca un ultim refugiu, în trecut, cercând să refacă retrospectiv viaţa — viaţa lor — gest cu gest, vorbă cu vorbă, întâmplare cu întâmplare.

Şi aşa şi-a adus aminte că într'o seară la un spectacol, Nella a exclamat cu acea eternă exclamaţie feminină, despre interpretul principal al piesei, un tânăr actor, cu părul zebrat în şuviţe de platină şi cu glasul confecţionat melodic: „Vai ce minunat şi dulce e!”

Da! A auzit bine; dar n'a dat o prea mare importanţă opiniei ăştia, mai mult dintr'un sentiment de orgoliu şi mândrie. A simţit doar nevoia, fiindcă era în pauză, să se ducă să fumeze o ţigare.

In fumoar, s'a întâlnit cu un amic cu care a schimbat câteva cuvinte şi când a revenit, uitase totul. Fusese chiar drăguţ, obicinuit de drăguţ cu Nella şi acum se indigna că a putut să fie aşa.

Şi Tiberiu se întreba: „Dacă reflecţia de atunci a fost mai mult de cât o reflecţie incidentală şi pasageră, pe care a abandonat-o simultan cu căderea cortinei ? Dacă impresia s'a prelungit şi pe stradă şi-a intrat odată cu ea şi în casă şi s'a furişat în budoar, ca apoi să devină gând şi scop ?”

Tiberiu gonea, dement, după deslegări; se voia edificat ca să curme odată chinul ăsta besmetic, care-l făcuse prizonier, orchestraţia tumultoasă, wagneriană, par'că, de presupuneri, pe care gândul lui incendiat, le fredona lacom, devorant. Şi tot aşa refăcu alte scene.

Plecaseră de-acasă împreună să flaneze un ceas şi să facă vitrinele. In dreptul palatului, Nella şi-a împleticit privirea, — privirea ei lâncedă, care era mai curând o poftire, — în ochii unui necunoscut. L-a văzut apoi după ce-a trecut, cum a întors capul după ei.

„Poate avea un sens, anonimul acela de pe stradă, ivit în amurgul care se lupta insensibil şi totuş par'că pieptiş, să-şi facă loc prin zi. Poate să fi fost o cunoştinţă mai veche, sau una mai nouă, poate să fi fost chiar omul pe care-l caut, omul care o mângâie, care o sărută, care o are în ceasurile gâfâite şi magnifice, când se săvârşeşte interzisa leturghie a trădării ?”

„Şi mereu, aceleaşi obsedante hipoteze, aceeaş dementă căutare fără rod”...

Şi inconştient, Tiberiu zămislea realităţi din ficţiuni, făcea eroi din glotaşi şi bănuia în fiece trecător mai chipeş, mai svelt, mai orânduit, amantul nevestei mincinoase.

Retrăi apoi una din obicinuitele şi scurtele lor despărţiri.

Când pleca dimineaţa la biurou, Nella îl însoţea până în poarta curţii şi aici se mai sărutau odată iubitor, prelung.

In dimineaţa aceia invadată cu belşug de soare, cineva văzându-i îmbrăţişaţi, a pornit să râdă. Tiberiu s'a întors brusc. Era un om între două vârste, obez şi zâmbăreţ, împreună cu o doamnă îmbrăcată în negru, trecută, palidă şi abătută. Ar fi voit să-i răspundă prompt, un cuvânt de ocară sau să-i administreze o lecţie de bun simţ. S'a oprit însă. Doamna în negru, abătută şi palidă, care-l întovărăşea, îl mişcase, îl sentimentalizase şi îi dădu un soi de moleşeală, încât n'ar fi putut îngăima un cuvânt mai energic.

Şi a plecat.

Dar acum, în orele astea de fulgerări lăuntrice, de trudnicie şi istov fără rod, râsul acela hohotit, indecent, i se pare tâlcuitor.

„Ştia grăsunul ăla ceva — îşi zice Tiberiu — fiindcă pentru nimic numai un nebun poate râde. L-a făcut să râdă, desigur, minciuna în care trăiam şi pe care n'o simţisem”.

Şi hohotul din dimineaţa cu belşug de soare îi răsună în timpane ca vuetul mării din scoică şi l-ar fi vrut alungat ca o melodie care îţi evocă trecuturi ucise, lacrimi ce le-ai plâns cândva în tremurarea aşteptărilor inutile, dureri pe care le-ai înăbuşit sub pâcla uitării, amintiri sugrumate undeva departe, în nopţi de taină şi ruşine...

Dar râsul, încăpăţânat, stăruia ostentativ în timpane. Şi par'că toate feţele şi toate măştile împrumutaseră acelaş hohot, acelaş râs ca'n dimineaţa invadată cu belşug de soare.

Iar întrebările se ridicau din nou, vertiginoase, hipotetice, amalgamate, fără răspunsuri, fără replică.

Tiberiu îşi dădea seama că tot chinul în care se sbate, toată tortura care îl vântură, cum ar vântura de ici-colo şi de colo dincolo, răscoala furibundă a apelor, nişte biete resturi neputincioase dintr'un naufragiu, vor mai putea continua multă vreme, măcinătoare.

Se hotărî, de aceia, să bruscheze oarecum lucrurile; să le bruscheze într'aşa fel, încât să-l scoată din nămolul dilemelor în care se năclăise.

Işi făuri o stratagemă; şi porni cu ea dela biurou acasă.

Nella se ostenea să fie cât mai amicală, mai tandră, mai atractivă. Şi împărtăşea, locvace, câteva impresii proaspete, culese de pe stradă sau din cărţi. Tiberiu era absent; îl copleşise gândul că va isbuti. Şi Nella povestea. Terminase. Tăcerea l-a făcut să tresară, l-a iritat cum te-ar supăra, când nu-l mai ai, sgomotul — acelaş sgomot cântat sub ferestre — cu care te-ai imprietenit.

Nella observă şi fără aerul vreunui reproş îl întrebă:

— Când spuneai că soseşte directorul general ?

— Peste zece zile, răspunse Tiberiu.

Şi apoi apropiindu-se de ea:

— Ai simţit că eram aiurea, adineauri când povesteai. Iartă-mă, dar mă gândesc că mâine după amiază n'o să putem fi împreună, fiindcă am o groază de lucru.

Nella n'a părut nici întristată, nici surprinsă. Şi s'au despărţit: el în biurou, unde trebuia să termine nişte lucrări, ea în dormitor, ca să continue lectura abia începută a unui roman.

Tiberiu se simţea aproape fericit; se născuse în el voluptatea — perversa voluptate — de a-şi vedea nevasta cum îl înşeală şi se gândea că mâine după amiază, în apropierea casei, se va instala într'o maşină închisă, o va pândi până iese, o va urmări şi o va surprinde cu siguranţă chiar în braţele amantului. Şi îi va vedea înlănţuiţi şi va vedea, poate, cum i se oferă.

Nu se gândea ce va face într'o asemenea situaţie şi nici nu se pregătea ca atare. Avea numai mulţumirea că se linişteşte, că va putea în sfârşit afla obiectul peregrinărilor lui sufleteşti, că va găsi eroul pe care se căsnea să-l dibue, bâjbâind cu sârg şi trudă, prin trecuturi mereu actualizate, prin depărtări moarte, însufleţite cu îndărătnicie.

A doua zi dimineaţa s'a dus la slujbă. La o oră dela plecare s'a întors însă acasă, fiindcă uitase pe masa de lucru, nişte hârtii trebuincioase.

A intrat tiptil, ca nu cumva s'o scoale pe Nella din somn. Dar Nella nu dormea; vorbea la telefon. Şi-a reţinut:

— Da, dragă, e ocupat astăzi. Ne vedem aşa cum ţi-am spus; şi'ţi pui pijamaua violet. Atunci la cinci, nu ?

— ?...

— Pa! Pa! La revedere!

Când receptorul nu fusese încă pus pe aparat, Tiberiu închidea uşa pe dinafară, renunţând să mai ia hârtiile pentru care venise.

Nu s'a mai întors la biurou. S'a dus în oraş, unde a făcut câteva lucruri fără nici o explicaţie logică.

A intrat într'o librărie, sau mai bine spus s'a trezit într'o librărie căutând printre cărţi, de par'că în adevăr asta îi era intenţia. Dar Tiberiu trecea peste volume şi peste autori, fără să reţină nimic, fără să observe chiar ce-i defilează pe dinaintea privirii, care a rămas, undeva, fără să ştie unde.

Deodată glasul vânzătoarei îl aduce pentru o clipă la realitate :

— Ce doreşte domnul?

— Voiam să iau ceva; a, da! Cartea asta. Şi a pus mâna întâmplător pe „Un vagabond joue en sourdine” al lui Hamsun, pe care o citise şi pe care o avea în biblioteca lui.

S'a dus apoi de s'a fotografiat şi pe urmă s'a urcat într'o maşină fără nici un scop şi fără nici o destinaţie.

Şoferul îl turbură:

— Incotro mergeţi ?

— Inainte, spuse Tiberiu, pe un ton care era mai curând o ripostă, decât un răspuns.

Şi aşa s'a trezit după mai bine de jumătate de oră, scuturat de hârtoapele drumului, că ieşise pe la Belu, în afara Bucureştiului.

— Intorci acum şi mergi la Şosea, i se adresă Tiberiu.

— Am înţeles, conaşule, conchise mulţumit şoferul că a făcut o cursă aşa de bună.

In drmul acesta înapoi, Tiberiu reuşi să evadeze din toropeala în care căzuse. Vedea bine, fără să-şi poată lămuri, că făcuse în răstimpul ăsta, nişte lucruri cu desăvârşire refractare raţiunii.

„Ce caut în maşină pe aici ? De ce m'am fotografiat, mai ales de ce m'am fotografiat? Şi cartea; dar apropos, unde e cartea?”

O uitase poate la fotograf, sau o pierduse. In orice caz n'o mai avea.

Acasă şi-a propus să aibe o mină cât mai senină, ca să nu poată Nella bănui nimic. După masă a plecat imediat. Şi înainte de ora cinci, cum îşi propusese, s'a instalat într'o maşină în apropierea casei, aşa încât putea observa toate mişcările.

Trebuia s'o surprindă; simţea nevoia s'o vadă în braţele altuia, cum îşi dărueşte dragostea frenetică, cum îi tremură carnea de fericire, scuturată de mute sensaţii.

Şi tresălta în maşină, electrizat par'că, de o bucurie nebunească, fără noimă.

La cinci fără zece, Nella iese, şerpuitoare, fardată, elegantă şi cu o voaletă neagră trecută peste basque, până în dreptul ochilor. Trăda o pregătire atentă şi minuţioasă, specială pentru o întâlnire cu un amant, pe care nu o omisese ochiul lui Tiberiu.

Şi'i dădu instrucţiuni şofeurului :

— Vei urmări doamna asta, în aşa fel, ca să nu simtă că e urmărită. Dar bagă de seamă să n'o scapi.

— Lăsaţi pe mine !

Nella la Bufet se urcă şi dânsa într'o limuzină şi porni în jos pe calea Victoriei.

La Teatrul Naţional, limuzina ei trece; şi pe urmă încă una şi apoi alta. Şi deodată, sergentul trânteşte stopul în nas, maşinei dinaintea aceleia în care era Tiberiu.

Congestionat de mânie, înebunit aproape, s'a dat jos şi se îndreptă fugind ameninţător către sergent:

— De ce-ai închis stop-ul înainte de a fi trecut toate maşinele, mă ? Cine te-a învăţat pe tine să faci aşa circulaţia ?

— Păi d-voastră nu vedeţi, replică sergentul calm şi în gramatica lui, că aici pe Regală, stau automobilele să se suie una peste alta ?

In definitiv şi sergentul avea dreptate. Nu s'a putut reţine totuş să dea drumul unei înjurături de toată ziua, mai înainte de a se urca din nou în maşină.

Işi simţea capul agitat de convulsii. Când a putut trece, şi-a dat seama că-i prea târziu.

Nella dispăruse.

Frânt şi obosit de atâtea emoţii, cu aşteptările năruite, Tiberiu se îndreptă către serviciu, după ce parcursese calea Victoriei întreagă.

Aici, închis în biuroul lui, a pornit iarăşi să elaboreze, să clădească supoziţii, să stabilească identităţi, căutând insul.

Işi reaminti că într'o seară la un bar, diseurul se uita, când cânta, stăruitor la Nella.

Cu vocea blajină, puţin teatrală, a fredonat, mai mult în şoaptă, o romanţă en vogue. Nella era entuziasmată. Şi aplauda. Fusese chiar ultima care aplauda şi lucrul se observase.

„Poate a făcut-o intenţionat, îşi spuse Tiberiu, ca să ştie că i-a plăcut ? Ori-cum, era evident, că ori de câte ori cânta, se uita mereu la dânsa; cânta par'că numai pentru ea. Şi Nella aplauda mereu, puternic, întârziind de fiecare dată în aplauzele ei”.

La câteva seri s'au dus din nou acolo. Scena s'a repetat; cu aceiaş romanţă melancolică şi duioasă, cu aceleaş aplauze par'că voluntar întârziate.

„Cu siguranţă, reia Tiberiu, îi plăcuse; dar o plăcuse şi el, pentrucă într'una se uita la ea. Şi pe urmă de ce coincidenţa asta, de ce să cânte aceiaş romanţă care-i plăcuse aşa de mult Nellei, romanţa şoptită ca o tânguire de dragoste ? Poate goneşte după acelaş cântec, pe care cine

...Dece să cânte această romanţă care-i plăcuse aşa de multNellei?

ştie, s'ar putea să i-l cânte şi în clipa asta ?”

Intrebările curgeau ploaie, unele mai sufocante ca altele...

Revăzu apoi alt crâmpei din viaţa lor. Era pe la sfârşitul iernii trecute şi se aflau pentru câteva zile la Sinaia.

O afacere urgentă îl rechemă însă, dela un tren la altul, în Capitală. Când s'a reîntors, i-a adus Nellei, care îl aştepta în gară, şase trandafiri de glastră.

Erau o minune în mâinile ei, în decorul de zăpadă şi bătrâneţe ce-i înconjura, trandafirii aceia proaspeţi, roşii, galbeni şi roz.

Au intrat veseli la cazino; şi fiindcă s'au dus să-şi cerce norocul la ruletă, Nella a lăsat trandafirii pe o masă liberă, în aşa fel, ca întorcând capul să-i poată vedea. Ii cuprinsese însă pasiunea jocului.

Şi un piccolo, preoce, amorezat de fata dela garderobă, a dat câteva târcoale florilor, reuşind într'un moment prielnic să şterpelească una.

Era un trandafir roşu pe care mai târziu, l-a dat — ca un curtizan, — garderobierei.

După ce-au terminat de jucat, Nella a luat, distrată, florile, le-a exalat parfumul şi păşind spre ieşire, observă lipsa. S'a uitat pe jos, s'a întors înapoi şi pe urmă convinsă de Tiberiu: „Lasă, dragă, l-a luat cineva căruia i-o fi plăcut”, Nella s'a resemnat.

Dar Tiberiu nu se mai mulţumea acum cu prezumţia de atunci. Şi îşi spunea: „A fost un teatru interpretat cu dibăcie. L'a asvârlit fără discuţie într'o clipă de neatenţie tânărului acela înalt, livid, cu monoclu şi părul lins, care o tot urmărea cu ochii lui trişti. Şi când se făcea că-şi caută trandafirul pe jos şi când s'a întors acolo unde îşi lăsase florile, n'a făcut-o, desigur, de cât ca să-şi mai poată schimba câte o privire. Da, i-ar veni bine pijamaua violet. Nuanţa l-ar prinde. Dar...”

Sunase telefonul. Tiberiu opri şirul explicaţiilor şi dădu drumul unui „allo” grav, ca apoi să fie normal:

— A, tu eşti ; dar de unde vorbeşti ?

— Păi, par'că.... Şi era să spună că par'că se dusese în altă parte.

— ?...

— Nu, dragă, e la mine, aici în biurou, un funcţionar, care îmi cere să-i dau un concediu de câteva zile. Dar tu mai rămâi mult acolo ?

— ?...

— Ne vedem atunci acasă; eu mai am ceva de lucru. La revedere!

Tiberiu se simţea murdar de desgust pe mâni şi pe suflet.

Şi reluă firul întrerupt:

„Da, l-ar prinde bine pe tânărul acela spilcuit, visător şi cu monoclu, pijamaua violet. Dar, de ce preferă ea culoarea asta, că n'are doar nimic violet în tualetele ei? Poate că e mai excitant, poate că trezeşte instinctele, poate că provoacă simţurile şi conturează animalul ? Fiecărei femei îi place doară bestia; s'o vadă, s'o simtă, să ştie că e dominată.

S'a dus întâi la întâlnire şi pe urmă a trecut la Amalia, ca să-mi telefoneze. Dar, dacă — tresare Tiberiu — nu mi-a telefonat de acolo?”

Şi cu un gest, violent, smulge receptorul să vadă dacă n'a plecat. Era însă prea târziu. Nella trebuia să fie acasă. Şi n'a mai telefonat.

In adevăr, era târziu. Şi gândul că şi el trebue să se ducă acasă, cu o grimasă care să nu mărturisească nimic din sbuciumul lui adevărat, acum mai ales după ce ştia precis că vine din alcovul unui străin, îl umplu de scârbă.

Plecă totuş.

Nella, acasă, într'o pijama de atlas, tolănită neglijent printre pernele moi, citea un poem de Samain.

Părea mai frumoasă ca altă dată. Şi deşi nu trăda fapta, Tiberiu reflectă: „Ii fac bine mângâierile aceluia şi dragostea lui şi trupul lui ,uite, o înfrumuseţează!”

Se apropie apoi de dânsa cu un amestec de repulsie, de ură şi iubire în acelaş timp. Ar fi vrut să-i surprindă un semn, o urmă a orelor acelea pe care le râvnea, făurite din patimă şi carne.

Dar Nella, ridică din cartea lui Samain ochii ei mari, cenuşii, migdalaţi, ocrotiţi de nişte gene lungi, leneşe şi privi către Tiberiu, iubitoare. Il apucă de gât şi-l trase spre dânsa, întinzându-se tot odată ca o pisică alintată prea mult.

S'au sărutat; dar Tiberiu simţea nevoia să-i facă un rău pe care să-l simtă aspru, dureros. Şi s'a repezit şi-a muşcat-o de sânul care tremura sub pijamaua de atlas.

A muşcat-o adânc, şi-a simţit, cum dinţii lui sfărâmau fibrele şi celulele cărnii, şi-a simţit pe buze, lipicios, sângele ei cald şi-a văzut şi şuviţa de roşu, care s'a prelins, molcomă, pe trupul alb...

O clipă s'a cutremurat; se ruşinase par'că de isprava lui, el care se ştia că nu-i nici un posedat al simţurilor, nici un sensual.

Credea că Nella are să tabere pe el cu ocări şi sudălmi, sau că în cel mai bun caz va isbucni în hohote de plâns. Dar Nella n'a strivit nici o lacrimă. N'a schiţat nici o încruntare şi n'a spus nici un cuvânt. Ii plăcuse se vede, fiindcă s'a repezit sărutându-l, zănatecă pe buze, pe ochi, pe frunte, pe păr.

Au fost de amândouă părţile în această împrejurare, numai gesturile, numai impulsia sentimentelor, isvorâte din procese lăuntrice.

Nici unul, nici celălalt n'au articulat o vorbă. Şi întru târziu Tiberiu potolit puţin, în revolta lui devastatoare, rupe tăcerea:

— Stii, Nello, mâine după amiază o să lipsesc din nou, fiindcă pare să vină mai curând decât ne aşteptam, directorul general.

— Mă voiu duce şi eu la Amalia, răspunse, somnoroasă, Nella.

Şi Tiberiu a intrat în biurou, obiectând: „Iarăşi, Amalia, mereu Amalia. Pretextul de totdeauna”. Şi imediat adaose: „Dar mai ştii ? Poate să nu fie un pretext; poate să fie o tăinuitoare, sau poate să fie chiar o complice. N'ar fi exclus, cu viaţa ei aventuroasă şi cu bărbatul acela, nătâng director de minister, cartofor şi beţiv, sceptic şi fără reliefuri, pentru care viaţa nu-şi află sensul decât în club şi la cârciumă”.

Amalia, o femee purtată şi frecventată, de douăzeci şi nouă de ani — numai cu patru, mai mare decât Nella — fugise cu profesorul de franceză când era în clasa şasea şi poposise în Alger. Profesorul murise. Şi, în variate tovărăşii, a vagabondat apoi prin câteva ţări şi câteva zeci de oraşe, până ce a reve-

„...Şi n'a mai strigat şi-a plecat lăsând căscate gurile setoase, privirile pierdute”...

nit în ţară — sunt vre-o opt ani de atunci — cu o rochie şi câteva geamantane goale, în care ar fi putut găzdui experienţa acumulată.

Părinţii au înzestrat-o şi vrând s'o pună în rând cu lumea, au legat-o de gâtul lui Costică Grigoriu, pramatie şi el, director la Industrie.

Tiberiu se gândea că i-o fi înlesnind dânsa să se întâlnească cu cineva care i-o fi plăcut Nellei şi poate o acoperă ochiul său.

Intunericul nopţii a trecut greu, stăpânit de gânduri şi presupuneri.

A doua zi, aceiaş nelinişte. Voia cu orice preţ să termine, fiindcă simţea cum îl gâtuie chinul. Hotărî să-i spună Nellei toate lipsurile ei suspecte şi convorbirea telefonică pe care o surprinsese şi amănuntul pijamalei violete şi plecatul cu maşina.

Dela biurou, Tiberiu a plecat mai de vreme, propunându-şi să străbată calea Victoriei. Vitrina unui magazin de muzică îi atrage atenţia. Şi se opreşte.

In mijlocul ei, fotografia diseurului, care-i cânta Nellei — care i-a cântat poate şi eri — cu vocea şoptită, romanţa la modă.

A privit-o cu atenţie şi i s'a părut că îi zâmbeşte superior şi par'că ar vrea să-l budeze.

Şi Tiberiu nu şi-a putut înfrâna un gest de revoltă şi a repezit, viguros, un pumn în geamul care s'a prăvălit ţăndări pe trotuar. O aşchie desprinsă din bucată, a scrijilit nasul din fotografie, deformându-l. Şi chipul diseurului a devenit, cu această modificare, direct hilar ; îi dispăruse şi intenţia de budare şi surâsul grandilocvent.

Tiberiu a fost încântat de fa-

şi ca să scape de tapajul care se anunţa, după ce a pretextat că a fost îmbrâncit de pietoni şi-a scos mănuşa care nu-i apărase îndeajuns mâna şi a plătit geamul.

S'a suit apoi într'o maşină şi s'a îndreptat spre casă. N'a fost mai glacial ca de obicei şi nici mai tandru, aşa că nu putea să arate nici o indispoziţie, alta decât cele de până atunci, nici vreun indiciu c'a ajuns la cine ştie ce limanuri de lumină.

După masă, a trecut puţin în camera-i de lucru şi pe urmă s'a dus la trebile lui, — la trebile lui iluzorii.

Şi iarăşi s'a închis în biurou şi iarăşi eroii frământărilor lui iscaţi în nopţile de veghe şi în zilele de tortură, au purces să-i viermuie capul, să-i defileze pe dinaintea ochilor, siluete, imagini, fapte.

„O fi omul de pe stradă, anonimul din faţa palatului, care a întors privirea după noi, o fi actorul cu părul în şuviţe de platină şi vocea melodramatică, o fi cântăreţul dela bar, cu romanţa şoptită, o fi tipul acela înalt şi palid dela casino, căruia i-a asvârlit trandafirul, sau poate să fie cineva pe care nu l-am identificat încă şi pentru care râdea — cu râsul lui ostentativ — grăsunul din dimineaţa năpădită de soare ? Dar, dacă nu-i nici unul din toţi ăştia — continuă Tiberiu — şi-o fi altcineva, cineva care să-l fi cunoscut prin Amalia, poate chiar la Amalia ? A, da! La Amalia”.

Şi zăgăzui cu gest brutal, şuvoaiele răsvrătite, ale gândului.

Ceasurile arătau şase fără un sfert. Nella trebuia să fie la Amalia. Ii telefonă. Era în adevăr acolo. L'a întrebat cât mai are de lucru şi Tiberiu i-a răspuns că nu va veni acasă decât după nouă.

La urmă, Nella îl înştiinţă că mai rămâne acolo până la opt.

Tiberiu se gândi, fiindcă oricum dădea astăzi lucrurile pe faţă, să se ducă de astă dată să controleze. Şi după o jumătate de oră porni.

Casa toată, învăluită, într'o tăcere inumană, de sanatoriu. A cercetat ferestrele, căutând să deslușească prin ele interiorul; dar de nicăeri nu se profila nici un licăr de lumină. A trecut apoi în dos, spre atenanse şi a încercat o uşă prin care ar fi putut intra.

Uşa era deschisă şi s'a strecurat cu paşi de vată şi răsuflarea oprită, hoţeşte.

„A plecat cu siguranţă — îşi zice Tiberiu — ştiind că n'o s'o mai deranjez. Dar s'ar putea să fie şi aici, fiindcă Amalia nu e din femeile acelea care să nu înlesnească o întâlnire în casa şi chiar în patul ei”.

...O dâră de lumină, vagă, venea ca o umbră, de undeva din fund până la el. Şi Tiberiu s'a luat, tot aşa, cu respiraţia tăcută şi în vârf de picioare, după umbră. A ajuns în dreptul dormitorului Amaliei. Un bec roşiatic pulveriza, impalpabil, o lumină sângerie. Era lumina care evadând prin uşile alcovului întredeschise, desenase umbra.

Jos, Tiberiu, observă pijamaua violetă, îngrămădită la pământ, par'că învinsă, spovedind o luptă aprigă ce s'a dat între două trupuri încordate.

Iar pe un divan, Amalia şi Nella, goale, cu gurile căscate, cu buzele tremurând, cu ochii rătăciţi, aiurea, în abisuri sau peste imensităţi.

Tabloul îl uluise şi ar fi vrut să strige. Dar un miros fetid, de sexualism şi pervertire, îi flagelă nările. Şi n'a mai strigat şi a plecat lăsând căscate gurile setoase, privirile pierdute.

Finalul ăsta, repugnant de lubric nu-l bănuise.

Tiberiu a ajuns acasă sfârşit. Şi ruşinat par'că pentru desamăgirea ce încercase, pentru năzuinţele lui crunt şi batjocoritor înşelate şi pentru atâta frumoasă suferinţă murdărită, a tras o masă în mijlocul odăii lui, a urcat pe ea un scaun, şi-a potrivit în jurul gâtului un laţ făcut dintr'o curea, pe care l-a prins de cârligul lămpii stinse şi pe urmă, desgustat, a dat brânci cu piciorul scaunului, care s'a rostogolit pe covor şi vieţii, fără să lase nici un cuvânt, fără să ducă vr'o lipsă, fără să fi săvârşit o incorectitudine, fără să fi arătat vr'o nemulţumire.

Trupul lui Tiberiu, rece, s'a lungit, gata să ajungă masa.

...Afară, noaptea, hrănită de amurg, plictisită şi blazată, că de milenii îndeplineşte acelaş biurocratic ritual, a pornit să coboare, peste oameni, peste case şi peste uliţi, draperiile ei inuzabile, eternele draperii de doliu...

L. KALUSTIAN

Căsătoria pe'ncercate

O nouă formulă a tinerimii americane

De multă vreme tineretul american s'a emancipat de sub obligaţia vechilor obiceiuri pe care el înţelege să le păstreze numai când sunt bune. Americanul, fiind mai puţin decât Europeanul supus tradiţiei, a putut revizui toate valorile sociale ca şi instituţiile în care aceste valori sunt materializate. Aşa s'a ajuns la noui concepţii chiar faţă de căsătorie în care Americanii cred într'altfel decât noi. Ei sunt mai aproape de natură, de instincte şi cu toată acuzaţia ce li se aduce cum că ar fi mecanizaţi şi artificializaţi la culme, faptele şi observaţia vieţii americane dovedesc că ei sunt într'un anumit sens mai puţin civilizaţi decât noi pentrucă sunt mai puţin supuşi convenţiilor sociale. Cel puţin în materie de lucruri intime, de sentimente şi idealuri private. Omul de peste ocean nu este interesat şi materialist decât când e vorba de a-şi asigura traiul care întotdeauna în ţările industriale este mai greu şi mai costisitor decât în locurile unde omul poate trăi din mila naturii şi din ajutorul societăţii. Dar încolo, în afară de problema asigurării traiului, Americanul e mai naiv şi mai natural decât oricare alt om de pe lume. E mai deschis la suflet, mai spontan, mai puţin dogmatic, neştiind, poate, să iubească nebuneşte, dar nici să urască tot nebuneşte.

Căsătoria pe'ncercate

Aceasta pentrucă el nu porneşte cu gânduri anticipate, ci se adaptează împrejurărilor pe care vrea să le îmbunătăţească. Chiar iubirea la el nu vine atât din cărţi sau din minte, cât pe măsură ce este experimentată. Nimeni pe lume nu are mai multă încredere în a experimenta totul decât Americanul. Totul e pentru el chestie de încercare şi nu de judecată sau impresiuni independente de experimentare.

Insăşi căsătoria, în asemenea condiţii şi concepţii, nu a putut scăpa de a fi apreciată nu în mod ideal, — aşa cum ar putea fi sau aşa cum nu este, — ci în mod real, experimental, *pe măsura omului de azi*. Şi tineretul american de azi a ajuns la concluzia că majoritatea căsătoriilor nu sunt fericite. Concluzie la care a ajuns, fireşte, toată lumea, căci nu e mare lucru să vezi cât de puţine căsnicii legalizate sunt într'adevăr fericite şi armonioase sau măcar pot dura.

Dar dacă alţii se mulţumesc numai cu observaţia, Americanul vrea leac la orice. Observând că în viaţă mai toate lucrurile înainte de a fi cumpărate sau apreciate sunt încercate, sunt supuse unei probe, şi-a spus că şi *viitorii soţi trebue să se încerce în toate privinţele înainte de a se căsători*. Dacă se potrivesc şi trupeşte şi sufleteşte, atunci să se căsătorească; dacă nu, să încerce din nou până ce fiecare dintre experimentatori îşi va găsi perechea potrivită lui. Nu se poate tăgădui logica şi ingeniozitatea acestei idei!?...

Noi supunem la examene oameni cu care vom avea deaface doar câţiva ani sau câteva zile, iar când voim să cumpărăm încercăm orice maşină pentru a vedea dacă ne convine cum funcţionează, şi numai femeia pe care o luăm de soţie pentru o viaţă întreagă, tocmai ea, vine în viaţa noastră fără să cunoaştem decât date insuficiente asupra ei, fără să ştim dacă prin ea sunt sau pot fi potriviri şi afinităţi suficiente pentru ca să putem duce cu ea o viaţă fericită.

E drept că practica zilnică a dus pe mulţi dintre viitorii soţi să se încerce înainte de a se lua. Dar încercările acestea sunt mai mult de ordin sexual şi pe apucate, — în condiţii deci insuficiente pentru a cunoaşte, deodată, şi sufletul şi trupul; şi felul cum se desfăşoară sentimentele unei femei, felul cum este ea gata sau nu să colaboreze. S'a scris că rusoaica îşi dă bărbatului trupul pentru a vedea dacă poate mai apoi să-şi dea tot lui sufletul. Aceasta este şi problema căsătoriei. Dacă, după ce plăcerile sexuale sunt satisfăcute, rămân unei femei sau unui bărbat destule calităţi ca să se poată întemeia o căsătorie.

Date statistice

Seriozitatea şi convingerea cu care tineretul american practică această căsătorie pe încercate tocmai din motivele prezentate mai sus, a făcut pe mulţi dintre educatori să fie de partea lui. Printre aceştia citâm pe judecătorul Ben Lindsey, care în cele două cărţi ale sale, care se traduc actualmente în româneşte, *Revolta tinerimii moderne* şi *Căsătoria-tovărăşie* promovează, cu date, această tendinţă modernă, care în Statele-Unite începe dela o dată destul de fragedă. El pledează în cărţile acestea pentru licenţa de moravuri a tinerilor, arătând că biologiceşte şi chiar din punct de vedere etic, nouile obiceiuri sunt preferabile celor vechi. Fiind ani de zile judecător la curtea juvenilă din Denver, Ben Lindsey are o experienţă bogată în această privinţă şi cele spuse de el au căpătat o mare autoritate pretutindeni.

Situaţia căsătoriei şi raporturilor sexuale dintre tineri este atât de gravă în America, unde divorţurile se înmulţesc în mod îngrijitor, încât *căsătoria pe'ncercate apare lui Lindsey drept cel mai nimerit leac.* Iată un citat:

„Sunt în măsură să spun că pentru fiecare delict sexual constatat, un mare număr scapă oricărei constatări. De pildă, din 495 fete de vârsta de a fi la liceu şi nu în ultimele clase, şi care mi-au mărturisit că au experienţe sexuale, numai cinci la sută au rămas însărcinate. Proporţia este de una la douăzeci. Celelalte au scăpat de a rămâne însărcinate, fie prin noroc, fie pentrucă aveau cunoştinţe de metode contraceptive, cunoştinţe mult mai răspândite printre tinerele fete decât se crede în general".

Şi alt citat, tot din Lindsey: „Mi-aduc aminte de o fată frumoasă care îmi spunea că a refuzat să iasă cu un băiat anumit, pentrucă acesta era lipsit de temperament şi nu ştia să iubească. Intrebând-o: dar oare toţi ceilalţi băeţi ştiu?, ea mi-a răspuns: Desigur, dacă nu ştiu — e ceva rău cu ei". Şi încă o constatare: „Băiatul de gimnaziu şi liceu este o figură mai puţin dramatică decât fata de gimnaziu. In general, ea este aceia care deschide drum plăcerilor, oricare ar fi ele; şi băiatul e cel care se supune".

Dacă lucrurile stau aşa, nu e mai bine, mai moral, ca tinerii să nu se mai ascundă, ci să practice pe faţă aceste porniri, dar într'un chip mai organizat, luându-şi obligaţia morală ca în cazul că se potrivesc, şi fizic şi sufleteşte, să se căsătorească după ce se vor fi încercat, fără ipocrizie şi fără să se ascundă, sub forma unui trai care s'ar putea numi un concubinaj tolerat şi înobilat?

Aceasta e problema, şi aceasta e soluţia contra stării grele a raporturilor sexuale şi maritale ale tineretului modern. Americanii, mai logici şi mai sinceri, răspund situaţiei declarând că decât sute de căsătorii nefericite, mai bine câteva trainice şi reale bazate pe efectivă înţelegere. Restul mai bine să trăiască liber, să se încerce şi numai dacă izbuteşte să realizeze o înţelegere, să se căsătorească.

Dar vom mai reveni asupra acestei probleme.

DOCTOR DIBELIUS

Femeia

O nouă pisică a Coletei

O pisică literară, fireşte. Câte pagini a umplut Colette cu divinele sale pisici, tot n'a epuizat subiectul, deci dragostea pentru catifelatul domestic. De astă-dată, un roman întreg a căpătat titlul „La Chatte", apărând deocamdată în „Marianne", unul din cele trei-patru hebdomadare care răspândesc pe continent spiritul, informaţia şi graţia pariziană.

„La Chatte" nu-i totuş un roman pisicesc. E în joc, şi de pe acum în ciocnire, o tânără căsătorită pereche. Saha, pisica, nu aparţine femeii, ci soţului. Alain e tânăr, imaginativ, distrat, nu prea muncitor, nu prea îndrăgostit, nu prea modern. De la Chéri, cel din al doilea volum, Colette s'a complăcut în analiza acestui tip, vag masculin, de după război, în care parcă s'au transfuzat atributele feminine aruncate cu dezinvoltură de tovarăşa activo-sportivo-pasionată: visarea, pudoarea, indolenţa şi... dragostea pentru pisici.

Camille, tânăra căsătorită, e o brună voinică, autoritară, ştiutoare, indulgentă la naivităţile adolescente ale soţului. Pronunţă cu uşurinţă înjurătura şi găseşte natural ca în dimineaţa de după nuntă să circule prin dormitor, între oglindă, fereastră şi pat, desbrăcată, mai precis în ţinuta simplă şi castă a nudistei integrale.

Cel care roşeşte sub plapumă e Alain. Dar să nu anticipăm, evenimentele fiind în curs şi foiletonul abia la început.

Femeile „Camerelor Mobilate"

De când a apărut ultimul roman al d-lui Damian Stănoiu, anunciurile „Micei Publicităţi" au pierdut inofensiva lor aparenţă. Dacă cinci cuvinte fade „de închiriat o cameră mobilată" sunt paravanul atâtor aventuri şi moravuri scabroase, cine ştie ce se mai ascunde sub divanul-pat confortabil dela rubrica vecină de „vânzări", după perdelele-plasă în perfectă stare, ce doreşte persoana care caută cumpărători pentru un costum şi pardesiu elgant, sau doamna străină care se recomandă tânără, oferind conversaţii de diferite limbi. Poate viitorul roman al d-lui Damian Stănoiu va deslega şi aceste rebusuri, cum l-a silit pe eroul „Camerelor mobilate" să le deslege pe acestea, cu preţul jumătăţilor de leafă pierdute, şi a unor scurte — eroul e optimist — descurajări, care-i rămâneau în urma variatelor experienţe.

Jalnice experienţe, cu tot humorul risipit. Cititorul rămâne şi el după citirea cărţii, cu acel „amar sub limbă, amestec de greaţă şi de lene" mai prelungit, neavând prea des optimismul indulgent al eroului. Căci, lăsând la o parte scrisul desfătător al d-lui Damian Stănoiu, „Camere mobilate" e un rechizitor deprimant.

In nici o carte din literatura română, afară doar de „Femeia aşa cum e" a d-lui A. Nora, nu găsim femeia expusă astfel, într'o colecţie întreagă şi exclusivă de femei fără scrupule, rapace, depravate, inaccesibile unei mijiri de sentiment curat, inabordabile fără portmoneu plin.

E drept că şi eroul, simpaticul Liţă Soare, cu timidităţile şi roşeţile lui de fost seminarist, şi de altă parte cu înfăţişarea de „domn bine", e fatal ispitit şi ispiteşte tocmai pe şireata în căutare de naivi, după cum şi fata inocentă şi simplă nemereşte inevitabil pe escrocul sentimental pervertit. Dar nemereala, la Liţă Soare, e prea succesivă ca să nu reiasă tendinţa de generalizare a autorului.

Tendinţă nici măcar restrânsă la lumea gazdelor de camere mobilate, femei uşoare care închiriază „cu totul", speculante care riscă echivocul avansurilor până ce iau chiria îngroşată pe o lună înainte, soţii care se „devotează" să scutească pe soţ de o parte din cheltuelile menajului, logodnice prin surprindere, etc. etc...

Lista, nici complectată cu ocupantele de camere mobilate, funcţionare şi studente corupte, nu-i mărginită aci. Deşi în treacăt, autorul generalizează lămurit:

— Am cunoscut femei, îngână Liţă Soare, care mi-ar fi întors spatele dacă aş fi încercat să fac măcar o aluzie vagă la un cadou.

Dar răspunsul doamnei sincere va rămâne fără replică:

— Pentru o simplă aluzie, şi aceea vagă, da, te cred.

— ...

— Bine, dar unei femei ca dumneata...? Pe o colegă o duc la cinematograf, unei studente îi dau un roman, unei midinete o pereche de ciorapi...

— Şi a doua oară le mai vezi?

Iarăşi replica lipseşte semnificativ.

Intr'un intereview recent, excălugărul Damian Stănoiu îşi prezicea pentru mai curând sau mai târziu, o posibilă reîntoarcere la mânăstire. S'ar fi putut crede că-i o glumă. Dar dacă viaţa laică îi scoate înainte tot femei de calibrul eroinelor sale, prezicerea nu mai are nimic hazliu.

ALICE GABRIELESCU

ŞCOLARE

Ministerul instrucţiunii, al cultelor şi artelor, prin adresa No. 53804 933 din 26 Aprilie, a recomandat tuturor subrevizoratelor atât pentru educaţia copiilor, cât şi pentru cele 5000 de şcoli, biblioteci populare şi societăţi culturale, lucrările speciale:

1) *„Corina în vacanţă"*
2) *„Dănel în vacanţă"*
3) *„Neaţă în Africa"*
4) *„Păţaniile Luţei"*

în total patru albume minunat ilustrate în culori de pictorul A. Petrescu, tipărite pe carton alb.

Primele 2 albume costă 35 lei volumul şi cele 2 din urmă câte 30 lei.

✱

De vânzare la toate librăriile principale, la depozitele de ziare şi la Editura şcolară din Bucureşti I, Str. Sărindar 7.

Un deosebit succes de librărie obţine

CARTEA NUNŢII

Roman de G. CĂLINESCU

Editura Adeverul Lei 80

Cinematograful

De fapt,

Nu rareori vedem pe ecran câte o contesă sau cocotă spunând, cu pasiune, viitorului ei iubit:

— De fapt, te ador.

De ce, de fapt? La început am crezut că e o influenţă de la nemţescul „eigentlich". Dar nu-i aşa. Mai întâi că „eigentlich" e un simplu „parazit al discursului", ca „n'est-ce pas?", sau „you know", sau „z'ce", care se pune, neglijent, la finele frazei, sau în tot cazul la finele câte-unui cuvânt („da'zce pentru ce'zce n'ai venit-zce... etc.). Pe când „de fapt" e spus răspicat, distinct, la început şi cu ifos. Nu-i un simplu „parazit". El ţine de tendinţa către grandomanie a Românului, care vrea să se exprime „bogat" şi cât mai „pe radical" (aşa s'a putut obţine frumoasa locuţiune: „bazat, şefule"). Apoi „de fapt" are ceva adversativ. Este aci o altă pasiune a Românului care zice, de pildă: „săracul, are cancer, dar *noi am rămas prieteni cu el"; sau: „Domnilor,* deşi *n'am plăcerea să cunosc limba d-voastră, îmi pare bine că vă găsesc sănătoşi". Această preferinţă a Românului pentru conjuncţii adversative ca* dar, deşi de fapt, însă, cu toate că *— ţine de ideea generală pe care el şi-o face despre el-însuş şi care se rezumă la un: „pe mine, dragă, nu mă'nbeţi cu apă rece".*

Dar să revenim la „de fapt".

In calitate de cenzor al filmelor am atras adesea atenţia caselor prezentatoare asupra greşelilor sălbatece de limbă română din textele traduse. Mi-a fost todeauna milă să tai, căci ştiam ce pagubă mare bănească reprezintă o asemenea amputare. Intre altele, am atras de mai multe ori atenţia asupra lui „de fapt". Se vede că unele case de filme au ţinut cont de asta, căci iată neprevăzutul rezultat al lecţiunilor mele de limbă română:

In filmul „Un cântec pentru tine" domnişoara Jeny Yugo vrea să-i spună domnului Kiepura că n'a venit seara în „separeu" cu el în scop de a-i cădea în braţe, ci doar ca să-i ceară o scrisoare de recomandaţie pentru fratele ei. Pentru odată, întrebuinţarea lui „de fapt" era la locul ei. „De fapt, am venit aci etc., etc. "Şi în loc de asta, ce credeţi că scria pe ecran?

— De drept, eu am venit aci ca să vă cer o recomandaţie...

Doamne Dumnezeule! Tocmai când cinematograful începe să scape de „de fapt", iată că eruditii traducători îşi îmbogăţesc vocabularul cu o altă foarte cultă expresiune care cine ştie cât va bântui pe ecranurile române:

— De drept, mi-ar „pare" bine.

— De drept, eşti un porc, etc., etc....

„Orfeline"

Dar, „de fapt", de ce să ne supărăm? Dacă publicului îi place şi aşa. Dacă publicul poate suporta să vadă scris pe afişe „Cele două orfeline*", dacă asta nu-i sgârie timpanul, — cu atât mai rău.*

Dar publicul face lucruri încă şi mai grele. Titlul nu-i nimic, pe lângă conţinutul acestor două „orfeline". Este exacta reeditare a procedeelor melodramatice din „Misterele Parisului" sau din „Rocambole". Actorii sunt de acei care nu consimt să joace, ci vor să facă ceea ce în alfabetul culiselor se numeşte „une créââtion". După fiecare dialog, unul din interlocutori depărtându-se, cel rămas în scenă schiţează cu mâna un fel de gest rezumativ al scenii. Mişcarea pe care o facem noi când zicem „păi!..." Şi asta dă ceva extrem de... modern. Dar cele două orfeline! Ţi se rupe inima când încep să se strige una pe alta cu o voce de piţigoi strangulat. Dar „intriga"! Poliţia capitalei poate lua lecţii de psihologie din acest film unde o mamă care îşi perduse de 18 ani copilul şi-l regăseşte graţie unei bizare coincidenţe: cineva vorbea de o fetiţă, pe care o chema tot Louise, şi care avea exact 18 ani! In condiţiile acestea, cu un asemenea spirit de observaţie, ori ce succes devine verosimil.

Şi publicul, publicul plângea. Cucoane, colonei, studente, băeţi de prăvălie îşi ştergeau nasul de emoţie. De aceea am crezut de datoria mea să dojenesc aspru pe amicul cu care venisem şi care mereu se prăpădea de râs: „stăpâneşte-te, te rog, căci sunt oameni care adoră asta!".

Şi unul din oamenii care adoră asta tocmai spunea vecinului său de bancă:

— Mă'n nebunesc după costume d'astea „romantice"...

(Trebue să spun, pentru inculţii care nu cunosc cele două orfeline, că acţiunea se petrece într'o vreme când, în materie de romantism, nu exista nici faptul nici cuvântul).

Iar în mijlocul unei orgii „ancien régime", o tânără din stal, probabil de profesiune cusutoreasă, suspină către prietena care o însoţise:

— Ah tu, ce viaţă duceau ei pe atunci!

Filme proaste

Hotărît lucru, orice mai bine decât un film francez. Chiar un film american mediocru (cum ar fi „Goana după senzaţii") sau unul german prost (ca „Serviciu Secret") tot dau când şi când, impresia autenticităţii, mai întâi prin buna alegere a „capetelor" (în filmele franceze toţi actorii se cunosc că sunt machiaţi, chiar când nu-s...), şi apoi, când şi când, prin câte o scenă jucată impecabil (ca scena cu copilul bolnav).

Trebue să semnalăm un film cu Any Ondra, Werner Futerer, etc., un fel de comedie bufă, din fericire fără cântece şi „numere", cu multă fantezie comică, cu schimbări rapide de decor, însfârşit un spectacol extrem de amuzant. In genere Any Ondra nu-mi place în mod excesiv. Dar acest ultim film al ei are realmente multă graţie, şi pitoresc.

Carne din carnea mea

Filmul bun al săptămânii a fost „Carne din Carnea mea". Aproape nici-un cusur. O atmosferă bine păstrată, o alegere a actorilor impecabilă, joc desăvârşit, şi mai cu seamă, o idee centrală adevărată, *o idee* reală: *necazurile care se abat asupra unei femei, asupra unei biete femei care duce o viaţă mediocră, asemănătoare cu a multor alte femei, care îndură tot soiul de nenorociri, şi care la sfârşitul vieţii se pomeneşte spunând:*

— In fond, viaţa, dacă nu-i plină cu suferinţi, nu merită să fie trăită. Şi amintindu-mi de toate prin câte am trecut, simt parcă un fel de mândrie de a fi trăit...

Şi asta spus de pe terasa unui sgârie-nouri, de unde se văd jos oamenii ca nişte puncte negre şi mişcătoare — este într'adevăr foarte frumos.

D. I. S.

DISCUL

Plăci noui

Imprimările Columbiei s'au îmbogăţit cu sonatele lui Bach. Atragem atenţiunea asupra sonatelor a patra şi a cincea, prima în *do minor (LF × 267—8)* cea de a doua în *fa minor (LF × 269—71). D. Alfred Dubois* la violină şi *Marcel Maas* la piano interpretează ambele sonate, cu mult spirit de pătrundere şi deplină înţelegere a textului. Frumuseţea sonoră a execuţiunii, spiritul său şi perfecţiunea tehnică fac din aceste 10 feţe de disc un excelent punct de atracţie al repertoriului.

Pentru că am pomenit de sonate adăogăm şi înregistrarea *Sonatei în sol major* pentru pian şi violină a lui *Lekeu* — pe care ne-o oferă *Polydor*. Compatrioţii compozitorului prea devreme dispărut, *D. Henry Koch*, laureat al premiului Kreisler şi *Charles von Laucker*, profesor la Conservatorul din Liège, pun toată puterea de convingere în executarea acestui text. Rezervele pe care trebue să le facem — referindu-ne la interpretarea puţin cam rece şi seacă a pianistului — nu sunt decât critici de amănunt.

Duetul Alessandro Valente (tenor) — Emma Lattude (soprană), îl ascultăm cântând din Manon Lescaut — pe plăci „His Masters Voice" (c 1503) — o Tentatrice şi Tu, tu amore? Un singur regret: din cauza prea puternicului acompaniament al orchestrei nu ne putem da seama, în întregime, de calităţile vocale ale lui Alessandro Valente, a cărui voce este acoperită, de cele mai multe ori, de orchestră. Mai fericită din acest punct de vedere, Emma Lattude de dezvălue frumoase însuşiri de voce caldă şi de admirabilă muzicalitate.

Cu prilejul aniversării centenarului naşterii genialului compozitor *J. Brahms* — Casele de înregistrări au luat iniţiativa imprimării de diferite fragmente din opera compozitorului homburghez.

In afară de muzica de concert, despre care vom vorbi într'un articol viitor, subliniem pentru moment *„Dansul Ungar"* (Columbia 11642) pe care *orchestra simfonică din Milano* de sub conducerea lui *Lorenzo Molajoli*, îl interpretează într'o manieră foarte remarcabilă, deşi — din motive mai mult de ordin tehnic — înregistrarea nu e cea ideală.

L. FL.

CITIŢI TOŢI AZI SENZAŢIONALUL ROMAN:

ISPITA LIBERTĂŢII

de **ERICH EBERMAYER**

în **„LECTURA"** — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Lei 4, Romanul complect. — La chioşcari şi librari.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 592

de **A. Gross**, Haţeg.
(inedită)

2 + 8 = 10

Mat maximal invers în 3 mutări.

Selbstmatt in 3 Zügen. Längstzüger.

PROBLEMA No. 593

de **Dinu Negreanu**, Bucureşti.
— Dedicată d-lui E. Landau —
(inedită)

4 + 4 = 8

Mat ajutor invers în 3 mutări.

Hilszüger. Selbsmatt in 3 Zügen.

PARTIDA No. 138

Jucată într'un concurs al celor mai buni 4 maeştri din Moscova la 16 Februarie 1933.

ALB: P. A. Romanovski.
NEGRU: N. N. Rimmin.

Deschidere neregulată.

1. Cg1—f3, d7—d5; 2. b2—b3, c7—c5; 3. é2—é3, Cb8—c6; 4. Nb1—c2, Nc8—g4; 5. h2—h3, Ng4—h5; 6. Nf1—b5, Dd8—c7; 7. 0—0, de obicei se joacă în această situaţie g4, Ng6; Cé5 cu ameninţarea N×c6. 7...., f7—f6!; 8. d2—d4, 0—0—0; 9. Nb5×c6, Dc7×c6; 10. Cb1—d2, Rb8—c8: 11. c2—c4, d5×c4; 12. b3×c4 é7—é6; 13. Dd1—b3, Cg8—é7; 14. Nb2—c3, Cé7—c8; 15. Ta1—b1, Td8—d7; 16. Tf1—é1, Nh5—g6; 17. é3—é4, c5×d4; în aceastâ grea situaţie negru avea alternativa sau de a permite înaintarea pionului alb la d5 sau intrarea calului la d4. Cu drept cuvânt negru a ales răul cel mai mic, mai ales că după C×d4, alb rămâne cu un pion izolat la c4. 18. Cf3×d4. Dc6—a6; 19. Cd4—b5, é6—é5; 20. Nc3—b4, Da6—c6; 21. Tb1—b2, Nf8×b4; 22. Db3×b4, Th8—d8; 23. Té1—é2, Cc8—d6; 24. Cb5—c3, perspectiva ispititoare de a ocupa cu calul punctul d5 duce la un rezultat defavorabil pentru alb. Mai simplu şi mai bine ar fi fost C×d6 urmat de Cb3 cu menţinerea iniţiativei. 24...., Td8—c8; începutul unui atac

Situaţia partidei după a 24-a mutare a albului.
Negru: Riumin.

Alb: Romanovski.

strălucit combinat împotriva pionului din c4 şi é4, care sileşte pe alb la o retragere pe tot frontul. 25. Cc3—d5, Dc6—c5; 26. Db4—a4, Ng6—é8; 27. Cd5—é3, Dc5—c6; 28. Da4—c2, Né2—f7; 29. Tb2—b4, Nf7—g6; 30. f2—f3, Dc6—c5!; 31. a2—a3, a7—a5; 32. Tb4—b3, f6—f5!; 33. Rg1—h2, f5—f4; 34. Cé3—d5 în această situaţie alb pierde prin orice mişcare din cauza ameninţării Cb5! 34...., Dc5×d5? lovitura decizivă bine preparată. 35. é4×d5, Ng6×c2; 36. Tb3—c3, Nc2—g6; şi alb abandonează.

A doua parte a partidei a fost strălucit condusă de maestrul Riumin.

P. I. NEGREANU
S. TAHU

St. O. Iosif inedit

Dacă multe din poesile lui *St. O. Iosif,* şi în deosebi acele din epoca debuturilor sale, au rămas uitate prin diferite ziare şi reviste, altele se păstrează de către unii dintre prietenii pe care i-a iubit poetul şi cărora li trimitea răvaşe duioase înflorite cu câte ceva din muzicalitatea inspiraţiunilor sale.

Prin anii 1893—1894 *St. O. Iosif* a stat în Iaşi, unde a legat o strânsă prietenie cu *Eugen Herovanu* (actualul profesor universitar, pe atunci devotat literaturii), cu poetul *Virgil N. Cişman,* stabilit de decenii la Bruxelles, cu defunctul scriitor *Ion Adam,* ş. a., colaborând la ziarul ieşan *„Evenimentul"*.

Zile întregi poetul, — care lupta greu cu sărăcia şi îşi creiona versurile pentru o monedă de 5 lei, argint,—stătea în cofetăria „Drossulis" din poarta redacţiei ziarului ieşan, în vecinătatea Mitropoliei şi aşternea rime ce apăreau a doua zi în coloanele *„Evenimentului"*.

Inainte de a fi apreciat de *Al. Vlăhuţă* în „Viaţa" la 1894, *St. O. Iosif* a bătut şi la poarta... *„Convorbirilor Literare"*, trimiţând, la 1892, deci în cea mai fragedă tinereţă, aceste două poezii pe care d. *I. E. Torouţiu* le publică în al treilea volum din vasta sa istoriografie literară *„Studii şi Documente Literare"* însoţite de scrisorile adresate lui *Iacob Negruzzi;* le reproducem întocmai:

Când geniul morţii fără milă
Işi rupse al vieţii fir
Sburat'a sufletu-ţi, copilă,
Ca umbra unei fericiri

Şi ca un flutur fără vină
A părăsit acest pământ
O neagră veştedă grădină
Sburând spre Cer, răpit de vânt

Te-ai stâns, o scumpă surioară,
Căci prea plăpândă tu erai
Să te hrăneşti cu otrava-amară
A florilor acestui plai...

Deci nu te tulbur eu cu plângeri!

Poesia e scrisă în copilărie, sub impresiunea unei mari dureri sufleteşti. Subiectul ei a fost mai târziu tratat de poet într'o schiţă intitulată „Surorile" şi apărută în „Viaţa" unde şi-a publicat apoi mai tot ciclul „Patriarhalelor".

*

A doua poesie, intitulată *„Povestea florilor"* e mult mai frumoasă şi mai armonioasă. Ea reflectă acea fermecătoare duioşie care l-a stăpânit toată viaţa.

Iat-o:

Şi florile au câte-un dor
Care muncindu-le în taină
Anină lacrimi p'a lor haină,
Le pleacă fruntea pe cotor...

Căci dacă ar putea grăi
O floare veştedă de tei
De vitregul destin al ei,
Sărmane mi s'ar tângui.

Mi-ar spune doar cum tremura
In noaptea'n care s'a ivit,
Cum lăcrimând s'a 'mpotrivit
Vântului ce-o desbobocea;

Cum s'a trezit sub cer senin
Cu ciripiri şi foc din soare
Cum tremura din aripioare
Un flutur, ce-i dormea pe sin.

Mi-ar spune doar cum l'a iubit,
I-a dat şi daruri şi parfume
Şi el — pribeag fără de nume —
El a plecat, n'a mai venit.

Tot aşteptând a plâns ea mult
In amoroase nopţi de vară
Şi mult dorit-a ca să moară
Până când bruma a căzut...

Şi florile au câte-un dor
Care muncindu-le în taină,
Adună lacrimi p'a lor haină
Le pleacă fruntea pe cotor.

Poesiile n'au fost publicate în „Convorbiri".

După patru ani, la 1906, după ce poetul îşi afirmase talentul în paginile „Vieţii" el a început să colaboreze la „Convorbiri Literare" adică când era poet consacrat.

Cine va aduna cu pietatea cuvenită, duioasele mărgăritare risipite în anii tineri de către *St. O. Iosif* în publicaţiunile timpului?!

C. SATEANU

HELADA

Imn Demetrei

Inchinare Demetrei triumfal încărcate
Cu podoabele'n aur ale poamelor coapte;
A lucrat în pământul odihnit zi şi noapte
Şi ne-a dat fructe pline de nectar şi bucate.

Ne-a ţesut primăvara strălucită şi vara
Din smaraldele'n flăcări ale 'ntâilor frunze,
Şi-a crescut în adâncuri de nămol nepătrunse
Cu ovăzul, cu grâul proaspăt şi cu secara.

Rătăcirea ei plină pretutindeni cu muguri
Şi cu râuri în jocuri de lumină sonoră
A purces, dimineaţa, din suiş de-aurore
Şi s'a revărsat, seara, cu isvoare de struguri.

Bunătatea ei caldă ne-a primit ca o casă
Răsărită de-odată din senin şi din brazdă,
Şi ne-a fost, în vestminte de'nţelegere, gazdă
Şi făclie de pace luminoasă la masă.

I-am răspuns într'un freamăt de izbândă şi slavă
Oglindit în imagini sufleteşti şi'n uimire,
Şi-am unit în aceiaşi omenească cinstire
Bucuriile noastre şi tăcerea ei gravă.

N. DAVIDESCU

Cărţi şi reviste

Matei Roussou: Un garce angelique

Autor al mai multor piese de teatru, redactor pe vremuri al unei excelente reviste: Chose de théâtre, d. Matei Roussou s'a afirmat acum câţiva ani ca un romancier plin de resurse şi de vervă cu o carte ciudată şi subtilă: „Et nous nous sommes aimés là!".

„Une garce angélique" este expunerea romanţată a unui tip de femeie, a unui caz straniu de psihologie feminină.

Jurnalistul Jean Varlier, eroul romanului, care îşi povesteşte aventurile, a cunoscut în Iunie 1914, la Biblioteca Naţională din Paris o femeie, Louise Fouart de care se îndrăgosteşte cu toată patima primei tinereţi. Este o dragoste covârşitoare, una din acele iubiri care se abat peste suflet, catastrofale şi dureroase. Bucuria acestui amor, mărturiseşte Varlier, era „dureroasă şi *anxieuse*".

Şi Varlier are dreptate să se exprime astfel. Louise Fouart e o femee într'adevăr ciudată, delaolaltă perversă şi candidă, târfă şi angelică. Cu o cruzime pe care Varlier nu i-ar fi bănuit-o niciodată îl înşeală pe acesta şi îşi bate joc de dragostea lui. Varlier, desnădăjduit,

s'aruncă în vâltoarea războiului care tocmai isbucneşte. Pe Louisa, însă, nu izbuteşte s'o uite. Amintirea ei îl obsedează, adâncă şi mereu prezentă. După aproape cincisprezece ani Varlier, ajuns acum bogat industriaş, o întâlneşte din nou pe Louisa, devenită curtezană celebră. Se întâlnesc amândoi, prin mijlocirea unui prieten al lui Varlier. Louisa nu-l recunoaşte pe Varlier. Este poate o mică aparenţă de neverosimil în aceasta. Dar este o impresie care dispare repede. Episodul acesta este de un romanesc atât de straniu şi atât de iscusit prezentat încât îl acceptăm aşa cum este. Dacă la început în caracterul Louisei apare partea de „garce", de cinism, acum, la sfârşit, apare partea angelică.

Louisa povesteşte lui Varlier o tristă istorie de dragoste, singura dragoste a vieţii ei. Varlier se recunoaşte cu surprindere pe el însuş în eroul acestui amor. Louisa însă pretinde, în chip ciudat şi enigmatic, că omul pe care l-a iubit s'a sinucis. Şi când Varlier, brutal, se descoperă şi o întreabă:

— De ce ai imaginat tot romanul acesta excepţional? ea îi răspunde: „Şi dumneata de ce îmi distrugi sufletul? Eu îmi plăsmuisem un suflet după chipul visului meu. Imaginasem o viaţă aşa cum mi-ar fi plăcut s'o trăesc.

...Existenţa mea fusese murdară. Incepuse când era încă foarte tânără, cu un bărbat ignobil, o brută care abuzase de tinereţea mea; şi toţi cei pe care i-am cunoscut după aceea mi-au inspirat un imens desgust de oameni şi de viaţă şi mi-au dat prilejul să înţeleg că eu însumi nu eram în faţa bărbaţilor decât o fiinţă răufăcătoare"...

Faţă de această viaţă Louisa îşi creiază o viaţă interioară, fictivă. Acesta este secretul ei.

Şi acum, concluzia? Sânt de fapt două: Una, cea pe care autorul o expune. Varlier se hotărăşte să fugă şi să se despartă pentru totdeauna de femeia stranie şi monstruoasă care i-a copleşit viaţa. Dar bănuim, după epilogul autorului că Varlier, mânat de fatalitate şi de vechea dragoste mai puternică acum decât oricând, pleacă s'o găsească pe Louisa.

Romanul d-lui Matei Roussou interesează printr'o atmosferă pătrunzătoare, făcută din enigmatic şi mister, patetism reţinut şi adâncă umanitate. Pentrucă, deşi excepţională în multe privinţi, eroina romanului trăeşte intens. Sufletul ei, cu toată aparenţa de bizarerie, conţine o largă parte de adevăr omenesc.

AL. A. PHILIPPIDE

Ofensivă gastronomică

D. Al. O. Teodoreanu a dat o fericită ocazie de exercitarea papilelor tuturor „gurmanzilor" şi „gurmeţilor" de literatură bună, pentru ca să savureze aromele capitoase din Hronicul Măscăriciului Vălătuc. Cronicele d-sale gastronomice ne mai aduc aminte că şi românii au limba şi cerul gurii acoperit cu papile gustatile, căci la drept vorbind zicalele obicinuite: spune-mi cu cine te însoţeşti ca să-ţi spun eu cine eşti sau spune-mi ce citeşti ca să-ţi spun cum eşti, pot fi cu uşurinţă complectate şi cu: „Spune-mi ce mănânci şi cum mănânci ca să-mi fac o ideie de ce eşti". Cronicele pline de mirodenii ale d-lui Al. O. T. m'au făcut să deschid un volumaş, care de mulţi ani aştepta zadarnic cinstea coupe-papier-ului; este vorba de cărticica lui Jean Louis Vaudoyer „L'éloge de la Gourmandise". Imediat m'am gândit că d. Al. O. T. va avea de luptat cu sărăcia noastră de termeni; vedeţi bine că francezul a stabilit o distanţă apreciabilă între glouton şi gourmand, şi una şi mai spiritualizată între gourmand şi gourmet, fără a mai pomeni şi de alţi termeni. Atâtea nuanţe puse în slujba oficianţilor zeului Gaster, cărora Limba lui Creangă, este drept că-i opune etichete foarte bălţate: lacom, pofticios, mâncăcios, hămesit, etc., însă deosebirea este mare în faptul că termenii francezi deşteaptă o serie întreagă de imagini şi aplicaţii.

Cu inerenta tragere de păr a situaţiilor, s'au căutat transpuneri în literatură a senzaţiilor comestibile şi efectul n'a fost mai puţin simpatic. Din cărticica lui Vaudoyer reiese o vădită tendinţă de spiritualizare a stomahului şi a gurmandisei, printr'o viguroasă ascensiune. In primul rând lărgeşte considerabil sensul cuvântului „gourmandise" căci după d-sa adevăratul gurmand nu este numai un individ care şi-a civilizat şi educat papilele gustatile, ci este acel care-şi exercită gurmandisa pe toate căile: pipăit, miros, auz, vedere. Inainte de a ne atinge intelectul, un tablou reuşit, o simfonie celebră sau nişte versuri melodioase, trebuie să fie percepute de gurmandul intelectual cu simţurile sale, ca şi un fel de bucate savuroase. „Le gourmand qui ne gourmande que devant son assiette et son verre est un primaire de la gourmandise", adică cu alte cuvinte nu este decât un simplu ghiftuit de rând. Adevărata gurmandistă trebuie să cuprindă toate ramurile activităţilor intelectuale şi domestice: fii gurmand la anticarul care-ţi desfăşoară cu talent atâtea cutii cu medalii şi cărţi vechi, fii acelaş gurmand în faţa unui minunat apus de soare, la un concert, într'un muzeu, fii gurmand şi la croitorul care te îmbracă. Aceiaşi gurmandisă păstreaz-o şi în biblioteca ta proprie, fără frică de indigestie dacă ştii ce să „atingi". Vaudoyer toarnă apoi toate tribulaţiile sale într'o maximă: Punctul de plecare al oricărei pasiuni poate că este o gurmandisă nu numai decât satisfăcută, dar fericit orientată. Adică, se poate confunda cu orice, şi cu dragostea şi cu erudiţia până la artă. Fii gurmand faţă de iubită. Deprinde-te să fii tot astfel şi în vis. Sigur că d. Vaudoyer ar fi fost hyper-încântat aci, dacă ar fi cunoscut expresia tipic românească: îi lasă gura apă, care face trăsătura de unire pentru român a dorinţei şi după o fată frumoasă şi după un curcan fript dintr'o vitrină. Această expresie cred că compensează limbei române lipsa nuanţelor de gourmand şi gourmet. D. Vaudoyer de ar cunoaşte-o, nu ne îndoim că ar fi aplicat-o în modul cel mai fericit, după cum sigur că tuturor celor ce au citit „Hronicul celebrului Măscărici", le-a lăsat gura apă (dacă expresia şi-ar fi luat obârşia prin ţinutul Moldovei de sus, sigur că s'ar fi transformat în „le-a lăsat gura Cotnar").

Conform teoriei sale asupra gurmandisei, autorul caută să stabilească anumite corespondenţe gastronomico-artistico-literare. Pentru d-sa de ex. poezia pură este suprema gurmandisă a spiritului. Din versurile unui Baudelaire, pare că se degajă acelaş miros ca şi dintr'un fruct, dintr'o mâncare rafinată, sau din părul luxuriant al unei femei, sau din trupul său însuşi. Versurile frumoase au o calitate comestibilă, muzica savantă şi delicată care compune tonurile lor mângâie urechea şi imaginaţia, după cum o mâncare aleasă caresează cerul gurii. O femeie doar a spus: ce păcat că n'avem papile până în fundul stomahului! Ce păcat că avem simţuri atât de reduse! Poate că exerciţiul să lanseze alte simţuri noui, cine ştie.

Cât priveşte artele, pictura în special, gastronomia se simte la ea acasă. Bine cunoscutul gurmand de tablouri care a fost Perréal, declară că proporţiile, culorile şi liniile picturale îi oferă voluptăţi comestibile. Tipurile lui Titian de ex. îi relevă imaginea unui muşchiu în sânge. Cele ale lui Paulo Veronese şi mai culinar: carne macră. Cât priveşte şcoala veneţiană cu Giorgionne, Carpaccio, Tiepolo, sunt nişte straşnici specialişti în fripturi de păsări. Arta lui Giorgionne este mai puţin corpolentă şi pozitivă decât a lui Titian, zeiţele sale sunt tot atât de bine hrănite, dar osatura lor este mult mai redusă. Giorgionne, cu alte cuvinte, este un bucătar special pentru claponi şi curci. Carnea de pasăre este în bucătărie ca şi stilul gotic faţă de cel roman ca şi ogivul faţă de plincentrul.

Primitivii au pentru ochi aspect de mâncare rece, mezeluri tăiate în felii. Pictura primitivă nu degajează acel halo de mirosuri apetisante de mâncare complicată de la foc.

Un tablou de Watteau dă iluzia gutactilă a unor fripturi de miel pe mazăre trufanda. In faţa unei pânze de Delacroix, Perréal exclamă imediat: „Este cea mai înaltă bucătărie posibilă!" După Perréal, tot Luvrul nu este decât o imensă sufragerie-galantar şi nu putem de cât să-l felicităm pentru mirosurile de sos pe care ştie să le extragă din pânzele celebre.

Cu puţină bunăvoinţă, am putea duce gastronomia, mână în mână cu Algebra, am putea-o face să danseze menuetul cu Trigonometria şi s'o aşezăm în acelaş borcan hermetic cu Chirurgia sau Filologia. De ce n'am face din Gastronomie un fel de nouă piatră filozofală sau Elixirul vieţei?

Cartea lui Vaudoyer nu mai este numai un elogiu, ci şi o apoteoză a papilelor, care sunt cu un rol bine determinat şi în faţa pânzelor lui Rembrandt. Din toate reiese regretul că n'are mai multe papile de cât cer oamenii în genere şi citindu-i cartea, ne închipuim că idealul unui gastronom hipertrofiat ar fi ca lista de bucate să se confunde şi cu un catalog de librărie editoare.

AUREL GEORGE STINO

Cronica literară

Profesiune de credinţă

de G. CĂLINESCU

Acum că producţia literară sporeşte în chip simţitor, un mic popas pentru a stabili misiunea şi răspunderile criticei ni se pare trebuitor, cu atât mai mult cu cât de la o vreme se observă o totală anarhie de opinii în scrierile care cuprind judecăţi despre literatură. Cititorul obicinuit este cu totul rătăcit şi, ne mai ştiind ce să creadă, renunţă la carte sau la critică.

Nu toată lumea ştie să deosebească o opinie critică de o simplă recensiune. Sunt unii care rămân cu impresiunea că o carte este bună pentru că au văzut întâmplător o recensiune favorabilă semnată de un nume pe care nu-l poate reţine sau care dimpotrivă este dintre cele mai cunoscute. In realitate nu se pot numi critică decât scrierile făcute cu amor propriu profesional, adică ale acelora care leagă năzuinţa unei reputaţii de seriozitatea judecăţilor lor. Dacă un scriitor foarte cunoscut, dar care nu are obiceiul să facă recensiuni, face totuşi o critică favorabilă pentru un alt scriitor, el poate fi numaidecât bănuit de slăbiciunea amicală de a fi vrut să facă un serviciu prietenesc. Cu toate acestea funcţiunea critică nu este obligator legată de aceea a continuităţii profesionale. In Occident se văd foarte adesea scriitori tineri prezentaţi publicului cu foarte mare competenţă chiar de scriitori.

Tot în Occident se mai vede acest fenomen interesant că recensiunile cărţilor ce apar zi de zi sunt încredinţate pe genuri literare unor publicişti care ţin propriu zis să fie scriitori în primul rând iar nu critici, considerând foiletonul ca o simplă ocupaţiune laterală. Opiniile acestora au un ton mai blând şi în afară de cazul unor stupidităţi evidente ei îşi acoperă rezervele în fraze amabile, convenţional şi fad elogioase. Criticii propriu zişi nu se ocupă decât de operele de o valoare sau de o notorietate evidente şi atunci, se'nţelege, elogiul sau negaţiunea devin de o mare greutate.

O asemenea diviziune a muncii era greu de făcut până acum la noi din cauza puţinătăţii materialului literar, dar iată că acum ea începe să devină imperioasă.

A fost o vreme când noi aveam aproape numai critică şi foarte puţină recenzie. Aşa bunăoară d. Ibrăileanu nu făcea decât critică, adică nu se ocupa decât de acei autori pe care putea să-i preţuiasecă în chip sincer. Toate aceste critice au trecut în volum şi au format opinia publică din ultimii douăzeci şi cinci de ani. Putea el publicistul obţine oricâte recenzii favorabile, fără acea consimţire supremă nu putea intra în lumea adevăraţilor scriitori. Un mijloc de consacrare sau de respingere era publicarea sau nepublicarea la „Viaţa Românească". Această conduită critică a urmat-o câtăva vreme d. M. Ralea, care nu se ocupa decât de cărţile de o valoare indiscutabilă. Din nefericire însă d. Ralea a fost silit de alte ocupaţii să părăsească vremelnic critica literară, către care îl chemau însuşiri temeinice şi indiscutabile. Astfel presa noastră literară a rămas dominată aproape numai de recensiune în sensul de referinţă despre orice pe un anume spaţiu de hârtie.

Fără îndoială că recensiunea are scopul ei precis şi ea trebue să se prezinte în alţi termeni decât criticele. Ea e obligată să dozeze în aşa fel lauda sau reprobarea, încât să nu falsifice pe de o parte scara valorilor şi să nu dăuneze evoluţiei posibile a unui scriitor. Căci a face observaţiuni prea aspre unui tânăr într'o revistă de mare tiraj, înseamnă nici mai mult nici mai puţin să-i pui plumb în aripi, şi să-i înstrăinezi editorii şi cititorii fără încrederea cărora un tânăr nu poate crea. Intr'o cultură cu presă literară organizată, recensiunile se folosesc de termeni blânzi şi discreţi, care repugnă atâta unora, iar critica fără să se amestece de cât în cazurile hotărâtoare explică cu căldură nouile fenomene sau respinge cu violenţă falsele glorii.

Oricum ar fi atât critica cât şi recensiunea nu aduc un folos progresului culturii decât în măsura în care se reazimă pe o desăvârşită bunăcredinţă şi pe o reală, indiscutabilă competenţă.

Tocmai în momentul când se simte mai mult decât oricând nevoia criticei pentru a îndruma pe cetitor spre acele zece cărţi anuale pe care merită şi poate să le cumpere, publicistica noastră se află mai dezorientată. De unde până mai deunăzi era cu putinţă un acord destul de larg între diferitele glasuri, astăzi constatăm cu surprindere că atunci când noi găsim merite unei cărţi alţii o găsesc detestabilă şi dimpotrivă cărţi fără valoare pentru noi devin deodată opere capitale şi aceasta chiar la publiciştii care arătau înainte oarecare pondere. Şi nu e vorba aci numai de un dezacord între recensenţi, dar de unul între public şi critică. Există o critică orală în mediile culte care e destul de bine orientată. Ei bine, cititorul din acest mediu nu-şi mai poate însuşi părerile unei anumite critici.

Cauza acestei dezorientări trebue căutată în primul rând într'un fenomen care, în linii generale, este îmbucurător. Producţia literară a sporit şi cărţile, vânzându-se, au început să aducă oarecare folos autorilor. De aci o iritaţiune, provenită pe de o parte din ideea că recensiunea defavorabilă poate produce un neajuns de ordin comercial unui ins ce vrea să „trăiască", pe de alta din neobişnuinţa cu o concurenţă aşa de mare. Acest fenomen a determinat pe unii publicişti mai tineri să anihileze acţiunea criticei, procurându-şi recensiuni favorabile dela prieteni siguri şi chiar declaraţiuni dela personalităţi obosite şi ironice. Ceeace în Occident se produce în mod foarte discret şi în orice caz cu mijloace strict comerciale, începe să devină la noi un duşman al culturii şi al spiritului critic. Revistele săptămânale franceze servesc foarte adese interesele unor edituri. Dar cu câtă discreţiune. Editura e mulţumită că are o publicaţie cu reputaţie în care să publice reclama cărţilor ei dar nu încearcă nicidecum să strice această reputaţie prin obligaţia de a se denatura orice judecată.

La noi există publicaţiuni săptămânale, în care cel mai mic rând este plătit de editori sau dictat de simpatiile sau duşmăniile redactorilor. O asemenea revistă, care nu ştie să facă editurilor servicii de aşa natură încât ele să nu vină în conflict cu buna credinţă ce trebue să prezideze la orice întreprindere ideală, este un instrument de regres. Scriitorii tineri, cu o regretabilă uşurinţă, se lasă momiţi de ieftinătatea procedeului şi arată peste tot tendinţa de a se organiza în asociaţii care să facă opinia critică inoperantă. Ei nu-şi dau seamă că singura satisfacţie a creatorului este aceea de a se fi exprimat pentru sine şi pentru doisprezece inşi, simbolizând opinia de mâne, şi că o mie de recensiuni favorabile nu pot aduce optimismul pe care îl dă verdictul unui critic de elită, obicinuit cu mari tăceri. In cât aceste asociaţiuni de ajutor reciproc sunt numai hibride împerechieri ale orbilor cu ologii, din care lipseşte bucuria *obiectivă.*

O cauză a acestei dezorientări este şi nepregătirea criticei care nu are puterea să reziste ofensivei comerciale. S'a pus de câteva ori la noi problema oţioasă dacă un critic poate sau nu scrie literatură. Ar fi fost mai util dacă se punea această problemă: e neapărată nevoie ca un critic să nu fie scriitor? La aceasta noi răspundem hotărît. Un adevărat critic trebue să se realizeze neapărat într'un domeniu al culturii care să aducă mai multă onoare decât critica. Raţiunea este următoarea. Criticul trebue să fie obiectiv. Dar fiind om el nu poate fi obligat să aibă mereu cuvinte de laudă pentru alţii, cu sentimentul intim că lui îi sunt negate orice mijloace de expresie a spiritului. Intr'un cuvânt ne trebue critici purificaţi de veninul sterilităţii. Un critic care nu poate să facă nimic, care nu poate să exprime nimic va fi ispitit de a subpreţui sau supra preţui, unica metodă de senzaţie, fiindu-i paradoxul. Să nu se uite că nici un critic occidental n'a fost recensent pur. Taine s'a exprimat pe sine în opere filosofice şi istorice de mare răsunet, Sainte Beuve a fost un istoric de o erudiţie considerabilă, într'o ţară und o *Histoire de Port-Royal* dă o glorie durabilă. Maiorescu, d. Ibrăileanu, la noi, s'au realizat în acţiuni sau în opere istorice şi nu atârnă de mizera reputaţie de a fi recensat umil opere umile. M. Ralea, d. Perpessicius dintre cei mai tineri, sunt scriitori realizaţi în alte domenii, aşa încât pot fi admonestaţi de pildă de amabilitate, în nici un caz de frigiditate. Dar necesitatea ca un critic să fie un creator derivă din altă condiţie esenţială a criticei. Pentru ca să înţeleagă poezia un cronicar trebue să fi mânuit într'un mod oricât de exterior versul, sau să fi încercat a-şi exprima cât de cât emoţiile, însfârşit să fi *păcătuit.* Critica aceasta a uscaţilor este o teorie cu totul recentă şi cu totul românească. Ca un critic să nu poată să fie artist într'un chip oricât de modest, ca el să nu aibă nici o competenţă într'un domeniu de erudiţie, să nu poată face un studiu de filologie generală, sau de istorie literară, sau de filosofie etc.

(Continuare în pag. 8-a)

Cronica mizantropului

Despre politeță

Cum mă servesc de câteva ori pe zi de acest mijloc ieftin de locomoțiune care se numește tramvai, am prilejul să observ în toată întinderea manifestarea acelui simț de solidaritate socială ce se obișnuește a se numi politeță.

Pentru ca aceste observațiuni să fie obiective trebue neapărat ca ele să fie împărtășite în substanța lor de toată lumea. Nu odată m'am întrebat dacă o prejudecată de falsă educație sentimentală sau de obscură galanterie nu mă'ndeamnă să mă port în așa fel încât purtările mele să nu poată fi luate (după principiul kantian) ca măsură pentru umanitate în genere. Căci, la drept vorbind, ce mă'ndeamnă pe mine, atunci când văd o femee clătinându-se spânzurată de una din curelele vagonului să mă ridic și să-i dau locul? Oare eu n'am plătit? Și de ce să jignesc eu o femee, socotind-o mai slabă de cât mine, și să nu-i dau satisfacția virilă de a osteni pe propriile-i picioare? De ce să salut eu pe toate persoanele cunoscute și mai în vârstă decât mine? De ce să întrebuințez mereu acea obositoare formulă plurală de politeță și să nu-i dau dovadă de afecțiunea mea aducându-l la acelaș numitor cu mine.

Iată niște întrebări la care n'am putut răspunde și care mă chinuesc și acum.

Ce este politeța? Dacă nu există nici o obligație morală de a te ridica și a oferi locul unei doamne în tramvai, dece tânărul rumen la față și placid privește preocupat pe fereastră și se preface că nu vede că alături de el un ciorchine de patru femei stă gata să cadă în diagonală la prima sguduire mai energică a vagonului? De ce tânărul care nu mă salută face sforțări să pară că nu m'a văzut? De ce cânele meu îmi iese totdeauna înainte și se gudură *gratuit* pe lângă mine? Cânele meu mi-a definit mai bine decât oricare altul ce este politeța. Fă plăcere altuia în orice împrejurare în așa fel încât să nu se nască ideia unei obligații tiranice și să-ți găsești răsplată numai în actul de a fi politicos. Dacă te oferi să plătești tramvaiul unei doamne comiți o indelicatețǎ cu mult mai mare decât aceea de a nu-i fi oferit la timp oportun locul. Fiindcă o urmărești cu ideea unei obligații supărătoare.

Noi suntem mai dispuși să facem de acele servicii mari care te indispun, decât acele mici atenții care fac viața plăcută în societate.

Cunosc un intelectual matur care pe vremuri făcuse versuri de un romantism superlativ. El visa iubiri suave și femei liliale și dedicațiile sale respirau cele mai subtile adorații față de femei. Și acum el întâmpină prietenele sau necunoscutele cu tirade sentimentale și cu elogii convenționale care turbură pe ființele mai slabe. Toate acestea până la tramvai. Dacă cumva poetul sentimental și femeea din basme au acelaș drum, urcându-se în tramvai, se întâmplă acest lucru nemai închipuit. Poetul chitește cu o ochire sigură unicul loc gol și apoi ajutându-se de niște coate viguroase, își face pârtie până acolo pentru a se așeza jos. Tot timpul călătoriei el stă pironit cu ochii într'un jurnal, prefăcându-se că a pierdut din vedere tovarășa de drum. La capătul călătoriei o regăsește ca din întâmplare spre a-i debita din nou aceleași romantisme de acum patruzeci de ani.

Căci încă odată: ce e politeța? Puterea de a face mici sacrificii care încântă dar nu obligă pe nimeni. X. e un om foarte de ispravă. E bun, ajută pe toată lumea, se lipsește de ultimul ban spre a ți-l împrumuta când i-l ceri. El își iubește nevasta și o încarcă de toate darurile. Dar femeia simte și nu știe de ce, o nemulțumire. Am să i-o spun eu! Este o nostalgie de ordin romantic. X este un altruist în lucrurile mari dar un egoist în lucrurile mărunte. In tramvai, în eternul tramvai X. stă totdeauna jos și zâmbește cu dragoste la nevastă-sa care stă în picioare.

In timp ce mergeam la redacție cu gândul de a scrie acest articol, mi s'a întâmplat următorul lucru: O doamnă, aflându-se în picioare lângă mine, m'am ridicat numaidecât să-i ofer locul. Deodată un bărbat înalt și voinic începu să-și facă drum cu coatele printre pasageri. Inainte ca doamna să se folosească de invitația mea, uriașul se și așezase, lărgindu-și în acelaș timp spațiul cu presiuni în direcția vecinului. Pasă-mi-te, era și acesta unul dintre numeroșii oameni slabi în egoismele mărunte, adică dintre aceia care pot fi generoși, niciodată politicoși.

Al.

Cronica literară

(Urmare din pag. 7-a)

este un lucru cu totul regretabil. Iată de ce nu prețuim mare parte din critica de azi, profesată de oameni fără cultură și vitalitate sau cu o informație superficială de gazete, și prețuim printre criticii de vârstă medie pe d. Paul Zarifopol (erudit de-o incomparabilă vastitate și excelent critic de idei), Perpessicius, Ralea și Philippide, intelectuali fini și cu putere de exprimare artistică, care în cronicele lor cele mai îngăduitoare aduc mai multe sugestiuni decât toate recensiunile tuturor criticilor care s'au făcut critici fiindcă nu pot face altceva.

Critica este prin urmare o activitate de înaltă simpatie între creatori pe diferite planuri ale spiritului și obiectivitatea ei se bizue pe cultură și pe simțul organic de valoare, refuzat celor sterili. Căci o femee ale cărei glande sunt scorojite și care n'a născut nu poate înțelege și iubi dragostea. Un astfel de critic rezistă cu mult mai multă energie încercărilor de conrupere, dintr'un instinct sigur al autenticității, în vreme ce criticul pur este pornit, cum se vede adesea de a-și falsifica o opinie pentru a obține unica satisfacție posibilă pentru el: aceea de a spune exact contrariul celor spuse de adversarul său.

G. CĂLINESCU

O întâmpinare

Primim din partea unui cetitor următoarele rânduri:

In articolul d-lui C. Săteanu „Elementul tragic în satira rusă", publicat în Ad. Lit. din 30/IV a. c., s'a strecurat o greșală, care cred că ar fi fost corectată de însuși autorul dacă ar fi fost observată, căci contrazice atât realitatea, cât și cele susținute de d-sa câteva rânduri mai sus.

Vorbind de comedia „Ințelepciunea produce durere" a lui Griboiedov, d-sa scrie: „Acest mediu aristocratic îl schițează Griboiedov, care a creat două figuri tipice: pe civilizatul Ceațchi și pe incultul și mândrul Molcealin". Acceptând totul, protestez numai contra calificativului „mândru", anexat lui Molcealin, calificativ ce schimbă complect această figură de arivist — corespunzătoare acelor timpuri. Molcealin e de obârșie mai joasă decât mediul în care se învârtește și în care n'a pătruns decât grație lingușirilor și serviciilor degradatoare pe care le făcea.

El e secretar al lui Famusov, și se îndreaptă spre cariera funcționărească, urmând în totul — după cum o spune singur preceptului primit în copilărie: — Să fii serviabil cu toți; cu stăpânul, cu portarul, și chiar cu cânele portarului, ca să nu te latre".

Acest om nu e nici măcar arogant cu cei mai mici decât el; e doar o uimitoare realizare a limitei la care se poate curba o spinare de lingușitor.

Urmă de mândrie care oricât de puțină ar fi, ar schimba această figură — nu se găsește în Molcealin.

Dealtel, însuși d. Săteanu ni-l prezintă la fel, adăugând la sfârșit, nu știu de ce, și adjectivul „mândru", care contrazice prezentarea ce ne-o face chiar d-sa.

M'am socotit dator să fac această mică rectificare după cum m'ași fi socotit dator să fac o rectificare și în orice revistă rusească, în care Cațavencu ar fi fost caracterizat ca idealist, de pildă.

UN CITITOR

Cronica gastronomică

Rețeta cozonacilor

MATERIAL.

150 ouă.

3—4 (maximum) kgr. făină extra (recomand Herdan).

1 pahar mare (de apă), cu rom alb.

1 baton vanilie.

1 litru lapte

Jumătate de pachet drojdie (recomand Bragadiru).

3—4 lingurițe *rase* cu sare.

3—4 păhăruțe de vin cu unt topit și *cald.*

1 păhăruț untdelemn fin (recomand Nègre).

Zahăr tos circa 1,200 kgr.

EXPLICAȚIE.

Când aplici această rețetă, nu poți spune: Am să fac trei, sau cinci kgr, de cozonaci, ci: *am să întrebuințez atâtea ouă".* Ouăle nu sunt toate *la fel* și făina nu-i toată *de opotrivă de uscată.* Cu cât e mai uscată, cu atât înghite mai mult lichid (cetește: *ouă și rom).*

OBSERVAȚIE.

Pentru fabricarea cozonacilor trebue socotite 12 *(douăsprezece),* ore. De aceia e bine să fie pregătite toate de cu seară și să te apuci de treabă cu noaptea în cap.

TECHNICA.

Se strică de cu seară ouăle, punând gălbenușurile deoparte. Albușurile le pui unde vrai, căci ori pui prea puțin (ca o linguriță de omăt), ori deloc — cam tot una e.

In gălbenușuri pui sarea, mesteci, pui la rece și te culci.

A doua zi.

Intr'un vas foarte curat, pui doi pumni de făină (circa 500 gr.), pe care o opărești cu lapte clocotit.

Se mestecă cu o lopată anume, de lemn (sau cu un linguroi) și se bate strașnic până se face ca o pomadă, *fără nici un gogoloș.*

Când s'a răcorit, (să poți suferi degetul cel mic), adaugi drojdia, pregătită astfel: fărămițată într'o farfurie adâncă și frecată cu 2—3 linguri zahăr, până se face ca o cafea cu lapte. Mesteci bine drojdia cu pomada, acoperi cu un șervet și pui la loc călduț *(nu fierbinte),* ca să crească.

In timp ce crește *plămădeala* (așa se cheamă amestecul de mai sus), strecori prin sită gălbenușurile în *covată* (albie de lemn, foarte *curată, uscată* și *călduță),* clătești cu 2-3 linguri de apă călduță vasul în care au stat și torni totul în albie.

Dacă vrai, pui și o ceașcă de albuș spumă, dacă nu, nu pui. Bați gălbinușurile cu strășnicie, adaugi romul și bați și bați, bați mereu și te bucuri că miroase bine, adaugi apoi vanilia tăiată mărunt și bați înainte până ce plămădeala a crescut frumos. Când e gata plămădeala, o răstorni pre ea în albie și mesteci până se face una cu gălbenușurile. Pe urmă, începi a pune făina, *câte puțin* și a tot mesmesteca și bate cu lopata, până ce nu mai poți. Atunci, frămânți *cu pumnii închiși,* până ce obții un aluat potrivit de moale.

Când crezi că nu mai încape făina, *cântărești câtă ți-a rămas, ca să știi câtă ai întrebuințat* și pui zahărul și untul după proporția: 300 gr. zahăr la kgr. de făină și un pahar de unt, plus unul așa, pe deasupra. După ce a intrat făina, frămânți înainte, punând zahărul, puțin câte puțin, până ce-l pui tot. *După* ce ai isprăvit zahărul, pui untul (câte un păhăruț) și untdelemnul, întorcând aluatul mereu *în aceiași parte* (ca să iasă felii).

Frământatul durează două ceasuri.

Pui la crescut la loc călduț, *nu fierbinte,* acoperit bine, ca să nu răcească și lași 2-3 ore, până ce a crescut frumos. Ajuns aici, pui în formele unse perfect cu *unt sleit* (o treime din formă) și iarăși acoperit, la loc călduț, aproximativ o oră. Cât timp cresc în forme, se pregătește cuptorul (detaliu *foarte* important). Când e gata și cuptorul ungi cozonacii cu ou bătut și presori cu migdale tăiate sau zahăr granulat și cu Doamne-ajută, pui la cuptor, unde stau o oră, o oră și un sfert *cel mult.* La cuptor trebue om priceput, ca să-l *cerce,* cu făină de păpușoi (porumb) să nu pue cozonacii prea deși, să-i acopere la nevoie ca să nu se pâlească, să le pue „zăgneată" etc.

La scosul din cuptor, alt meremet. Scoți cozonacul, îl scuturi puțintel cu urechea aplecată, să-l auzi dacă joacă. Il culci apoi cu formă cu tot pe-o coastă, sprijinit de-un lemn. După două-trei minute îl mai scuturi și-l răstorni încetișor, cu binișorul, pe ceva moale și-l legini cătinel și cu mare băgare de seamă, ca să nu se cumva turtească și încrujească!

Abea un ceas după ce i-ai scos din cuptor îi duci în casă și după 2-3, când sunt bine răciți îi transporți în cămară. Ca să-i păstrezi bine și multă vreme proaspeți îi învelești, (pe fiecare în parte, se înțelege), în hârtie impermiabilă și în șervet gros. Cozonacul făcut după această rețetă, *trebue* să nu se usuce trei și chiar patru săptămâni.

AL. O. TEODOREANU

P. S. Rețeta de mai sus n'am luat-o nici din cărți, nici n'am inventat-o. O transmit *întocmai* cum mi-a fost comunicată din casa părintească, unde e aplicată de când țin minte. E o veche rețetă rusească, cunoscută de la bunica mea maternă, care la rându-i a primit-o așa de la bătrâni. S'a menținut până în prezent, numai prin *tradiție orală* și mai ales prin *practică.*

AL. O. T.

Cozonacii lui Păstorel

Păstorel la cozonaci
A propus cincizeci de ouă.
De-aci protestări, chemări
La răspundere. Dar oare
N'ați văzut că e eroare?
Era vorba de... jumări.

O gospodină

Replici

I

Eroarea, Doamna mea, nu-i nouă,
Dar când apuci pe-așa cărări
Și faci din cozonac jumări,
Faci și jumări fără de ouă.

II

Nu-i, Doamnă, nimenea de vină,
Insă nu am ce să vă fac:
Dacă nu știi ce-i cozonac,
De ce semnezi: o gospodină?

III

Dar recunosc, de bună samă
Cum nu-s un gastronom de pae,
O gospodină'n epigramă
Și-o scriitoare la tigae.

IV

Deci, Doamnă, nu cedez un ou
Oricât ați fi de alarmată
Și vi se pare lucrul nou:
Rețeta mea-i adevărată.

PASTOREL

Insemnări

Ștefan Dimitrescu

O veste năprasnică a isbit inimile tuturor celor ce l-au cunoscut și prețuit pe Ștefan Dimitrescu.

Meșterul portretist și subtilul interpret al peisajului moldovenesc s'a stins timpuriu, într'un spital din Iași, după o lungă și grea suferință.

In ultimii ani Ștefan Dimitrescu a fost rector al Academiei de Belle-Arte din Iași, ridicând instituția la un nivel pe care nu-l cunoscuse de la întemeere. A slujit-o cu toată priceperea pedagogului și a împodobit-o cu prestigiul talentului.

Admirat de toți cunoscătorii de artă și iubit de prieteni pentru marile lui calități sufletești, care, adăugându-se valorii lui artistice, făceau din el un desăvârșit exemplar uman, Ștefan Dimitrescu lasă în urmă-i o familie inconsolabilă și unanime păreri de rău.

Spiridon Popescu

A murit Spiridon Popescu, autorul lui „Moș Gheorghe la Expoziție" — o capodoperă de umor, de psihologie țărănească și de simpatică atitudine socială.

In afară de „Moș Gheorghe", acest scriitor ne-a mai lăsat: „Zori de Iulie", „Din povestirile unui vânător de lupi" și „Vacanțele de iarnă".

Din activitatea-i extra-școlară a eșit incomparabila carte: „Contribuțiuni la munca pentru ridicarea poporului". (Scrisori către învățători și preoți).

A colaborat la următoarele publicații: „Evenimentul Literar", „Albina", „Viața Romînească", „Revista generală a învățământului", „Comoara tinerimii" și „Adevĕrul Literar".

In revista noastră, Spiridon Popescu a publicat o serie de amintiri din copilărie — remarcabile prin spiritu-i de observație, ca și prin puterea de a evoca tipuri și viața de odinioară. Aceste amintiri constitue nu numai o operă literară, ci și adevărate pagini de istorie socială, școlară, culturală, etc.

Spiridon Popescu a fost unul dintre principalii colaboratori ai lui Spiru Haret, făcând mult bine satelor în calitate de director general al Invățământului primar.

Haret l-a ales pe Spiridon Popescu — după citirea „scrisorii către învățători și preoți".

Fostul ministru al Instrucțiunii Publice a procedat în același fel și cu d. Mihail Sadoveanu. I-a făcut — în prima zi a venirii la Minister — decretul de inspector al Cercurilor culturale, fără să-i fi cerut cineva acest lucru.

„Om al școlii" în adevăratul înțeles al cuvântului, Haret se gândea în primul rând la colaboratorii săi — nu la nevoile clubului.

In afară de calitățile-i literare, pe lângă meritele sale în activitatea extra-școlară, — Spiridon Popescu era înainte de toate un om cumsecade, de treabă și de ispravă, muncitor, serios, bun la suflet și cu vorba blândă.

Se face abuz de vorba „apostol" al școlii. Dacă s'ar fi întrebuințat mai des acest epitet, — l-am fi dat acum, pe bună dreptate, lui Spiridon Popescu.

O istorie a socialismului român

Există prea puține cărți despre mișcarea socialistă de la noi. Aveam până acum, fără îndoială, sporadice documente despre epoca dintre anii 1880—1900, epoca de aur a socialismului român. E destul să amintim „Câți-va inși" a d-lui Const. Graur, atât de evocatoare și de plină de pitoresc.

D. I. C. Atanasiu publică acum „Mișcarea socialistă", care reprezintă de-abia primul volum, compact, dintr'o lucrare vastă „Pagini din istoria contemporană a României, 1881—1916". Este o lucrare sistematică și documentată, scrisă într'un stil sugestiv și colorat, despre care vom vorbi din nou, pe larg, într'unul din numerele noastre viitoare.

Paul Scheerbart

Se împlinesc șaptezeci de ani dela nașterea scriitorului german Paul Scheerbart. Deși s'a manifestat dela început în mijlocul mișcării literare moderne, Scheerbart nu s'a lăsat întru nimic influențat, ci a mers pe un drum bine determinat, fără să privească la dreapta sau la stânga. Și drumul celui mai ciudat dintre romancierii moderni germani se întinde dela pământ — până sus la cer.

In primul lui roman Tarub, Bagdads berühmte Köchin, *Scheerbart se mai află complet pe pământ, aruncându-și doar privirile spre sferele înalte. In „Tod der Barmehiden, al doilea roman, autorul începe însă să folosească giganții pământului; acțiunea se desfășoară încă pe solul nostru, dar intervin personagii din cealaltă lume. In schimb în „Na, Prost!" el își ia sborul, într'o sticlă optunghiulară, spre infinit, căruia îi închină de aci înainte singura lui pasiune.*

Die wilde Jagd *descrie dansul a mii de aștri și comete, aceiași idee pe care el o reia în* Kometentanz. *Romanul* „Grosse Revolution *se petrece în lună și povestește luptele și victoriile locuitorilor din lună din gruparea soarelui, împotriva vechii grupări pământești.* Liwuna und Kaidoh *descrie o admirabilă călătorie prin univers, a două suflete astrale.*

Amintind deasemeni Kaiser von Utopia, Ich liebe dich, Die Seeschlange, *Scheerbart ne apare în toate romanele sale ca poet al cosmosului, unic în felul lui, nu numai în literatura germană, dar și în cea universală.*

El jonglează cu sistemele solare, ca un copil cu o minge. Eroii lui sunt giganii, al căror trup e alcătuit din sute de stele fixe.

Unul din ultimele romane ale lui Scheerbart, Münchhausen und Clarissa, *e deasemeni închinat arhitectonicei bizare a fanteziei.*

Paul Scheerbart e unul dintre cei mai puțin citiți autori germani, deși e unul din cei mai fini umoriști. Dar umorul lui e cosmic, prea de sus în jos. La aceasta se mai adaugă și faptul că autorul e — antierotic; pe când pătura mijlocie a cititorilor nu poate renunța la ceiace se numește „iubire".

E drept, romanele lui Scheerbart necesită un oarecare efort cerebral; dar dacă te hotărăști să-l faci, atunci rămâi uimit de fantezia grandioasă a acestui poet bizar, cași de umorul lui surâzător și plin de înțelepciune universală.

Premiul pentru pacea mondială

Ziarele ne aduc știrea că fundația Carnegie a decernat premiul Welteler, *pentru pacea mondială lui Sir Arthur Henderson, „Uncle Arthur" cum i se zice în Anglia.*

Nu credem să fie în diplomația și lumea politică de azi un partizan de o sinceritate mai absolută, în dorința sa de pace, de cât Sir Henderson, interesant ca originalitate și ca peripeții în desfășurarea vieții și carierei sale.

Ucenic fierar în fabrica de construcții mecanice, sub firma „Tyne, Robert Stephenson and Son", el s'a format la școala lui Wesley, sfântul întemeetor al metodismului, predicator de talent, care a urmărit răspândirea creștinismului în clasa muncitoare, neglijată de biserica oficială. A căpătat în curând darul acela de a convinge masele, care a caracterizat mișcarea wesleyană: realism viguros, pătruns de moralismul creștin.

Născut din părinți modești, dar nu proletari, el a parcurs una din cele mai frumoase cariere, în politica Angliei.

Deputat pentru prima oară în 1903, a fost ales grație sprijinului dat de „Labour representation Committees", nucleul grupării „Labour party", al cărui fondator de fapt, administrator și organizator a fost Henderson. In timpul războiului el a fost fervent partizan al participării Angliei și a antrenat cu el întreg grupul labourist, împotriva lui MacDonald care se împotrivea.

Face parte, ca ministru (president of Board of Education *și apoi* „Pay master general") *în cabinetul de coaliție prezidat de Asquith, intră în cabinetul Lloyd George, 1916, având rolul foarte însemnat de a reglementa participarea lucrătorilor la „Apărarea Națională". Se retrage în urma unui incident cu Lloyd George și pregătește marele triumf al labouriștilor din 1918. E din nou ministru, acum la interne în cabinetul labourist din 1924 și e numit apoi șef al Foreign Office-ului, spre scandalul aristocrației (gentry) care nu-i poate erta ținuta familiară de om din popor, figura lui rubicondă și jovială, care nu are măcar monoclu.*

La această epocă, el are 66 de ani, e un om viguros, cu aparența tânără deși are mustața căruntă și mii de crețuri pe față și pe lângă ochi.

Dar în furtuna politică ce se abate peste Anglia, Henderson își pierde în unsprezece zile scaunul de deputat, postul de ministru și o parte din vigoarea fizică, de care era atât de mândru.

Rămâne însă președintele Comisiei dezarmării și a internaționalei a II-a și cu toată aparența obosită și îmbătrânită este credincios la postul său, la liga Națiunilor, unde mai ales între anii 1929—1931, nu a lipsit de la nici o conferință, fiind un partener dibaciu și priceput.

Intre distantul și distinsul MacDonald și sarcasticul Snowden, figura plină și fără pretenție a humoristului popular care e Henderson, face un contrast reconfortant.

Toată mișcarea socială de 24 ani încoace, din Anglia poartă pecetea personalității sale. El e cu adevărat „unchiul înțelept" al muncitorimii din Anglia. Pacifist din convingere și mai ales din temperament el e chemat să aplaneze ori ce conflict în corporație, căci nu e om mai tolerant și mai înzestrat de o largă și simpatică înțelegere a naturii omenești ca el. Are geniul negocierilor și al împăciuirii și un curaj civic calm și hotărât, care-i dau un prestigiu ce se resimte și în conferințele de la Liga Națiunilor, unde i s'a dat președenția comisiunii dezarmării, ce are de rezolvat problema cea mai spinoasă din politica actuală. „The Right honorable Arthur Henderson", cu sufletul său creștin pătruns de iubire pentru frăția omenească, este omul cel mai indicat pentru premiul păcii mondiale, de sigur partizanul cel mai sincer al păcii, cu atât mai mult cu cât noul contract social pe care el vrea să-l dea omenirii a fost pecetluit cu jertfa cea mai dureroasă, moartea fiului său, căpitanul David Henderson, căzut pe frontul francez.

Figuri din presă

Ziaristul este poate mai mult de cât actorul destinat uitării celei mai profunde, după cariera cea mai strălucită și importanța deosebită acordată de societatea contimporanilor.

In „Revue des Deux Mondes", Charles Leclerc evocă figura lui Emile de Girardin, unul din precursorii presei de azi „personaj balzacian" și adevărat erou de roman. Deși a fost un luptător pasionat, inovator realist, spirit practic căruia i se datorește locul de a patra putere, pe care-l ocupă presa în timpurile de azi, în stat. In 1836 fondează „La Presse", cu abonamentul pe jumătate mai eftin, descoperă folosul practic al reclamei și publicității pentru gazetă și creiază prima foaie populară în senzul modern al cuvântului.

A fost un visător idealist și utopic alături de marea sa știință a practicii, dar și un reformator plin de bun simț și fericit. Concepțiile sale au făcut școală și au aruncat bazele jurnalismului modern, răsturnând rutina vechii prese doctrinare. Dar el a fost un luptător pasionat și nu credem că ar fi mulțumit cu presa de azi în care informația depășește discuția politică și care este industrializată și utilată pentru a fi mai degrabă ecoul noutăților din lumea întreagă, decât al opiniilor politice, sociale și umanitare.

Sunt cincizeci de ani dela moartea sa și se cuvine să i se acorde în presa creată de el o cuvioasă pomenire și evocarea amintirii sale o clipă printre noi.

Poșta redacției

Manuscrisele, semnate cu inițialele de mai jos nu se pot publica în „Adevĕrul Literar" neîntrunind condițiunile:

C. V. S.; M. G.; C. B.; V. I. B.; L. S.; A. M.; A. S.; A. M. J.; V. E.; I. M.; G. I.; S. C.; I. V. B.; Gh. C.; A. D.; D. P.; S. P.; G. C.; F. B.; A. Gr.; C. G. Grig.; Dem. P.; I. C.; S. L. S.; Al. H.; D. I.; M. M.; O. V.; B. I. N.; București.

E. G. — Arciz, jud. Cetatea Albă;
N. A. — Comana.
I. D. M.; — Cluj;
H. P.; I. G.; — Craiova;
I. T.; — Constanța;
N. D.; Caracal;
St. S.; — Călărași, Ialomița;
O. C.; — I. L.; — Cernăuți;
V. B.; — Caransebeș;
R. R.; M. A.; A. L.; Picher; G. T.; J. C.;
I. E. J.; H. H.; — Iași.
V. P.; R. S.; — Galați.
Paul; C. Th.; — Brăila.
M. S. Z.; L. D.; — Silistra.
G. P.; O. V. P.; G. P.; Timișoara.
R. L.; — Piatra Neamț.
L. R. S.; — Orșova.
G. G. C.; — Urlați.
V. F.; I. P. M.; — Buzeu.
A. C.; — Obârșa, Bacău.
I. R.; — Bacău.
R. Z.; — Fălticeni.
N. Gh. P. — Miorcani, Dorohoi.
T. H.; — Dorohoi.
G. F.; S. M.; — Pitești.
A. R.; K. N.; — Bârlad.
D. C. S.; — Botoșani.
M. B. P.; — Strehaia, Mehedinți.
P. M.; — Măcin, Tulcea.
J. C.; — Tg. Mureș.
V. I. P.; V. P.; Alex. M.; N. C. O.; — Roman.
D. N.; — Pașcani, Baia.
Gr. M.; — Lugoj.
V. D.; — Romanați.

Cât privește manuscrisele publicabile, — numele autorilor îl vom anunța în numărul viitor. — M. SEVASTOS.

A apărut
ECONOMICE ȘI LITERARE
două volume de ARISTIDE BLANK
Editura «Adeverul», Lei 100

Adevěrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 650
DUMINICA 21 MAI 1933

FONDATORI: V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

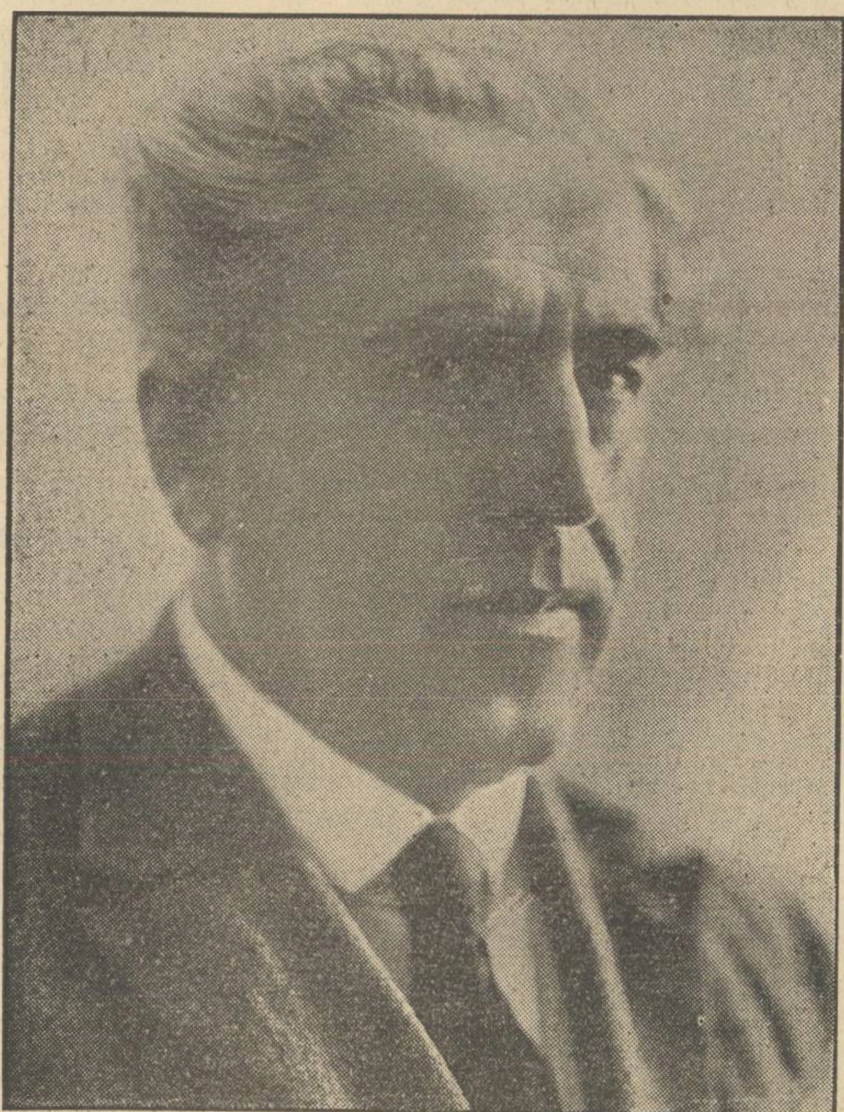
FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

TG.-MUREŞ 18 V 933

Ziarul DIMINEAŢA
Abon. dv. expiră la 15 Mai
Dr. Biblioteca Orăş
Of. T

JEAN BART (EUGEN P. BOTEZ)

Jean Bart era dintre acei scriitori mai în vârstă care nu ies decât rar la lume şi atunci pot să facă prin încruntarea şi tăcerea lor impresia unui dispreţ pentru tot ce nu-i priveşte de aproape ca şi pentru tineri.

Inalt, aspru şi brăzdat adânc la faţă, cu părul tare şi cărunt, dat fâlfâitor pe spate şi cu nobleţe, ca al unui comandant de vas în bătaia vântului, el îţi amintea numai decât prin figură că făcuse parte din tagma acelor comandanţi pe ape la care sentimentul de răspundere, se împerechează cu cea mai desăvârşită politeţă şi mondenitate. Şi într'adevăr omul acesta viguros şi leonin, care privea lumea cu asprime de Capaneu insultând cerul şi emitea sunete guturale grozave ca scurte comenzi pe bord, se desvăluia interlocutorului ca o fire blândă şi prietenoasă, modestă fără emfază şi visătoare. Cei care l-au cunoscut mai de aproape vorbesc de lungile lui reverii care îl prindeau acasă sau pe stradă, pironindu-i ochii în tavan sau pe cer. Marinarul obicinuit cu un singur element vast făcea probabil în închipuire pe pereţi sau în azur navigaţii fabuloase ce-l răpeau depe uscat.

Tipul acesta de scriitor, pentru care literatura este o nevoie a spiritului iar nu o problemă de existenţă materială, începe să dispară tot mai mult. Cu prilejul tipăririi romanului „Europolis" am putut vedea că pentru Jean Bart problema destinului cărţii se punea altfel decât la scriitorii mai tineri. El visase probabil din tinereţe să-şi cultive visurile în scris şi-i trebuise pentru aceasta numai convingerea că avea darul care comunică gândurile noastre şi altora. Dovada putinţelor lui a găsit-o în cuvântul d-lui Ibrăileanu pentru care avea o stimă neţărmurită. Eliberat de temerea sterilităţii scria din când în când pentru bucuria lui personală. Când însfârşit s'a hotărât să scrie un roman, l-a trimis întâi în manuscris d-lui Ibrăileanu cum va fi făcut atunci când a debutat. Şi fiindcă sentinţa d-lui Ibrăileanu a fost favorabilă el era acum, cu modestie, liniştit. Elogiile altora îl bucurau desigur dar îl măguleau mai mult acelea venite din partea celor care la rândul lor aveau aprobarea d-lui Ibrăileanu. Iată, prin urmare, o dovadă mişcătoare de cult şi devotament pentru un critic în care scriitorul vede ultima raţiune de a scrie. Această stimă este de altfel caracteristică cercului „Vieţii Romîneşti" şi explică puterea de elogiu şi de respingere a criticului.

Atât de visător era Jean Bart, ofiţer de marină, totuşi şi fiu de general, încât numele lui este strâns legat de începuturile mişcării socialiste la noi, într'o vreme când aceasta punea în primejdie libertatea individuală. Când decurând toate forţele „Vieţii Romîneşti" s'au strâns laolaltă, Jean Bart, cu luciri în ochi, a insistat ca revista să nu-şi piardă vechea orientare politică. Iar într'o zi glasul său a răsunat aspru şi indignat de răbdarea cu care noi oameni noi primim actul suprimării libertăţii unui individ. Era vorba de profesorul Forţu.

Acesta era prin urmare omul. Visător în politică şi în literatură, şi poate de aceia suferind de o blândă şi nevinovată indolenţă, încrezător în idei şi în oameni, el nu putea să-şi desvăluie adevăratul suflet decât acelor care se apropiau de el şi trebuia să apară mirat şi rece faţă de acele figuri strâmbe ale publicisticei noastre care i-au atacat înainte de apariţie *romanul — unul dintre cele mai bune romane româneşti.*

G. CALINESCU

Lacul castorilor

O dimineaţă rece, umedă... Soarele nu izbuteşte să distrame pânzele de ceaţă ce acopăr goliciunea măreaţă a stâncilor printre care trebue să ne strecurăm. Cei şase cai trag din greu la deal pe drumul tăiat în piatră. Intrăm într'un defileu sălbatec. Două rânduri de stânci drepte, ca nişte ziduri de cetate, acoperite cu un fel de muşchiu fin, mătăsos, cu tonuri aurii, care străluceşte în razele soarelui, — par acoperite c'un strat de poleială.

„Golden Gate !" — poarta de aur — mormăe printre dinţi vezeteul nostru, care *şichează* cu poftă, sugând o bucată de tutun negru, fiert în miere.

La capătul defileului se deschide largă panorama marelui platou. Inainte de a începe coborîrea muntelui, cuprindem cu vederea oceanul verde, undulat al pădurilor virgine, întins dela baza amfiteatrului gigantic al munţilor până la orizont, unde scânteiază în zare oglinda lacului castorilor.

Pe drumul neted, săpat în stâncă, roţile au un huruit răsunător şi o pulbere de cristal se ridică de sub copitele cailor care merg tot mai încet, alunecând la fiecare pas. Trăsura se opreşte. Ne coborâm toţi. Mister Pek, râzând cu poftă de nedumerirea noastră, loveşte cu bastonul în pământ.

— Trebue să ştiţi, domnilor, că mergeţi pe un drum de sticlă.

Am ajuns la *Osidiar Cléff.* Muntele acesta e tot sticlă naturală, formată prin răcirea bruscă a lavei unui vulcan, astăzi stins.

Ne aplecăm fiecare şi pipăim, uimiţi: sticlă opacă, neagră, cu muchii tăioase. Ca să se croiască drum pe aici, s'au făcut focuri ce înfierbântau sticla, peste care se turna apă rece: păreţii plesneau desprinzându-se în blocuri. Din roca asta vulcanică Indienii îşi făceau unelte şi arme de vânătoare.

O bucată bună de drum mergem pe jos. Oamenii, caii şi trăsura, se văd mişcându-se, reflectaţi în păretele de sticlă al stâncii ca într'o oglindă fermecată.

După trei ceasuri de drum, prin întunericul pădurilor de pini, din coaja cărora pică lacrimi de răşină, răspândind o aromă ameţitoare, —ieşim la lumină într'o regiune mlăştinoasă de-o sălbatecă măreţie. In razele soarelui arzător de amiază, printre săbii de papură şi evantalii de ferigă, sclipesc ochiuri mici de apă ca reţeaua platoşelor de oţel.

Drumul urmează şerpuind cotiturile unui canal natural care leagă două lacuri. Lăsăm caii să răsufle la umbra unui buchet de plute argintii. Pe jos, cu băgare de seamă, înaintăm pe frontiera republicei liniştite a castorilor. Intâlnim pe mal trunchiuri de arbori retezaţi dela rădăcină de ferestrăile ascuţite ale dinţilor de castor. Pe pământul umed, moale, călcăm încet, apropiindu-ne pe furiş, fără să fim simţiţi de harnicii muncitori lacustri, care lucrau la diguri.

La o cotitură, Mister Pek ne opreşte, şoptindu-ne:

— De aici se poate vedea bine... Iată cum nişte lighioane mărunte, numai prin munca lor singură, izbutesc să schimbe aspectul naturii.

Desigur că odinioară, pe aici a fost pădure deasă. Şi toată reţeaua asta de canaluri şi iezături e opera coloniei de castori, care-s lăsaţi să vieţuiască în tihnă pe domeniile lor.

Un dig lung de vre-o şaptezeci de metri, care tae în curmeziş canalul, sileşte apa să se menţină la acelaşi nivel constant, făcând-o să se scurgă numai pe lângă unul din maluri. Mai departe, un al doilea dig mai mic călăuzeşte apa făcând-o să inunde un teren jos. Un canal artificial e tăiat până aproape de un râu de arbori tineri.

Din locul unde stăm pitiţi, spionând prin perdeaua de papură, zărim departe nişte puncte negre mişcându-se pe mal şi în apă dealungul digului. Cu toate că umblăm foarte încet, suntem descoperiţi. Auzim un fel de şuerături şi, ca la un semnal de alarmă, toţi paşnicii locuitori ai coloniei, vestiţi de primejdia care le ameninţă patria, se retrag înspăimântaţi în fundul apartamentelor din subsolul locuinţelor lacustre.

Păşim de pe mal pe digul solid, care rezistă la orice greutate. S'ar putea merge şi călare ca pe-o şoseluţă bătută şi netedă. Observăm cu atenţie minunea aceasta de construcţie hidraulică: Trunchiuri de arbori înţepeniţi bine într'un val de pământ bătut şi întărit cu pietre îngropate la linie.

Americanul ne explică în ce chip lucrează castorii digurile lor, care se pot compara cu cele mai reuşite lucrări executate de cei mai savanţi ingineri hidraulici. In locul instrumentelor moderne de lucru, — elevatoare, cricuri, sonete, — castorii au dinţii, labele şi cozile lor late şi tari ca ciocanele.

Un neamţ colosal, inginer din portul Hamburg, îşi potriveşte grav ochelarii şi, c'o mică ruletă de buzunar, începe să-şi facă în linişte măsurătorile digului. Inseamnă dimensiunile într'un carnet şi se pierde în calcule tehnice cu radicale şi formule complicate de matematici superioare. O englezoaică uscată, sărind ca o capră de pe dig pe malul opus, se aşează pe un trunchiu de copac tăiat şi începe a desemna pe o carte, făcând schiţa întregii regiuni de diguri şi canale. Un bătrân inginer italian se apleacă, pipăe examinând cu deamănuntul păreţii digului, îşi face cruce şi exclamă cu admiraţie:

— Credeţi-mă, opera acestor mici lighioane mă minunează mai mult decât turnul dela Pisa şi decât San Marco din Veneţia.

Trecem de cealaltă parte, oprindu-ne în faţa locuinţelor lacustre. Pe mal, în marginea unei pădurici, e tăiată o cale în pantă dulce spre apă. O galerie în boltă duce la nişte colibe mici, ca nişte moviliţe lucrate în lemn şi pământ bătut. Ne aplecăm să putem observa compartimentele regulate, ca nişte cabine împărţite în etaje—camerele familiilor grupate într'o colonie. Dar unde sunt locuitorii ? ne întrebăm nedumeriţi. Americanul face haz şi ne lămureşte că cetăţenii au fugit şi ne pândesc la distanţă. Locuinţele lacustre au două căi de retragere: un tunel lung, săpat pe sub mal, duce departe în pădure, iar o altă ieşire dă în fundul apei. Tocmai spre celălalt mal vedem apa turburată la suprafaţă: câteva căpuşoare negre apar şi dispar repede, bălăcindu-se în forfotul apei.

*

Plecăm. In trăsură, pe drumul croit printr'o luncă de plopi albi, se încinge o discuţie savantă pornită din glumă, pe când făceam haz pe socoteala inginerilor.

— La ce politehnică or fi învăţat castorii hidraulica ? Cunosc oare calculul integral şi rezistenţa materialelor ?

Bătrânul italian, care se minuna într'una, adăogă clătinând din cap:

— Ce instinct admirabil are acest mic animal !... E o enigmă pentru orice om de ştiinţă.

— De ce instinct şi nu inteligenţă ? îl întrerupe un profesor belgian, care şezuse tot timpul cu ochii pe o carte.

— Pentrucă numai omul are inteligenţă, animalele n'au decât instincte.

— Dar care-i bariera ce desparte inteligenţa de instinct ? De ce animalele n'ar avea caşi omul: inteligenţă şi instincte ?

— Pentrucă numai omul observă şi meditează, adăogă altul.

Belgianul zâmbi ironic. Apoi răspunse, vorbind din ce în ce mai aprins:

— Când castorii retează arborii de pe maluri aşa ca să cadă întotdeauna pe apă, şi nu spre uscat, pentru a-i putea duce mai uşor la digurile în construcţie, nu-i asta o dovadă sigură că ei *observă ?* Nu-i un act de inteligenţă ? Când ei sapă canaluri anume, până aproape de arborii pe care trebue să-i tae şi să-i transporte, până unde au nevoie, nu-i asta o dovadă de inteligenţă ? Nu înseamnă asta că ei cunosc raportul dintre mijloc şi scop ? Nu e o dovadă de raţionament? Arătaţi-mi unde încetează instinctul şi unde începe inteligenţa... Nu, domnilor, instinctul şi inteligenţa nu funcţionează separat. E ridiculă vanitatea asta a omului, să se socotească de o altă esenţă, aparte, mai nobilă, mai aproape de divinitate, decât celelalte animale, mari şi mici, în tovărăşia cărora vieţuieşte, hrănindu-se din scoarţa aceleiaşi planete.

(„PESTE OCEAN")

Maree

— Lucia —

Uneori amintirile se preling din plopi
ca un fuior de păianjeni din lună.
Uneori serile din trecut se adună
prin puţuri părăsite şi prin gropi.

Intr'o vioară întâlnesc umeri şi pulpe
şi evantalii crescute'n caişi;
văd sângele reflux de irişi
şi inima'n blană de vulpe

Câte-o surdină pentru gama erotică,
fără buchete veştejite, fără licurici.
Patimile noastre palide şi mici
să devie miraculoasă legendă gotică.

MIRCEA PAVELESCU

Canibalism

Toţi condamnaţii erau chinuiţi zi şi noapte de ideea de a fugi. Deoparte, oceanul pustiu, fără capăt, de altă parte pădurea virgină, tropicală. Apa îi atrăgea pe toţi; ea da mai multe şanse de scăpare.

Pe toţi îi chinuia gândul să încerce a fugi pe apă. Căutau toţi cu ochii avizi înainte în largul oceanului ; acolo era libertatea. Inapoi, pe pământ, era puşcărie, umilinţă şi moarte.

Nicola îşi făcea mereu socoteala anilor ce avea de stat acolo. Zece ani şi cu dublajul douăzeci. Căci după ce-ai sfârşit pedeapsa, nu poţi pleca din insulă decât după ce stai liber încă un timp egal cu cel la care ai fost condamnat.

Şase inşi s'au înţeles să fugă pe apă.

Trei luni de zile au ţinut pregătirile.

Un italian tânăr, care lucra la depozitul de materiale, a furat un bal de pânză de vele. Un grec bătrân, lucrător la atelierul de reparaţii a vaselor, a construit un berton, un fel de barcă de pânză, având numai coastele de lemn de ulm. Barca o ţinea ascunsă pe mal într'un stufăriş.

Nicola, singur om de apă, marinar de meserie, el trebuia să conducă barca pe ocean. Doi erau bandiţi corsicani şi unul francez, uriaş, fost măcelar la Lyon, care-şi spintecase nevasta.

Au strâns provizii de drum : pesmeţi, cutii de conserve, slănină şi zahăr. Pentru apă dulce italianul furase două butoiaşe din depozit.

Şi într'o noapte au şters-o pe ascuns. Au avut noroc de un vânt bun dela coastă. Repede au ieşit în larg. Trei zile şi trei nopţi au navigat în vederea ţărmului, cu nădejdea că o să ajungă pe coasta Guyanei olandeze. Acolo era limanul de scăpare a tuturor evadaţilor. Nu aveau nici busolă nici hartă.

Când se zărea vreun fum în larg, ei se îndreptau spre ţărm, strângeau pânzele şi legau în vârful catargului nişte foi de palmier, mascând barca din depărtare.

Timpul era bun, marea calmă, dar, nenorocul lor, fundul bărcii a fost sfâşiat într'o noapte de trunchiul unui copac plutitor. Nu mai era nimic de făcut. Cum se găseau pe un banc de nisip aproape de coastă, au sărit în apă şi au ajuns cu toţii teferi la mal.

La început, nu puteau merge pe uscat. Li se înţepeniseră picioarele cât au stat în barcă.

Pe apă toţi se supuneau lui Nicola, care era căpitanul.

Pe uscat însă măcelarul uriaş se puse în capul lor. C'o sabie grea, furată din corpul de gardă, tăia ierburi deschizând drumul înainte. Liane gigantice, plante agăţătoare ţesute între ele, făceau un fel de perdele dese, care le închideau la fiecare pas calea prin pădurea virgină. Nicăiri nici o urmă.

Aveau de gând să meargă dealungul coastei până ce întâlneau malul fluviului Maroni, de unde începea pământul olandez. N'a fost chip să ajungă din cauza mlaştinilor în care se înfundau. Au luat-o atunci spre inima pădurii şi s'au rătăcit.

După ce au isprăvit proviziile, au început să ducă viaţa animalelor sălbatice.

Mâncau plante şi bureţi. Noaptea, de groaza jaguarilor, se căţărau în copaci şi-şi făceau culcuşul acolo. Intr'o zi au dat de o colonie de maimuţe cu blana roşie. A trebuit să schimbe direcţia din cauza lor, bombardau cu pietre şi cioate.

Altădată le-a eşit în cale un şarpe veninos.

Pe sus îi urmăreau croncănind un fel de corbi mari ca nişte vulturi.

De cât să moară de foame şi de mizerie, mai bucuroşi erau să se întoarcă la puşcărie. Dar nu ştiau pe unde să apuce.

Şi Nicola închise pentru o clipă ochii repetând de câteva ori :

„Ce viaţă ! Ce viaţă am dus acolo în pădurea cea sălbatecă. N'ai să crezi când ţi-oi spune că am mâncat carne de om...

— Cum ?... carne de om ?... ai mâncat carne de om ? întrebă îngrozit Logaridis.

— Da. Am mâncat carne de om.

Unul dintre noi, un italian, era slăbit, nu mai putea merge din pricina unei răni la un picior. Rămase în urmă. Credeam că până seara avea să ne ajungă. Dar nu l-am mai văzut.

Spre seară, la locul de popas, măcelarul francez face un foc sdravăn în pădure şi începe să frigă o halcă de carne. M'am minunat. Şi mirosul de friptură îmi gâdila nările, iar gura îmi lăsa apă.

„Ne-a căzut în mână un pui de căprioară sălbatică", zice măcelarul, cu ochii ţintă la jăratec.

Eu şi corsicanii am îmbucat cu lăcomie de lup, sugeam toate ciolanele c'o poftă nespusă.

Grecul cel bătrân nici n'a atins friptura.

S'a culcat văitându-se că-i bolnav.

După miezul nopţii se apropie tiptil şi mă întreabă în şoaptă: „Ei, a fost gustoasă friptura ? Zic: „fragedă şi dulce — carnea de căprioară". El râde înfundat. „Era carne de om". „Ce spui?..." Şi simt deodată că mă iau nişte fiori prin tot trupul, iar stomacul par'că voia să se întoarcă pe dos.

Tovarăşul îşi puse degetele la buze şi face cu ochiul, arătând muţeşte la cei care dormeau în jurul focului.

— Am văzut eri, şopteşte el, cum măcelarul spintecа trupul italianului într'un tufiş...

— Hai, zic, înapoi, că ne vine şi nouă rândul. Ne-am sculat binişor să nu ne simtă, şi am plecat amândoi prin pădurea întunecată.

Când s'a făcut lumină eram departe.

M'am suit în vârful unui copac înalt, şi de-acolo am putut zări marea ca un fum în depărtare. Aşa am putut găsi în ce parte se află Cayena.

(„EUROPOLIS")

Actualități științifice

Origina vieții pe pământ

Bacteriile joacă un rol covârșitor în toate manifestațiile vieții la suprafața pământului. Se știe că o categorie extrem de răspândită de asemenea microorganisme, are ca misiune să transforme, prin oxidare hidrogenul provenit din materiile organice, în sulfat. Acesta din urmă, foarte ușor asimilabil, ocupă un loc important în economia vieței vegetale.

Alte microorganisme, de aceeaș natură produc în mare parte mirosurile neplăcute, pe care le degajă mâlurile depuse la îmbucătura fluviilor.

Insfârșit, îngrămădirea materiilor organice în conductele de apă este rezultatul unor organisme analoage.

Un savant englez, dr. David Ellis, specializat în studiul acestor grupe de microorganisme, a remarcat că ele nu sunt totuș cele mai primitive ființe, întrucât, pentru nutriția lor, au nevoie de prezența materiilor organice în mediul în care trăesc.

S'au descoperit, într'adevăr, alte microorganisme, cu o structură și mai simplificată, capabile să se desvolte în medii cu desvârșire lipsite de orice urmă de materie organică.

Faptul este cu atât mai remarcabil, cu cât nu s'a putut deosebi în mecanismul nutriției lor, nimic comparabil cu ceeace se petrece d. ex. în cazul plantelor verzi, care fabrică sintetic materiile organice, fixând gazul carbonic, grație energiei solare.

Savantul englez conchide că acestea reprezintă *cea mai primitivă formă de „viață", existentă pe pământ*.

Această viață ar fi luat naștere pe planeta noastră, imediat ce condițiunile fizice au îngăduit-o, poate sub un aspect încă și mai simplificat.

Grație progreselor științei, putem concepe astăzi aceste bacterii „inițiale", sub forma unor complexi coloidali anorganici, la suprafața cărora au loc schimburi de energie cu produceri de compuși organici, de felul celor pe care îi cunoaștem acum.

Un record în technica măsurătorilor

Trei profesori vienezi au reușit de curând să pună la punct un aparat, pe care l-au denumit „ultra-micrometru" și care ne permite să măsurăm creșterea zilnică a plantelor.

Așa d. ex. s'a stabilit că un cactus crește cu 1 mm., în fiecare 30 de ore.

Este evident însă că folosirea acestui aparat va aduce servicii mai mari în domeniul mecanicei decât în acel al botanicei. Cele mai ușoare vibrațiuni ale unei construcțiuni mecanice vor putea fi astfel măsurate cu preciziune.

Principiul noului dispozitiv constă în măsurarea variațiilor de capacitate ale unui condensator electric, sub acțiunea deplasării pe care vrem s'o măsurăm. Cu ajutorul unei lupe putem citi indicațiile înscrise pe un cadru și chiar să le înregistrăm fotografic.

Noul instrument permite să realizăm măsurători de lungimi de ordinul unei *milionimi de milimetru*. Un adevărat record în technica măsurătorilor!

O orgă uriașă

Filadelfia va poseda în curând cea mai mare orgă din lume.

Instrumentul va avea 4 claviaturi și 8000 de tuburi, a căror înălțime variază dela 1 cm. la 10 metri.

Această orgă, bineînțeles, este o orgă electrică.

In construcția ei, au intrat 100.000 de piese și contacte în argint pentru a asigura o conductibilitate electrică perfectă. Minunatul instrument muzical poate fi acționat automatic dela distanță.

Cavaleria și T. F. F.

Armata americană se arată deosebit de ingenioasă, oridecâteori e vorba să aplice în echipamentul ei ultimele descoperiri științifice.

De curând cavaleria americană a introdus o inovație interesantă: fiecare călăreț va fi înzestrat cu un receptor portativ de radio, instalat pe șea, în partea laterală. Antena postului e construită dintr'un fel de lance, pe care cavalerul o ține verticală și înălțată, atunci când primește mesagiile prin T. F. F., iar casca dublă telefonică e fixată pe cap. Infățișarea generală a cavalerului astfel „echipat pentru radio" amintește într'o măsură isbitoare pe aceea a cavalerilor medievali.

In cursul ultimelor manevre efectuate în regiunile muntoase ale Statelor Unite, s'au putut efectua astfel transmisiuni pe această cale, în excelente condițiuni. Cu acest prilei se cuvine să semnalăm că în războiul modern, trupele denumite „de transmisiuni" sunt chemate să joace un rol hotărîtor în lupte.

Succesul operațiilor depinde adesea de rapiditatea transmisiunilor și executarea ordinelor.

Bicicletă cu acumulator

In timp ce propulsiunea electrică a automobilelor rămâne staționară, din cauza greutății acumulatorilor necesari pentru alimentarea motorului, iată că a apărut de curând „bicicleta cu acumulatori". O uzină olandeză a construit, un asemenea model interesant.

Inzestrată cu un cadru întărit, această bicicletă, care posedă roți normale de 70 cm. cuprinde o baterie de acumulatori portativă, cu 6 elemente (12 volți).

Incărcarea bateriei este asigurată printr'un mic „redresor", montat deasemenea pe mașină și care poate debita un curent de 5 Amperi.

Motorul electric, așezat pe șea, antrenează roata de dinapoi printr'un lanț și un pinion independent de pinionul obișnuit. La cârmă se află întrerupătorul și un voltmetru.

In aceste condițiuni, roțile se învârtesc fie prin pedalare, fie numai prin acțiunea motorului, fie prin combinarea ambelor mijloace.

Această bicicletă poate executa pe un teren plan 80 km., fără o încărcare a acumulatorului, cu o viteză maximă de 21.50 km. pe oră.

Bineînțeles, raza de acțiune a vehiculului poate fi considerabil mărită, dacă folosim pedalele.

Motorul nu trebue socotit decât ca un bun auxiliar, menit să ușureze într'o mare măsură sforțarea biciclistului.

I. S.

GEORGE MILBURN

Steve indianul

Sâmbătă după amiază, când strada mișuna de lume, Steve indianul sta rezemat de stâlpul de granit al Băncii Naționale, își smulgea cu rădăcină cu tot firele de păr ale barbetelor, rânjea în sinea lui și devenea tot mai beat.

El era mic și îndesat, cu ochii cât două gămălii de spice negre și buza inferioară spânzurată în jos. Părul îi era împletit ca două jurubițe legate la capete cu ață roșie. Steve purta un sombrero soios, iar în jurul taliei avea o fâșie de postav pe care n'o îndepărta nici în timpul celor mai mari călduri. Asta era una din ciudățeniile lui Steve. Alta era aceia că nu înțelegea engleza și că o vorbea stricat, deși fusese la școală la Carlisle.

Din când în când, Steve se furișa într'o uliță din apropiere, ca să bea rom de Jamaica; dar apoi revenea la postul lui din colțul străzii. Cu cât însera mai mult, cu atât Steve devenea mai beat și rânjetul lui mai vesel. Când cobora întunericul își făcea apariția Spafford, șeriful, care-i zicea:

— Hai, Steve, vino cu mine.

Steve îl urma supus, rânjind mereu și smulgându-și ultimele fire de păr din barbete. Astfel, ei ajungeau la închisoarea orașului care nu se afla departe de colțul străzii. Aci Spafford îl împingea pe Steve într'o odae, unde rămânea peste noapte.

Duminică dimineața, când Steve se trezea, Spafford îl lăsa din nou liber. Renunțase de mult să-l mai amendeze pe Steve din pricina beției.

Inchisoarea orașului era încălzită cu o sobiță de gaz aerian. Intr'o. noapte de iarnă, pe când Steve, indianul, se desmeticea în închisoare, vântul stinse flacăra sobiței. Și în dimineața următoare, Spafford îl găsi pe Steve înțepenit pe pardoseala de piatră. Moartea îi survenise în urma sufocației. Trupul neînsuflețit al lui Steve fu transportat la dricarul Earl Abermathy, care începu pregătirile de înmormântare. Dar în timp ce era spălat, Steve începu deodată să ofteze ușor de tot, se întoarse pe cealaltă parte și se ridică, pe placa de piatră, în capul oaselor. Omul care făcuse toaleta mortului se înspăimântă și Steve începu din nou să rânjească.

Acesta a fost începutul carierei lui Steve. Locuitorii mai superstițioși ai orașului se uitau la el cu venerația cuvenită unui om care a murit și a reînviat. Faptul acesta îl măgulea pe Steve; el deveni mai vorbăreț și mai sociabil. Intr'o seară, pe când mai mulți clienți ai localului Economy trăgeau pe gât câte o dușcă de băutură alcoolică, apăru pe ușa de din dos Steve, care le declară sus și tare că posedă puteri hipnotice.

Toți îl crezură pe cuvânt, Numai Bascombe, stăpânul localului, care nu băuse încă nimic, zise :

— Dacă vreți să mă ascultați pe mine, hipnotismul e o șarlatenie. Câți au încercat să mă hipnotizeze pe mine au rămas de căruță...

Bătrânul Steve scoase atunci o oglindă de buzunar și o ținu astfel ca lumina să cadă pe ea. Apoi îi porunci lui Bascombe s'o privească câteva secunde, fără a clipi; vroia să-i arate ceva. Bascombe asculta și Steve începu să spună o mulțime de cuvinte indiene, pe un ton uniform. După puțin timp, Bascombe era țeapăn ca un băț.

Din ziua aceia nu se mai îndoia nimeni de puterile lui hipnotice. Renumele lui de hipnotizator era asigurat. Intr'o zi, Steve apăru cu un coș plin de somn.

— De unde ai luat somnul ăsta, Steve? — îl întrebară câți va inși.

— Păi, i-am prins și eu, — răspunse Steve. Am pus ochii pe ei și când au eșit la suprafața apei, i-am prins cu mâna.

Cea mai surprinzătoare, ispravă a lui Steve consta însă în influențarea găinii de a oua un ou cu două gălbenușuri. O seamă de oameni susțineau că au fost martori la această minune. Intâmpalrea asta preocupa întreg orașul; David Malone, corespondentul lui „Globe Telegram", scrisese un lung articol despre Steve, indianul.

Un profesor universitar de psihologie ceti articolul și se grăbi să răspundă. El susținea că afirmația influențării găinii prin hipnoză de o oua ouă cu două gălbenușuri, e direct caraghioasă ; căci deși hipnotismul e un fapt recunoscut, totuși nimeni până acum n'a izbutit să hipnotizeze un animal, dar încă o găină.

Redactorul șef publică articolul profesorului la pagina umoristică și ceru corespondentului său să-i procure o declarație din partea indianului Steve.

Dar Steve nu vroia să știe nimic despre așa ceva. El zise:

— Ilm, ăla susține că eu nu pot să hipnotizez o găină să ouă un ou cu două gălbenușuri ? Atunci să poftească odată aici să-l hipnotizez, și să-l fac să ouă și el un ou cu două gălbenușuri.

De aci înainte orașul deveni prea mic pentru Steve. El plecă cu prima trupă de panglicari, care cutreeră orașul nostru, și dus a fost. Ultima dată când am primit știri despre el, am aflat că poartă frac și turban, că colindă țara 'n lung și 'n lat și că ține conferințe despre psihoanaliză la asociațiile feministe.

In rom. de AD. B.

Din volumul *Die Stadt Oklahoma*. In depozit la „Librăria Alcalay".

A apărut
ECONOMICE ȘI LITERARE
două volume de ARISTIDE BLANK
Editura «Adeverul», Lei 10

VICTOR LIDIN

Lângă Bobrovca

Cu toate că nu mai rămăseseră decât 32 din tot escadronul, ei credeau că au scăpat și trăgeau nădejde să ajungă din urmă ariergarda armatei roșii, care era la vre-o 30 de verste de dânșii. Dar, când nici nu se gândeau, se iviră în spatele lor iuncării...

Tovarășul Lavreniev înțelese că s'a sfârșit. Lucrul ăsta îl simți și calul lui, căruia pintenii mai că-i găuriseră burta. Escadronul se urni buluc, dar mitraliera îl opri numaidecât.

Moș Zahudalo descălică cel dintâi; ceilalți făcură ca dânsul și culcați pe burtă încercară să oprească înaintarea albilor.

Andrei, culcat în iarbă, căuta să-și ferească, cum putea mai bine, capul. Vedea firele de iarbă de aproape, și furnicile care se mișcau pe țărâna uscată păreau uriașe. Iuncării se vedeau foarte bine în dreptul cătării puștii și parcă erau niște păpuși cenușii. Cu sărituri regulate, ca la manevră, veriga albilor se strângea; din când în când, ajuns de un glonte, cădea câte unul, cu mișcări caraghioase.

Și aici erau morți și răniți. Vecinul din stânga, zidarul Vasilicenco, care înjura într'una, tăcu netamnesam, horcăi prelung și ciubota lui, care putea a sudoare și a iarbă strivită, se mișcă zvâcnind lângă fața lui Andrei. Pe urmă amuți și vecinul din dreapta. Focul slăbea. Lumea începu să capete înfățișări ciudate. Toate se petreceau repede, repede de tot. Andrei nu-și mai ferea capul; trăgea și încărca cu deznădejde. Pe urmă auzi glasul lui Lavreniev ca printr'un părete de vată, sări în picioare, o rupse de fugă drept înainte...

Acuma iuncării erau mulți, mulți de tot și atât de aproape... Pe urmă se făcu o învălmășeală și visul nu se sfârși decât când rămășițele escadronului fură o turmă săracă, îmbulzită laolaltă și dezarmată. In jurul lor erau albii, fețele strâmbate și mâniate ale ofițerilor și ale iuncărilor, fețele blajine și nepăsătoare ale cazacilor și ale soldaților.

Un ofițer înalt, cu trupul strîns într'o tunică ruptă dar cu epoleții strălucitori, țipă: „Să iasă comisarii, comuniștii și jidanii!".

O mișcare slabă printre prinși. Pe urmă ieși încet Lavreniev și după dânsul comunistul Strelchin, trăgându-și pantalonii care-i cădeau pe vine.

Nu se auzi ce spunea ofițerul; Lavreniev spunea ceva iar Strelchin își tot făcea de lucru cu pantalonii.

Pe urmă, doi cazaci, suiți într'un copac din preajmă, legară niște hățuri de o cracă groasă, în chip de laț. Lavreniev și Strelchin se duseră înspre copaci. Cei doi cazaci îi ridicară în brațe și dânșii își petrecură singuri gâtul în lațuri. Cazacii le dădură drumul. In zvârcolirile morții, Lavreniev încercă să se agațe cu o mână de hățul care-l gâtuia, dar mâna-i căzu trasă de o povară nevăzută.

Strelchin mai că nici nu se sbătu: pantalonii îi se lăsară pe vine descoperindu-i picioarele galbene și păroase.

Căscau gura cu toții la execuție, cu interes: și învingătorii și prinșii.

Pe urmă, turma mânată cu paturile puștilor o luă înspre o ripă adâncă, chiar în marginea drumului pe care veniseră iuncării. Li se porunci să-și descalțe ciubotele ; pe urmă se înșirară cu spatele înspre ripă.

Abia atunci își dete seama Andrei că are să moară îndată.

Tot ce se întâmplase pînă atuncia nu-l privea; era de față și căsca gura cu mare interes.

Acuma însă, cei 30 de iuncări înșirați în fața lui și râpa din dos dădeau să înțeleagă animalului său că are să moară îndată. Fără să stea pe gînduri, îmboldit de animalul care vrea să trăiască cu orice preț, se asvârli cu spatele înapoi în râpă când auzi cuvîntul „Foc!". Se rostogoliră după dânsul leșurile tovarășilor.

Stătu culcat, fără să clintească. De sus mai trase cineva, căci se vede că-i băgaseră de seamă tertipul. Piciorul drept de bună seamă că era rupt, odată ce nu putea să-l urnească. Stătu așa cu urechea la pândă, pînă se înoptă.

Dacă ajungea la Bobrovca era scăpat. Țăranii de acolo se săturaseră de jafurile albilor și-i primeau pe roșii ca pe niște mântuitori.

Sprijinindu-se într'o cracă ruptă, Andrei înainta încet, târându-și după dânsul piciorul rupt. Capul îi cădea în piept și umbla aproape adormit.

Insfârșit se ivi marginea satului și fără să se grăbească Andrei bătu în geam la cea dintîi bojdeucă. Mișcare înăuntru. In ușă se ivi o față speriată. Andrei intră în duhoarea izbei în care un mujic zdravăn, cu o barbă cât o lopată, îi arătă o laviță pe care se întinse și se prăbuși în neștire.

In izba împuțită și slab luminată de o lămpiță cu gaz începu o forfoteală. O fetiță bălaie și murdară dete fuga prin vecini și în curând intrară în bojdeucă încă vre-o trei țărani, gravi și bărboși ca niște sfinți.

Apoi după ce se sfătuiră ce se sfătuiră, doi dintre cei veniți îl apucară pe Andrei de picioare și de umeri și al treilea îi înfipse în beregată un cuțit pe care-l trase din tureatca ciubotei.

...Pasă-mi-te, crezuseră că-i un ofițer alb, fiindcă purta o tunică de căpitan luată dela un mort într'una din ciocnirile din urmă cu cazacii.

Traducere de A. BOGOZEA

NOTĂ.— *Victor Lidin* s'a născut la Rostov în Rusia. Când era student, a fost mobilizat și a făcut războiul împotriva Germaniei. Pe urmă a luptat într'un regiment bolșevic, în războiul civil. Și-a adunat impresiile din războiu în volumul „Prin stepă" din care s'a extras „Lângă Bobrovca".

CRONICA EXTERNĂ

Tribulațiile Germaniei și revizuirea tratatelor

Am ajuns la punctul în care oricine se pronunță împotriva revizuirii tratatelor de pace, este amicul păcii și al progresului. Nu pentru motivul că aceste tratate pe cari se sprijină azi templul păcii europene ar fi în sine imuabile, eterne și mai presus de orice discuții. Ci pentru că lumea a cunoscut prea recent tragica experiență a răsboiului deslănțuit de Germania, pe deoparte—iar pe de alta, pentru că instrumentul de plămădire al noilor tipare de viață și organizare socială (clasa muncitoare) nu este suficient de pregătită pentru a instaura regimul dreptății sociale radicale și stilul comunitar de viață.

Desigur că în epocile de nervozitate și turbure fierbere lăuntrică, se dorește mai degrabă războiul sau revoluția, decât rămânerea în ucigătoare incertitudini și enorme suferinți morale și materiale. In conjucturile de clește provocate de câțiva ani fără speranța sfârșitului, de războiu sau revoluție, o lume întreagă își cramponează iluzii, nădejdi, visuri de mai bine. E un specific psihologic imponderabil, care e comun tuturor acestor momente istorice.

Cu toate acestea, cea mai sumară reflecție poate convinge că un răsboiu deslănțuit acum, chiar din punctul de vedere al interesului clasei muncitorești, este o catastrofă. Fatalitatea determinării istorice, nu poate fi împiedicată însă. Prin războiu sau revoluție, tot la acelaș scop vom ajunge. E în logica inlănțuirii faptelor.

In lumina acestor considerații, sunt valabile chiar și argumentele venite din lagărul reacțiunii.

Cu tot democratismul ei, veterana „Revue des deux Mondes", un fel de organ oficial al tradiționalei politici externe franceze, rămâne colorată reacționar. Atitudinea în chestiunea de actualitate a revizuirii tratatelor, este însă perfect valabilă.

Ni s'au părut juste, în multe părți reflecțiile d-lui André Chaumeix despre „Proectul revizuirii tratatelor", actualizat mai cu seamă de ideia blocului celor patru puteri, lansată de Mussolini—Mac Donald.

Chaumeix consideră proiectul revizuirii, ca faptul cel mai considerabil în politica internațională dela evacuarea Mayencei, a cărei consecință este.

Evacuarea Mayencei de către trupele franceze și aliate ar fi avut drept efect trei intreprinderi germane:

1) escamotajul reparațiilor,
2) reînarmarea Reichului,
3) cererea de revizuire a clauselor teritoriale.

Prima a reușit, datorită și moratoriului propus de expreședintele Hoover în chestia datoriilor de răsboiu (1931). A doua s'a realizat în fapt. Pentrucă Germania s'a reînarmat complet. A treia trece acum pe primul plan al preocupărilor internaționale.

Analizând unele texte de literatură politică (Stresemann, Karl Keller, Bark, B. W. de Bulow), Chaumeix conchide că proectul revizuirii cu orice preț a actualelor diviziuni teritoriale și politice europene, face parte integrantă din ansamblul politicei externe a Germaniei. Atitudinea și intrarea ei în Societatea Națiunilor este și mai concludentă: Germania vrea revizuirea! Dar cine nu-și dă seama că revizuirea înseamnă o nouă conflagrație ucigătoare de umanitate?

Situația de acum s'ar datori, din partea Franței, briandismului și politicei internaționaliste a d-lui Herriot.

Germania revizionistă (pentrucă revanșardă) este prea puțin jenată de obligațiile contractate în fața lumii prin intrarea în Societatea Națiunilor. Germania revizionistă, este Germania agresiunii și busculării raporturilor de amiciție între popoare. Indrăznelile-i provocatoare, din desbaterile forului genevez sunt explicabile. Noua campanie de revizuire deschisă de Germania hitleristă, se explică prin slăbiciunea materială a Ligii. Dacă puterea ei morală este mare, cea efectiv materială este nulă. De aceia Germania o disprețuește. Pentrucă în drept nu se poate servi de ea pentru a ruina statutul Europei (articolul 19 este interpretat tendențios), iar în fapt consideră Liga prea slabă pentru a trece mai departe de principii.

Politica Franței nu poate fi alta decât aceea de cooperare cu blocul statelor din mica antantă, solidară cu Franța în problema revizuirii frontierelor. De altfel colaborarea cu țările mici e în tradiția ei politică. (Ex. Richelieu și Talleyrand).

Atitudinea bine argumentată a d-lui André Chaumeix este în acest moment cea justă. Confruntată cu cele ce se petrec în Germania devastată de molima hitleristă, ea stă în perfectă armonie cu interesele generale ale României. Iar din punct de vedere politic (și aceasta se referă numai la fizionomia actuală a momentului, politicul implicând oportunitatea) pentru noi este perfect valabilă.

N. TATU

Franz Blei: Talleyrand

Rowohlt-Verlag, Berlin*

Credem că niciodată omul politic n'a fost mai asiduu cercetat decât în zilele noastre, când geniile politice răsar anevoie, dar când politica a devenit, în schimb, o chestiune îmbrățișată de masele largi ale poporului. Deaceia, dacă voim să sezisăm structura omului politic, și dacă vrem să ajungem pe urmele adevăratei diplomații și al substratului ei psihologic, trebue să ne îndreptăm privirile într'un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat.

Acest lucru îl încearcă în chip magistral Franz Blei. Folosind ca material uman viața extrem de agitată și dramatică a celui mai genial spirit politic francez, Blei scoate în evidență caracterul fundamental al ideologiilor politice, și trăsăturile specifice ale omului politic în general. Aci rezidă deosebita actualitate a cărții și atracția puternică pe care o exercită personalitatea lui Talleyrand asupra omului din zilele noastre.

Nu-i om politic — scrie Blei — acela care vrea să înșele oamenii cu o minciună, când folosirea îndemânatică a adevărului îi poate procura un succes mult mai mare. Aceasta presupune însă cea mai înaltă inteligență față de lipsa relativă a ceiace se numește caracter moral.

Desigur, sunt cazuri și situații în ale politicei când caracterul moral poate fi de folos, chiar în existența lui factice, nu numai în cea pretinsă; dar cazurile și situațiile în care caracterul moral ca fapt existent strică, trebue să fie mult mai frecvent.

In 1789 Talleyrand îl prevenea pe rege prin fratele acestuia, contele de Artois; dar contele nu se încumeta să-i transmită regelui propunerile lui Talleyrand care constau în planul unei noui orânduiri generale. Contele își făcea bagajele pentru a emigra. Atunci, Talleyrand îi zise: „Dacă regele vrea să se ruineze, eu nu vreau să mă ruinez cu el". Și el începu să chibzuiască, care va fi mâne partidul dela putere.

Așa zisul om de caracter s'ar fi dus el însuși la rege scoțând strigăte disperate. Și desigur că numai autorii melodramatici regretă că Talleyrand n'a băut otravă; dar atunci, în schimbul unui subiect banal, am fi pierdut tocmai însemnătatea istorică a personalității lui.

Inaintea expediției lui Napoleon în Egipt, Talleyrand, care schițase planul expediției, i-a oferit generalului o sută de mii de franci, pe care acesta nici nu-i ceruse. Napoleon n'a priceput niciodată cauza acestei generozități, care se traducea prin presimțirea lui Talleyrand în viitorul lui, și care risca o sumă de nimica în momentul oportun.

In ultima sută de ani, omul politic în stil mare a devenit tot mai rar. Vina poate să o poarte politicianismul mărunt, care nu tinde spre o organizare benignă a activității omenești, ci numai spre canalizarea instinctelor și viciilor. Oamenii politici din zilele noastre se împărtășesc din instinctele masei mai mult chiar decât ar fi bine pentru scopurile lor raționale. Ei recurg prea ușor la ceiace numesc cu venerație „simțimânt general al poporului", pentru că știu că autoritatea lor e foarte precară în mijlocul democrației.

Deși nu s'au scurs cele trei secole, în care timp Talleyrand susținea că se va vorbi despre el, au trecut totuși o sută de ani, și încă perzistă necesitatea de a fi reamintit; nu din pricina vieții sale, a curiozității biografice, ci pentrucă el reprezintă tipul desăvârșit al diplomatului. Căci acest tip continuă să existe cu toată trâmbițarea fără sens a „sfârșitului diplomației secrete" și continuă să fie marele număr de atracție al snobilor.

a. b.

In depozit la librăria Alcalay.

Citiți „MAGAZINUL"

A la maniere de Tudor Arghezi

Tablete

(Cuvinte încrucișate)

Baruțu se uită la tătuțu și se miră. Mirarea lui e de ordin ocular și stomatologic. Pleoapele s'au îndepărtat, lăsând la mijloc albul ochilor despicat de un bob căprui, iar gura s'a căscat tocmai bine pentru deget, lăsând să se vadă lipsurile dentare. Baruțu are trei ani, e știrb și peltic.

— „Ce e aia, tăticule?" și degetul cu petala unghiei rotundă și roză arăta albumul de pe masă.

— „Cuvinte încrucișate".

Intelectul lui Baruțu cioplit la Academia noastră casnică (Tăticu, Mămica, Mițu, Baruțu, Kati și cei trei cățeluși vărgați) suferă un șoc de echilibru. Baruțu nu cunoaște decât două feluri de cuvinte: *fumoase*, pentru care drept răsplată iei o portocală aurie — și *ulâte* care aduc după ele pusul la colț lângă Baba Chioara.

— „Ce-i asta „*cuvinte lucișate?*"

Curiozitatea lui Baruțu este determinată de cauze mai adânci. Pe el nu-l interesează atât de mult careul, cât îl interesează ce-o să iese de aici. Când el spune după tătuțu *cuvinte încrucișate*, e aproape sigur că o să capete o banană sau în cel mai rău caz, o mandarină. Baruțu își închipue cuvintele încrucișate ca un soiu de supra-cuvinte cu adjectivele „extraordinar" și „formidabil".

— „Tu știi cum se scrie, Baruțule. Iei o foaie albă și un condei cu cerneală neagră. Iei cu condeiul cerneală și întinzi floricele mai mari și mai mici dela stânga la dreapta foii. Stânga e mâna cu care tu nu poți face nimic, iar cu dreapta îți faci semnul crucii : în numele Tatălui pe umărul stâng, în numele Fiului, pe cel drept, în numele Sfântului Duh în creștet, și Amin, lângă bumbul pântecului. Intr'o zi, un american a găsit că e plictisitor să scrii mereu dela stânga la dreapta și a început să scrie și de sus în jos. Noi te-am învățat ce este un american, Baruțule. Din țara lor de care ne desparte o apă mare, am adus dolarul, crahul și sgârie-norii. Dar asta e pentru tătuți și pe tine te interesează doară cuvintele încrucișate. A început deci americanul să scrie și dela stânga la dreapta, și de sus în jos, ca o cruce. Mai întâi toți râdeau de dânsul. După asta au văzut că sunt proști și că te poți distra de minune, fără să joci cărți sau să stai la cafenea. Și au început să facă ce le spunea americanul. După aceia, cuvintele încrucișate au ajuns și la noi. Uite așa se face că vezi pe masă un album. Cum am ajuns așa departe și cât de frumoase sunt, ai să afli când vei ști să citești. Până atunci hai mai bine la culcare".

Baruțu o luase tătuțului înainte. Cu gândul la banane, adormise în brațe și năsucul lui cârn, zăpăcea încetișor aerul.

Tătuțu vorbise la lampă și cărți.

AL. HABER-IAȘI

SĂPTĂMÂNA COPILULUI

Mama Grachilor de azi

Cum s'ar mai putea rosti fără humor în intenţie, fără ridicul în efect, vechea credinţă că o căsnicie e cu atât mai blagoslovită, un părinte cu atât mai fericit cu cât are mai mulţi copii.

Civilizaţia a răsturnat crezurile şi lipsa de urmaşi nimeni n'o mai consideră pedeapsă divină.

Mai degrabă contrariul.

Când o tânără doamnă — s'o presupunem avută, neprofesionistă şi sănătoasă — declară azi „am cinci copii", ceeace era un minimum altădată, toţi de faţă nici nu încearcă să-şi ascundă impresia, aceeaşi, — neîncredere, mirare, compătimire.

— Cinci! Sărăcuţa! Inţeleg o incultă, dar dumneata? Şi-i creşti singură? Dar eşti o martiră.

Iar doamna nu mai îndrăzneşte, ca odinioară mama Grachilor, să-şi arate odraslele, mândria ei, bucuria ce a avut născând, crescând rodul vieţii de femee, urmărind înflorirea de trup şi de suflet a vieţilor mici. O îndoială i-a şi intrat în suflet. Dacă nu e izolată în blagoslovirea casei ei, şi împrejurările îi repetă des scena de mai sus, începe deadreptul să se creadă nenorocită. Poate că într'adevăr viaţa e altceva, mulţumirea stă în petrecere, copiii i-au furat plăcerile, închipuite grandios...? E predispusă să înlocuiască printr'un nimic sclipitor, bucuria masivă a maternităţii şi predispoziţia atrage cum se ştie, ocazia.

Atunci guvernanta ia locul mamei şi ea poate fi, în zece la mie din cazuri, o înlocuitoare bună. E prea puţin.

— Să spuneţi mamei şi tatei..., dădea o doamnă în grije unor drăgălaşe fetiţe care-şi făceau ziua de cinci ore într'un parc public, supraveghiate de „Fräulein".

Avea de dat părinţilor un răspuns, dar ţinea anume să fie transmis de fetiţe.

— Dar, doamnă, spuse cea mai mare, care avea nouă ani depeacum stilaţi, noi nu putem să intrăm în odaia mamei sau în biroul tatei. Ii deranjăm.

— O să le spuneţi când sunteţi împreună, de pildă la masă.

— A! Suntem absolut oprite să vorbim la masă.

— Oricum, tot trebue să vorbiţi voi cu părinţii câte puţin în fiecare zi.

Fetiţa se gândi o clipă.

— Insă numai despre ce ne întreabă.

Vioae, vorbăreţe la extrem, fetiţele purtau o botniţă în faţa părinţilor.

— Domnul e foarte ocupat, interveni educativ guvernanta, iar doamna e puţin nervoasă.

— Este sistemul cel mai bun de a ţine în respect copiii, distanţa aceasta între noi şi ei, avea să lămurească pe urmă mama cea „puţin nervoasă". Să nu crezi că fetiţele ne iubesc mai puţin. Dimpotrivă, arătându-ne rar, neluând parte la micile hărţueli cu care se creşte un copil, noi apărem în ochii lor ca nişte fiinţe mărite, suprafireşti. O mamă în continuă intimitate cu copilul nu poate obţine dela el respectul, sfiala, adoraţia aproape, pe care le au pentru noi fetiţele.

— Ştiam asta, dar nu ştiu întrucât se îmbogăţeşte sufletul şi mintea unui copil, redus la respectul acesta muţesc.

Mama s'a supărat, desigur. Pentru suflet şi minte, plătea doar o guvernantă, cum va plăti apoi profesori şi pedagogi care n'au decât atâta de făcut.

Işi cunoştea „datoria".

Impotriva datoriei înţeleasă astfel, un punct rezervat pe programul „săptămânii copilului" e tot ce se poate cere mai puţin.

Săptămâna aceasta, deacum instituită anual şi justificată imens, are ca ţintă să împuţineze mizeria copiilor din popor, luptă împotriva ignoranţei cu care sunt crescuţi, dar trebue să se ridice şi împotriva crezului modern de maternitate-povară.

Căci mai ales de aci, din legiunea femeilor „moderne" care posedă banul, timpul, cultura, cu care se cresc cum trebue copiii, se pot pretinde şi culege roadele viitoare.

ALICE GABRIELESCU

Antologia
Dragostei şi Femeii

— *Iubirea este iubire, ceva care nu se aseamănă cu nimic.* — (Jules Michelet)

— *Dragostea este o afinitate chimică; compuşii săi sunt cu atât mai stabili cu cât sunt mai neasemănătoare elementele care se combină.* — (P. Mantegazza)

— *Frumuseţea este o promisiune, pe care nici o femeie n'a ţinut-o.* — (Magdeleine Marx)

— *Dacă există un hotar în iubire, nu este de loc de la Dumnezeu, ci tot de la oameni.* — (André Gide)

— *Nu există furie mai cumplită de cât aceia a femeii; mai degrabă face să lupţi printre lei şi şerpi, de cât să trăieşti cu o femeie rea.* — (Ecleziastul)

— *Femeia vinovată este o floare peste care au trecut paşi.* — (H. de Balzac)

— *Pudoarea femeii este bărbatul cu care încă n'a fost obicinuită.* — (M. Prévost)

— *Intre Da şi Nu al unei femei, nu încape nici o înţepătură de ac.* — (Miguel Cervantes)

— *Totul este iluzie în iubire, dar ceiace este real, sunt sentimentele cu care dragostea ne însufleţeşte pentru adevăratul frumos pe care ne face să-l iubim. Frumosul nu este deloc în obiectul dragostei noastre, este opera erorilor noastre.* — (J. J. Rousseau)

— *Femeia care se stimează ea însăşi mai mult pentru calităţile sale sufleteşti sau ale inteligenţei decât pentru frumuseţea sa, este superioară sexului său. Aceia care se stimează mai mult pentru frumuseţe decât pentru suflet şi inteligenţă, aparţine sexului său. Dar aceia care se stimează mai mult pentru naşterea sau rangul ei decât pentru frumuseţe, este în afară de sex şi inferioară sexului său.* — (Chamfort)

— *Nu există momente când iubeşti mai puţin. Sunt momente când iubeşti şi momente când nu iubeşti.* — (Paul Géraldy)

— *Când zici „îndrăgostit" însemnează „trist" dar numai dragostei aparţine de a da tristeţe plăcute.* — (M-me de Lambert)

— *Legile care prezidează Artele sunt esenţialmente ale Dragostei.* — (Jules Breton)

— *Pe cine urăşte femeia mai mult? Aşa vorbea fierul către magnet: pe tine te urăsc cel mai mult pentrucă atragi, dar nu eşti destul de tare, ca să alipeşti de tine.* — (Fr. Nietzsche)

— *Dacă o femeie urâtă este iubită de cineva, poate fi numai cu cea mai mare intensitate: căci această iubire trebuie să fie cauzată sau de o ciudată slăbiciune a îndrăgostitului, sau de nişte farmece mai tainice şi mai de nebiruit decât ale iubirii.* — (La Bruyère)

— *Ia dela Dragoste ceiace un bărbat cumpătat ia dela vin, dar să nu fii nici odată un beţiv.* — (A. de Musset)

— *Femeilor le place să vadă câte un îndrăgostit lamentându-se în jurul lor; dar sunt puţine care, în concurenţa unui iubit întreprinzător şi a unuia timid, să dea preferinţă acestui din urmă.* — (Ninon de Lenclos)

— *Trebue să se judece frumuseţea unei femei nu prin proporţiile corpului, dar prin efectul ce-l produce.* — (M-me de Lambert)

Culese, alese şi traduse de
AUREL GEORGE STINO

BARBAŢII FĂRĂ FEMEI
cel mai original roman al lui MICHAIL PRUNK,
care se prezintă sub o faţetă cu totul nouă, a apărut în
Editura „Cugetarea"

Plastica

Salonul Oficial (IV)

Adam Bălţatu prezintă anul acesta un peisaj care aminteşte într'o măsură pe Vlaminck dar care e de o rară şi puternică savoare cromatică.

Al. Moscu — Portret

Remarcăm şi acuarela „Dimineaţă de vară" pentru nobleţa coloritului. Am cere poate d-lui Bălţatu să-şi mai schimbe personajele: o pereche de ţărani care-şi plimbă nedespărţiţi paşii amoroşi prin toate peisajele d-sale.

Stephanie Béreilh posedă frumoase calităţi de pastă. Peisajele sale vibrează.

N. Stoica îşi menţine încrederea cunoscătorilor. In autoportret, mânile au o mişcare forţată.

Vass Iosif — slab în studiul de portret.

C. Vlădescu expune un autoportret de dimensiune, într'un colorit pe alocurea prea convenţional. O lucrare bună totuşi printre cele similare.

I. Haioş — un autoportret în peisaj, stângaci construit, cu planuri decupate decorativ.

Al. Phoebus, atât în „portret" cât şi în „autoportret" stărue într'un decorativ interesant ca sobrietate, dar care neglijează uneori picturalul. L-am vrea pe artist evadat din această formulă, practicată până la saturaţie de teatrul expresionist rusesc şi german din ultimii douăzeci de ani. D. Phoebus e prea talentat ca să nu izbutească.

G. Sârbu — Mahoane

Ecaterina Cristescu-Delighioz expune câteva peisaje mai mult eboşate, care, în diversitatea tonurilor, nu ne mărturisesc prea mult despre pictor.

N. Enea a rămas la preferinţa culorilor pământii, sărace în vibraţii. Problemele grele ale meşteşugului abia acum i se pun.

Nicolae Popovici — nedefinit într'o natură moartă...

Vasile Popescu aduce un colorit gri-verde, potolit cu alburi; o materie onest pictată, cu vagi reminiscenţe din Laprade. Se resimte lipsa noţiunilor temeinice de perspectivă şi desen. Bunăoară, în balconul cu vedere spre mare: apa loveşte în uşa deschisă, fără ca totuşi să pătrundă înăuntru.

Florenţa Pretorian schiţează, în „Interior", o atmosferă intimă, de o rară sensibilitate cromatică. Parţial — aminteşte pe Matisse.

Leon Viorescu — un peisaj şi trei naturi moarte, în game minore. Culoarea e ternă şi aşternută prin vârfuri repetate de cuţit, care nu obţin oricând vibraţia căutată.

Paul Miracovici e înfăţişat prin câteva naturi moarte dulcegi şi lipsite de interesul lucrărilor sale din trecut. Fondurile tablourilor sunt acum parcă prea lustruite şi sărace în valori. Iscusinţa compoziţiei ne arată cu toate acestea şi aci un pictor pe care suntem datori să-l aşteptăm.

Th. Pallady — Interior

Florica Cordescu — bune calităţi de desen; dar o pastă neadâncită şi o cromatică monotonă.

George Popescu — un peisaj banal în care neştiinţa se ceartă cu lipsa talentului plastic. Cerul, apa, zidurile şi pământul se amestecă, se confundă şi se dezic.

Petre Iorgulescu-Yor aduce un autoportret flatat şi un peisaj frumos compus. Coloritul nu are însă vigurozitatea obişnuită a paletei pictorului. E o uşoară alunecare spre concesie sau numai o întâmplătoare şi inofensivă îndulcire de cromuri?

G. Sârbu — Peisaje de baltă, în griuri frumos rezolvate.

Al. Moscu, atât prin autoportret cât şi prin lucrarea de dimensiune „Paznicul vânatului", se arată a fi un tehnician de marcă, cu un vădit progres în ce priveşte culoarea.

Th. Pallady, printr'o pânză, impunătoare ca dimensiuni, (un interior) şi prin autoportretul cunoscut dintr'o expoziţie dela „Cartea Românească" se menţine la vechile sale simfonii cromatice, abundente, în griuri reci şi totuşi sensibile, matissiene ca origine, indicând totuşi o spiritualitate proprie. Multe din tonurile sale sunt opace, aburite par'că, şi asta înseamnă că d. Pallady încă n'a ajuns la o veridică adâncire a cromurilor.

Despre materie aproape că nu se poate vorbi în pictura d-sale.

H. BLAZIAN

Adam Bălţată — Lângă ferma

O afacere nu prea încurcată

Mister Harry Hann îşi încearcă noul halat, înflorit cu figuri de chinezi şi crizanteme din fir şi mătase.

D-na Hann îi aranjează gulerul, îi potriveşte faldurile, se depărtează, se apropie, îl cercetează în ansamblu şi în amănunt.

— Acum ia-ţi pipa şi fă câţiva paşi.

Mister Harry Hann îşi ia pipa şi face câţiva paşi.

— Ar trebui să-ţi cumperi tutun, pentru că nu e deajuns să ţii ciubucul între dinţi; trebue să scoţi şi fum, — îl sfătueşte d-na Hann. Maestrul Holmes fuma cu adevărat.

— Allright, — încuviinţează mister Harry. Crezi că vine azi vr'un client?

— Nici un pericol! Incă nu e terminată firma. Până la prânz, d. zugrav deabia a desenat cuvântul *Detectiv* şi mai are încă şase cuvinte.

— Care?

— Privat — unu, mister — două, Harry — trei, Hann — patru, Rapid — cinci, discret — şase.

— „Deslegăm orice mister în zece minute", asta n'o mai punem?

— E exagerat! In zece minute! Cine te crede? Insemnează să te compromiţi dela prima afacere.

Mister Harry îşi priveşte lung soţia, tuşeşte şi se aşează cu precauţie în fotoliu, — se reazemă solid în mâni şi se lasă încet, cu toată greutatea corpului pe muşchii braţelor, într'un fel de flotare, aşa cum face de câte ori îl supără ceva.

Gimnastica este, în orice moment pentru Mister Harry un mijloc de a-şi ascunde şi a-şi domoli pornirile violente. Căci un detectiv nu trebue să se lase nici o secundă în voia nervilor. Nervii întunecă judecata şi privează de acel admirabil sânge rece şi de acea seninătate care sunt înainte de orice, marile secrete ale geniului detectiv.

Un cercetător care îşi ia obiceiul să cadă în voia nervilor, este incapabil să vadă clar şi simplu problemele ce i se pun. Pentrucă, într'adevăr, „o afacere încurcată" nu e altceva decât o problemă pe care majoritatea oamenilor o văd printr'un temperament complicat.

Or, opera unui detectiv este tocmai purificarea datelor de toată încărcătura temperamentală cu care este văzută şi expusă problema de oameni de rând. „Calm şi simplu" este deviza maestrului Harry Hann.

Acest calm îl caută acum, când se aşează gimnastic în fotoliu. Dacă n'ar fi calm, d-na Hann ar putea câştiga un prilej de rezonare. Şi maestrul ştie că din clipa în care soţia sa a început să rezoneze partida e pierdută. Dumneaei are întotdeauna la îndemână un covârşitor material argumentar, şi numai argumente clare, evidente — lucru care l-a determinat pe maestru să emită formula, folositoare şi în practica profesiei sale: cine n'are dreptate are argumente.

Aşa dar mister Harry e calm şi d-na Hann e constrânsă să aibă dreptate fără argumente şi discuţie ceiace, dealtfel, e destul de incomod pentru o persoană rezonabilă. Deocamdată lucrurile se termină aşa, fiindcă o clipă după ultimele cuvinte ale detectivului care au fost „Allright", becul albastru, discret aşezat în călimara de pe birou, s'a aprins. El arată prezenţa unui om în vestibul.

Maestrul sună deci şi în pervazul uşii apare tânărul Lorys Olm, bravul colaborator al maestrului.

— Dragă Lorys, cred că este cineva în vestibul. Vrei să vezi ce doreşte?

Lorys Olm ese. D-na Hann îşi corectează ţinuta şi se aşează pe măsuţa maşinei de scris, în timp ce mister Harry îşi potriveşte faldurile noului halat şi caută un loc nimerit, în spre colţul gurii, pentru pipă.

Bravul Lorys Olm introduce un domn care după înfăţişare ar fi chimist sau astronom — poartă chelie şi are reverul din dreapta, ca şi mâneca stângă, arse în două locuri de acizi.

— Maestrul Harry Hann, se adresează el întinzând mâna.

— In persoană. Luaţi loc, vă rog, trebue să fiţi obosit de călătoria în tramwai mai ales că aţi stat tot timpul în picioare.

— Intr'adevăr, am stat în picioare, confirmă noul venit. Dar cum aţi dedus?

— Foarte simplu, răspunde surâzând maestrul. Dacă aveaţi loc, vă scoteaţi pălăria fiindcă e extrem de cald, şi în cazul acesta nu aveaţi acum o dungă atât de roşie în jurul frunţii.

— Dar puteam să vin cu automobilul.

— Allright. Atunci însă nu puteam vedea biletul de tramvai pe care-l aveţi în buzunarul vestei... Cu ce vă putem fi de folos?

Domnul se uită întrebător la d-na Han, apoi la bravul Lorys Olm.

— O, puteţi vorbi. D-şoara e secretara mea, iar domnul e colaboratorul meu. Faţă de ei n'am nici un secret.

— Domnule Hann, începe vizitatorul, chestiunea care mă aduce la d-voastră este, cred, dintre cele mai dificile... Caut de trei zile în Londra un individ a cărei urmă am pierdut-o. S'a mutat dela vechea adresă.

— E un debitor, nu?

— Exact. Cum aţi dedus? Putea să fie fiul meu.

— Atunci îmi spuneaţi: „Caut pe fiul meu în Londra".

— Putea să fie un prieten.

— Atunci nu-l numeaţi „un individ".

— Aşa e. Individul îmi datorează o sumă importantă de bani. Eu trebue să plec chiar azi după amiază în provincie. Imi puteţi fi de folos?

— Care e numele individului şi ce meserie are?

— Asta e nenorocirea mea; are un nume pe care-l poartă cel puţin zece englezi dintr'o sută. Il chiamă John Macdonald.

— Ce profesie?

— Expert grafolog.

— Blond?

— Brun.

— Bănuiam. Poartă mustaţă?

— Nu.

— Eram sigur. Dar vă rog...

In această clipă se aude răsunând în camera vecină o sonerie şi maestrul se adresează bravului său colaborator:

— Sună telefonul, dragă Lorys Olm. Vezi te rog... sau nu... Aşteaptă. Trebue să fie Scotland Yard. Vorbesc eu.

După trei minute maestrul se întoarce şi continuă întrebările:

— Câţi ani are debitorul dv.?

— Intre 40 şi 45 de ani.

— A locuit cândva în provincie, într'un sat unde este judecătorie, nu?

— Aşa e.

— Da, da... dv. i-aţi împrumutat bani, pe când locuia în acel sat?

— Da.

— Şi s'a mutat la Londra de mai bine de 8 luni.

— Da.

— Vă mulţumesc... Acum e ora?... Ce oră e, d-şoară?

— Trei fără zece minute, maestre.

— Bun. In zece minute, la ora trei precis, veţi avea adresa dorită, domnul meu. Iohn Macdonald, spuneţi?

— In tocmai. Aşa dar pot spera să-l găsesc.

— Am precizat: în zece minute.

Şi în timp ce dă acest ultim răspuns, maestrul Harry Hann îşi aruncă halatul, îmbracă o haină albă, largă şi părăseşte biroul. Din prag aruncă aceste simple cuvinte colaboratorului său: „Până mă întorc, vei fi gentil — dragă Lorys Olm — să ţii companie domnului. Condu-l pe terasă. E mai răcoare.

— Allright, maestre, răspunde bravul Lorys.

In cameră rămâne numai d-na Hann care, conform instrucţiilor maestrului, continuă să tapeze la maşină, pentrucă, de pe terasă, sgomotul din birou se aude perfect. Nu are însă mult de lucrat.

La ora trei fără două minute, mister Harry Hann îşi face apariţia şi, conform obiceiului său, îşi strigă colaboratorul chiar din prag.

Lorys intră împreună cu clientul. Maestrul îi comunică simplu şi clar:

— Adresa debitorului dv. este Avenue Albert II No. 450, etajul V, intrarea III, Estand. Lorys vă va întovărăşi.

Dacă n'ar fi vorba de această întovărăşire, clientul n'ar crede — se cunoaşte după uluirea cu care repetă adresa, şi după gestul cu care îşi scoate portofelul, să plătească.

Maestrul îi opreşte gestul cu un surâs: Nu vă costă nimic, îi spune el. Este o afacere prea simplă şi nu am depus nici o muncă.

Omul e cu atât mai nedumerit... mai nedumerit şi mai încântat, bine'nţeles.

După ce părăseşte camera, d-na Hann se ridică dela masa de scris şi apropiindu-se de biroul la care maestrul s'a instalat liniştit, îl chestionează, nu fără o intonaţie de îndoială şi uimire:

— Aşa dar l-ai descoperit?

Maestrul tace o clipă, apoi:

— Omul acesta este un rural cum n'am întâlnit altul în viaţa mea. E un simplu, e o biată „poiră" — cum zice Francezul.

— Cum, e falsă adresa pe care i-ai dat-o?

— Nici decum. E adresa pe care mi-a cerut-o. Am verificat-o doar la telefon.

— Atunci?

— Iţi spun: am verificat-o la telefon.

— Ei da, şi?

— Nu înţelegi?

— Ba da, înţeleg că nu e falsă din moment ce ai verificat-o la telefon...

— Atunci ce vrei să ştii?

— Dar... cum ai aflat-o?

— Oh!... Doar ţi-am spus: La telefon!... Am găsit-o în cartea de telefon, draga mea. Uite, când am pretextat că trebue să vorbesc cu Scotland Iard, am trecut alături ca să consult cartea de telefon. Adresa expertului grafic este la pagina şi litera la care se cuvine în cartea abonaţilor.

— Aaa!... Dar încă o întrebare. Cum ai putut şti că omul s'a mutat la Londra de mai bine de 8 luni.

— In ce lună suntem?

— In August.

— In ce lună s'a schimbat cartea de abonaţi?

— Cred că în Noembrie.

— Numără deci... Noembrie, Decembrie....

— Aşa e.

— Şi încă o întrebare, te rog. Cum ai ştiut că a locuit la ţară într'un sat cu judecătorie?

— Omul care a venit, avea aerul de proprietăraş rural, judecând după... asta e un secret al meu... şi trebue să fie dintr'un sat cu judecătorie, fiindcă numai pe lângă o judecătorie pot să trăiască experţii contabili, experţii tecnici, grafici şi ceilalţi.

Urmează o tăcere în care maestrul pufăe pe gânduri fum de tutun adevărat. Şi l-a cumpărat în timpul celor opt minute, cât a lipsit din biurou.

Aşa, cu luleaua între dinţi — spune abia inteligibil dar destul de tare:

— Vezi, te rog, draga mea, dacă a venit zugravul. Spune-i să adaoge sub numele meu.

„Lămurim orice mister în zece minute".

CONST. T. BALEANU

Citiţi:
„LECTURA"

PRIMII PAȘI

O carte premiată:

„Papucii lui Mahmud"

Anul acesta, premiul de proză, acordat de S. S. R., a fost decernat d-lui Gala Galaction. pentru romanul „Papucii lui Mahmud", apărut în editura „Adevĕrul". Alegere bine meritată.

„Papucii lui Mahmud" este al doilea roman al Părintelui Galaction. Dacă în „Roxana" zugrăvea chinul interior și mistic al unui preot, de o complexitate sufletească mare, în „Papucii lui Mahmud" avem istoria simplă, aducătoare de emoții ușoare, a unui suflet simplu.

Literatura Părintelui Galaction a început să se spiritualizeze. Eroii săi nu se mai opresc cu atâta insetare păgână la ispitele frumuseților exterioare; se întorc să privească în lumea interioară, sau se îndreaptă spre înălțimile spirituale.

In „Papucii lui Mahmud" întâlnim o problemă plăcută autorului: înfrățirea credințelor.

Savu Pantofaru, cismar într'un orășel dunărean, se îmbată. O face pentru prima oară. Intr'un moment de pierdere a minții, determinat și de un fond subconștient de eroare creștinească împotriva celor de altă lege, ucide pe prisonierul turc Mahmud, pe vremea răsboiului de la 1877. Ceeace a văzut ucigașul, când victima s'a rostogolit, a fost încălțămintea Turcului.

Acest fapt divers este ridicat de pana d-lui Galaction la înălțimea unui caz de conștiință, a unei chinuite crize sufletești.

Savu Pantofaru se îmbolnăvește. In frigurile tifosului, sufletul — în fond, bun — al eroului acestuia simplu încearcă frigurile unei profunde remușcări. Incălțămintea ruptă a victimei lui avea să-l urmărească toată viața și dela ea avea să-i vie ispășirea păcatului.

Savu se ridică transformat din patul boalei. In mintea lui începe să licărească lumina unei descoperiri mari: dragostea față de aproapele, peste granițele credințelor. Din clipa crizei sale sufletești, Savu va deveni adevăratul creștin.

Mărturisindu-și fărădelegea, duhovnicul Silvestru, dela schitul Negara, îi dictează canonul lui Cain: „Pribeag și răsleț să fii pe pământ". Și, fiindcă o viață de om nu ajunge pentru a strica o mie perechi de încălțăminte, duhovnicul îi schimbă canonul: Savu va lucra o mie perechi de papuci, va colinda sate și orașe și-i va împărți nevoiașilor.

Savu Pantofaru, numit de acum „Hagi Papuc", colindă prin țară, împărțind papuci. La Turnu-Măgurele, voința ascunsă a lui Dumnezeu îl leagă prieten cu Turcul Ibrahim și cu Evreul Marcu.

In prietenia ce se leagă între ei și prin gura lui Marcu găsim tot tâlcul romanului: „El (Dumnezeu) e unul singur, acolo, sus, și noi suntem toți fiii lui... și facem atâta gălăgie, ne luptăm unii împotriva altora, ne prigonim și ne urâm"...

Odată, într'o întâmplare cu hoți, Savu salvează viața lui Ibrahim. Poate că ar fi fost destul să se plătească de o viață pe care o luase cândva altuia din neamul lui Ibrahim.

Dar canonul rămâne nedeslegat și ține, până când, la intrarea în Bosfor, Savu Pantofaru, cu a mia pereche de papuci, moare eliberat, în ceasul când vine să-și întâlnească prietenul vechiu, pe Ibrahim.

Invățătura ce se desprinde din această operă este aceea din parabola „Samariteanul milostiv", în virtutea căreia „frăția și dragostea omenească n'au hotare și trebue să se întindă și să cuprindă pe toți oamenii de orice neam și de orice lege".

Intr'adevăr, în această povestire — scrisă într'un stil ușor parfumat cu culoarea unei narațiuni de caracter biblic — ni se înfățișează sublima iubire între un Creștin, un Turc și un Evreu.

Puterea autorului de a adânci sufletul, a știut face interesant și captivant procesul sufletesc al lui Savu Pantofaru.

„Papucii lui Mahmud" este o carte proaspătă, cu un bagaj sufletesc personal și impregnată de acel larg suflu umanitar, propriu Părintelui Galaction; un roman organizat cu un matur meșteșug scriitoricesc. O carte de primenire sufletească și de desfătare pentru esteții pretențioși.

Prin încoronarea ei cu premiul „Alexandru Brătescu-Voinești" se repară — deși cu întârziere — îndelungatul „ostracism", la care a fost supus subtilul scriitor Gala Galaction.

ION TOMUȚA

Barcarolă...

Lagună verde, zările corolă,
verzi dealuri, mare verde, cer astral —
la Ecrene, în fund, ecranul pal
se micșorează (ia o terțarolă)...

Zefirul se sărută val cu val...
— Nu'nchini și tu iubirii barcarolă
cu lung sărut pe-o gură de creolă ?...
Mai lasă'n pace ramele și ia-l...

Frumoasa ta așteaptă să i-l furi,
să geamă sub odgonul mânei tale,
ca'n valuri scâncet lin de geamanduri, -

să-ți fie cea mai dragă din babale,
iar Balcicul oraș de aventuri,
aidoma Veneției dogale...

CONSTANT RUSO.

Poveste nouă...

...îți voi privi și ție degetele lungi
Și mâna ta voi lua'ntr'a mea să o citesc
Iar dușmănoasa stângăcie să alungi
Vei întreba de cer cu glasu-ți pământesc.

Aceleași vorbe vagi le voi rosti discret
Privirea mea va fi din nou blajină
Și zâmbet așteptat va răsări cochet,
Lumina dinților descoperind, felină.

Iți va veni o dimineață un buchet
De'nsângerate roze și senină
Și tu vei acorda 'ntâlnirea din boschet
Cu mărturia lunii, banală și divină.

Pentru amorul meritat numai de El,
Când voi mușca primul sărut din gura ta
Tu te vei zbate și vei plânge tot la fel
Și-acelaș gust de fragă mi-l va da.

Mă vei privi cu ochi de pasăre rănită.
Mă voi lega de tine prin cuvinte
Și-atunci cu pas domol de dragoste'mplinit
Și tu te vei plimba la brațul meu cuminte.

Și toamna va veni ca orișicând,
Mutând grădina florilor în glastre,
Ingălbenite jos de arbori desprinzând
Și desfăcând mânile noastre.

Cu gesturi vechi și vorbe cunoscute iară
S'o naște-o dragoste în noapte-albastră,
Căci timpul peste noi de se coboară
Uitarea mea *va fi din nou* iubirea noastră.

Suceava, 1933. X.

Mascați

Moise, bătrânul chelner din Roman, care își făcea serviciul la cafeneaua și restaurantul teatrului *Cobzariu* din acel oraș, era întotdeauna un om mulțumit de viață.

Deși bătrân, își servea repede și conștiincios clientela, cam puțină bine-înțeles, fiindcă în acel local nu era lume, decât numai atunci când, în sala de spectacole alăturată, dădea reprezentații vre-o trupă de teatru din Capitală.

Dar niciodată nu-i dat omului să fie mulțumit.

Să vedeți ce mi-a povestit amicul meu, simpaticul actor X, reîntors dintr'un turneu făcut în toată țara, inclusiv Romanul.

Seara, când trupa a sosit la teatru, pentru a se pregăti de spectacol, și toată compania a ocupat cabinele, s'a trimis imediat după cafele.

Este un obiceiu cred la toți actorii, ca să bea câte o cafeluță înainte de a intra în scenă.

Și în timp ce actorii erau ocupați cu îmbrăcatul și grimatul, omul trimis după cafele s'a reîntors, comunicând că imediat va sosi și comanda.

A trecut un sfert de oră, două zeci de minute și cafelele nu mai soseau, iar când s'a sunat pentru a treia oară — adică pentru începerea reprezentației — toți au intrat în scenă, înjurând și blestemând serviciul prost al cafenelei vecine.

Când după două ore spectacolul s'a terminat, un actor îmbrăcat încă în costum, având chiar și barba lipită, se repede pe gangul cafenelei, și — supărat foc — îi face semn lui Moise, vrând să-l întrebe de ce n'a adus cafelele comandate cu două ceasuri înainte.

— Ia ascultă, dobitocule? Nu ți s'a comandat niște cafele? De ce nu le-ai adus?

Și Moise, cu un aer filozofic, îi răspunde:

— Să vedeți, domnule artist. Eu sunt sărac, și când nu este teatru la noi, eu nu câștig nici un ban, fiindcă când nu este artiști, nu vine nimeni să bea cafe și singurul meu avantaj este când jucați dumneavoastră.

— Ei atunci, de ce n'ai executat comanda, că doar ți-am cerut șase cafele, un spriț la halbă și trei țapi?

— Păi să vedeți, domnule artist, răspunde Moise zâmbind. Când nu este clienți, e adevărat — că eu nu câștig nimic, dar nici nu dau din buzunar; dar dacă joacă artiști, eu nu pot să servesc decât pe aia care nu sunt *mascați*.

Actorul, mirat, nu înțelege nimic și îi cere chelnerului să-i explice ce înțelege el prin „mascați".

— Să vedeți, coane, îi spune Moise; dacă dv. comandați la mine un ceai sau o cafe, eu v'o aduc în cabină și dv. aveți barbă și mustăți. Pe urmă când viu la plată, aveți pe obraz cioc și favoriți! De unde să mai cunosc eu la cine am adus consumația? Și ce m'am gândit atunci. Nu mai servesc decât numai la artiști care nu sunt mascați.

Și actorul isbucnind într'un hohot de râs, înțelese, începând să-și deslipească barba și mustățile pe care se pregătea să le bage în buzunar.

— Ei vedeți, zise Moise, privind la această operație; ce v'am spus eu? Acum cu barbă, acum fără...

Și plecând, strigă din gangul cafenelii, către un client dinăuntru care bătea de un ceas:

— Viiiine....

MARC.

Instantaneu primăvăratec

Un colț de stradă. Vântul a zbicit pământul și soarele căldicel râde prin garduri. In strada pustie de oameni, un grup alcătuit dintr'o flașnetă răgușită, un șoricel alb și un țigan, îmi atrag atenția. In jurul flașnetei, o fetiță și un băiat se uită mirați. Mai la o parte. cu mâna la gură, o fată, servitoare prin vecini, așteaptă cu naivitate primitivă planeta.

Țiganul învârtește manivela și flașneta începe să hârâie. După câteva tacte de vals străvechi, mașinăria tace și numai ciucurii de catifea roșie se clatină.

Ținând în mână șoricelul, țiganul îl îmbie să-i culeagă o planetă de fată. Nu știu din ce motive, șoricelul s'a încăpățînat și nu vrea cu nici un chip să se apropie de bilețelul cules fatidic de însuși țiganul. Poate că se răzbună. Sau poate că-i e dor de altă mâncare, mai consistentă decât planetele cu destine fericite ce mulțumesc o clipă nevoia oamenilor simpli.

Enervat țiganul după o ultimă încercare de-a „stampila" planeta de către șoricel, o dă servitoarei fără această formalitate. Ea râde fericită și aleargă în curte unde cineva îi va descifra viitorul.

Copiii s'au depărtat. Flașnetarul pleacă și el, îndreptându-și pașii înceți spre alte curți, din alte străzi, unde îl va întâmpina aceeași naivitate simplă.

Strada a rămas goală. Ba nu, a rămas soarele, și ecoul unui vals ce se depărtează încet.

ERNA S. GAL

Vin iar cocorii

pentru Dănuț

In rotocoale mari pe sus
Vin iar cocorii, cum s'au dus...

Și în adâncu-atâtor zări
Câți vor fi fost murit în zbor,
Cu vag parfum din depărtări ?
— Martirii veșnicului dor
De-a reveni pe unde-au fost...

Și cum revin așa, cântând
In unghiuri, zările scrutând,
Mă uit îndurerat și mut
Și râd cu ochii fără rost,
Când ei revin ca un trecut,
Ce-ai vrut să-l uiți și n'ai putut...

GEORGE ȘERBU

După vacanță

Din nou la școală și afară de școală totul e nou. A nins. De aici de sus, din dormitor, privesc parcul, pădurea dincolo de parc și ce ghirlande frumoase a aninat iarna de crengi!...

Și-i liniște peste tot.

Par înzăpezite până și sufletele oamenilor.

Te miri când un copil cu săniuța stă ca o supriză la colțul străzii. Cel puțin nu aleargă. Il confunzi cu un pomișor nins.

Singure tramvaele hârjie la curbe și scânteează pe sârme. Mă întreb și par mirat:

— „Oare sunt calde scânteele!...

Afară nu e frig, dar eu m'am sgribulit în mine. De gânduri sunt aninate sloiuri de ghiață ca de strașina unei case țărănești...

Ce dracu!... Atâta tăcere și singurătate într'un oraș locuit? Nu.

Tăcerea e în noi, e în mine. Vremea ninge și 'n suflete...

Aștepți. Te îndoiești c'ar putea să se miște ceva. Globurile ochilor sunt imobile, privirile cristalizate în zăpadă.

Și copilul de la colțul străzii încă nu se mișcă.

Ce vrăjitoare e iarna!...

GEORGE PETCU (elev)

O seară la doamna Meran

— Soare!... Soare!... Hai mai repede, nătărăule.

— Ordinați.

— Te-ai spălat astăzi pe mâni?

— Da... s'trăiți.

— Atunci... trage-mi cismele!

— Domnule locotenent, ați spus să vă aduc aminte că azi îi adunarea ofițerilor.

— Fie sănătoasă... Așa... Pune mâna pe hârtia asta. O vezi cât îi de netedă și curată?

— ...

— Am onoare a raporta, că fiind bolnav, nu pot lua parte la serviciu.

Rog să binevoiți a dispune, să fiu vizitat de medicul corpului.

Lt. George Paul
Str. Domnească No. 139 (Casele Margulis)

— Raport di boală.

— Așa.

Işi aprinde o țigare și începe să se desbrace.

— Ce gură amară am. Sunt un nătărău, un nătărău, un nătărău. Două ceasuri de somn în trei nopți. Și când te gândești că unii dorm, că toată lumea doarme. Și mai are timp să și viseze. Ha! ha! ha! Toți dorm... dorm. Numai eu singur în această frescă gigantică stau și ascult bâzâitul neurastenic al sforăielilor. Prin ușa mascată cu șifonieră, răsbate suflul doctorului Ragu. El sforăie, după a sa declarație, atunci când decuseară a avut o discuție mai aprinsă cu cineva. Probabil la academie s'a certat cu Conu Iorgu. Vis-à-vis nu știe cine stă. N'a văzut pe nimeni de când s'a mutat. Și doar e o săptămână încheiată. O fi vre-o domnișoară; una din numeroasele fecioare care inundă orașele de provincie. Acum doarme cu gura mototolită în pernă, strângând în pumnișori grumajii vreunui artist de cinema.

Ca sub influența unei prisme gândul s'a dispersat în frânturi. Undeva într'un dormitor mauve, amanți au răposat în dezordinea cearșafurilor. Chelneri moțăind în scaune și lovindu-se cu capul de masă, dorm. Baterii de sticle pline, dorm în rafturi pecetluite cu ceară roșie. Se trezi râzând tare. Ii veni în minte o știre de ziar: o fată în America doarme de câteva luni.

— Asta-i viața? Viața-i mișcare, lumină, raționament, senzație. Fiecare ceas dormit este un ceas pierdut din viață. Iar râse.

— Iacă-mă și filozof.

Sdrobește capătul țigării de botul maimuței din scrumieră, și-și trage plapoma până la bărbie, așezându-o cu grijă.

— Plăcută noapte... Doamna Meran e o femeie de zahăr. Nu, nu de zahăr tos... E o femeie... Danseazā bine; o simt în brațe tremurând și în degete o simt caldă și mlădioasă. Are șolduri mici ca de fată mare.

Gina... domnișoara Gina. Mititică, blondă și rebelă și pe deasupra și profesoară de matemateci. Ași vrea s'o văd explicând teorema lui Pitagora sau teorema celor trei perpendiculare. N'am putut să învăț teorema asta nici în liceu, nici în școala militară. Gina... și se corectă repede ca și cum l-ar fi auzit cineva... domnișoara Gina o știe... Mare nătărău mai sunt și eu: mi-era teamă aseară s'o ating ca să nu explodeze ca un șrapnel plin de feminism. De ce-o fi plecat așa repede? Nici n'am știut că undeva într'o cameră locuiește și domnișoara Gina, sub același acoperiș cu mine. De ce-o fi plecat?

Mătușa cu ochelari și cele două nepoate... Mătușa plină de principii ca o carte de fizică și formalistă ca o sticlă de șampanie veritabilă, cu etichetă. Și domnișoarele... tot una de nalte, tot una de grase, cu rochii la fel de albastre, purtând pe șoldul drept același romb de mătase neagră. Chiar când cântau la pian, la patru mâni, din operele clasice credeam că am o iluzie optică. Mimi și Mili...

Dansând cu Mimi i-am privit broșa cu piatră roșie. Dansând cu Mili am constatat că are broșa la fel cu a lui Mimi, dar piatra era albastră.

Pe dormeuză șezând între dânsele, iar le-am încurcat numele, cu culorile: Mimi, Mili. Adorabil de rușinoase și de perverse. Noroc de privirea doamnei Meran care-mi tăia avântul mânilor.

— Domnule locotenent... o țigară! Și încet: Ce poamă îmi ești! Lasă fetele în pace! Dacă te-ar vedea baba...

— S'ar descompune în acid clorhidric și apă.

— Bine bine. Vezi, tot umblând cu mâna să nu se agațe vre-o verighetă în deget.

Işi aduse aminte de sfatul unui prieten:

— Doamna Meran e o femeie periculoasă. E una dintre acele pisicuțe care-și lasă urma colților acolo unde a sărutat.

Periculoasă? Nici o femeie nu-i periculoasă, cum nici un cal nu-i periculos, dacă știi să-l conduci.

Doamna Meran... șolduri mici... fierbinte.

Gina... Ce nume frumos... îl simți pe gură fraged ca o cireașă... Gina a plecat... De ce?...

G. PIU

Intr'o librărie

Despre un domn cu monoclu

Un om mărunt, cu mustăți mici și cu monoclu, intră în magazin. Ies din dărătul raftului, unde m'am înfruptat cu poftă dintr'o felie de pâne unsă cu unt proaspăt și mă prezint în fața clientului.

— Bună-ziua. Ce-a dorit domnu' ?!...

— Păi... uite, mă uit și eu. Ce e imediat musai să cumpăr ceva ?...

— Oh ! Vai de mine, poftiți cum să nu. Dar știți... jupânul, ne spune că la clienții care se uită numai și nu cumpără, să le spunem că aici nu-i expoziție ci prăvălie...

Clientului îi cade monoclul.

— Dar asta n'am spus-o apropos de dv. Pentru dv. se schimbă chestia. Un client atât de... vechiu !

Clientul zâmbește și mă'ntreabă:

— Ascultă, dragă, a apărut de curând un roman intitulat „Apostolii". E ceva de el ?...

— Da, a apărut „Apostolii" de Mircea Vaschide, foarte slab roman. De altfel e un autor tânăr. Poate mai târziu să scrie mai bine. E un tâmpit. Eu am citit câteva pagini și m'a desgustat dela început.

Clientul căscă ochii mari la mine, și-și lăsă să cadă iar monoclul.

— Așa vorbești d-ta despre autori ?!

— Domnule, mie îmi place ca în meseria mea să fiu sincer. Când recomand cuiva o carte, trebue să-i spun adevărul, ca să-l pot prinde și a doua oară la mine.

— A mai scris ceva Vaschide ăsta, nu știi ?

— Da, mai are un roman intitulat „Părintele". E mai prost ca „Apostolii". Mult mai prost. Dacă doriți să luați ceva ca pentru dv., pentru ce nu vă gândiți la ceva mai serios, la ceva mai ales ?!...

— E, recomandă-mi altceva?..

Și atunci am scos clientului, ce era mai bun și mai scump. După multă convingere, cumpără trei volume, pentru care insistasem eu, mult de tot. Plătește la cassă și înainte de a pleca, vine spre mine și-mi spune:

— Tinere, am fost foarte mulțumit de felul cum m'ai servit. Am să vin mereu să cumpăr de-aici. Dar te rog să nu mai ponegrești pe bieții romancieri... nu e politicos. Dă-mi voe să mă recomand, Mircea Vaschide.

Dacă aveam și eu monoclu, îmi cădea cu siguranță.

ADRIAN ZAHAREANU

A apărut în editura „Adevĕrul"
BIBLIOTECA „DIMINEAȚA"
și s'a pus în vânzare la librării

Viața și filosofia lui Spinoza

Ediția II

de DOCTORUL YGREC
(un volum de 108 pagini 6 LEI)

Noua ediție a „Vieții și Filosofiei lui Spinoza" apare acum cu un adaos interesant : un capitol despre „SPINOZISMUL LUI GOETHE", în care cu citate din marele poet al Germaniei se dovedește inrâurirea mare ce a avut-o filosofia spinozeană asupra celui mai mare poet filosof al timpurilor moderne.

Cartea are la sfârșitul ei capitolul cel mai însemnat din Capodopera lui Spinoza. Capitolul acesta „DE DEO" (despre Dumnezeu) este redat exact așa cum se află în opera originală („Ethica") adică în latinește, având alăturea de el traducerea în românește și astfel cititorul își poate face o idee despre modul cum și-a clădit Spinoza concepția lui grandioasă despre lume și despre Dumnezeu.

Biografia care precede expozeul filosofiei lui Spinoza este unica și cea mai complectă biografie scrisă în românește despre atât de interesanta viață a primului liber cugetător ce l-a avut omenirea.

In această biografie se află reprodusă și scrisoarea adresată de Henri Bergson filosofului Leon Brunschwig cu prilejul ceremoniilor comemorative dela Sorbona din Paris pentru a doua sută cincizecea aniversare a morții lui Spinoza.

A APĂRUT !
Crima Pasională
Studiu de drept penal și de psihologie criminală
de M. Negrea-Râmniceanu

Peste câteva zile apare
Titanic Vals
Comedie în 3 acte
de TUDOR MUȘATESCU
Editura „ADEVERUL"

A APĂRUT
Locul unde nu s'a întâmplat nimic
Roman
de MIHAIL SADOVEANU
Editura „Adeverul" Lei 60

Un deosebit succes de librărie obține
CARTEA NUNȚII
Roman de G. CĂLINESCU
Editura Adeverul Lei 80

Ziua cărţii

Ziua cărţii noastre, româneşti, inaugurează o coincidenţă bizară cu arderea cărţilor în Germania. Noi avem prea puţini cititori şi Germanii au prea multe cărţi şi în vreme ce noi trebue să vârîm cu de-a sila cartea pe gâtul cărturarului necititor, Germanul o varsă şi o scuipă. Unde-i adevărul ? La noi care făgăduim cititorului o fericire din lectura lui sau la germani, actualmente în criza de indigestie a fericirii.

Ca să ne intoxicăm cu otrăvurile contrasensurilor, ale analizelor şi contradicţiilor, trebue deocamdată să citim, să aflăm că de fiecare lucru gândit sunt cel puţin o sută de controverse, şi de doctrine, care se bat cap în cap, acest mădular excelând în putinţa atitudinilor noi şi contrarii. Până la un timp, părea mai aşezată o interpretare oficială a creştinismului: dela Reformă încoace, câteva mii de secte şi de interpretări s'au ivit, fiecare cu aderenţii ei. Numai Rusia are patru sute.

Se pare că ceiace se chiamă cultură tinde spre perfecţiunea schismei individuale, atâtea credinţe câţi oameni. Atunci, în acest moment ideal, care nu s'a petrecut întreg niciodată, întrerupt de câte un cataclism lateral, un eveniment de nimic dă cu pumnul pe desubtul mesei, jocul de şah se desechilibrează, piesele se răstoarnă amestecate, Calul mănâncă Turnul, Regele se luptă cu Nebunul. Şi începe o cultură nouă...

Cartea a fost şi este pentru o elită, intelectualmente ornamentală. Marcu Aureliu a rămas într'o carte; fără cartea lui am avea un prieten mai puţin şi un motiv mai puţin ca să trăim. Cultura ne-a construit un univers de papyrus şi noi nu mai putem dura fără el. Golul permanent dintre două acte şi îndeletniciri îl umple de sus până jos cartea, pe care am cumpărat-o şi a căreia numai simpla tăiere orizontală a paginilor întocmite constituie o foarte dulce plăcere.

A citi este însă şi a respecta gândirea şi a te împiedica în devinaţiile, intuiţiile şi certitudinile tale, de părerea cuiva care este cartea. Această stare de intelectualizare a vieţii şi a orgoliului animal presupune o îndelungată maceraţie şi filtrare. Cititorul îşi rezervă inspiraţiile, controlate cu părerile scrise şi angrenate cu ele; ceiace analfabetul nu ştie să facă. Acest minunat animal, analfabetul, are un stil de siguranţă personală, un ifos cerebral, politic şi social fără putinţă de combătut. Analfabetul, dacă putem zice, cărturar, adică acel cărturar care nu citeşte niciodată şi nimic, e cel mai primejdios analfabet, el fiind şi ţanţoş şi obraznic.

De 15 ani încoace, în toată lumea prestigiul intelectului a scăzut; mâna şi piciorul au luat-o minţii înainte. Invăţatul îşi ascunde cât poate capul subsuoară, ca lebăda: mădularul a devenit suspect. Nu mai zicem : Jos laba! zicem: capul jos!

Incendierea cărţilor în Germania poate să dea un argument pasivităţii cititorilor români, pentru trezirea cărora n'au fost de ajuns sforţările miilor de generaţii, strecurate de când se scrie până azi, printre imperii, dictaturi, obscurantisme, cenzuri şi revoluţii — şi naşterea unui mare număr de talente din mijlocul lor, i-a lăsat aproape indiferenţi, ca mama cu patru gemeni şi viţelul cu două cozi. Unii şi-au cheltuit viaţa ca să înfrumuseţeze graiul de-acasă şi să-l silească să accepte forma câtorva monumente. Alţii s'au sleit în poveţe şi îndemnuri. Ceeace se semnalează grav pentru starea noastră culturală nu e lipsa intelectualului din păturile societăţii noastre ci absenţa lui din bibliotecă. Tinerii ieşiţi din şcolile mari nu mai citesc a doua zi după examene şi cititorul nostru continuă să fie în majoritate semi-cărturarul, din negustorii şi copilul din licee.

In polemica de presă se utilizează şi azi locul comun că o carte bună se vinde întotdeauna. Pentru supărarea unui confrate, ale căruia cărţi nu se vând un anunţ dispreţuitor are efect. In realitate, sunt cărţi bune care se vând şi cărţi bune care nu se vând, calitatea nu implică soluţie comercială. Dar ce vexează nu e că nu se vinde cartea, dar că nu trebuieşte, că lipseşte interesul pentru gândire şi opiniune. Şi se potriveşte că nesimţirea la carte şi la idee corespunde cu nesimţirea politică şi socială, corespunde cu unanimitatea voturilor în folosul partidului care face alegerile, cu neîncetata potecă a oilor, cu frica individuală, cu lepădarea de orice acţiune independentă. La vârsta noastră naţională, care nu-i vârsta germană, cartea nu aduce numai leac la suflet, dar şi vindecare de lene şi laşitate.

Iniţiativa Societăţii Scriitori lor Români, de-a înfiinţa o Zi a cărţii nu poate să fie, măcar odată într'un an, decât bine venită. Zgomotul de presă şi de stradă la care ea dă loc, contribuie să se înceapă credinţa că existenţa cărţii nu constituie o ruşine şi că scriitorii pot fi asimilaţi, poate, cu oamenii de treabă, toleraţi pentru oarecare utilitate. Dintre toate categoriile de artişti cei mai admişi de publicul nostru sunt actorii şi cu deosebire actorii de reviste. Poate că în al zecelea rând după măscărici să fie acceptaţi şi artiştii cuvântului scris, analogi în judecata oamenilor aşezaţi, dacă nu cu escrocii, cu derbedeii şi cu oamenii fără căpătâi, incapabili să se fixeze la o tarabă cu firmă.

Societatea Scriitorilor Români este obligată să ia şi alte iniţiative de propagandă continuă în toată ţara, pentru ca raftul cu cărţi să se instaleze în fiecare casă românească.

T. ARGHEZI

O EXCURSIE DE LUX IN AMERICA

O călătorie de 45 de zile cu preţul record de 45.000 lei

BUCUREŞTI - ANVERS-AMERICA-BUCUREŞTI

Plecarea la 21 Iulie a. c.
Imbarcarea la Anvers, pe vaporul belgian „Gerolsten". Toate cabinele exterioare confortabile, cu apă curentă, caldă şi rece, masă îmbelşugată, saloane de dans, bibliotecă, bar. Intregul vapor la dispoziţia călătorilor.

Sosirea la New-York la 4 August a. c.

18 zile în America.

Se vor vizita următoarele oraşe: New-York, Buffalo — cu o plimbare la cascada Niagara şi o escursie pe lacul Erie, până la Detroit, — (aci se vor vizita uzinele Ford). Apoi, Chicago — cu trei vizite la marea expoziţie internaţională — Cleveland, Philadelphia, Pittsburg, Atlantic-City, Washington, capitala Statelor-Unite, şi retour la New-York.

Inapoierea la 5 Septembrie.

Intreţinere de rangul întâi în hoteluri mari, fiecare cameră cu odae de bae şi radio, telefon, etc.

Numărul locurilor limitat la o sută, după numărul cabinelor de pe vapor.

Inscrieţi-vă la revista „Realitatea Ilustrată", Bucureşti, de unde vi se trimit gratuit şi prospectele.

Al. Ionescu-Iaşi — Veveriţă (Desen)

Din viaţă — nu din cărţi

«Intr'un cămin de domnişoare»

„Adeverul literar" a publicat — într'un număr recent — un minunat fragment de roman. datorit d-rei Anişoara Odeanu. Era o pagină vie de viaţă intimă studenţească.

După apariţia acestei bucăţi am primit scrisori dela fiecare cămin din Bucureşti. Corespondentele noastre protestează contra „jignirii" căminului lor. Nu vedem nici o „jignire" în faptul că autoarea descrie studentele cum îşi aranjează formele după sistemul Elisabetei Arden...

Dar însăşi împrejurarea că toate căminurile bucureştene s'au simţit atinse — arată că d-ra Odeanu n'a vizat un anumit cămin. S'a gândit la viaţa studenţească de pretutindeni. I-a fixat trăsăturile caracteristice — făcând operă nu de fotograf, ci de pictor.

O notă bună pentru autoare, care se manifestă din ce în ce mai mult — ca un talent puternic şi original.

Dramă din pudoare

In Paris s'a petrecut o dramă excepţională.

Doi soţi, căsătoriţi de câţiva ani, — şi care trăiau foarte bine, — s'au hotărît să facă chef la un bar. S'au întîlnit acolo cu „crai" şi „femei de petrecere". Au băut, au cântat, au dansat...

Beţi cu toţii — s'au hotărît să continue petrecerea acasă la tânăra pereche. Aici cheful a degenerat într'o adevărată orgie.

Dimineaţa, când necunoscuţii au plecat, când femeia s'a trezit din somn şi din beţie, — dându-şi seama de turpitudinea actelor consumate în public şi de noroiul dintre dânsa şi soţ, — ea a trecut într'o altă cameră şi s'a împuşcat.

A murit o victimă a goanei după senzaţii.

Trăind într'un mediu care credea că senzaţia, şi nu sufletul e totul, — femeia, pură în fundul inimii sale, a făcut o greşală din copilărie, inconştienţă şi modă.

A recunoscut-o imediat şi s'a pedepsit.

Exemplu pentru cei ce nu ştiu să înţeleagă viaţa...

Cenaclul

Un domn ne roagă să-l primim în cenaclul nostru.

Regretăm că nu-i putem îndeplini dorinţa, — fiindcă noi avem revistă, nu cenaclu.

Aici ne sosesc manuscrise, le cetim la redacţie sau acasă — în răgaz... fără influenţe exterioare. Le dăm apoi la tipar.

Cenaclurile n'au revistă. In cenacluri, bucăţile se citesc — lectura ţinând loc de tipar.

Dacă candidatul nostru vrea cu orice preţ cenaclu, ne permitem să-l trimitem la d. Eugen Lovinescu — care se ocupă cu aşa ceva...

Respectul cuvântului

Un învăţător român s'a sinucis în condiţiuni aparte. Işi pierduse soţia acum câţiva ani. Atunci făgăduise că nu se va mai însura. Făgăduiala o făcuse în faţa oamenilor şi-a lui Dumnezeu. Jurase.

S'a îndrăgostit în urmă de-o învăţătoare.

In acel moment, a izbucnit tragedia — între pasiune pe de oparte, respectul de cuvânt şi de jurăminte pe de alta.

O tragedie ca'n antichitate.

Eroul tragediei dela noi n'a putut să-şi stăpânească prin voinţă pasiunea — ceeace-i o altă tragedie. N'a fost în stare să-şi privească iubita de departe, s'o vadă — poate — în braţele altuia. Eroismul său ar fi fost, atunci, şi mai mare.

Indrăgostitul a fost învins de pasiune.

N'a triumfat — în cazul acesta — respectul cuvântului şi al jurămintelor. Eroul ar fi trăit, suferind. A triumfat dragostea — mai tare decât jurământul... dragostea care a sfârmat cu un glonte ţeasta, unde nu mai era loc decât pentru icoana iubitei.

Femei hitleriste

In ziarul „Cuvântul femeii", d-na Micaela Catargi se entuziasmează înaintea hitlerismului — cea mai splendidă dovadă, după d-sa, de forţă vitală şi de cultură. Da — de cultură...

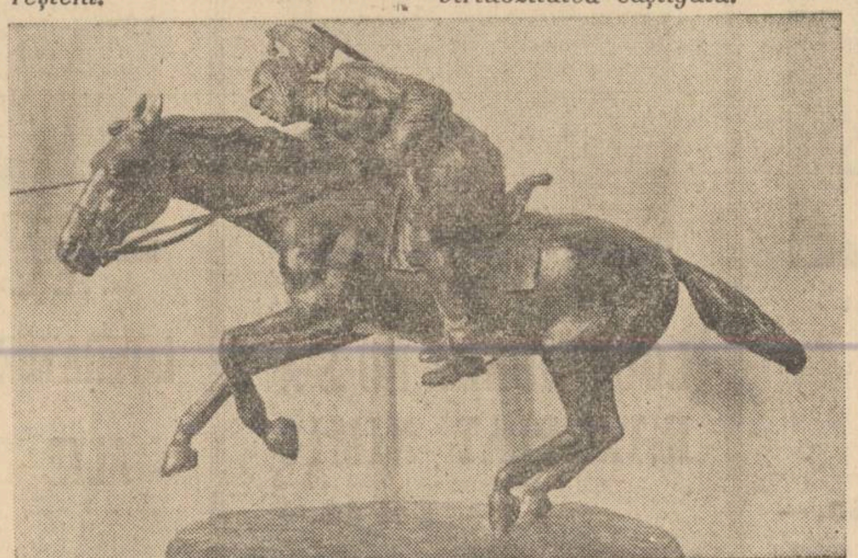
Căci, — proclamă d-na Catargi, — „rugul cărţilor în Berlin nu seamănă a autodafe medieval".

După autoare, cultura nu s'ar exprima prin cărţi — ci desigur prin produsele tehnicei: seringi, forcepse, etc. care n'au fost aruncate de Hitler pe foc, şi care ne mai pot civiliza...

M. SEVASTOS

Expoziţii

Spaţiul restrâns consacrat cronicei plastice, nu ne îngădue să ne ocupăm pe larg de numeroasele manifestări de artă care sunt deschise interesului şi curiozităţii amatorilor bucureşteni.

Horia Miclescu — Şarjă

Vom nota totuşi sumar recentele evenimente plastice, pentru ca informaţia noastră să nu sufere.

La librăria Hasefer — pasteluri oneste de Paul Horjescu *şi legături de artă de d-ra* Drina Bellu.

La Ateneul Român — pictură şi artă decorativă plată de d-na Stella Şerbănescu; *un rege pe fond decorativ, între fructe şi zarzavaturi. Nuduri de vagă reminiscenţă André Lothe.*

Tot la Ateneu — marine slabe, monotone şi insensitive de Henry Vintilescu, *— peisaje construite inegal, într'o preocupare lustruită pentru pitoresc, de* Jules Sănătescu, *şi sculptură de remarcabile calităţi, modelată viguros, plastic şi vioi de* Horia Miclescu.

La Fundaţia Dalles — a fost o bună expoziţie de caricaturi Sell *şi una onorabilă, pe alocuri prea pentru public,* Geo Cardaş.

La „Universul" — expoziţia anuală de acuarele a d-nei Rodica Maniu-Mützner, *poate cea mai înzestrată şi mai personală dintre practicienele genului.*

Păcat numai, că artista nu-şi pune probleme, şi se rezumă la virtuozitatea câştigată.

In pasajul English — pictorul Richard M. Mayol *şi în foyerul teatrului Maria Ventura, pictorul* G. Lazăr, *expun lucrări de investigaţie stilistică, menite să înlesnească drumuri viitoare.*

A 43-a expoziţie a „Cercului Artistic", *organizată la Mozart, e tot ce se poate închipui mai tragic în tragica decădere a unei veterane asociaţii de artişti.*

N'o vizitaţi, dacă vreţi să rămâneţi cu gândul bun al începutului.

H. BL.

Mare succes

Europolis

Roman de Jean Bart

...m'a interesat la extrem. Este o lume nouă, foarte interesantă şi tratată de un romancier nu de un povestitor.

„Europolis", are intrigă, mediu personagii, mai ales cele două femeii......

G. IBRAILEANU

Editura «Adeverul», Lei 90

Emanciparea tinerimii americane

Se vorbeşte mult în zilele noastre despre imoralitatea noilor generaţii şi se ia în această privinţă tinerimea americană drept pilda cea mai evocatoare. Acestei tinerimi i se atribue, în genere, gradul cel mai înalt de emancipare. Grad a cărui înălţime, în mintea multora, variază proporţional cu pierzania.

Totuşi, trebue să înţelegem că dacă tinerimea americană şi europeană se comportă într'altfel decât cea din alte generaţii precedente, aceasta nu se datoreşte unor capricii sau unei mode, ci corespunde unor nevoi şi realităţi mai adânci şi mai permanente.

IN CE CONSTA EMANCIPAREA

Să vedem, mai întâi, în ce constă această emancipare atât de des criticată. Se admite, în general, că în timp ce un băiat american de paisprezece ani este interesat în sporturi şi nici nu se gândeşte la problemele sexuale, sora sa de doisprezece ani se comportă într'altfel. Se pare că fata americană începe să se gândească la căsătorie şi la treburile sexuale de pe la vârsta de cinci ani; la doisprezece ani şi cunoaşte detaliile anatomice ale prietenilor ei masculi şi nu arareori pe la şaisprezece ani ea nu mai ignoră plăcerile sexuale. Chiar dacă se exagerează în această privinţă, exagerarea nu este, totuşi, mare. Lucrurile stau cam aşa şi le recunosc mai toţi sexologii şi educatorii care pornesc dela ceiace este şi nu dela ceiace o fi fost vreodată sau ar trebui să fie.

Judecătorul Ben Lindsey care s'a specializat în aceste cercetări asupra moravurilor tinerimii americane, scrie: „Am cercetat în chip mai temeinic şi am aflat că în mediul universitar şi şcolar o fată poate să se primble în automobil singură cu un băiat, de pe la vârsta de cincisprezece ani; că poate bea în voie la vârsta de optsprezece ani; că iubirea poate începe oricând. Sărutări, pipăit, şi alte tentative în experienţa sexuală sunt lucruri fireşti, cu condiţia să nu fie prea pronunţate". Acesta este, aşa dar, codul fetelor americane de azi.

ALTE CAZURI SURPRINZATOARE

Dr. Edith Hooker, o altă cercetătoare în acest domeniu ne dă în recenta sa lucrare detalii despre următorul caz surprinzător: „O mică fetiţă de şapte ani aparţinând uneia din cele mai rafinate familii avea relaţii cu fratele ei mai mare şi cu câţiva dintre prietenii lui".

Dar astfel de lucruri nu sunt atât de rare pe cât par. Tot Edith Hooker posedă cunoştinţe despre o seamă de cazuri similare. Iată-le : „Un alt caz la fel, este acela al unui grup de cinci copii, două fete şi trei băeţi, trăind într'un acelaş cartier aristocratic şi care în repetate rânduri au avut relaţii sexuale unii cu alţii, lăudându-se şi celorlalţi copii cu aceasta. Cel mai vârstnic dintre ei era un băeţel de zece ani. Incă un alt caz este acela al unei fetiţe de nouă ani, trăind aparent într'un mediu foarte îngrijit şi păzit şi care se mândrea totuşi de a avea mulţi „amanţi".

SEXUL, SINGURA PREOCUPARE?

Dar după descrierele specialiştilor ar rezulta că tinerimea modernă şi în special fetele americane de azi ar fi preocupate numai de raporturile sexuale, fiind într'un sens un fel de prostituate, — desinteresate băneşte uneori, alteori nici atât. De fapt, încă nu posedăm studii întregi asupra adolescentului şi adolescentei moderne ca să putem şti în ce proporţie sunt ei preocupaţi numai de sex.

Cert este, însă, că acel care descriu moravurile tineretului american o fac din punctul de vedere sexual, dând aparenţă cetitorilor că acest tineret n'ar fi ocupat decât de legături amoroase şi de continua lor reînoire. Iată ceva cu totul greşit, după cunoştinţele pe care le posed şi după nenumărate observaţii pe care le-am făcut în Statele-Unite. *Acest tineret care pare atât de destrăbălat este totuşi studios, sportiv şi muncitor.* Băiatul şi fata americană sunt cunoscuţi în întreaga lume pentru activitatea lor continuă şi concentrată, — pentru faptul că nu înţeleg niciodată să stea degeaba. Sunt chiar criticaţi pentru aceasta, de partizanii lenei şi ai aşa zisei contemplaţii, ca şi de către acei care dispreţuiesc o zi prea încărcată în fapte. In timpul anilor de universitate fata americană este tot atât de vioaie şi curioasă ca orice băiat studios, dacă nu şi mai mult. Vitalitatea ei apare, aşa dar, şi în alte domenii decât în cel sexual.

AVANTAGII ŞI DEFECTE

Faptul că fetele americane nu aşteaptă căsătoria pentru a cunoaşte ceeace-i dragostea şi că numărul băeţilor care vin în noaptea nunţii virgini este mai mare decât al fetelor în aceiaşi situaţie, poate fi socotit un rău sau un bine, după rezultatele la care conduce.

Argumentele pentru apărarea tineretului sunt următoarele: întâi, în ţările cu rase încrucişate, oamenii sunt mai preoci decât aiurea. In Statele-Unite, unde populaţia este atât de amestecată, — rasele, naţionalităţile şi religiile cele mai diferite interacţionând şi formând un nou popor, — este firesc ca vârsta dorinţelor sexuale să fie alta decât în ţările nordice europene sau în Anglia. Sexul nu depinde de date fixat aprioric, ci de mediu, constituţie, ereditate, etc. Tinerii şi tinerele americane rezultând, cum am spus, din încrucişare de rase diferite au o precocitate sexuală care nu numai că nu e anormală, ci e expresia însăşi a biologiei lor. Prin urmare, ei nu urmează decât firea, decât biologia şi caută să spue aceasta societăţii.

Alt argument, este că tineretul de azi îşi satisface nevoile şi nu capriciile sexuale într'un chip deschis, mai spontan, mai sincer, — ceeace este preferabil ipocriziei. Caracterul lui moral nu este viţiat de precocitatea şi sinceritatea comportării lui sexuale.

Deasemenea, nu trebue de uitat că sănătatea acestui tineret, care nu recurge la înfrânări, substitute, în cazul băeţilor la prostituate, ci la o iubire naturală şi spontană, cu o persoană de sex opus, dar de vârsta şi condiţia lui socială, este asigurată. Nu e mai moral, — spun unii,— să vezi doi tineri de aceiaşi vârstă iubindu-se, cunoscând în definitiv viaţa aşa cum este, decât să iubească pe furiş persoane destrăbălate, prostituate care primejduiesc puritatea sufletească, precum şi sănătatea fizică ?

Apoi multe căsătorii îşi au origina în aceste relaţii din adolescenţă şi, în genere, după câte ştiu, aceste căsătorii durează cel mai mult pentrucă sunt bazate pe cunoaştere reciprocă şi nu pe surprize.

Acestea sunt avantagiile care pledează pentru tinerimea de azi.

Ca defecte, trebue să notez că dacă uneori această libertate sexuală regulează mai firesc vitalitatea şi chiar o inspiră şi pe alte tărâmuri, tinerii nemai fiind posedaţi de inhibiţii şi nevoi de compensaţii perverse, alteori această libertate accelerează deprinderile sexuale şi le propagă prin imitaţie. Adică nu toţi cei care uzează de noua libertate au nevoie de ea, ci sunt şi unii care o fac doar din spirit de imitaţie. Uşurinţa de a avea un raport sexual cu o fată face pe mulţi băeţi să fie, apoi, blazaţi; iar pe femei să fie obosite şi desgustate de viaţă la o vârstă la care fetele din alte ţări abea încep să cunoască ceeace înseamnă viaţa.

Este aşa dar şi aici un mare risc şi depinde de inteligenţa tineretului ca din noua libertate să facă un instrument creator sau unul destructiv. In ea însăşi, noua libertate nu poate fi rea, căci bine şi raţional întrebuinţată poate duce la un tip de om nou, mai natural şi mai echilibrat în viaţa lui biologică şi socială.

Dr. DIBELIUS

Câteva vorbe adânci

★ *Plictiseala este boala vieţii.*

★ *Omul din popor nu poate fi decât sau resemnat sau revoltat.*

★ *Fiecare dintre noi nu e decât imaginea unei idei a spiritului general.*

★ *Totdeauna eşti stăpân bun când nu stăpâneşti.* (Alfred de Vigny)

★ *Banul este asemenea curtezanelor frumoase cărora nimeni nu se gândeşte să le puie întrebarea de unde au venit; fiecare ştie că aceste Venere sunt născute din puţină spumă.* (P. Perret)

★ *Viaţa este o comedie pentru cei ce judecă şi o tragedie pentru cei ce simt.* (H. Walpole)

★ *Fiecare persoană este o lume.* (P. Bourget)

★ *Martirii sunt adesea nişte detracaţi.* (B. Bjornson)

★ *La lucrurile mari, oamenii se arată cum le convine; la cele mici, ei apar aşa cum sunt.* (Chamfort)

★ *Orice om poartă în el unul sau mai mulţi morţi.* (E. Fromentin).

★ *A te pune în acord cu tine însuţi este cea mai mare victorie repurtată asupra imposibilului.* (E. Fromentin)

★ *Un templu este un omagiu adus necunoscutului.* (G. de Maupassant)

★ *Viaţa nu este decât o umbră trecătoare; e ca un biet actor care se sbuciumă un ceas pe scenă şi pe care pe urmă nu-l mai auzi; este o poveste spusă de un idiot furios, dar care n'are nici o noimă.* (Shakespeare)

★ *Omul este un zeu căzut, care îşi aduce aminte de ceruri.* (Lamartine)

★ *A-ţi scrie viaţa, însemnează a trăi de două ori.* (A. Houssaye).

Culese şi traduse de A. G. ST.

„SĂPTĂMÂNA CĂRŢII" EDITURA „ADEVERUL"

PREZINTA PE FRUNTAŞII LITERATURII ROMÂNEŞTI

I. C. Atanasiu

MIŞCAREA SOCIALISTĂ

Lei 80.—

Martha Bibescu

DESTINUL LORDULUI THOMSON OF CARDINGTON

Lei 80.—

† Jean Bart

EUROPOLIS

Lei 80.—

G. Călinescu

CARTEA NUNŢII

Lei 80.—

Ludovic Dauş

ASFINŢIT de OAMENI

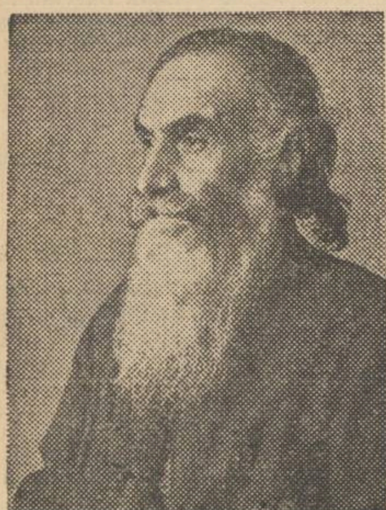
Lei 80.—

Victor Eftimiu

KIMONOUL INSTELAT

Lei 40.—

Gala Galaction

PAPUCII lui MAHMUD

Lei 50.—

I. St. Ioachimescu

ŢĂRANI şi TÂRGOVEŢI

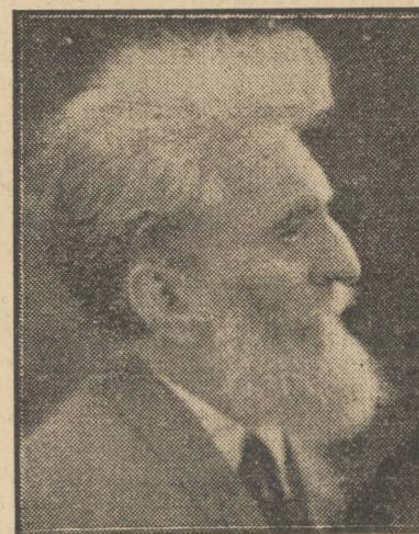
Lei 40.—

Maria, Regina României

REGINE INCORONATE

2 volume a Lei 80.—

G. Ibrăileanu

ADELA

Lei 80.—

I. Minulescu

3 ŞI CU REZEDA 4

Lei 50.—

Tudor Muşătescu

TITANIC VALS

Lei 50.—

Liviu Rebreanu

RASCOALA

2 volume Lei 160.—

M. Sadoveanu

LOCUL UNDE NU S'A INTAMPLAT NIMIC

Lei 60.—

H. Sanielevici

LITERATURĂ şi ŞTIINŢĂ

Lei 50.—

ALTE ORIZONTURI

Lei 60.—

C. Stere

IN PREAJMA REVOLUŢIEI

4 volume a Lei 80.—

Damian Stănoiu

CAMERE MOBILATE

Lei 60.—

AU MAI APĂRUT:

Intoarcerea de pe front *de Erik Maria Remarque* (Trad. de *I. Byck şi Al. Philippide)* Lei 60.—

Mi-e Foame *de G. Fink* (Trad. *de A. Toma)* Lei 80.—

Evreul *de H. de Balzac* (Trad. *de A. Locusteanu)* Lei 60.—

Ciocolată *de Tarassoff Rodionoff* (Trad. *de Ana Canarache)* Lei 40.—

Călătoria unui romancier în jurul lumii *de Blasco Ibanez* (Trad. *de H. Sanielevici)* Lei 60.—

Sub flamura Roşie *de Dem. Teodorescu* Lei 40—

Tudor Teodorescu - Branişte

FUND. CIMITIRULUI, 13

Lei 50.—

Dr. Igrec

MEDICUL NOSTRU

Lei 150.—

SUB TIPAR:

PAMANT NOU de *F. Gladkov*, traducere de *A. Toma.*

AVENTURILE DIN STR. GRADINILOR de *M. Sevastos.*

CLOPOTELE DIN MANASTIREA NEAMŢU de *Gala Galaction.*

MEMORIILE AGATHEI BARSESCU.

ALEXANDRA FEODOROVNA de *Maurice Paleologue*, cu o prefaţă de *C. Stere.*

VIERMII PAMANTULUI de *C. Ardeleanu.*

IN CAUTAREA MEA de *Demostene Botez.*

NADIA de *Olga Monta.*

DESTAINUIRILE COL. MIHU de *C. Manolache.*

FATMA SAU FOC DE PAIE de *Perpessicius.*

CARNE DIN CARNEA MEA de *Hélène Grace Carlisle.*

DICŢIONAR LATIN-ROMAN de *I. Nădejde.*

N a d i a*

Nadiei îi merge tare rău. Ca eroului lui Balzac din „La peau de chagrin", împlinirea celei mai uşoare dorinţe pare a-i răpi o fărâmă din viaţa fugară.

In zori, la deşteptare, gândul pribegeşte, îngrijorat, spre zilele rămase. De fiecare dată inima svâcneşte de spaimă, urmărind cu ochii minţii firul ce se deapănă în pripă pe neîntorsul drum ce o apropie de sfârşit.

N'a cumpărat şoşoni sau galoşi. A pus să i se bată în tălpile ghetelor mici ţinte de fier. A izbutit nu să le facă mai trainice, ci să le strice cu desăvârşire.

Nu e pregătită pentru apriga luptă, niciodată n'a avut de biruit asemenea greutăţi.

Gerul, mai crâncen decât totdeauna, năvăleşte prin crăpăturile cercevelelor în şuviţe reci, tăioase, sgârie gâtlejul cu ghiare ascuţite până ce tusea o încovoaie de durere, goneşte lacrimi mari în obrajii scobiţi.

Căldură în odaie pare vis din tărâmul basmelor. După ce ar arunca departe tricou, jachetă şi palton, s'ar lăsa desmierdată de dulcea dogoare a jarului sclipitor. Sau ar aştepta înserarea şi, deslipind ochii de pe văpaia viorie, ar zări cum pânza lină a amurgului ţese umbre uşoare în jurul lucrurilor, le întunecă pe nesimţite; curând negura ar umple ungherele, ar confunda în aceeaş besnă tainică şi lucruri şi umbrele lor.

Numai braţele trandafirii ale flăcărilor ar linge lemnul rubiniu, sbuciumându-se, frământându-se, dându-şi sufletul, înviând fără zăbavă spre a svârli pâlpâiri rătăcitoare, care îmbracă încăperea în rumenă şi zâmbitoare voioşie, necunoscută peste zi.

Dar niciodată râsul scăpărător al focului nu scânteiază în odaia Nadiei. Dacă se încumetă să aprindă câteva surcele, năpădeşte peste tot fum gros, negru şi nu se învoieşte să fugă decât după ce s'au deschis larg şi uşa şi fereastra.

Coana Angela strigă c'a pus să se mâture coşul, nu-i însă chip de ieşit la capăt. Soba e stricată. Nadia nu cutează să murmure, mai puţin să amintească de sporul luat pentru lemne.

Işi petrece zilele înfundată până în gât în plapumă şi patul stoarce ultimele puteri. Cea mai domoală mişcare ajunge trudnic chin, nebănuit de oamenii sănătoşi. A se târî de pe un scaun pe altul devine întreprindere grea, vrednică de adâncă chibzuinţă. Apucă lucrurile cu negrăită luare aminte caşicum i-ar fi teamă să nu spargă degete de sticlă, iar la pieptănat nu află tăria să ridice mânile dintr'odată. De la mijlocul drumului ele cad vlăguite, ostenite.

Hârâit îndărătnic şi jalnic ca pâcâitul unei lămpi de petrol pe sfârşite se înalţă din taina plămânilor bolnavi, întovărăşeşte cu şuier răguşit gândurile răsleţite, care nu mai pot cugeta decât la ceeace ar vrea mai mult să uite: în piept fierbe cazan cu otrăvuri al cărui clocot, uneori chiar spuma roşie răsbesc afară.

Sufletului său mândru i-e ruşine de teama a cărei rece suflare o îngheaţă, şi, fără a isbuti s'o înfrângă, ar plăti cu jumătate din viaţa firavă nepăsarea de boală în cealaltă jumătate. Alungă orice avânt generos, care ar mângâia-o puţin, copleşită de credinţa de neclintit: se află în răsboiu deschis cu tot, cu toate. Ea stingheră într'o parte, întreaga omenire în tabăra vrăjmaşe.

Soartei nu-i iartă că i-a frânt aripile, a stins sub valuri de venin lânceda lucire a nădejdii. Deoarece orice sforţare prelungită ar omorî-o, trebue să gâtue năzuinţele, să le învăluie în zăbranic fără lustru, să le îngroape atât de adânc încât să uite de ele. Să se mărginească a asculta, a ghici, a preîntâmpina nevoile unui trup nevolnic, să se aplece nemângâiată peste ele ca o mamă desnădăjduită de suferinţele unui copil iubit.

Insă în Nadia trăieşte şi o fiinţă, care urăşte acea nemângâiată făptură de tină ce nu-i în stare să urmeze sborul spiritului şi-l sileşte să se înece între pereţii strâmtei închisori. Pe această turburătoare parte a eului său Nadia a numit-o „vrăjmaşa". Ii urmăreşte cu rece curiozitate tresăririle, le cercetează cu cruzime, se înverşunează a învrăjbi sufletul cu amarnică batjocură.

In zadar desluşeşte Nadia că nici jertfe grele, nici încercări cumplite n'ar isbuti să înăbuşe năvalnica iubire de viaţă la care râvneşte mai ales decând o simte ca slabă licărire.

„Vrăjmaşa" o întreabă dacă cel ce n'are pe nimeni mai e vrednic să cate la lumina soarelui. Fără răgaz cercetează cum va ieşi din grea cumpănă peste câteva luni când se vor istovi banii şi dacă îşi închipuie că vorbele frumoase ar înlocui hrană şi acoperiş. Nu se dă înfrântă până nu arată amănunţit cum se va desfăşura totul.

Crivăţul o să vâjâie, o să urle, iar ramuri despuiate de salcâm, scuturate cu mânie, o să deseneze umbre ameninţătoare şi ciudate pe geamul însemnat de ger cu pene, cu flori de sidef. Măceşul, crescut peste vară svelt şi înalt, scuturându-şi dintr'odată mantia de omăt, o să bată cu degete nerăbdătoare şi subţirele în fereastră:

— Ce-i asta? Nadia nu deschide spre a sta de vorbă şi a-i ura bună dimineaţa?

Angela Luncan o să-l mustre cu asprime pe doctorul Adam, regretând că Nadia n'o mai aude. N'avea decât să-şi facă seama dacă astfel i-era voia, dar nu în casa, în odaia, în patul gazdei ei...

După ce doctorul, cu nesfârşită bunătate, va încerca s'o readucă la viaţa părăsită de mult, va strecura în buzunar scrisoarea adresată lui şi va îngâna grăbit:

— O s'o citesc mai târziu... Mă aşteaptă bolnavii... Alergaţi, înştiinţaţi pe cei în drept...

Poate o lacrimă stingheră o să se ivească în ochii blajini asemeni celei vărsate când Nadia s'a tânguit pentru întâia oară:

— E greu să fii bolnavă; e mai greu să fii singură...

Din adâncul posomorîtei închipuiri, Nadia alege neîncetat noui icoane ale plănuitei sale morţi.

Se zăreşte svârlită pe masa spitalului. Lutul fără suflare e presărat cu garoafe, cu crini, cu trandafiri trimişti de Julietta Adam şi de Georgetta Antoniu. Iar de va fi primăvară, mănunchiu gingaş de mărgăritar va încununa cu dulcile-i lăcrămioare creştetul. Frumos miroase mărgăritarul dogorît; Nadia nu-i va mai simţi mireasma.

Câţiva curioşi vor strânge buzele în cute de mâhnire spre a arăta cât sunt de miloşi, grăind cu prefăcută amărăciune:

— Sărmănica! Sărmănica! Ah! De-am fi ştiut! Am fi ocrotit-o, am fi sprijinit-o, am fi apărat-o...

Vor îngâna vorbele din vârful buzelor, mulţumiţi că e prea târziu, nimeni nu-i mai pune la încercare... Ce noroc deosebit!... Morţii nu înviază! Altfel ar cere tot ei socoteală de ce le-a înşelat buna credinţă şi nu i-a scăpat de ea într'adevăr.

Nu vor să ştie că Nadia s'a sbătut, a luptat cât e omeneşte cu putinţă, a avut să cheltuiască bogăţia sub povara căreia gemea sufletul prea plin, dar a sugrumat visurile, avânturile, dorinţele, fiind întâmpinată numai de nepăsare, de tainic dispreţ.

Mereu altfel se deapănă icoanele sfârşitului şi de fiecare dată inima se umflă, cuprinde tot coşul pieptului sau se strânge de durere fără seamăn.

Dintr'odată ea strigă cu glas străin, poruncitor:

— Nu-i adevărat, o să mă tămăduesc!

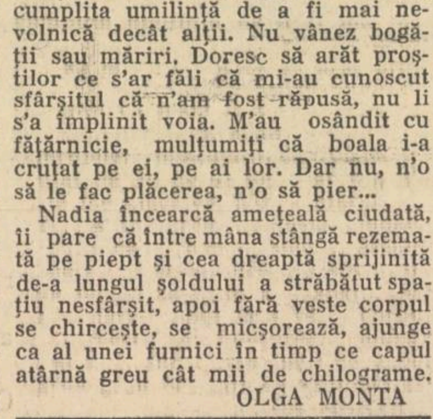
Aşteaptă cu încordare. „Vrăjmaşa", istovită, tace.

— O să trăiesc! — urmează Nadia cu dinţii încleştaţi, cu unghiile adânc înfipte în palmă. — E drept, lupta nu-i potrivită, mânile neputincioase nu poartă arme puternice, totuşi o să înfrâng slăbiciunea, cumplita umilinţă de a fi mai nevolnică decât alţii. Nu vânez bogăţii sau măriri. Doresc să arăt proştilor ce s'ar făli că mi-au cunoscut sfârşitul că n'am fost răpusă, nu li s'a împlinit voia. M'au osândit cu făţărnicie, mulţumiţi că boala i-a cruţat pe ei, pe ai lor. Dar nu, n'o să le fac plăcerea, n'o să pier...

Nadia încearcă ameţeală ciudată, îi pare că între mâna stângă rezemată pe piept şi cea dreaptă sprijinită de-a lungul şoldului a străbătut spaţiu nesfârşit, apoi fără veste corpul se chirceşte, se micşorează, ajunge ca al unei furnici în timp ce capul atârnă greu cât mii de chilograme.

OLGA MONTA

* Fragment din romanul cu acelaşi titlu care va apărea în curând.

— Ce-i acela, mamă?
— O capcană.
— Să n'o vadă pisica... Ar fi jignită.

Vacanţă feerică

Cine vrea să petreacă cea mai frumoasă vacanţă în luna Iulie să ceară prospecte pentru Vilegiatura de 20 ZILE PE MARE.

Aceste trei săptămâni vor fi petrecute pe trei mări şi anume: Marea Neagră, Marea Marmara, Marea Egee, Marea Mediterană, Marea Ionică. Se vor vizita oraşele: Varna, Istanbul, Salonic, Atena, Pireu, Muntele Athos, precum şi cincisprezece insule din *arhipelagul grecesc* şi din *Ciclade*, dintre cari: Creta, Corfu, Delos, Mikinos, Santorin, Siros, Sakintos, Tinos şi altele.

Distracţii, băi de soare şi de mare supraveghiate de medicul excursiei, societate aleasă, decor feeric, cu varietate neînchipuită de privelişti şi de colorit, păduri de portocali, de lămâi, de măslini, de chiparoşi, câmpii parfumate, munţi, temple antice, cetăţi superbe, plaje elegante, sate pitoreşti, cocoţate în munţi, odihnă în aer sănătos, reculegere în decor de basme.

Cabine şi mese pe vapor, poposiri prin oraşe şi prin insule. Intreţinere de prim rang.

Costul acestei vilegiaturi şi călătorii de studiu este de 12.850 lei de persoană, în care sumă se cuprind absolut toate cheltuelile.

Informaţiuni, prospecte, înscrieri la „REALITATEA ILUSTRATĂ", Secţia TURISM, str. C. Mille 7—11. Etaj IV. Tel. 3.59.99.

O vânătoare de demult

Trecuse de unsprezece. In cancelarie, mai rămăsese tata, Moşcu contabilul care sta aplecat pe un registru gros de patru degete, şi Iosub vechilul, rezemat de sobă cu mânile la spate. La lumina proastă a lămpii, ce trecea prin sticla afumată, se vedea omătul amestecat cu glodul, depe podele, mai ales în faţa uşii. Se perindase doar atâţia oameni, la poruncile de seară.

— Iosub!
— Porunciţi.
— Ia vezi cine mai este afară.

Iosub scoase numai capul prin uşe. Nu voia să-şi răcească spinarea încălzită, apoi se întoarse spre tata.

— Sunt doi oameni şi un jidan.
— Care?
— Pincu Păsăteanu, Ion pădurarul şi cu...
— Cheamă pădurarul.

Se auzi tropăit de picioare. Pădurarul îşi scutură cismele apoi intră.

— Sărut mâna.
— Ei?
— Gata, cucoane... a rămas hotărît tot pe Joi?
— Da.
— Incepem hăitaşul... din poiană.
— Sigur... bagă de seamă să nu mă dai de ruşine... să nu fie numai ţânci, vâră printre ei şi câţi-va oameni.
— Ca anul trecut, cucoane.
— Bine.
— Pot pleca?
— Da.
— Sărut mâna.
— Bună seara.

*

Ce mai tevatură a fost în ziua de Marţi. Tata dădea ordine prin ogradă. Să se scoată caii să-i treacă sub şopron; să se facă loc pentru caii musafirilor. Trăsurile şi săniile să fie puse toate într'un colţ în droşcărie, ca să intre alte vre-o douăzeci.

— Unde e femeia care face mâncare la oameni?
— Aici, sărut mâna, conaşule.
— Vezi, bagă de seamă, mai lasă băuturica, să nu care cumva să faci lături la vizitiii musafirilor.
— Vai, conaşule, se poate una ca asta?

Chelarul, cu o curea de piele în mână, pe care erau înşirate vre-o trei duzini de chei, se ţinea de tata ca umbra de om.

— Chelarul!
— Porunciţi.
— Ia cere duducăi, cheile dela pivniţă. Adu doi oameni, să tragem vinul în sticle.

Mama, în uşa cămării, înconjurată de Ion bucătarul, Ion feciorul şi vre-o două femei, dădea şi ea ordine.

— Câte galantine au eşit?
— Şase, duducă.
— Aluatul dela parfet să fie înalt, frumos, tăiat aşa ca o cetate.
— Da, duducă.
— Curcanii i-ai tăiat?
— Da.
— Câţiva erau cam bătrâni.
— Nu...u...u...
— Le-ai dat rom pe gât?
— Cum nu.
— Ei cum nu...
— Cu ce le-ai dat?
— Cu păhăruţul... adică... vreau să spun cu linguriţa.
— Am înţeles atunci. Şi mama se întoarse să nu fie văzută şi zâmbi.
— Ion feciorul!
— Aicia!
— Garafele goale de vin rămân în sufragerie, să le văd eu.
— Ca totdeauna...
— Ştiu eu cum a fost totdeauna.

In odaia musafirilor, Ilenuţa, nepoata mamei, împreună cu două femei, înfăţau aşternuturi, aşezând ca la cazarmă, paturile şi sofalele, scoase din pod, unde se odihneau de un an. Pregătirile au continuat până târziu noaptea. Miercuri dimineaţa, odată cu ziua, sosi în două sănii, taraful de lăutari al lui Budală. Ningea cu fulgi mari, încet, ca de lehamete. Sus pe contrabasul învelit într'un sac, se aşezase omătul, ca o cuşmă. Una după alta, douăzeci şi una de sănii cu musafiri, se perindase prin faţa ceardacului. Moşul Ionică cu mătuşa; Conu Haralamb, moşul Gheorghiţă cu feciorul din casă, care ţinea în fiecare mână câte o puşcă; Cristişor, într'o mână cu o puşcă, în cealaltă cu cutia de vioară; moşul Alecu cu caii bălani şi căciula brumărie; moşul Costică cu tanti Eugeniţa, care ştia că vânătoare fără cărţişoare, nu se poate şi câţi alţii. Ultimul, sosi Cneazu, cu caii înhămaţi ca la troică, iar vizitiul cu feciorul pe capră, în şube, tăiate după moda muscălească. La fiecare sanie, tata ieşea în ceardac, urându-le bun venit; în timp ce taraful lui Budală, cânta un marş. Boierii coborau tacticoşi, caii sforăiau scoţând suluri de aburi pe nas, sau scuturau capul, făcând să sune zurgălăii. In seara aceia, la masa care a ţinut până la miezul nopţii, s'a vorbit de vânătoare şi de politică. Vinul de Nicoreşti cursese din belşug dând mâncării la limbă. Deseori, vorbiau toţi de odată. Numai când se auzea glasul Cneazului, sau al lui moş Gheorghiţă, boieri mai în vârstă şi mai cu greutate, atunci ceilalţi tăceau, ascultându-i. La un colţ de masă, inginerul Prefecturii, venit nou în Dorohoiu încă nu-i auzise nimenea glasul, afară de Ilenuţa, cu care vorbea în şoapte. Era doar un mucos, pe lângă atâta boierime care era acolo. Pe la sfârşitul mesei, tata chemă feciorul şi îi şopti să dea vin vizitiilor. Cneazu, care era alături, auzi.

— Da... dar cu măsură. Ai mei, când iau danf, ţin câte o săptămână.

— Eu am făcut mai bine, zise conul Haralamb, acum doi ani, când am angajat pe Costache vizitiul; i-am zis: „Când beau eu, tu să te ţii treaz şi când bei tu, te păzesc eu. De atunci merge strună".

Şi-au dat boierii cu coatele, au vorbit ceva între ei, l-au chemat după masă pe Costache, au vorbit şi cu el; ştiu, că a doua zi, când erau toţi în ceardac gata să pornească la vânătoare, Costache, cu căciula în mână, învârtind-o între degete şi oprindu-se la fiecare vorbă, de parcă înghiţea noduri, îi zise lui conu Haralamb:

— Să nu vă fie cu supărare, sărut mâna, cucoane, dar să-mi faceţi socoteala, că vreau să plec.
— Dece, mă? Ce, nu ţi-e bine la mine?
— Ba... da.
— Atunci? Ce, ai înebunit? Te-a muşcat strechea?
— Nu, cucoane... dar vedeţi dumneavoastră, de doi ani... de când aştept şi eu... să-mi vie rândul la băut.

A mâncat ţiganul o palmă dela stăpână-su, dar a pus mâna şi pe sutarul făgăduit de Cneazu. In ogradă, aşteptau douăzeci de tărlii, a câte doi cai înăuntru ticsite cu paie, iar deasupra aşternut un lăicer. Muzica, plecă în primele două sănii, apoi bucătarul cu cei doi feciori şi cu mâncarea încărcată în alte trei; iar în fiecare tărlie, luau loc câte doi boeri. La intrarea în pădure, aştepta pădurarul cu doi puşcaşi. Boierii, se înşirau la o bătaie de puşcă unul de altul, la capăt câte un puşcaş, iar pădurarul la mijloc. Când toţi erau gata aşezaţi, tata făcu semn; pădurarul buciumă din corn. Deodată, de undeva, de departe, din inima pădurii, se auzi un vuiet, ca un clocot, ce venea apropiindu-se, din ce în ce spre poiană. La marginea pădurii se ivi o vulpe; îşi ciuli de câteva ori urechile, când în faţă când spre spate, apoi sburdând în salturi, o luă înainte. Un pocnet, şi vulpea se rostogoli. Primul epure, fu miruit de moşul Gheorghiţă, ceilalţi, căzu unul după altul, împinşi parcă de o ispită, ce-i mâna spre moarte. Când un boier trăgea şi vânatul nu cădea, se auzea o altă împuşcătură şi fără greş sălbăticiunea îşi găsea moartea. Iar când boierii erau nehotărîţi care din ei l-a împuşcat, atunci tata chema pădurarul şi îl întreba:

— Mă Ioane... aşa că cuconul cutare a împuşcat vulpea?

— Da, Dumnealui sărut mâna. Căci aşa avea ordin dela tata, când vânatul scăpa din bătaia puştei unui boier, atunci pădurarul dela mij loc, sau cei doi puşcaşi depe margini trăgeau şi vânatul acolo îşi lăsa pielea. In chipul acesta, toţi boierii aveau partea lor de vânat. Peste trei sferturi de oră, au ţinut împuşcăturile, până când se iviră la marginea pădurii, primii hăitaşi. Atunci, se făcu un foc mare, în jurul căruia începură să se adune boierii, în timp ce hăitaşii adunau vânatul. Cincizeci şi opt de iepuri fură aşezaţi în formă de potcoavă, iar în mijlocul lor, nouă vulpi, patru lupi, şi trei mistreţi. Bucătarul, cu cei doi feciori, aşezau masa, pe paiele cărate din sănii, acoperindu-le cu lăicere. Muzica începu să cânte, iar braşoavele treceau din gură în gură, parcă se întreceau care să le spuie mai gogonate. Ceva mai departe, la un alt foc, erau adunaţi hăitaşii. Pădurarul desfundase un butoiaş de rachiu, apoi unul de vin, făcând parte dreaptă fiecăruia. Cneazu îi şopti tatii ceva la ureche, zâmbindu-i şiret. Tata chemă pădurarul, spunându-i şi el ceva în şoapte. Apoi se sculă în picioare, ridicând un pahar în sănătatea acelui vânător, care a împuşcat primul iepure. Moşul Gheorghiţă îşi netezi îngânfat favoriţii.

— Cine vrei să fie dacă nu eu?
— O fi fost iepurile chior?
— Da chior. A trecut prin faţa ta şi n'ai tras în el; a trecut pe lângă Costică şi până să pue puşca la ochi, e... hei unde era epurele. Eu l-am lăsat să se îndepărteze, şi'apoi l-am culcat. Să vă învăţ eu, măi copchii, cum se trage. Eu nu-mi amintesc, să fi dat greş vreodată.
— La vânat, cucoane Gheorghiţă.

El se făcu că nu aude.

— Vânător ca mine, nu mai găsiţi prin meleagurile estea şi dacă...
— Eu tot cred că era epurele bătrân şi chior; îl întrerupse tata. Apoi strigă pădurarului:
— Mă Ionel, ia adă iepurele cel împuşcat de conu Gheorghiţă... ştii care a căzut întâi.

Pădurarul sosi cu un iepure cât un miel.

— Dă-l lui Mitriţă, să constate el ca doctor, de era bătrân sau nu.

Când colo, epurele cu ochii scoşi şi fără un dinte în gură. Ce haz a mai fost pe socoteala lui Moş Gheorghiţă. Până la patru, au ţinut într'una glumele şi păcălelile. Deabia atunci s'au hotărît să pornească, cu muzica şi vânatul înainte, ajungând odată cu seara la curte. Mătuşa Eugeniţa şedea ca pe ghimpi.

— Da' bine frate, eu nu înţeleg, cum de poate sta unii oameni, douăsprezece ore încheiate, în frig şi în picioare, ca să omoare neşte biete animale; când s'ar putea sta la o masă, pe scaun, la căldurică, învârtind nişte cărţişoare, de mai mare dragul. Şi câte alte păreri n'a adus, dar degeaba, până la masă, nu a putut prinde decât alţi trei boieri, ca să înjgheze un maus. In schimb, după masă, s'a încins o bacara care a ţinut până în zori, Unii, au pornit deacolo, dela masa de cărţi, deadreptul la vânat, când trompetul lui Budulă a sunat la fiecare geam adunarea. In ziua aceia, haitaşul s'a dat în pădure la Başău. Vânătoarea a fost slabă, în schimb boierii erau mai cu chef. Cneazu, cuconu Haralamb şi cu moşul Costică s'au sculat dela masă şi s'au dus să bea un pahar cu haitaşii.

— De nu erau ei, pe dracu aţi fi împuşcat voi, spuse Cneazu, când se întoarse între boieri.

Apoi mai stătu puţin şi plecară cu toţi. Cu mare alai, muzica cântând, iar boierii, slobozind puştile, au pornit spre curte. La intrarea în sat, s'au liniştit să nu fie văzuţi de oameni şi să se facă de râs. Numai într'o sanie, rămasă mai în urmă, Cneazu, cu cuconu Nicu se ţineau de gât, iar Budală le cânta la ureche Ciocârlia. Ajunşi la curte, unii dintre ei se făcură nevăzuţi. Se vede, că se culcase prin odăile musafirilor şi nu eşiră la iveală, decât la vremea mesii, când le mai trecu mahmurul. Se schimbase boerii de parcă erau alţii. Chiar cei mai buruenoşi la gură, îşi pusese lacăt, căci doară erau câteva cucoane acum între ei. După masă, Cneazu îşi luă cafeaua neagră şi se îndreptă spre odaia turcească, gândind s'o soarbă tacticos acolo. Dar se întoarse dela uşe, căci găsi pe Ilenuţa cu inginerul, care îşi aveau încă de vorbit.

— Să ştii că inginerul a prins căprioara în capcană, zise Cneazu.

Şi aşa a fost. Şase luni după aceia, tot la curte la noi, a fost nunta lor. Până ce boerii şi-au luat cafelele, feciorul a pregătit masa de cărţi şi a început o bacara, ceva mai straşnică ca noaptea trecută. Vraful de bancnote şi arginţi, trecea din mână în mână, iar boerii râdeau şi glumeau, de parcă jucau pe fasole. Pe la două noaptea, norocul începu să hotărască. Conul Haralambie pierdu totul. Mai încercă odată norocul jucând pe o carte un cal dela sanie. Dar îl pierdu şi pe el. Se sculă dela masă.

— N'am eu dreptate? Nu e mai bine să bei decât să joci cărţi?
— Dar ce fac feciorii că nu mai vin pe aici? zise tata. Dă ordin te rog să aducă vin.

Insă degeaba trăgea mama brâul clopotului, degeaba striga din uşe şi bătea din palme, după moda veche, din bufet nu eşia nimeni. Se hotărî să vadă ce e. In bufet, Ion, feciorul, cu alţi doi feciori ai musafirilor, jucau stos, iar în jurul mesei, nelipsiţi chibiţi, câţiva vizitii. Ion în picioare, cu o singură carte în mână, striga cât îl ţinea gura:

— Am pierdut ultimul fifirig din bacşiş... acum să vedem! Fante! Şi aruncând cartea pe masă.

Şi Fante i-a rămas porecla până ce a murit. I-a tras mama o ocară şi l-a trimis să servească vinul la boieri. S'a jucat cărţi şi s'a băut, până spre ziuă, când a venit feciorul cu vreo douăzeci de ceşti de cafea neagră, ceva mai amărui. A început să împartă pe la boeri, aşezând tablaua în faţa fiecăruia, să se servească singuri. Şi a trecut dela unul la altul, până când tata băgă de seamă, că de sub tabla spânzură capătul unui bilet de o sută. Ion feciorul, care pierduse totul la cărţi, se gândise să-şi ia singur bacşişul. Unsese tava, dedesubt, cu smoală şi când o punea pe vraful de arginţi din faţa boierilor, se lipeau câţiva lei. L-a dus tata până la uşă şi aici, pe înfundate şi pe înghesuite, cu un picior în spate l-a scos afară. Cum s'a luminat de zi, musafirii unul câte unul, au început să plece. Tata îi însoţea până 'n cerdac, Budală cânta un marş şi-şi primea bacşişul. Pe măsură ce lumea pleca, liniştea îşi lua locul. Ultimul, a fost conul Haralamb. Deabea se mai ţinea pe picioare. I-a ajutat Costache vizitiul, să se urce în sanie, l-a legat cu un brâu de mijloc şi de speteaza săniei. Se temea să nu-l piardă, cum l-a mai pierdut într'o iarnă acum doi ani, în pădure la Pomârla, venind dela un chef, şi când s'a întors să-l caute, l-a găsit cine ştie unde. Căzuse din sanie şi dormea pe omăt, parcă era acasă pe saltea.

HORIA MICLESCU

KATHERINE MANSFIELD

Scăparea

Era vina lui că pierduseră trenul, a lui şi numai a lui. Şi ce dacă idioţii dela hotel refuzaseră să aducă socoteala? Asta numai fiindcă el nu-i băgase în cap chelnerului, la prânz, că le trebue nota la două. Alt bărbat ar fi şezut şi nu s'ar fi mişcat până nu i s'ar fi dat. El, aş! Increderea lui minunată în firea omenească îi îngăduise să se scoale dela masă şi să aştepte ca vre-unul din idioţii aceia să le-o aducă în odae... Şi pe urmă, când sosise trăsura, iar ei (uf, Doamne!) tot mai aşteptau restul, de ce n'a avut el grije de aranjarea bagajelor, încât să poată pleca măcar în clipa în care li s'au adus banii? Doar nu s'o fi aşteptat să se ducă ea afară, să stea în picioare la intrare şi să arate cu vârful umbrelei, unde să fie aşezate. Nostimă icoană a vieţii familiare engleze! Chiar birjarul, când îi spusese că trebue să meargă foarte repede, nu-l luase de loc în seamă — doar zâmbise. „Ah", gemea ea, „dacă ar fi fost ea însăşi birjar, n'ar fi putut să nu râdă de felul absurd, ridicul, în care fusese îndemnat să se grăbească". Şi dându-se pe spate imită glasul lui: *„Allez, vite, vite"* — şi-i cerea iertare birjarului că l-a deranjat...

In gara — neuitată — cu priveliştea trenului mic ce dispărea la cotitură... şi copiii nesuferiţi ce fluturau din mâni la ferestre. „De ce trebue să îndur eu toate astea? De ce să fiu expusă la aşa ceva!" Arşiţa, muştele, pe când aşteptau; el şi şeful gării plecându-şi capetele alăturate asupra mersului trenurilor, ca să găsească celălalt tren, pe care, desigur, iar n'or să-l prindă. Lumea care se adunase în jurul lor şi femeia ce ridica în sus pe copilul cu capul acela groaznic, groaznic... „Să te frământi cum mă frământ eu, să suferi cum sufăr eu şi să nu fii niciodată cruţată, să nu ştii măcar o clipă ce înseamnă să... să..."

Vocea i se schimbase. Acum era tremurată, — plângătoare. Scotoci în geantă şi scoase din fundul ei o batistă parfumată. Işi ridică voalul şi, ca şi cum ar fi făcut asta pentru altcineva, plină de milă, ca şi cum i-ar fi spus altcuiva: „Ştiu ştiu, dragă", îşi apăsă batista pe ochi.

Gentuţa, cu gura-i lucitoare de argint deschisă, zăcea în poala ei. El putea să vadă puful de pudră, creionul pentru buze, un pachet de scrisori, un tub cu pilule mici, negre, ca nişte seminţe, o ţigare ruptă, o oglindă. Gândi: „In Egipt ar fi fost îngropată cu lucrurile astea".

Trecuseră de ultimele case, nişte căsuţe răsleţe, cu cioburi de oale printre straturile de flori şi cu găini golaşe ce râcâiau în jurul pragurilor. Acum urcau un drum lung şi repede ce şerpuia în jurul dealului şi dincolo de el, în golful următor. Caii se poticneau, trăgând din greu. La cinci la cinci minute birjarul îi atingea cu biciul. Spatele lui voinic era sdravăn ca un lemn; pe gâtul roşcat erau nişte bube; purta o pălărie de paie nouă-nouă...

Era puţin vânt, tocmai cât trebue ca să netezească faţa mătăsoasă a frunzelor tinere din pomii roditori, să mângâe iarba subţire, să argintească măslinii fumurii — destul vânt ca să stârnească în faţa trăsurii un vârtej de praf, ce se aşternea pe hainele lor ca o cenuşe foarte măruntă. Când ea îşi scoase puful, pudra sburã peste amândoi.

„O, ce praf", suflă ea, „ce praf nesuferit, revoltător". Şi-şi lăsă în jos voalul şi se sprijini de spătar, istovită par'că.

„De ce nu-ţi deschizi umbrela", o sfătui el. Umbrela era pe scăunel şi el se aplecă să i-o dea. Dar atunci ea se îndreptă din spate pe neaşteptate şi iar se mânie:

„Te rog să-mi laşi umbrela în pace! Nu-mi trebue umbrela! Şi oricine ar fi mai puţin nesimţitor ar putea să vadă că sunt cu mult, cu mult prea mult sleită ca să mai pot ţine o umbrelă deschisă... Pune-o la loc numaidecât", isbucni ea, şi smulgându-i umbrela o trânti în cutele coşului trăsurii, apoi se domoli gâfâind.

Incă o cotitură a drumului şi de sus din deal se ivi o ceată de copilaşi ţipând şi chihotind, fetiţe cu părul pălit de soare, băeţi cu chipuri soldăţeşti decolorate. In mâni duceau flori — tot felul de flori, — ţinându-le de corole; şi pe acestea le ofereau, alergând pe lângă trăsură. Liliac, liliac veştejit, un stânjenel, o mână de zambile. Işi vârau florile şi chipurile de drăcuşori în trăsură; ba unul chiar aruncă în poala ei un mănunchiu de crăiţe. Bieţii şoricei! El îşi băgă mâna în buzunarul pantalonilor, în faţa ei. „Pentru numele lui Dumnezeu, nu le da nimic. Aşa-i felul tău! Maimuţe nesuferite! Acum or să ne urmărească tot drumul. Nu-i încuraja; nu te laşi până nu încurajezi pe cerşetori"; şi asvârli mănunchiul din trăsură, zicând: „Te rog, cel puţin fă-o când nu sunt eu de faţă".

El văzu uimirea pe chipurile copiilor. Se opriră din fugă, rămaseră în urmă, apoi începură să strige ceva şi strigară înainte până când trăsura trecu de altă cotitură.

„Uf, câte mai sunt până în vârful dealului? O clipă măcar n'au alergat caii! Doar n'o fi nevoe să meargă la pas tot drumul".

„Acum, peste câteva minute ajungem", zise el şi-şi scoase tabacherea. Indată ea se întoarse spre el. Işi împreună mânile şi le strânse la piept; ochii ei negri păreau nespus de mari şi rugători, sub voal; nările îi tremurau, îşi muşca buzele, iar capul i se clătina într'un spasm nervos. Dar când vorbi, glasul îi era slab de tot şi foarte liniştit.

„Vreau să te rog ceva. Vreau să-ţi cer ceva", zise ea. „Te-am mai rugat de sute de ori, dar ai uitat. E un lucru atât de mic, dar dacă ai ştii ce înseamnă pentru mine..." Işi încleştă mânile. „Dar nu se poate să ştii. Nici o fiinţă omenească n'ar putea să ştie şi să fie totuşi atât de crudă". Şi apoi rar, domol, privindu-l cu ochii aceia mari, întunecaţi: „Te rog şi te implor pentru cea din urmă oară, să nu mai fumezi când mergi cu mine cu trăsura. De ţi-ai putea închipui ce chin îndur când îmi vine fumul în faţă..."

„Prea bine", zise el. „N'am să mai fumez. Uitasem". Şi-şi puse la loc tabacherea.

„O, nu", răspunse ea şi aproape începu să râdă, punându-şi dosul mânii peste ochi. „Nu se poate să fi uitat. Asta nu".

Vântul sufla mai tare. Ajunseseră în vârful dealului. „Hop-hep-hephep", strigă birjarul. Coborâră pe drumul ce ducea într'o vale mică. Trăsura se legăna, sălta, se cutremura. Ea se ţinea cu mânile de marginea scaunului şi închisese ochii; iar el ştia că ea îşi închipue că toate astea se întâmplă dinadins (şi că el e răspunzător, oarecum), ca să-i facă ei în ciudă, fiindcă întrebase dacă nu s'ar putea să meargă ceva mai repede. Dar tocmai când ajunseră în fundul văii se pomeniră cu o sdruncinătură grozavă. Trăsura se răsturnă aproape; el văzu ochii care îl fulgerau şi o auzi şuerând chiar: „Imi închipui că asta îţi face plăcere..."

Porniră mai departe. De-odată ea se ridică în picioare. *„Cocher! Cocher! Arrêtez-vous!"* Se întoarse şi privi în cutele coşului, la spate. „Ştiam eu", strigă ea. „Ştiam eu. Am auzit-o căzând, cum ai auzit-o şi tu, la ultima sguduitură".

„Ce? Unde?"

„Umbrela mea. S'a dus. Umbrela pe care o am dela mama. Umbrela la care ţiu mai mult decât la... decât la..." Işi eşise de tot din fire. Birjarul se întoarse spre ei, cu faţa veselă, rotundă, zâmbitoare.

„Şi eu am auzit ceva", zise el simplu şi vesel. „Dar cum Monsieur şi Madame n'au zis nimic, credeam..."

„Aşa. Auzi ce spune. Atunci şi tu trebue să fi auzit. Deci aşa se explică zâmbetul acela extraordinar de pe faţa ta..."

„Ascultă", zise el, „nu se poate să se fi pierdut. Dacă a căzut jos, trebue să fie încă acolo. Stai aici. Mă duc s'o aduc".

Dar ea pricepu. O, ce bine pricepea! „Nu mulţumesc". Şi-şi plecă ochii dispreţuitori şi zâmbitori asupra lui, fără să-i pese de birjar. „Mă duc eu singură. Mă duc îndărăt s'o găsesc, şi nădăjduesc că n'ai să vii după mine. Fiindcă — ştiind că birjarul nu înţelege, ea vorbea încet, blând — „de nu scap de tine o clipă, am să înnebunesc".

Se coborî din trăsură. „Geanta mea". El i-o întinse.

„Madame preferă..."

Dar birjarul se şi coborâse de pe capră şi se aşezase pe parapet, cetind un ziar. Caii stăteau cu capetele plecate. Era linişte. Omul din trăsură se întinse, îşi încrucişă braţele. Simţi cum îi bătea soarele pe genunchi. Capul îi căzuse pe piept. „Şşş, şşş", se auzea dinspre mare. El se simţea, zăcând acolo, un om istovit, uscat, veştejit, ca de cenuşe. Şi marea răsuna „Şşş, şşş".

*

In coridorul sgâlţâit al trenului. Era noapte. Trenul se repezea şi urla în întunerec. El se ţinea cu amândouă mânile de bara de alamă. Uşa compartimentului lor era deschisă.

„Nu vă deranjaţi, Monsieur. O să intre el înăuntru şi o să se aşeze, când o vrea. Ii place — îi place — e obiceiul lui... *Oui, Madame, je suis un peu souffrante... Mes nerfs.* A, dar soţul meu nu-i niciodată atât de mulţumit ca atunci când călătoreşte... Soţul meu... Soţul meu..."

Vocile murmurau, murmurau. Nu tăceau nici o clipă. Dar atât de mare era fericirea lui, cum sta acolo, încât ar fi dorit să trăiască pe veci.

Din englezeşte de M.

„MAGAZINUL" pe Iunie

Cea mai frumoasă, cea mai elegantă şi cea mai interesantă revistă din câte apar la noi. In

„MAGAZINUL" pe Iunie

semnează o serie de articole minunate d-nii T. Arghezi, Al. Teodoreanu, A. Philippide, Ion Minulescu, — precum şi d-nii Brunea Fox, Băleanu şi Mihail.

Numărul conţine peste 120 ilustraţii artistic executate şi planşe în culori.

„MAGAZINUL" pe Iunie

costă 3 lei şi se găseşte de vânzare la toate chioşcurile şi librăriile din ţară.

Sesiune de examene*

Bucureşti, Maiu 193...

Imi pierd vremea într'un mod îngrozitor...

Cum mă scol de dimineaţă. mă gândesc unde să mă duc. Şi găsesc întotdeauna. Trebue să fie, în primul rând, cât mai departe, pentruca să aibă rost să mă îmbrac şi cât mai urgent. pentruca, pus în balanţă cu pregătirile pentru examene, să tragă mai greu.

Azi, de exemplu, e absolut necesar să merg pe Lipscani. pentruca să-mi cumpăr un nasture. Recunosc şi eu că e stupid să faci atâta cale pentru un nasture; sunt adânc impresionată de ghinionul acesta. Imi vine, aproape, să renunţ. Nasturele trebue pus la o jachetă de tailleur care se închide în faţă în patru nasturi, dintre care, pe unul, l-am pierdut. Nu cred că am s'o îmbrac astăzi, dar, chiar acolo în dulap, m'ar obseda tot timpul. Lipsa asta de simetrie, s'ar resfrânge asupra întregii activităţi de azi — asupra întregii mele vieţi. Aş vedea tot timpul, în cursuri, un colţ de jachetă fluturând cu butoniera goală.

Nu. Nu pot să renunţ. Deşi mi se strânge inima când mă gândesc că examenele se apropie cu fiecare zi ce trece şi că n'am învăţat nimic.

De mâne, însă, n'are să mai meargă aşa. Am să mă sol de dimineaţă de tot, am să merg întâi să fac un duş rece, ca să-mi treacă somnul, am să mă întorc apoi în cameră, să mă îmbrac şi, după aceea, voiu coborî în sala de studii ca să învăţ.

Zâmbesc: în programul acesta nici eu nu cred. Imi place să mi-l spun, însă, ca o reabilitare, în fiecare dimineaţă pe care o încep prost. Mai demult. aveam şi alte veleităţi, la care acum am renunţat.

Aşa, îmi propusesem să merg în fiecare dimineaţă la ora 6 în Cişmigiu, să fac o oră de canotaj. Cum însă, deşi am sugerat ideea asta şi altor colege, care la rândul lor, au admis-o, n'am transpus-o în faptă niciodată şi ne-am ruşinat chiar să ne mai vorbim despre ea, am sfârşit prin a o scoate din program. Cu timpul, ştiu că am să mai scot multe din program, până voiu ajunge la concluzia că toată munca asta n'are nici un rost şi voi da iar examenele cum se nimereşte, cu 5—600 pagini răsfoite, disperat, într'o singură după masă, moleşită de căldură şi zgâriată enervant de bâzâit de muşte.

Deocamdată, stau la masă, în cămaşă de noapte şi cu capotul aruncat pe umeri (pentru o eventuală vizită, deşi nu văd dece un vestmânt atât de lung şi larg ar putea să fie indecent), cu spatele spre uşă şi cu faţa spre fereastra deschisă. In spatele meu e camera cu dezordinea ei. Mi-e silă să mă uit înapoi, dar pot foarte bine să mi-o închipui. In clipa asta, seamănă cu o hală de vechituri, cum sunt trântite toate una peste cealaltă: paturi răsturnate, cu salteaua ghemuită într'un capăt, cu aşternutul în celălalt, somiera — între ele — goală, pantofi ce stau la sfat, tolăniţi pe toate suprafeţele ce suportă un echilibru, ca'ntr'o scenă de harem oriental (m'am învăţat să socotesc pantofii plini de individualitate, au totdeauna în înfăţişarea lor ceva ce par'că ar vrea să spună: şi noi ştim unele lucruri. Dar aşa suntem noi: tăcem), scaune ce s'au îngrămădit spre uşă (într'o zi, obsedată de impresia asta, le-am scos pe toate pe sală şi le-am aşezat, una după alta. ca un cârd de boboci), noptiere înclinate pe spate sau pe-o parte, silindu-se să fie respectabile. Afară, s'a gătit natura burghez, ca'ntr'un „tişleifăr" pe care scrie „Bună dimineaţa" între doi cocoşi care cântă cucurigu.

Stau la masă, fără nici un rost aici. Dupăce am sărit din pat, am avut un lapsus, privitor la ceeace avea să urmeze, şi m'am aşezat la masă ca să-mi revin. Apoi, mi-a fost greu să mă mai scol de pe scaun. Acum, aştept să vină servitoarea ca să-mi spună că trebue să „facă curat" atunci voiu fi obligată să mă scol, să mă îmbrac şi să merg pe Lipscani să-mi cumpăr nasturele.

Spre curtea vecină căminului, dau ferestrele câtorva camere închiriate la diferiţi indivizi. Un tânăr domn se rade în faţa ferestrei deschise. Acum a isprăvit. Işi ţine oglinda în faţă cu amândouă mânile şi îşi surâde în ea. Pe cap, are un „fileu" pentruca să-i stea frumos ondulele. Restul... S'a sculat... E în alb... In ceva alb ce nu pare a fi costum de stradă. Are să se ducă să se îmbrace. Dar nu. S'a aşezat, mai sus, pe o masă, probabil, pe care n'am văzut-o până acum... Stă în profil, cu picioarele punte între masă şi speteaza scaunului. „Dă, doamne, să cadă", mă rog eu. Dar tânărul domn stă foarte liniştit. Şi-a aprins chiar o ţigară. Acum, a rămas gânditor. Şi... destul de grotesc. E curios, îmi inspiră un fel de sentiment protector. Mi-e milă de el. Nu ştiu dece. Peste câteva ore, am să-l văd pe stradă, volubil şi berbant. Un biet om. *Un biet om.*

Eri, pe stradă, eram foarte bucuroasă. O bucurie ce mi-a venit din senin. Până atunci, umblam împiedecându-mă (nu pot să umblu pe stradă calm, indiferent, felin. Mi se pare că am ceva de împărţit cu toată lumea ce trece pe lângă mine — de aceea ne iscodim, ne măsurăm cu ochii, curios, ostil — şi asta mă intimidează). Brusc, mi-a dispărut toată timiditatea. Imi venea să râd, să sar, să cânt. M'am întâlnit cu o doamnă grasă. Eram în faţa „Cărţii Româneşti". In jurul nostru. era puţină lume — puteam foarte bine să trecem una pe lângă alta fără să ne atingem. Or, am făcut eu un pas în dreapta, ne-am trezit nas în nas. Un pas în stânga: acelaş joc. Am făcut următorul pas tot în stânga dar doamna, par'că o sugestionasem, a recurs la aceeaşi stratagemă. De data asta, am mers drept înainte, am lovit-o violent cu cotul şi mi-am continuat drumul. A mormăit nu ştiu ce, în urma mea. Scăpată din încurcătură, mă simţeam atât de bine, par'că în doamna aceea grasă se strânseseră toate grijile mele şi plecaseră cu ea. Păstram în cot, încă, senzaţia loviturii date. E straşnic să fii vesel şi să loveşti lumea cu cotul! Până atunci, de câte ori mă aflam în faţa unei împleticiri de lume prin care nu puteam să-mi croesc cale anticipat, cu ochii, oscilam pe loc, gata să mă încurc în propriile-mi picioare. Acum, am căutat chiar prilejul de a fi nevoită să-mi croesc drum lovind lumea cu cotul.

L-am lovit întâi, în spate, pe un june mult mai înalt decât mine (înălţimea lui mă insultă grozav), îmbrăcat în beige, cu pretenţii de eleganţă. Am trecut înainte, fără să-l văd la faţă. Din spatele meu, a spus ceva ce n'am auzit prea bine. era vorba de graţia şi delicateţea caracteristice unei femei, pe care, am dedus, că eu nu le am. Apoi, i-am dat brânci unui domn cu monoclu care părea un om foarte serios, precupat de lucruri de interes general, ceva în care intrau conferinţe diplomatice sau mişcări de bursă, în fine ceva ce se obişnueşte a se considera de multă importanţă. M'a tentat tocmai din cauza asta. Am luat apoi, lumea la rând, fără să mă uit. Am ajuns la Cişmigiu. De pe poartă, ieşea un băiat înalt şi trist — cu ochi mari. mari— care s'a uitat la veselia mea lung, mustrător. M'am întristat şi eu. Am murmurat fără să ştiu dece: „Cât e totul de trist şi de fără rost... Dece e oare totul atât de trist şi de fără rost?!"...

Tânărul domn din fereastră s'a dat jos de pe masă. Acum se duce spre fundul camerei. E acolo un lavoar. Işi toarnă apă... Işi scoate cămaşa...

A venit servitoarea...

Un efort. M'am sculat. Mă duc să mă îmbrac. Trebue să mă grăbesc să-mi cumpăr nasturele, de pe Lipscani.

Şi, cum aş vrea să am timp să învăţ, doamne, cum aş vrea!

ANIŞOARA ODEANU

* Fragment din „Intr'un cămin de domnişoare".

Cinematograful

Mister şi mister

Imi pare bine că publicul începe să facă teorie de estetică cinematografică. Imi pare însă rău când această teorie e stupidă.

Astfel, oridecâte ori se dă un film „misterios", cineastul nostru se simte obligat să purceadă la comparaţii înlăuntrul genului, de pildă între „Misterul camerei Galbene" şi „Mumia", sau între „Nopţi de groază" şi „Insula Doctorului Moreau", sau între „Vampirul" lui Dreyer şi „Parfumul doamnei în negru". Este exact ca şi când am compara între ele Apolonul din Belvedere, „Monsieur Bergeret à Paris" şi simfonia II-a de Beethowen sub motiv că toate încep cu B.

1) In filmul poliţist există mister în sensul că există câţiva oameni (domnii hoţi) care-şi dau toată osteneala să împiedice pe alţi oameni (domnii poliţişti) de a afla anumite lucruri. Este un mister provenit dintr'o ignorare provocată şi meşteşugit prelungită.

2) In filme ca „Mumia" sau „Studentul din Praga" avem un paralelism de planuri: planul naturalului şi planul supra-naturalului, care se încalecă şi întretae necontenit. Intreprinderea artistică aci constă în realizarea, în fiece moment, a acestui dualism. Fiecare acţiune, fiecare eveniment, fiecare vorbă spusă trebue să aibă o dublă semnificaţie, trebue să poată fi traductibilă atât în alfabetul lucrurilor naturale, cât şi în acel al cauzalităţii magice şi transcendente. Psihologia personagiilor trebue să asculte în acelaş timp de legile normale ale sufletului şi de acelea mai ample ale lumii metapsihice.

Un film, cu „supranatural", când e bine făcut, farmecă pe oricine, chiar şi pe acei care în mod categoric neagă existenţa fenomenelor spirite. Căci (fie că credem fie că nu) în tot cazul însă cunoaştem toţi aceste fenomene, ştim ce sunt ele prezumate a fi, ştim cum se comportă faţă de ele acei ce cred intrînsele; într'un cuvânt toate aceste fenomene au un fel de existenţă chiar pentru cei ce sunt convinşi că ele nu există. Or, cum voluptatea artistică este tocmai plăcerea de a evada un moment din sufletul nostru şi a ne aşeza în tot soiul de alte mentalităţi străine de a noastră, — spectatorul, oricât ar fi el de sceptic sau de pozitivist, va consimţi fără aprehensiune — pentru acele două ceasuri cât durează filmul — să se transpună cu gândul în felul de a simţi al celor ce cred în supranatural. Cunoaşte, din experienţa vieţii lui în mijlocul celorlalţi oameni, care este „regula jocului" în toate aceste practici şi credinţe. Şi va face ca şi când ar fi şi el partizan, aşa cum atunci când ne aşezăm la „bridge" credem necondiţionat în superioritatea transcendentă a picelor asupra treflelor, deşi pozitivist vorbind, o asemenea ierarhie nu are nimic ştiinţificeşte necesar. Dar facem „ca şi când".

Jocul — ca şi arta — sunt, cum spun germanii, „eine Phylosophie des Als Ob"; un moment considerăm „regula jocului" ca un adevăr universal şi etern.

Iată pentru ce un om perfect degajat de orice credinţă şi magie poate asista la un film ca „Mumia" sau ca „Studentul din Praga" cu exact acelaş interes şi cu aceeaşi palpitantă participaţie personală ca şi un spectator convins de existenţa supranaturalului. Totul este realizarea artistică a operei prezentată. Realizare care, în cele două filme amintite, este excelentă. Merit cu atât mai mare cu cât reuşita este foarte grea, asemenea jonglerii pe două planuri existenţiale fiind o operaţie extrem de delicată, care riscă în tot momentul să cadă într'o bufonerie lamentabilă.

Din aceste explicaţii se vede limpede că între misterul unor asemenea filme şi misterul dintr'un film poliţist nu este nici o comparaţie de făcut.

3) Dar iată o a treia specie de mister. Să ne amintim de minunatul film „O noapte de groază". Ce se petrecea acolo? E foarte lesne de spus. In general, nu se petrecea absolut nimic, nici-un eveniment. Singurul fapt care s'ar fi putut numi la rigoare „eveniment" ar fi fost doar sosirea, în castelul acela, a celor două serii de călători. Tot farmecul filmului stă în acuplarea a două societăţi: societatea oamenilor veniţi din afară, oameni cu psihologie curentă, şi societatea oamenilor din lăuntru, oameni cu mentalitate complect diferită, oameni care trăiau izolaţi de restul lumii şi duceau o existenţă specială.

D. I. SUCHIANU

In fond tot misterul se rezumă în asta: punerea în contact a unor oameni normali cu nişte oameni speciali. In condiţiile astea fiecare cuvânt, fiecare mişcare este prilej de contraste. Când se luminează de zi, călătorii pleacă, şi este exact ca şi când nu s'ar fi oprit.

4) „Vampirul" lui Dreyer, film care rulează actualmente la Bucureşti, întruchipează şi el un gen de mister total diferit de cele analizate mai sus.

Despre valoarea artistică a filmului vom vorbi altădată. E de ajuns să spunem că este un film foarte inegal, unde tâmpeniile cele mai inutil naive predomină, unde însă ideea urmărită este adeseori magnific realizată. Vrem însă să insistăm puţin asupra „definiţiei genului".

E vorba aci de a sugera, prin imagini, atmosfera aceea specială a visului; de a da obiectelor reprezentate acea consistenţă particulară pe care o au lucrurile în vis. Aci nu există natural şi supranatural care să se opună în planuri conjugate; — visul ne oferă un fel de a treia dimensiune a existenţei, care nu are nici evidenţa Naturalului din starea de veghe, nici consistenţa, deasemeni halucinantă, a fenomenului Supranatural. Să nu uităm că acesta din urmă are o alură combativă, că Supranaturalul a fost inventat pentru a face concurenţă Naturalului pe tărâmul comun al rezultatelor eficace.

Pe când visul e cu totul altceva. N'are scop practic — deşi nu-i lipsit de scop. Are drept ţel realizarea cât mai bogată a propriei idei care îl animă; este îmbrăcarea cu fapte a ceeace psihologii numesc „unitatea dramatică" a viselor.

Intr'o privinţă, visul e ceva „natural", căci ţara visului o vizităm necontenit, şi face parte integrantă din „natura" noastră sufletească. Dar este un „natural" de o esenţă specială, pe care l-am defini tocmai prin ştergerea oricărei opoziţii dintre cauzalitatea pozitivă şi cauzalitatea transcendentă. In lumea visului nu se mai face distincţie între ceeace legile naturii permit şi ceeace nu-i permis decât cu concursul unor supralegi magice.

Dar e inutil să insistăm. Cetitorul cunoaşte tot atât de bine ca mine acea stofă specială din care se croesc visele noastre.

Să revenim deci la filmul „Vampirul". In această bucată, Dreyer a căutat să ne retrezească atmosfera proprie a visului. Că a reuşit sau nu — asta e o altă chestiune. Vrem doar să arătăm cât de deosebit este cuprinsul unui asemenea film, de acela al filmelor analizate în rândurile precedente.

5) Şi mai există încă o categorie de „mister". Să ne amintim de „Bestiile Umane", sau de acel film jucat acum vreo trei ani de Ricardo Cortez şi intitulat „Mephysto".

In „Bestiile Umane", doctorul Moreau, bazat pe constatarea făcută de biologi potrivit căreia transformismul speciilor pare a tinde către forma om, încearcă, prin grefe ingenioase, să accelereze mişcarea plurimilenară a evoluţiei speciilor, făcând-o să se realizeze în câţiva ani. Astfel obţine el un popor întreg de oameni ieşiţi din tot soiul de animale: câni, tapiri, tigri, lei, etc. Este aci exploatată artisticeşte acea grandoare inerentă gestului lui Prometheu care a furat ceva din ştiinţa zeilor. Doctorul Moreau surprinde un secret al naturii; şi se foloseşte de el. Rezultatele sunt monstruoase. Dar monştrii sunt tot atât de „naturali" ca şi tipurile majoritare. Aci nu numai că nu intervine supranaturalul. Am putea spune chiar că „din contră", el este categoric eliminat, căci ştiinţa se afirmă a fi suficientă pentru orice.

*

Dar ne oprim. Am spus destul pentru a se vedea cum între cele cinci categorii de „mister" nu-i nici un fel de altă legătură decât analogia verbală. O clasificare a operelor de artă după natura misterului e tot atât de absurdă ca şi o împărţire a romanelor după categoria de amor cuprins întrînsele.

In realitate orice film bun trebue să aibă „mister" — după cum orice femee trebue să aibă mister, dacă vrea să fie câtuşi de puţin iubită.

Este aci o simplă chestie de reclamă. Dat fiind că misterul în operele de artă este util exact ca şi sarea în mâncare, se caută a se atrage clientela pomenind de această ispititoare calitate.

Iată de ce am crezut necesar să dăm explicaţiile de mai sus şi să arătăm ce absurdă e „confuzia de genuri" reală care se comite atunci când se crede într'un aşa zis gen „misterios".

D. I. SUCHIANU

„Les Tziganes"

O carte interesantă despre ţigani

Sesizat de o scrisoare şi o nuvelă semnată de mine şi publicată în „Adevĕrul Literar" din 9 Aprilie a. c., P. S. S. Arhimandritul Calinic I. Popp Şerboianu, m'a onorat cu o vizită. Nu cunoşteam pe această cinstită persoană bisericească. Ii reţineam însă numele ca autor al unei valoroase lucrări scrisă în limba franceză, lucrare intitulată: „Les Tziganes". Histoire-Ethnograghique - Linguistique-Grammaire-Dictionnaire", editată de Librăria Payot din Paris.

Ca ţigan, am cetit această lucrare despre care presa străină în unanimitate, a vorbit elogios. In afară de ziarul „Dimineaţa" care în numărul din 11 Decembrie 1929 s'a interesat de opera Arhimandritului Calinic Şerboianu, presa română nu s'a ocupat deloc.

Citez câteva ziare străine care au recenzat cartea „Les Tziganes":

„*Books Abroad*" din Oklohama în numărul din 1 Iulie 1931; „Times Literary Suplement" din Londra, în numărul din 8 Ianuaria 1931; „Neue Pariser Zeitung", în numărul din 31 Decembrie 1930; „Revue de Paris" din 15 Iulie 1931, sub semnătura: J. Poirier; „Justificatif de la Revue de Sociologie" în numărul din Ianuarie-Martie 1931; „Journal de Genève" din 17 Mai 1930; „Revue des questions scientifiques" din Ianuarie 1931, sub semnătura: F. Hulselmans; „Larousse Mensuel" din Aprilie 1931, sub semnătura: Albert Dauzat; „The American Historical Review" din Washington, în numărul din Aprilie 1931, precum şi publicaţiunile: „Revue generale des Sciences pures et appliquées"; „La Géographie"; „Argus de la Presse"; „Le Journal" şi „Correspondant" care, sub semnătura d-lui A. Vincent, laudă mult cartea şi face o comparaţie între ea şi opera lui Pittard, autorul lucrării: „Les Tziganes de Balkans".

P. S. S. Arhimandritul Calinic I. Popp Şerboianu, ţiganofil şi deplin cunoscător al limbei, istoriei şi datinelor ţigăneşti, a crezut că adresându-mi-se, va căpăta izvoare nouă de cimilituri, poezii şi cântece ţigăneşti. Mărturisesc că n'am putut să-i fiu prea mult de folos, pentrucă minoritatea noastră ţigănească s'a asimilat atât de mult cu populaţia autohtonă, încât e pe cale să-şi piardă şi limba şi obiceiurile. Ba, i-am adus chiar o mustrare pentrucă în cartea „Les Tziganes" a scris că în România trăesc numai 300.000 de ţigani, când în realitate ei numără până la 800.000. Şi autorul, roşind, mi-a răspuns:

— N'am voit să arăt că în România sunt cei mai mulţi ţigani din Europa...

Dar lucrul acesta îl ştie marele statistician A. Thesleff care, în lucrarea sa publicată la Helsingfors în anul 1901, sub auspiciile lui „Gipsy-Lore-Society" în oficialul „Report on the Gipsy Problem", constată că chiar la 1901 în România trăesc cei mai mulţi ţigani.

Ca ţigan, sunt recunoscător P. S. S. Arhimandritului Calinic Şerboianu, pentru interesul ce-l poartă rasei oacheşe din Europa şi pentru ocaziunea ce mi-a dat de a discuta cu d-sa două ore în limba ţigănească cultă.

Păcat că editurile la care s'a adresat nu au căzut de acord să publice opera „Les Tziganes" în româneşte, căci, sunt sigur, volumele s'ar vinde şi ar îmbogăţi literatura română cu o lucrare foarte interesantă.

G. A. LĂZURICA

Şcolare

Ministerul instrucţiunii, al cultelor şi artelor, prin adresa No. 53804 1933 din 26 Aprilie, a recomandat tuturor subrevizorilor atât pentru educaţia copiilor, cât şi pentru cele 5000 de şcoli, biblioteci populare şi societăţi culturale, lucrările speciale:

1) *„Corina în vacanţă";*
2) *Dănel în vacanţă);*
3) *Neaţă în Africa";*
4) *Păţaniile Luţei"*

în total patru albume minunat ilustrate în culori de pictorul Al. Petrescu, tipărite pe carton alb.

Primele 2 albume costă 25 lei volumul şi cele 2 din urmă câte 30 lei.

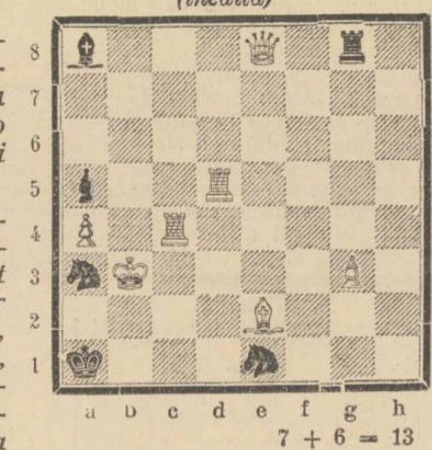
De vânzare la toate librăriile principale, la depozitele de ziare şi la editura şcolară din Bucureşti I, str. Sărindar 7.

CITIŢI TOŢI AZI CAPTIVANTUL ROMAN:
PACATUL de GRAZIA DELEDDA Laureată a Premiului Nobel
în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
Lei 4, Romanul complect. — La chioşcari şi librari.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 594

de A. Gross, Haţeg.
(inedită)

7 + 6 = 13

Pat maximal invers în 3 mutări.

Selbstmatt in 3 Zügen. Längstzüger.

***

Dem Beispiel der angesehenen Zeitschrift „Die Schwalbe" folgend, werden wir in der Zukunft die Hilfsmattprobleme, in welchen Weiss den Anzug hat, als Hiltszüger-Selbstmatt bezeichnen.

PARTIDA No. 139

Jucată la concursul internaţional din Budapesta în ziua de 23 Aprilie 1933.

ALB: E. Eliskases.
NEGRU: St. Edrély, *(România)*

Gambitul damei

1, d2—d4, d7—d5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. c2—c4, é7—é6; 4. Cb1—c3, Cb8—d7; 5. c4×d5, é6×d5; 6. Nc1—f4, c7—c6; 7. é2—é3, Nf8—é7; 8. Nf1—d3, 0—0; 9. h2—h3, Tf8—é7; 10. 0—0, Cd7—f8; 11. Ta1—c1, Né7—d6; 12. Cf3—é5, Dd8—é8; 13. Nf4—g3. Cf6—d7; 14. f2—f4, f7—f6; 15. Ng3—h4, Cd7—b6; 16. é3—é4, d5×é4; 17. Cc3×é4, Nd8—é6; 18. Dd1—h5, Dé7—d8; 19. Tf1—f3, Nd6—é7; 20. Cé4—g5, f6×g5; 21. f4×g5, Dd8×d4+; 22. Rg1—h1, g7—g6; 23. Cc5×g6, Dd4—g7; 24. Cg6×é7+, Té8×é7; 25. g5—g6, h7×g6; 26. Nh4×g6, Cf8×g6; 27. Tf3—g3, Cf6×h4; 28. Dh5×h4, Dg7×g3; 29. Dh4×g3+, Té7—g7; 30. Dg3—é3, Né6—d5; 31. Tc1—c2, Cb6—c4; 32. Dé3—d4, Cc4—d6; 33. Dd4—é5, Cd6—f7; 34. Dé5—é3, b7—b6; 35. b2—b3, Ta8—d8; 36. Rh1—h2, Cf7—g5; 37. Tc2—f2, Cg5—é4; 38. Tf2—é2, Cé4—g3; 39. Té2—f2, Cg3—f1+; 40. Tf2×f1, Tg7×g2+; 41. Rh2—h1, Th2—é2+ şi alb abandonează.

*

Rugăm ca tot ceeace se referă la această rubrică, corespondentă, ziare, reviste, etc. să ni se trimeată pe viitor pe adresa:

Paul I. Negreanu, Bulev. Carol 21, Et. II, Bucureşti I.

*

Alle d'ese Spalte betreffenden Sendungen, Briefe, Zeitungen, etc. bitten wir künftighin an die oben angegebene Adresse zu schicken.

*

Nous prions de nous envoyer dorénavant tout ce qui concerne cette rubrique, correspondance, journaux, etc. à l'adresse ci-dessus indiquée.

ŞTIRI

Incepând din luna Iulie a. c. „Revista Română de şah", de sub direcţia d-lui Mihail Sodoveanu, organul oficial al Federaţiei române de şah, va reapare la Brăila. Datorită unui nobil amator şi sprijinitor al şahului, ea va putea apărea pe baze sigure, întrucât acest amator d. ing. *Duşan C. Radacovici*, preşedintele cercului de şah din Brăila, va depune la bancă pe numele revistei un fond de siguranţă de 50.000 (cinzeci de mii) lei.

„Revista Română de Şah" va apărea regulat între 1 şi 10 ale fiecărei luni cu un număr de 16—24 de pagini. Redacţia va fi compusă din d-nii *Anatole F. Ianovcic*, fundatorul şi susţinătorul revistei, *Milu Augustein* şi *Constantin Menciu* cu colaborarea tuturor şahiştilor români; iar dintre străini cu aceea a d-lui *Eugen Snosko-Borovsky* din Paris.

Dintre problemiştii români vor colabora d-nii W. Pauly, S. Herland, C. G. Gavrilov, Dr. Fr. Rduch, R. Cofman, d-na Iz. Keller, I. Schlarko, S. Thau, P. Leibovici, O. Costăchel, A. Nagy, etc.

Costul abonamentului: e de 300 lei pe an şi de 150 pe 6 luni. Cei ce doresc a se abona se vor adresa d-lui *Milu Augutstein, Str. Unirei 115, Brăila.*

P. I. NEGREANU
S. THAU

JULES RENARD

Eloi la teatru

Piesa aceasta, care n'a avut succes, mă încântă. In sală, aproape nimeni. Am avea aerul că suntem între prieteni, dacă fotoliile neocupate nu ne-ar despărţi. E o piesă care-mi place s'o ascult, sprijinit pe braţul fotoliului vecin. Petrec o seară plăcută de reverie şi din discreţie nu vreau să numesc piesa, de vreme ce nu a avut succes.

Iată o altă piesă, excelentă. Autorul este un bun meşteşugar. Şi-a ales bine subiectul pe care-l tratează cu îndemânare şi bogăţie. A pus într'însa de toate: interes, acţiune, emoţie, pasiune, spirit de teatru, un soi de talent mare pe care nu-l pot nega. De altfel merge, are succes; publicul va veni. Chiar eu eram dispus în favoarea ei: nu cunosc pe autor, nu sunt gelos şi totuşi iată o piesă care nu mi-a făcut nici o plăcere.

Ce-i lipseşte?

Aş vrea să încerc dacă, afară, aş putea cugeta un sfert de oră la această piesă excelentă.

Eşti câte odată ispitit să scrii din nou o dramă ca „La Tour de Nesle". De ce s'o faci? Nu cred în drama „La Tour de Nesle" şi mă interesează. Nu cred în stilul ei şi mă amuză. Aceste două elemente de curiozitate sunt necesare. A schimba unul dintr'însele ar însemna să pui adevărul peste fals. Falsul desăvârşit îmi pare preferabil adevărului pe jumătate. Adevărul în teatru are mai puţin preţ decât unitatea de ton. Buridan nu-mi poate spune că are un stilet în mâna dreaptă, vinele la pumnul stâng şi sânge în vine, tot aşa cum mi-ar spune: iată un condei şi cerneală roşie, scrie!

Este o mare fericire că artistul nu se întreabă nici odată pentru cine lucrează.

Dacă în fiecare seară, pe fiecare scenă, autorul jucat ar privi una câte una, prin micul ochi al cortinei, la gurile a ceiace numim o sală plină, teatrul n'ar avea de trăit nici un an.

Să nu ne plângem: avem mai mult decât un autor dramatic vrednic de a da numele său secolului XX-lea, dacă acest secol, deşi încă tânăr, s'ar grăbi să moară mâne.

Teatrul îl refuză lumea, da, dar refuză prea multă.

— Domnişoară, e foarte bine cum faci, totuşi mi-ar place mai bine....
— Ah!
— Vrei să încerci altfel?
— Altfel?
— Nu-l simt altfel.
— Nu face nimic, prefer.
— Bun, bun! nu aveţi decât să-mi cereţi, eu vedeam astfel, dar dv. sunteţi autorul. Preferaţi altfel, voiu juca şi aşa; astfel, era mai bine, dar altfel e mult mai uşor.

Marii artişti sunt insuportabili, dar cum nici acei mici nu sunt mai puţin....

— Aţi fost admirabilă!
— Pff! rolul acesta e banal.
— Totuşi, l'aţi jucat bine.
— Serios, vă place? Spuneţi-mi adevărul!

— Foarte gentil, publicul, în seara aceasta.
— Dar, de o indulgenţă!
— Două, trei, patru rechemări. Cortina coboară şi se ridică ca o cămaşă, atât de îndatoritoare încât toată sala are impresia că se răcoreşte.

Ce triumf! E cu o sută de coţi deasupra ultimei sale piese, ceeace o pune la cinci sute de picioare sub pământ.

In fiecare Duminecă, la orele două, la grădina publică, mare matineu popular dat de toată trupa de maimuţe.

„Irevocabil". Mic de tot, eram plin de respect pentru acest adverb măreţ. La teatru am învăţat să-l despreţuesc.

Publicul nu ascultă o tiradă, dar are simţul duratei sale şi aproape întotdeauna la sfârşitul ei pornesc aplauzele. Actorul bun ştie să-l anunţe printr'un gest, printr'o izbucnire a vocii sau prin câteva silabe nuribunde. Trebuie să simtă nevoia să răsufle exact în momentul când mânile îşi iau avântul. Cu puţină bunăvoinţă reciprocă, lovitura nu poate să nu reuşească.

Oh! oh! iată o scenă originală, deşi modernă: nu se telefonează.

Publicul râde puţin în seara aceasta. El încearcă să râdă fiind acolo pentru ca să râdă, dar îşi prăpădeşte râsul ca o cutie de chibrituri de care nici un băţ nu se aprinde.

Cu toate că se apără şi se crede bucătar, autorul dramatic este un om de litere.

Orice s'ar întâmpla, nu trebuie să fim prea severi cu teatrul. Chiar plictiseala este aici mai puţin plicticoasă decât aiurea.

Traducere de L. Tb.

3 CALATORII
de vară

I-a VARNA—ISTAMBUL
19—26 IUNIE. Durata 9 zile
Intreţinere completă, paşaport şi vize 3.750 lei.

II-a BUDAPESTA—VIENA
3—11 IUNIE. Durata 8 zile
Intreţinere completă, paşaport şi vize 4.920 lei

III-a 20 ZILE PE MARE
Istanbul-Atena-Delphi, Corfu, Creta, Delos, Thinos, Santorin, Mikinos, etc.
Vizitarea a 15 insule din Arhipelagul grecesc din Ciclade. Băi de soare şi de mare supraveghiate de medic.
Intreţinere completă, paşaport şi vize 12.850 lei

Cereţi prospecte, informaţiuni la „Realitatea Ilustrată", secţia Turism, str. C. Mille 7—9. Tel. 3.59.99.

Cărţi şi reviste

Adrienne Thomas: Katrin wird soldat

„Katrin wird soldat" este romanul de mare succes al literaturii franceze scris în limba germană a Lorrenei.

Autorul este o femee, *Adrienne Thomas*, tânără israelită, născută la Saint Avold şi crescută la Metz.

Materialul romanului a fost scos din jurnalul ţinut la zi, încă de pe când autoarea era pe băncile şcolii şi redat în roman tot sub formă de jurnal, transportat însă de pe planul autobiografiei, pe acel al literaturii.

Catherine Lentz, eroina romanului, este tot o israelită din Metz. Autoarea a păstrat, în redarea micilor incidente din viaţa de şcolaritate a eroinei tonul de ştrengărie copilărească, care trebuia să fi fost în notele propriului său jurnal. Simpatia ei pentru profesorii loreni de limba şi literatura franceză, se afirmă de cum vine pe băncile şcolii. In aceiaşi măsură creşte aversiunea împotriva spiritului prusac care e reprezentat în şcoală prin fiicele de ofiţeri, camaradele ei de şcoală.

Ca şi autoarea, care s'a măritat cu un medic lorrain ce a murit apoi în război, eroina romanului, Katrin, se logodeşte cu un tânăr lorrain. Intre acestea, vine războiul şi Lucien, logodnicul Katrinei, pleacă pe front, nu pe frontul francez ,bine înţeles, ci cere să fie trimis în Rusia.

Katrin se simte din ce în ce mai mult lorraină, intră în serviciul Crucei Roşii, la gară şi, ca să-şi îndepărteze gândul descurajării, se absoarbe cu totul în ocupaţiile serviciului său de infirmieră. Ziarele aduc ştirea morţii lui Lucien. Părinţii săi, speriaţi de bombardament, pleacă din Metz.

Tânăra israelită, rămasă singură, intră într'un spital, „Sunt singura lorraină, în spital. Cea mai mare parte din colegele mele vin din Prusia Orientală, restul de undeva din Germania nordică... Toate au, în afară de spital, o viaţă a lor proprie. Eu n'am decât spitalul". S'a lepădat încetul, încetul de lume şi acum începe a se lepăda de sine, consacrându-se cu totul bolnavilor de tuberculoză din baraca dată îngrijirii sale. Acolo îşi istoveşte ultimele forţe şi moare de pneumonie.

Katrin devine soldat prin atitudinea ei sufletească. Ca şi soldatul pe front, se dezbracă rând pe rând de tot ce face valoarea vieţii şi a legăturilor cu lumea, apoi de propria ei personalitate. Din disciplină şi simţ al datoriei, jertfeşte până la ultima picătură, toată puterea ei de viaţă, legii sălbatice şi neumane a războiului.

Puterea de adevăr a caracterelor, precum şi tonul de sinceritate mişcătoare a epuizării puterii de sacrificiu până la ultima suflare, fac din acea operă una din lecturile cele mai impresionante şi au hotărît, de sigur, marele succes al romanului, care s'a vândut în mai mult de o sută de mii exemplare îndată după apariţie.

Primirea făcută scrierii în literatura şi opinia publică franceză, dovedeşte că s'a renunţat la ostracismul împotriva uneia din cele două limbi ale provinciilor nou alipite şi s'a recunoscut că, *nu naţiunea*, ci *patria* trebue să primeze în sentimentul tuturor.

Peter Neagoe

Peter Neagoe, scriitor american, de origină română, din Transilvania, a scos o antologie de 475 pagini, cu titlul „*Americans Abroad*" (editat serv. Press. La Haye Holland), în care a grupat 52 de nume dintre artiştii americani în străinătate, care au ajuns la notorietate.

Presa franceză şi engleză, a pomenit de mai multă vreme cu elogii despre nuvelele pline de savoare ale lui Peter Neagoe cu subiecte luate din viaţa patriei sale originare, Transilvania.

Scriitorii, essaiştii, poeţii grupaţi în antologia sa, sunt printre cei mai înaintaţi din literatura americană: Ernest Hemingway, William Seabroak, Kay Boyle, Ezra Pound, ca să nu citez decât printre cei mai cunoscuţi reprezentanţi ai „non conformismului" celui mai aprig, mişcare ce s'a născut, însă, în străinătate şi nu în America.

Mai interesantă, aproape, decât conţinutul antologiei, este prefaţa lui Peter Neagoe, care prezintă o problemă analizată cu cea mai mare luciditate şi inteligenţă, şi ilustrată cu texte foarte judicios alese.

Problema ce se pune este aceasta: De ce au venit scriitorii americani în Europa? Fost-au ei atraşi de farmecul lumii vechi? Sau au cedat numai dorinţii aceştia de „fugă", ce a caracterizat tineretul de după război şi pe care a redat-o atât de bine Joseph Roth, în remarcabilul său roman „*Die Flicht ohne Ende*"? Sau poate au fost curioşi să cunoască ideile şi faptele noi ce erau de aşteptat să se nască în sufletele generaţiilor tinere de după război?

Peter Neagoe explică exodul acesta al americanilor prin mai multe motive, printre care intră şi acele pe care le-am pomenit. Insă dovedeşte cu antologia sa că, odată veniţi în Europa, şi-au dat socoteală că cele ce se petreceau aci nu interesau decât pe tinerii din Europa.

Ceiace îi preocupa pe americani era eliberarea propriului lor suflet de sub apăsarea unei tiranii proprie civilizaţiei americane şi condiţiunilor ei de viaţă.

Ei au înţeles că, venind în Europa, această eliberare se va putea realiza mai deplin şi mai bine, la distanţă şi departe de influenţele mediului natal, căci ei căutau să-şi elibereze personalitatea şi să-şi afirme dreptul de a trăi integral, împotriva unei întregi atmosfere sociale.

Generaţiile noi din Europa erau preocupate cu totul de alte probleme. Ele luptau împotriva bătrânilor şi a mentalităţii lor înţepenite în academism, pe deoparte, iar pe de alta împotriva reacţionarismului şi a spiritului îngust al clasei mijlocii. In America însă lupta împotriva bătrânilor nu avea nici un senz, căci acolo tineretul e adorat.

Tiranul ridicat la ei împotriva spontaneităţii şi libertăţii personale era altul. Fenomenul cel mai execrat de orice om cu spiritul adevărat liber, tiranul care domină şi oprimă viaţa în America, este fenomenul standardizării, motor social şi economic al vieţii lor.

Iată ce zice Peter Neagoe: „In Europa tineretul luptă împotriva unui duşman declarat pe faţă. Ruptura care îi separă e francă şi clară. In America inamicul e subtil. De ce să nu cedaţi niţel? Nu vă cerem mare lucru în schimbul unei mari răsplate. Distraţi-ne, suntem doborîţi de oboseală, istoviţi de o luptă de fiece clipă. Nevoile noastre artistice sunt minime. Va fi de ajuns să le satisfaceţi ca să vă copleşim cu dărnicia noastră peste toate aşteptările.". La asemenea ademeniri nu rezistă decât un mănunchiu de spirite libere, adevăraţii buni slujitori ai artei. Aceştia refuză să cedeze şi trag consecinţele. Unii se exilează în Europa şi apoi după ce şi-au făcut un nume se reîntorc, cu autoritatea câştigată, spre a continua lupta acolo. Alţii mai tineri, rămaşi acolo se luptă împotriva conformismului după o strategie nouă.

Ceiace se degajează din prefaţă ca şi din antologia lui Peter Neagoe, este faptul că influenţa Europei asupra acestui grup de americani în exil, este aproape nulă.

IS. S.

Santinela

de B. Traven

Intr'o dimineaţă un minier metis raportă inginerului de serviciu, la o mină aproape de Cihuahua, că într'una din galeriile principale „se petrece ceva".

Pe tavanul galeriei s'ar afla o piatră uriaşă a cărei greutate considerabilă putea fi de trei sau patru tone. In jurul acestei pietre, spunea raportul, începuse de vreo câteva ore să curgă la vale nisip şi pietriş mărunt, ceiace era un semn sigur că piatra era liberă şi că ceiace putea să se întâmple într'o oră, putea tot aşa de bine să se întâmple şi în şase zile; momentul exact nu se putea cunoaşte. O mulţime de lucrători se perindau prin această galerie şi fiindcă inginerul nu voia să le pună viaţa în primejdie, chemă un minier indian şi-i spuse:

— Vezi piatra aceia de colo, Augustin?

— Desigur că o văd, doar nu-s orb.

— Piatra asta e desprinsă şi în curând are să cadă.

— Nu-i de mirare, dacă-i desprinsă; de pe acum se vede cum se fărămiţează.

— Dacă piatra cade şi tocmai atunci, din întâmplare, e cineva dedesubt, va fi zdrobit pe loc!

— Asta-i limpede ca apa. Atât de isteţ sunt şi eu.

— Te postez aici ca santinelă. Nu ai altceva de făcut, decât să atragi luarea aminte celui care vrea să treacă pe dedesubt, că e primejdios şi să-l trimiţi prin galeria 14. Nu vei lăsa în nici un caz să se treacă prin galeria asta. Iţi dai singur seama cât de periculoasă este.

O oră mai târziu, inginerul străbătu galeriile şi, în drum, trecu şi pe la galeria cu pricina.

Santinela stătea drept dedesubtul pietrei desprinse şi-şi fuma tihnit ţigara. Părea fericirea în persoană; îşi găsise un post foarte plăcut şi în care nu trebuia să facă nimic.

Pătruns de conştiinţa datoriei el raportă inginerului că interzicea ori şi cui să treacă pe sub piatră şi că de când fusese pus aci nu trecuse nimeni. Domnul inginer să aibă toată încrederea în el.

— Eu însă, în locul d-tale nu m'aşi aşeza tocmai sub piatră — îl sfătui inginerul, — locul nu-i câtuşi de puţin recomandabil.

— Dece, Senior — spuse omul. Asta să-mi fie grija. Locul ăsta e foarte plăcut pentru mine; nu trebue nici să mă obosesc prea mult, n'am nevoie să strig prea tare, e deopotrivă de depărtat de toate părţile şi pot fără oboseală mare să împiedic pe oricine să încerce să treacă pe dedesubt. Fiindcă ar fi tare primejdios, Senior, dacă s'ar afla cineva jos, când va veni piatra.

Zicând acestea, el îşi răsuci cu cugetul împăcat o altă ţigară şi şi-o aprinse în cea mai mare tihnă.

Patru ore mai târziu, omul fu găsit zdrobit. Tot ce i se putu duce femeii lui, din rămăşiţele pământeşti, fu o sandală dela piciorul stâng, care eşea de sub colosul de piatră.

Trad. de LELIA KREBS

20% REDUCERE

Folosiţi-vă de săptămâna cărţii şi cereţi dela toate librăriile din ţară următoarele cărţi româneşti:

CEZAR PETRESCU	Oraş Patriarhal
DAMIAN STĂNOIU	Alegere de Stariţe
PANAIT ISTRATI	Haiducii
„	Spovedania unui învins
E. LOVINESCU	Memorii
C. ARDELEANU	Casa cu Fete
SERGIU DAN	Dragoste şi Moarte în provincie
ION PAS	Veşnicul învins
DELAFRAS	Micul sacrificiu
ANTON HOLBAN	O Moarte care nu dovedeşte nimic
„	Parada Dascălilor
N. C. CĂPRESCU	Masca Albă
IONEL RODA	Nevroza Instinctelor
DR. I. BORDEIANU	Avortul

EDITURA „CUGETAREA"

Cronica literară

Mihail Sadoveanu, Locul unde nu s'a întâmplat nimic

Ca şi romanul „Oraş patriarhal" al d-lui Cezar Petrescu ultima scriere a d-lui Mihail Sadoveanu se întemeiază pe răsfrângerea deosebită a vieţii în acea mlaştină a existenţei citadine ce se chiamă provincie. Şi aci ca şi acolo oamenii au pe deasupra vieţii individuale un suflet colectiv ce scapă determinaţiunilor comune şi care le este mai esenţial decât propriul lor eu. In aceste împrejurări scriitorul trebue să fie un psiholog cu o sensibilitate de altă natură decât aceea a creatorului de fiinţe generale. Lui îi trebueşte un simţ al mediului care este de esenţă poetică şi care defineşte mai bine decât orice analiză psihologică străfundul sufletelor pierdute în pustietatea micilor oraşele.

Că acest simţ este propriu d-lui Sadoveanu este un lucru ce nu se mai poate pune în discuţiune şi rămâne numai să vedem în ce fel s'a folosit de el aci.

„Faptul" în sine este foarte simplu şi în acelaş timp de natură a putea fi complicat în orice proporţii. Prinţul provincial Lai Cantacuzino protejează o tânără fată dintr'o clasă umilă dar pe care cultura, bunele relaţiuni şi frumuseţea au scos-o cu desăvârşire din rândul făpturilor comune. Această fată iubeşte pe prinţ, dar nu izbuteşte să se facă înţeleasă de el. Un spirit de contradicţie feminin şi o nevoie imperioasă de a scăpa din casa tatălui său pe care-l urăşte o determină să se căsătorească cu un om pe care nu-l iubeşte. Când mai târziu, după căsătorie, Daria Mazu — acesta este numele eroinei — are prilejul să aibă o explicaţie cu prinţul, află cu amărăciune că sentimentele acestuia înclinau către legături libere pe care era dispus să le accepte acum, dar nu fusese atât de puternice încât să sfărâme prejudecata că o căsătorie cu o fată din clasa ei e cu neputinţă. Desamăgită în cultul ei pentru prinţ şi fără dragoste pentru soţ, Daria dispare în lume pentru totdeauna, pe urmele unui frate bolnav şi pribeag.

Acesta este „subiectul" romanului, dar interesul nu rezidă, precum am spus, aci. Şi avariţia lui Vasile Mazu, şi vaga nostalgie de alte lumi a Dariei, şi suferinţele de soţ respins ale maiorului Ortac, şi afabilitatea blazată a prinţului Lai Cantacuzino n'ar izbuti prin ele însile să ne oprească prea mult. Ceiace este esenţial aci e „aerul", crearea acelui sentiment copleşitor de „plictis" ce emană din câmp şi din stradă, din vorbirea şi din tăcerea oamenilor.

Iată bunăoară un tablou în vopsele grele, pământoase a târgului de provincie:

„Din Broscărie şi din mlaştinile iazului Coştilei, aşezările săreau unele peste altele spre culmea dealului, ferindu-se din ce în ce mai mult de elementul umed; aşa încât, deasupra, cursurile de apă se zăreau sticlind departe. Probabil că după ce au observat din deal aceste oglinzi miraculoase, târgoveţii au socotit că n'ar fi rău să sape câteva fântâni. Au chemat deci dela ţară meşteri care, c'o artă şi cu mijloace preistorice, au pus în legătură rezervele subpământene cu setea de deasupra... O boeroaică ciudată... lăsase prin diată un fond, pentru crearea unei cişmele lângă primărie. Târgoveţii veneau mai mult în petrecere până la acest şipot, însă nu înţelegeau ce rost practic ar putea să aibă".

Amestecul acesta de clisă, de dărăpănături, de mlaştine, de tăceri îndelung neîntrerupte sau de sgomote monotone de staţie preistorică dă plictisului o imagină sumbră de glod şi ploaie, remarcabil întinsă pe pânză în această descriere a periferiilor:

„Vânătorul îşi lăsase calul în voie. Nu se grăbea. Ajungea la timp, într'o lumină mare de aur, în care jucau pulberi uşoare. Era în preajma unor terenuri vagi. Aici, în timpul ploilor toamnei, se frământau gloduri imense. Carierele de nisip şi lut se umpleau atunci de apă şi deveneau, în vremea nopţii căpcăni pentru umbrele care ieşeau dela crâşme şi urmăreau în zig-zag un drum al destinului. De obiceiu le ieşeau în preajmă câni care-i lătrau călăuzindu-i printre primejdii. Acei câni fără număr, de rase şi de mărimi felurite, adevărate fantazii zoologice, se găseau şi acum la faţa locului. Se găseau şi viţei, şi porci. Era şi o larmă ascuţită de copii, de felurite neamuri. Capete goale, picioare desculţe, batiste duble, în faţă şi în spate".

Pentru întâia oară priveliştea rurală sau suburbană capătă la d. Sadoveanu un ton sumbru. Ploaia măruntă provincială, clisa, colbul, singurătatea, primitivitatea dau oamenilor un suflet meschin, rău sau bolnav. Reumatismul, epilepsia, avariţia, lipsa de dragoste, lipsa de reverberaţie sunt aci, în acest „acampament barbar", mai crunte ca oriunde. Omul suferă de lipsa felinarelor pe stradă, pentrucă e copleşit de plictis şi nu are încotro să-şi orienteze spiritul:

„Ce fel de târg e acesta? îşi continua el solilocviul, urmând a desfăşura geografia propriei lui mizerii şi încercând să înlăture nelinişti care-i pipăiau fundul fiinţei. Se face noapte. sîntem într'un oraş, şi omul trebue să se lase condus de instinctul animalului ori să-şi dibuiască drumul cu băţul, ca orbii. Edilitatea a întemeiat pncte cărora li se spune felinare; însă de obiceiu nu produc lumină, fie din pricină că scrie lună la calendar, fie pentrucă s'au furat lămpile, fie pentrucă s'a isprăvit petrolul la magazia comunei. N'ar însemna mult asta, dacă ulicioarele de mahala n'ar ascunde gropi şi curse".

Astfel de observaţii ironice şi altele care sunt semnul unei nemulţumiri n'au însă — lucru foarte interesant — forma prozaică a unor critice. Este o nemulţumire discretă, devenită aproape voluptate a barbariei, amorţire a oricărei voinţe în pâlpâirea slabă a unui fir de nostalgie pentru alte tărâmuri. Pe d. Sadoveanu îl preocupă, fără îndoială, nu numai o problemă de ton pictural dar mai cu seamă una sociologică. Şi deşi această preocupare este cu desăvârşire absorbită de naraţiune ea rămâne evidentă ochiului critic. Este anume vorba de un tablou al târgului din punct de vedere social şi etnic, care urmăreşte creşterea şi descreşterea claselor, migraţiunea şi împerecherea lor. Daria reprezintă de pildă o largă dar repede evoluţie socială. Având bunici ţărani, în marginea târgului, ea intră prin tatăl său în clasa micilor târgoveţi şi iese numaidecât şi din această clasă datorită culturii şi înrâuririi prinţului Lai Cantacuzino. In faţa acestui fenomen de evoluţie accelerată stă inerţia conservatoare a prinţului, care, om cultivat şi adânc, nu are totuş curajul să ducă nicio iubire la forme legale de teama unei mezalianţe. Şi cu toate acestea Lai este spiritul lucid al târgului, este cum s'ar spune sociologul impurităţii etnice a provinciei, făcând teoria păturii superpuse:

„Să-mi daţi voie să vă fac o nomenclatură a tuturor locuitorilor de pe strada aceasta. E o stradă oarecum naţională şi creştină. La numărul unu stau eu. Insă eu sînt, precum se ştie, coborâtor dela Bizanţ. Peste drum, la numărul doi. stă domnu ajutor de primar Alecu Mihailov. La numărul trei, domnul avocat Nicolaide. La numărul patru, inginerul Artur Fait. Avem apoi pe doctorul Barboni. Mai stă pe uliţa asta Gronau, farmacistul. Numără-i pe toţi. Aşi voi să-mi aduci în câteo eprubetă sângele lor... S'au adunat aici toţi, s'au organizat oarecum ca să prade pe plugari şi s'au încorporat rânduielii generale a Statului".

Populaţia evreiască a târgului este privită însă cu simpatie ca un factor de muncă şi progres şi viaţa acestei populaţii e înfăţişată în culori foarte pitoreşti, ca în anecdota bunăoară a lui Moise-Luzer, heraldul (cu talanca) al târgului, care, înşurat de comunitate, nu ştia ce să facă cu nevasta.

G. CALINESCU

Cronica mizantropului

Ziua cărții

— Ei — mi-a zis cineva întâlnindu-mă pe drum — acum trebue să te bucuri și dumneata! A început lumea să dea mult interes faptelor de cultură și, uite, în curând vom avea și o zi a cărții.

— Mă bucur — am răspuns eu spre marea uimire a prietenului care interpretează mizantropia mea ca un spirit continuu de contradicție — mă bucur din toată inima!

— Să știi c'am să viu și eu să-mi dai un autograf! — mai spune atunci prietenul.

Iar eu:

— Imi pare rău! Am zis că mă bucur și atâta tot; dar de vândut cărți eu nu vând!

Văzând nedumerirea amicului m'am simțit obligat să-i dau lămuririle cuvenite:

— Nici vorbă că mă bucur când văd că după lapte, fructe și alte alimente lumea începe să se gândească și la acel aliment al minții, care se chiamă carte. Eu vedeam zilnic în gazete pagini întregi închinate boxerilor, citeam că oficialitatea a luat parte la fel de fel de expoziții dintre care cea mai puțin interesantă nu e desigur expoziția canină, constatam cu satisfacțiune că la vernisajul saloanelor de artă obicinuește a veni câte o persoană de marcă, dar nu puteam să nu mă mir că apariția unei cărți nu este în stare să trezească interesul niciunei autorități. Și iată acum deodată această zi a cărții! E oare potrivit să-mi arăt eu toate rezervele în fața unui lucru bine intenționat? Nu! Să nu împingem spiritul critic până acolo unde el poate fi dăunător progresului. Ce se va petrece în așa zisa zi a cărții! Se vor vinde câteva volume, se vor scrie câteva articole. oameni care n'au citit niciodată o operă românească se vor preface, de ochii lumii, foarte interesați, iar câțiva autori obscuri vor găsi prilejul să iasă la iveală, să strângă mâna autorităților și poate să se fotografieze în grup. Căci nu mai este nicio îndoială: manifestațiunile publice sunt totdeauna acaparate de mediocrități. Orice există bunăoară la Societ tea Scriitorilor Români, numai scriitori nu. Și aici prin urmare ca și în orice alte manifestațiuni oficiale se vor îndesa autorii volumelor necitite sau „persecutate de critică", membrii cu nume obscure ai Soc. Scriitorilor ca să se bucure și ei o zi de lumina soarelui. Dar toate acestea nu schimbă esența lucrurilor: ziua cărții este un lucru bun! Căci ce se va întâmpla? Lumea tot auzind de cărți are să înceapă a se pune pe gânduri, lumea politică își va însuși numaidecât această preocupare din simplă concurență de program cultural, la anul vom avea o altă zi a cărții și așa mai departe și din toate astea se va naște o mentalitate folositoare nu în sine ci în rezultantele sale. Desigur că ziua cărții nu va aduce pe dată niciun folos mare, dar mai târziu cu o prejudecată a cărții, bine întreținută de propagandă, se va putea cere crearea singurei instituțiuni care propagă cu adevărat cartea. Dacă în București, nu mai departe, am avea o mare bibliotecă conținând toate cărțile românești la zi și în mai multe exemplare și în care să poată intra oricine și mai ales lucrătorii și școlarii cărora biblioteca le-ar putea oferi un loc de odihnă diurnă în sensul cel mai fizic al cuvântului, atunci te asigur că problema cărții ar lua altă înfățișare. Și dacă Ministerul de Instrucție ar obliga toate comitetele școlare să-și compună biblioteci „active" cumpărând cu relativ atât de puțină cheltuială toate cărțile românești mai răsărite câte apar, și dacă pe de alta acelas On. Minister ar supune anual. prin organele sale de control. pe toți profesorii la o anchetă sumară a lecturilor ce trebuesc să devină obligatorii după anumite liste, atunci s'ar schimba iarăși multe și n'am mai vedea ca acum profesori secundari. oameni ai cărții, care n'au citit nicio carte. Tot acest bine poate deriva din acea simplă întreprindere a zilei cărții.

— Bine — îmi zice prietenul — ceea ce-mi spui e foarte judicios și-mi pare bine că aud din gura unui mizantrop vorbe atât de încurajatoare. Nu înțeleg însă de ce nu mergi să vinzi cărți acolo, cu toată lumea!

Eu stau puțin să mă gândesc. pentrucă într'adevăr nu găsesc niciun argument plauzibil și răspund în toată sinceritatea:

— N'aș putea să-ți spun limpede pentruce, dar simt că mi-ar fi rușine!

AL.

Cronica gastronomică

Primesc:

P u r c e l u l

Când se ridică rugăciuni în slavă
Și ochii toți spre Domnul se întorc,
Păcatul groasnic de-a te naște porc,
Il ispășești, sărmanule, în tavă!

Am asistat la moartea ta grozavă,
Purcelule, frumos, din rasa York,
Din ochii mei o lacrimă îmi storc,
Gândind la soarta-ți tragică și gravă!

Și când te văd schimbat așa 'n friptură,
Frumos și rumen c'o lămâie 'n gură,
Pe-o masă plină de fripturi și poame,

Alături de o sticlă pântecoasă,
Iți plâng te-asigur soarta nemiloasă,
Dar n'am ce-ți face, porcule, mi-e foame!

ARTHUR BLASCIOK

Replica victimei

Să nu te uiți la Porcul lui de câne.
Acela nu-i decât literatură,
Dar de voești cumva să faci friptură,
Fă, cum îți spune Păstorel, Române!

Când doar un comestibil va rămâne
Din tot ce-a fost sărmana mea făptură,
Un morcov rogu-te să-mi pui în gură
Și nu lămâie, cum ai scris, stăpâne.

Și dacă ești, cum zici, un gastronom,
In prealabil să mă ungi cu rom
Ca să cojească pielea de pe mine.

Căci în frigare de voi fi înfipt,
Ca voi să mă mâncați în urmă fript,
Să fiu măcar gătit cum se cuvine.

Purcelul - friptură
Cu morcovu 'n gură.

P. S. *Purcelul de lapte fript.*

Opărești purcelul și-l curăți cu făină de porumb, sau mai bine cu sacâz, așa cum se curăță și capul de vițel sau porc, până când devine alb cum e coala de hârtie.

Il sărezi. Dacă-l pui la tavă, așează mai întâi în fundul tăvii mici bețișoare, improvizând astfel un grătar, ca să nu se lipească. Dacă-l pui la frigare, așează mai înainte frigarea pe cărbuni, până se înroșește. Apoi o introduci în purcel și-l bagi în cuptor. Il ungi din când în când cu untdelemn fin și când s'a rumenit pielea, cu rom. Atât.

Ca salată e recomandabilă varza roșie cu oțet de vin și untdelemn bun, sau endivele.

Nu-i așa?

AL. O. TEODOREANU

Lui Pastorel

La cozonaci, dacă mă crezi,
Știam că nu cedezi un ou.
Căci cum te știu mare mâncău,
Tu îl mănânci, nu îl cedezi.

Marcella

Marcellei

Ca să vezi că nu-s așa
De mâncău și de grotesc,
Spune-mi unde te 'ntâlnesc,
Și-ți cedez ce vrai mata.

Pastorel

Louis Dumur

De curând a dispărut, discret, dintre cei în viață, Louis Dumur, acela, care a dat cea mai impresionantă frescă istorică și romanescă a războiului mondial. Pare o figură străină de lumea noastră, cu aspirațiile și patimile ei, legat mai mult de momentele tragice pe care ni le-a prezentat în puternice descripții cu o putere de evocare halucinatoare, cu căldură lirică, vehemență ritmată, cu vigoare și noblețe în stil. Louis Dumur a trăit și a pictat războiul. De aceea poate purta ceva în ființa lui din țăria acelor clipe.

Georges Batault, unul din prietenii săi intimi, schițează un portret cu totul inedit al romancierului Louis Dumur. Calitățile neprețuite i le-au cunoscut foarte puțini. De aparență rece și dură, era în fond un timid și un tandru, care se desvăluia în toate frumusețile lui după ce se stabilea acea legătură intimă și dispoziție spre comunicativitate. Urând și disprețuind prostia, era un fond de bunătate și înțelegere.

E frumoasă mai ales o însușire a acestui excepțional om: dragostea profundă de viață. „Fără mari exigențe personale. iubia viața pentru ea însăși, o considera ca un spectacol prodigios, divers și interesant, ca o sursă inepuizabilă de senzații de sentimente și de gândiri. In afară de orice preocupări morale, afară de orice considerațiuni asupra scopurilor existenței, se încânta să trăiască și să vadă trăind; era recunoscător fiecărei ore, chiar celei mai banale, pentru ceeace putea ea aduce; descoperea în aceasta bogății nebănuite".

Numai această iubire profundă de viață l-a putut face să spună într'o clipă: „Ei bine, dacă mi s'ar oferi să retrăiesc de o infinitate de ori viața mea. așa cum am trăit-o, aș accepta fără să ezit, cu recunoștință".

E aci unul din entuziasmele cele mai nobile și aspectele cele mai frumoase ale marelui romancier al războiului. Optimismul grav și eroic i-a iluminat fața până în ultimile momente. In el a găsit Louis Dumur sursa de consolare și rezistență la suferințele care-l chinuiau crunt. Acestea au consumat unul dintre cele mai înălțătoare caractere. — *t.*

C u g e t ă r i

★ *Râzi înainte de a fi fericit, de frică să nu mori fără să fi râs vreodată.* (La Bruyère)

★ *Nu există fericire fără cifre.* (A. Houssaye)

★ *Nu există realitate, nu există durată adevărată decât între un leagăn și un mormânt.* (M. Lenéru)

★ *Una din cele mai mari mizerii ale noastre este că nu suntem capabili nici de a fi nenorociți multă vreme.* (Chateaubriand)

★ *Relativ la defectele fiecărui sex, Arlechino spune într'o farsă italiană că am fi perfecți cu toții dacă n'am fi nici bărbați nici femei.* (Chamfort)

I n s e m n ă r i

Gânditori și aspecte

Intr'un mic dar substanțial volum d. Mircea Mancaș și-a adunat câteva eseuri și studii, tratând subiecte variate. Materialul e format, în genere, din aspecte ale culturei europene contemporane. Prea puține aspecte din cultura românească. Autorul preferă probleme din Occident. In orice caz în discuția lor d. Mircea Mancaș aduce claritate și finețâ. Fără a ajunge la concluzii prea inedite autorul pune la punct câteodată chestiuni care fac parte acum din patrimoniul spiritual al omului cult contemporan. Așa de exemplu: Schnitzler și Freud, Metoda sociologică a lui Durkheim, Goethe estetician, Sociologie și psihologie literară, etc.

D. Mancaș, reluând aceste subiecte, le dă o interpretare conștiincioasă și limpede, ceeace dovedește la d-sa obișnuința de a medita, sprijinită de lecturi variate în domeniul psihologiei și al esteticei literare.

Scrisă într'un stil sobru, câteodată subtil, fără pretenții, cartea aceasta se citește cu interes și plăcere. Poate servi marelui public doritor de a se iniția rapid, sumar dar sigur, în câteva probleme de cultură contimporană.

Ulysse

Expatriat de aproape zece ani în capitala Franței, B. Fondane, după o activitate eseistică, mereu interesantă, răspândită prin diverse reviste franceze, publică astăzi un volum de poeme „Ulysse".

De drept este un singur poem lung, divizat în douăzeci și șapte de capitole, de inegală mărime și intensitate, dar alcătuind printr'un subtil și intim acord, o atmosferă unitară și o rezonanță susținută continuu dela prima la ultima pagină.

Poezia lui Fondane prezintă înrudiri cu aceea a lui Rimbaud și a lui Guillaume Apollinaire. Vrem să spunem că este din aceiaș familie sufletească. Mijloacele lui Fondane sânt originale și materialul îi aparține, dureros și tragic, exclusiv.

Atmosfera din „Ulysse" este de o pătrunzătoare poezie. Un realism împins uneori până la brutalitate se împletește cu o melancolie romantică. Este o poezie cu multe piscuri și neprevăzute abisuri. Azurul se amestecă cu noroiul. Ni se pare nouă, ori, câteodată răsună în aceste poeme chinuite accentul tragic al unei voluntare și iremediabile desrădăcinări? Ce poate fi altceva în această minunată „Chanson de l'Emigrant"?

Amer le goût de notre sort!
— à quoi servent sanglots et plaintes?
Pour le vieux pain d'un passeport
On a pris nos empreintes.

...Parmi le cuir fin des oranges
Parmi des massacres d'oignons,
Je touche, absurdes compagnons,
aux grandes patries étranges...

...Sommes-nous nés sur une route
qui recule et ne finit pas
afin de casser notre croûte
entre la terre et l'au-delà?...

Fondane cunoaște în cele mai imponderabile detalii meșteșugul versului. In „Ulysse" versurile frumoase abundă. Inspirația lui este mereu susținută de inteligență și spontaneitatea lui presupune de multe ori cazna victorioasă a studiilor îndelungate și a pătimașei iubiri pentru ideia și poezia pură.

AL. A. PHILIPPIDE

Viața Romînească

Salutăm în numărul 4 al „Vieții Romînești" două poezii ale d-lui Octavian Goga. Regăsim în ele, intacte, toate calitățile de limbă viguroasă, de adâncă simțire și emoție proaspătă pe care ne obișnuisem să le admirăm la d. Goga pe vremea când activitatea poetică îl ispitea mai des. Cităm începutul uneia din ele, intitulată „De Profundis" și în care se lămuresc, adânc răsunătoare, minunate accente:

Din sufletul meu, peșteră uitată,
Cu scorburi multe văduve de soare,
Tăcerile mai strigă câteodată
Ca niște robi rebeli în închisoare.

Sânt visuri, patimi, cântece pierdute.
Și întrebări nedeslegate încă,
Tot țintirimul vieții mele mute
Mă chiam' atunci cu matca lui adâncă...

D. D. I. Suchianu își face debutul de nuvelist cu „Noi proastele" o bucată de fină ironie și humor original.

D. Const. Kirițescu discută într'un articol problema atât de actuală și de palpitantă pe care o constitue „Șomajul intelectual". După o documentată și limpede analiză, autorul rezumează cauzele șomajului intelectual: ...„Depresiunea economică a timpului în care trăim, nivelul scăzut al standardului nostru de civilizație, repartiția geografică defectuoasă a păturii noastre intelectuale și desechilibrul între specializările intelectuale și adevăratele trebuințe ale societății, iată care ar fi pricinele șomajului intelectual care există în societatea noastră..." Mai departe, d. Kirițescu, recunoscând că această stare de lucruri este un fenomen incipient, expune câteva soluții pentru tămăduirea șomajului intelectual la noi, între altele „stabilirea unui echilibru între orașul privilegiat și satul anemiat". Trebue o reeducare a muncitorului intelectual care, atras de vraja orașului, preferă să fie șomeur în capitală decât să-și câștige existența într'un sat. D. Kirițescu propune deasemeni înființarea unui „Oficiu central de Stat, care să aibă în câmpul de acțiune al producției intelectuale un rol analog cu acela pe care-l au Bursele de muncă pentru muncitorii industriali".

Const. Kirițescu

„Rostul acestui Oficiu ar fi acela care să studieze și să cunoască în tot momentul situația pieții intelectuale... Pentru tinerii care se află în momentul atât de dificil când trebuie să-și găsească o orientare pentru alegerea carierii, indicațiile Oficiului ar fi deosebit de importante"...

Altă misiune a acestui Oficiu ar fi și „reeducarea acelora care și-au greșit cariera, fie că și-au ales cariere ajunse neproductive din cauza excedentului de speciaiști, fie că și-au ales una necorespunzătoare aptitudinilor lor".

Un act de d. Victor Ion Popa „Acord familiar", un articol de subtile nuanțe intitulat „Polemică abstractă", al d-lui Paul Zarifopol și o nuvelă de d. I. Agârbiceanu împlinesc partea de literatură propriu zisă a revistei.

Ca deobicei materialul de cronici și rubrici diverse este bogat, variat, interesant și viu. La „Miscellanea" d. Al. A. Philippide expune câteva considerații despre „Roman de analiză și roman pur și simplu", ridicându-se împotriva abuzului de psihologie și „proustianism" de care sufăr unii tineri romancieri dela noi. D. G. Călinescu, la aceeaș rubrică, flagelează acid și crud, dar mereu just și cu bun simț, câți-va indivizi de evidentă rea credință desvăluind în acelaș timp în treacăt, câteva culise ale moravurilor noastre literare.

Cităm încă: Cronica literară a d-lui Călinescu, Cronica politică scrisă de d-nii M. Sevastos și N. Tatu, Cronica externă semnată de d. D. I. Suchianu, Cronica economică, rubrica extrem de interesantă, intitulată „Cultura", Cronica teatrală, Plastica, Revista Revistelor, etc.

P. A.

Un scriitor poporanist în Anglia

Englezii au continuat a cultiva în literatura lor genul acesta de scriere din viața poporului dela sate, poporanist, cum a fost botezat la noi. M. T. F Powys care reprezintă azi acest curent literar, nu a făcut decât să reînoiască, cu destul talent, romanul rustic, care de fapt nu a constituit în literatura engleză un gen aparte de roman. Personagiile lui Powys nu ar putea fi rupte din viața sătească a Wesexului, spre a fi transportate, în altă regiune și mai ales în viața de oraș, cum de pildă s'ar putea face cu personagiile din romanele lui Thomas Hardy.

Ingustimea lumii în care trăesc țăranii și lipsa de orice eveniment în afară de reîntoarcerea regulată a anotimpurilor cu munca potrivită după ele, face caracterul frământărilor tragice dintre ei, într'o luptă fără îndurare. Lumea lor e înconjurată de taină și Dumnezeu însuși, cu archanghelul Mihail, străbate satele într'o căruță și împarte oamenilor vinul iubirii și al morții în romanul „Mr. Westoris Good Wire".

Călătoriile acestea ne amintesc de călătoriile lui Dumnezeu cu sfântul Petre din folklorul nostru. Dar lumea din satele englezești ne apare în romanele lui Powys mult mai întunecată decât aceea din satele noastre. Apoi concepțiile sale, de pildă aceea asupra morții care e privită ca mai tare decât puterea lui Dumnezeu, creatorul iubitor și milos, care nu se face judecătorul neîndurat al oamenilor decât de nevoie, este o concepțiune cu caracter nordic. Ea dă cărților lui Powys un amestec ciudat de credință și deznădejde care le deosebește de orice altă scriere poporanistă și este atât de departe de păgânismul senin din cărțile lui Mihail Sadoveanu, de pildă.

Credința care se desprinde din opera acestui scriitor, ca fiind fundamentul vieții sătești din Anglia, este că: „Dumnezeu nu poate fi înduplecat" și moartea încă și mai puțin, căci fiecare e predestinat la bine și la rău, în sufletul lui, pentru veșnicie.

Este acel „așa a fost scris" al țăranului nostru, dar cu alt caracter, mult mai greu și mai aspru.

Powys, ca și Billinger în Germania, Giono în Franța, Ramuz în Elveția romandă reprezintă un curent puternic în Europa occidentală. El răspunde unei nevoi, care se simte din ce în ce mai imperios în arta și civilizația de azi, de a căuta contactul cu ceeace Hans Naumann, în Germania și Lewy-Bruhl în Franța, numesc „primitive Gemeinschaft Kultur" *sau „mentalité primitive". E aceiaș concepție exprimată atât de splendid în toată opera lui Mihail Sadoveanu, dar mai ales în divinile sale poeme „Țara de dincolo de neguri" și „Impărăția apelor".*

Powys, ca și Ramuz, Giono, Billinger și marele nostru Mihai Sadoven, trăește la țară de douăzeci de ani și nu vine prin Londra decât foarte rar. Necunoscut în Europa, el nu e destul de apreciat nici în Anglia, cu toată calitatea lui literară și puternica lui originalitate.

IS. S.

Poșta redacției

Manuscrisele semnate cu inițialele de mai jos nu se publică în "Adevărul Literar", neîndeplinind condițiunile cerute:

R. M.; Al. H.; F. Z.; A. G.; A. C. N. S.; S. L. P.; S. W. S.; N. F. S.; C. R.; Gh. F.; A. Z.; C. V. S. (cu familia); P. D. — București.
N. M.; V. C.; A. E. — Iași.
I. D. P. — Sibiu.
M. R. — C.-Lung (Muscel).
I. G. — Craiova.
C. D. — Caracal.
I. N. D. — Mangalia.
A. M. — Roman.
S. C. — Caliacra.
N. G. — Viena.
P. C. — Constanța.
S. T. — Călărași.
St. V. — Puești.
P. M. — Cernăuți.
V. P. (C. L.) — Galați.
I. N. B.; O. I.; G. P. C. — fără adresă.

G. P. — București: Remarque n'a murit.

V. P. — Galați: Interesant. Dar nu se poate publica. Mai trimiteți.

M. V.; Gh. C. — București: Aproape publicabil.

A. M. — Buzău: Aproape publicabil.

Sch. — Buhuș: Adevărul *e ziar politic, iar* Dimineața *— ziar de informații.*

N. P. — Topolovăț: „Ce condițiuni se cer lucrărilor pentru a fi publicabile?" Să fie bune. — M. Sevastos.

Mărunte

■ Romanul d-lui *G. Călinescu „Cartea Nunții"* se traduce în limba italiană și va fi în vitrina librăriilor din Italia în chiar toamna aceasta. Traducătorul este d. Cesare Ruberti.

■ A apărut: „CALCULATOR DE DOBÂNZI" de M. Drimer, contabil autorizat, cu o prefață de d. prof. Gr. Trancu-Iași.

Se găsește de vânzare la toate librăriile din țară, precum și la autor, în București, Str. Mitropolitul Daniil No. 5.

Cu prețul de lei 140.

Teatrul a murit,
Trăiască Revista!

— Pădurar, și n'ai citit „Amantul d-nei Chaterley"!

In săptămâna cărții toată lumea e obligată să citească.

Atelierele „Adevĕrul. str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr. 651
DUMINICA 28 MAI 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

26 V 933

Misterul și mizeria eroică a cărții literare

Pentru cărnuri și ouă, pentru zarzavat ordinar și ierburi delicate, pentru grâne, bumbac și lânuri, pentru lemn, fier cu toată familia lui dela oțel până la tinichea, pentru atâtea alte metale și pietre folositoare ori frumoase, — oamenii astăzi oftează, gem, țipă, se bat, se spânzură, le plesnește inima și creerul în apoplexie, se aruncă din aeroplan, pier de foame, devin comuniști, devin fasciști, înebunesc sau se tâmpesc. Adică, nu atât deadreptul pentru acele binecuvântate daruri ale pământului, cât (și aceasta poate părea unora lucru mai curios) pentru strămutarea lor dela un loc la altul și pentru împărțeala lor.

Suferințele acestea, când mai acute când mai surde, tragice negreșit, dar într'un fel și ridicule, țin de vre-o șaisprezece ani. Le cunoaștem destul; le înțelegem. Insă iată, și pentru o marfă oarecum suplimentară se vaită lumea: — pentru carte. Alături de mărfurile maiestuoase, cum sunt acele pe care le-am înșirat la început, cartea face— nu putem zice altfel — figură modestă. Potrivit modestiei constitutive a cărții, cei interesați la această marfă au găsit, în adevăr, stilul potrivit: nu țipă, nu omoară, nu dau foc; ci protestează trist, iar, din vreme în vreme, se lamentează mai mult sau mai puțin organizat.

Aici e ceva care seamănă a minune.

Cărți de legi și regulamente, civile, militare și eclesiastice ; tratate financiare din care putem compila sisteme cât mai eficace de impozite; manuale pentru montarea și întreținerea mașinilor (fără lux de fizică teoretică și matematică înaltă) cărți de medicină: — acestora le înțelegem rostul. Pricepem ca producătorii, reproducătorii și intermediarii acestei specii de marfă intelectuală să o desfacă ușor, în conjunctura de azi aproape ca în oricare alta; și să obțină din negoțul cu ea avere, din care să-și procure mărfuri cu substanțial prestigiu — carne, ouă, zarzavaturi, metal, mineral și plante textile, transformate tehnicește — mult peste trebuințele omului normal.

Dar ca în o astfel de prăpăstuire a pieții cum este acea de astăzi, cartea ce se chiamă literară să mai rămână marfă valabilă: aceasta îmi pare lucru cu desăvârșire minunat. Ințeleg încă, la nevoie, că se mai produce carte literară. Din trecut și-au luat vânt pentru asemenea producere niște oameni de anume tip, pe care nu vreau să-l calific aici; și nu se pot opri încă. Dar că se mai face cu cartea literară negoț uneori rentabil, și, ce e încă mai tare, că se plâng cei interesați când, nu „merge" cartea, aceasta e pentru mine un mister aproape terifiant. De sigur terifiant ! Fiindcă ilogicul, afirmat ca ceva dela sine înțeles, spăimântă.

Ciudatul preopinent se miră, se scandalizează, însfârșit se supără, fiindcă se vinde slab poezia lirică, drama în versuri, critica literară (Dumnezeule!), filosofia și clasicii. — Dacă n'aș prefera să imaginez aci cazul unei inocențe exagerate, aș vorbi de impudoare maladivă, și m'aș alarma încă mai mult.

Să ne luminăm prin exemple:

1. „Iubito ! Gândul meu e un ocean cu valuri, vânturi, ceață și corăbii ; In fundu-i ramuri scumpe de mărgean. Deasupra suliți, fulgere și săbii..."

2. „Intâmplările anului 1512 sunt grave și chaotice. Armatele ligii: Spanioli, Papalini și Venețieni, atacă Bologna, unde Francezii se instalaseră de câtva timp, și o impresoară..."

3. „Unuia îi convine felul de a vedea al lui Flaubert, altuia felul lui Georges Ohnet; unuia îi convine Ibsen, altuia Porto-Riche; unuia Paul Valéry, altuia Paul Géraldy, unuia în sfârșit Caragiale, altuia Marion, poetul soacrelor. Ideea de adevăr în artă stă așa dar în mare cumpănă".

Opresc aci antologia aceasta scoasă din lecturile mele de astăzi dimineață, făcute în dispoziția sufletească cu deosebire solemnă a zilei cărții.

V'am dat numai niște scurte mostre; dar ajunge, fiindcă sunteți cunoscători. Ei, cum să înțelegem pe niște oameni care, cu asemenea produse aruncate pe piață, pretind cumva să obțină în schimb stofe *made in England* (măcar să fie și în ipoteza că Buhușul e în Anglia), pantofi dela Gaston Mihăilescu, sparanghel trufanda, pui, banane, și zilnic aperitive și filtru la Corso ? Pentru ca să aflăm că gândul dumnealui e un ocean cu ceață, prin care se găsește mărgean, suliți, fulgere și săbii, sau că întâmplările din 1512 erau grave și chaotice (șiret autorul: zice că întâmplările din 1512 SUNT grave și haotice, ca să mă facă să visez d'ampicioarele), sau că ideia de adevăr în artă stă în mare cumpănă.... Pentru a mă consola, deschisei o revistă proaspătă și de cea mai distinsă eleganță. Peste ce dau întâi ? Un autor, pe care-l presupun foarte tânăr, scrie un articol așa : *Din viața nazalei dental-alveolare*. Ați crede să găsiți noutăți folositoare despre tratamentul dinților găunoși sau al sinuzitei. De loc. E un subiect din cea mai sublimă regiune a linguisticei — fonetica experimentală ! — Producătorii unei asemenea mărfi trăiesc, de sigur numai în parte, din negocierea ei. Trebuie să practice și alte meserii. Dacă nu, mănâncă odată la două zile iaurt, zilnic cartofi degerați, și se îmbracă cu hainele dezafectate ale prietenilor milostivi.

Cum e posibilă cartea literară în conjunctura de față? Ca escrescență și survivanță, poate ? Producția literară ar persista, deci, ca o apendicită cronică ? Pe încetul, neapărat, piața se operează. Librăriile mari, când sunt chiar și edituri cu greutate, le vedem că vând săpun, roșu de buze, farfurii, pahare, bocanci, plăci de gramofon, vîsle, umbrele și costume de plajă.

Le spunem acestea, pentruca literații și editorii să înțeleagă a prețui cum se cuvine generozitatea extremă, eroică, aproape neverosimilă, pe care le-o acordă Statul, interesându-se de dânșii astfel precum vedem astăzi.

PAUL ZARIFOPOL

G. Nichita — Peisaj

Recepția lui Enescu în Academie

Insemnătatea sărbătoririi de Luni a Academiei Române va rămâne de-a pururi crestată mai adânc, în răbojul care va număra făclierii culturii românești — cu o faimă trecută departe și peste hotare.

Academia Română înțelegând că importanța culturală a muzicei depășește uneori, pe aceia a literaturii, a hotărît să facă loc și Euterpei în cenaclul ei, luminat de cugetare și înțelepciune.

A primit astfel în sânul ei membru activ, pe marele maestru George Enescu.

Solemnitatea ședinței de Luni a crescut, prin sobrietatea admirabilă a celor două cuvântări cu sens tradițional, care au fost ținute.

După substanțialul cuvânt de recepție rostit de Enescu, din care cităm numai definiția autoportret a lui „Muzica este un grai în care se oglindește, fără posibilitate de prefăcătorie, însușirile psihice ale omului, ale popoarelor", *a urmat cuvântarea de adevărată „ungere" a ilustrului matematician, d. prof. Țițeica, secretar general al Academiei.*

Pentru a vă putea face o ideie de, fondul, arhitectura și forma acestui frumos discurs, cităm din el formula căreia savantul orator a rămas cu strictețã consecvent: „adevăratul om superior extinde bunele deprinderi ale specialității sale și în alte ocupații serioase ale vieții".

*

Prin sănătate, muncă stăruitoare, dăruire firească și geniu. Enescu s'a rânduit în muzica civilizației actuale, acolo unde desigur că va rămâne neclintit până la urmă.

Interpret ne 'ntrecut al muzicei altora, Enescu e creator al unei componistice a cărei originalitate culminează în drama „Oedip", pe care Opera mare din Paris o va înfățișa la anul.

Această muzică adâncește marea tragedie, după un livret de Fleg.

E o muzică mare, alcătuită pe o melodică nouă, care folosește cromatizmul pe sfert de ton. Ea e începutul triumfal al unei muzici specific românești, purceasă numai dela Enescu, drept o nouă expresie muzicală românească.

Toți românii să se bucure și să fie mândri de-o cât de mare glorie a lui Enescu, cu atât mai mult cu cât, fiecăruia din ei le revine, fără voia lor, în suflet. o rază cel puțin din strălucirea nimbului ce-i împodobește capul.

SYM

GEORGE ENESCU, noul Academician

Bicentenarul Zairei

Nu erau de ajuns comemorările nesfârșite ale literaților. Ne întrebăm ce va fi când va incepe seria scrierilor lor. Cel puțin se povestesc cu prilejul comemorării Zairei lui Voltaire istorioare intresante și anecdote amuzante.

Un scriitor englez, Bond, a tradus Zaire, a montat'o și a reprezintat'o la Ducele de York. El însuși juca rolul lui Lusignan. In actul recunoașterii avu o sincopă și muri pe scenă.

Acum o anecdotă veselă: Pe timpul imperiului al II-lea și Ballande a propus unei actrițe drăguțe, dar fără pretenții, să joace rolul Zairei. Ea a răspuns cu o epigramă:

Mi-ai scris prietene o scrisoare
In adevăr fermecătoare,
Dar vai! cunosc rolul iubirii,
Nu-l știu de loc pe al Zairei!...

Jertfă

Se-apropie ușor ca o sibilă
Cu gesturi hieratice și pline
Și'ntinde-o floare pe altar, fragilă,
De parcă s'ar fi oferit pe sine.

Acolo zeul tânăr, dimineața,
Iși oglindește blondele lui plete,
Cuprinde'n brațele-i de foc viața
Și-adulmecă parfum de violete.

O vede Afrodita și-o'nvestește
Cu toată propria ei strălucire.
O scaldă'n purpură împărătește
Și-o'ncinge cu centura ei subțire

Imbracă nobila ei goliciune
Cu flacările unui râu de soare,
Și'n apa ochilor ei limpezi pune
Caritele și Orele să sboare.

O ia de mână'n urmă și coboară
Pe valea de pe care-și ia isvorul,
Cu mlădieri de crin și de fecioară
Spre depărtatele-i destine sborul.

Centaurii ca niște stânci de-a-ramă
Iși umflă pieptурile largi cât vatra,
Nechiază'n vânt cu nările și chiamă
Și cu copitele lor scurmă piatra.

N. DAVIDESCU

Din lirica greacă

Bacchylide

O timp de pace adorat,
La toți dai binecuvântare:
Tu naști și vesela cântare
Și-al mulțumirii dar bogat.

Azi tinerii 'n voios avânt,
Cu dans și lupte se desfată,
Doinesc și la serbări se 'mbată
Cu vin și-al flautului cânt.

Pe scuturi țese liniștit
Păiajenul urzeala-i sură,
Trompetele de mult tăcură
Și săbiile-au ruginit.

Cu teamă n'or mai fi de-acum
Siliți străjerii să vegheze
Și râs și joc n'au să 'nceteze
Să-și facă pretutindeni drum.

Theognis

Un mare bun i-acela
De-a nu te fi născut
Și lucitorul soare
Nici când să-l fi văzut.

Dar, de-ai intrat în viață,
Ce bine-i, ca grăbit,
Să bați la poarta morții
Și'n veci s'adormi tihnit.

I. M. MARINESCU

Cât îi produce lui Wells literatura ?

Precis nu s'ar putea ști, dacă Wells nu ar fi mărturisit, el însuși, că plătește pe an un impozit pe venit de 5.000 lire, adică aproape trei milioane de lei!... Nu se poate zice că are un venit de mizerie!...

Problema egalizării sexelor în America

Femeile din Statele-Unite au luptat mult pentru a dobândi un egal tratament în fața legilor și societății americane cu cel al bărbatului. Aceste drepturi sociale și politice le-au obținut în întregime în ultimii ani din preajma războiului și în cei imediat după războiu. Dar această egalizare a dat femeii americane nu numai o nouă situație socială, ci i-a influențat adânc însăși biologia ei, partea ei fizică, adică întreaga concepție și modalitate de viață.

Pretențiile femeilor au mers atât de departe încât ele ar dori să se comporte în toate situațiile asemeni bărbaților. Să se bucure de aceleași drepturi și datorii, dar mai ales de aceleași libertăți și plăceri ca și ei. Spune „o femee nouă" într'un magazin american de dată recentă :

„Drepturi egale înseamnă drepturi egale. Niciun bărbat n'ar trebui să bea, să fumeze, să înjure sau să fie libertin în chestie de dragoste fără a recunoaște că o femee are aceleași drepturi de a se purta la fel".

Problema egalității sexelor se pune în Statele-Unite ale Americei așadar, în felul următor : egalitatea trebue să fie atât de absolută încât femeia să aibă exact aceleași libertăți ca bărbatul, fără să se mai ție cumva seamă că totuși prin biologia și condițiile ei proprii ea este deosebită de bărbat. Femeile americane tinere cred că tot ceiace este îngăduit unui bărbat trebue să fie îngăduit și unei femei. Chiar dacă natura ar spune altfel.

Desigur că această opinie nu este generală, femeile bătrâne și mature din Statele-Unite fiind pentru un anumit fel de egalitate juridică și politică, dar nu și pentru *orice fel de libertăți*. Bătrânele încă socot că familia și căminul sunt idealul femeii, dar tinerele încep să judece altfel. Chiar în privința maternității, aceste tinere femei, au alte păreri. Iată-le formulate de una din ele, într'o publicație medicală americană :

„Sunt mai întâi pentru copii, pentrucă sunt pentru existența societății, mai întâi. Copiii de azi sunt societatea de mâne. Insist, deaceia pentru dreptul copiilor de a se naște și de *a nu mai exista copii nelegitimi. Cer ca mama nemăritată să fie la fel de stimată ca mama măritată*, pentrucă amândouă sunt deopotrivă canaluri prin care viața sacră se perpetuiază".

Aceasta este starea de spirit a tinerelor femei de azi și nu numai în America, unde femeile fiind mai emancipate au doar mai mult curaj să spue și să scrie ceiace simt și cred că e mai bine pentru viitorul societății.

Consecințele acestei egalizări

Aceste concepții fiind larg împărtășite astăzi de tinerele fete și femei americane, în conformitate cu acestea, ele și-au schimbat întreaga viață. Astăzi fetele americane nu mai așteaptă ca să li se plătească invitațiile și consumațiile de către bărbați. Deasemenea, nu mai așteaptă ca ele să fie alese de bărbați ci ele singure aleg pe cei care le plac. Iar dacă există celibatari masculini, fetele moderne mai ales când sunt bogate și pot avea plăceri orcît de variate și aventuri oricât de extravagante, își spun că și ele pot rămâne celibatare toată viața.

Fata - celibatar

Așa se explică prezența unui nou tip social în America. E vorba de fata-celibatar, care refuză din proprie voință de a se căsători. In marile orașe americane acest tip este foarte răspândit. Fete bogate, care în comunitatea lor, pentru a se feri de gura lumii, par a se ocupa numai de societăți de binefacere și de sporturi, refuză căsătoria, chiar când se arată strălucită pentru a avea o libertate nelimitată. Acestea își au legăturile lor sexuale pe ascuns și preferă voiajurile, escapadele în străinătate sau chiar în patrie pentru a căuta, asemeni bărbaților, aventuri noui și fascinante. Unele din ele schimbă asemeni bărbaților și tot la fel ca ei, nu cred niciodată că trebue să se oprească. Egalitate perfectă. Nu ?

Am cunoscut zeci de fete în aceiași situație, care luau în automobilul lor băeți pe care-i întâlneau prin parcuri sau la cinematografe și care fără să-și spue numele, îi duceau în hoteluri sau locuri discrete, uneori rămânând chiar în automobil, pentru a se iubi cu ei și a nu-i mai cunoaște a doua zi. Dar cum aceste operații comportă mult risc în puritana Americă, unde marile hoteluri sunt supraveghiate de detectivi și unde nu poți primi în camera ta de hotel nici un vizitator ci doar în hall, fetele celibatare preferă să voiajeze în Europa pentru căutare de aventuri. Acolo sunt mai sigure și mai libere, căci cine le controlează ?

Trebue, însă, să notăm că fata-celibatar există mai ales în cercurile bogate și blazate și că ea uneori sfârșește totuși prin a se căsători cu un bărbat pe care și-l alege prin experiment și după plac.

Este rea această egalizare?

Moraliștii sunt firește cu totul împotriva noilor idei și maniere sexuale ale tineretului american. Ei văd numai rele în aceste deprinderi moderne, care par a nu mai cunoaște frâu. Totuși, paradoxal, aceste deprinderi aduc nu numai efectele rele pe care le-am arătat mai sus. Unul din efectele bune ale acestei sincerități și libertăți maxime luate de tinerele femei moderne este aceia că au dus la diminuarea prostituției. Prostituția nu a fost niciodată legalizată în Statele-Unite și întotdeauna aspru pedepsită de puritanismul care este mai influent și astăzi decât pare. Dar, oricum, se practică în mod clandestin în marile orașe ca New-York, Chicago, Lon Angeles. In centrele mici, prostituția aproape nu există.

Ei bine, din cauza noilor moravuri libertine și spontane prostituția clandestină este în descreștere. De ce să ai relații cu o prostituată când fete și femei frumoase îți sunt abordabile și care ca și tine, bărbat, nu cer decât dragoste, decât satisfacerea trecătoare a unei nevoi biologice și atât. Nu vreau să spun că nu se comit și șantagii, în acest chip. Dar față de numărul tinerilor de ambele sexe care se iubesc cu aceiași degajare în maniere, fie că sunt femei, fie că sunt bărbați, numărul înșelătorilor și celor prefăcuți este mic.

Rămâne, apoi, avantajul sincerității. Femeile de azi, greșite sau nu, rătăcite de-o morală primejdioasă sau nu, sunt în tot cazul mai puțin ipocrite decât cele din generațiile precedente. Acelea doreau sau făceau pe ascuns, lucruri pe care cele tinere le promovează oarecum pe față, scriind, pledând și făcând propagandă în favoarea lor.

Problema egalizării sexelor este firește dificilă și greu de rezolvat. Viața de azi, însă, a rezolvat-o provizoriu în acest chip arătat aici și care este în tot cazul demn de reflecții și judecăți temeinice.

DOCTOR DIBELIUS

Generalul, Ketti şi Damian

După doi paşi mari şi elastici, şi o rotaţie la dreapta, ajunsese la uşa direcţiei.

Inginerul venise cu maşina, folosind, pentru urcare, ascensorul; din obicei, îşi şterse grijuliu tălpile de covorul aspru. N'ajunsese să apese clanţa, când voluminosul Moş Costea îi deschise uşa, primindu-l cu o plecăciune: „Să trăiţi!"

Vechi în slujbă—pe care o practica în chip de meserie — portarul conforma saluturile şi serviciile în raport strâns şi direct, cu bacşişurile. Dar, mai presus de acestea, preţuia *cinstea*. Inginerul, tânăr, dar trăit mai mult în preajma lucrătorilor, în atelier şi fabrică, se purta cu el mai prieteneşte decât toţi funcţionarii Direcţiei. „Se cunoaşte, spunea Moş Costea *personalului*, că aista nu s'a ridicat de jos, că n'are fumurile altora la cap. Aista-i un om; o să ajungă. Ascultaţi la mine, că's om bătrân şi am văzut multe! Ii pierde pe drum pe ceştilalţi".

Inginerul semnă în condica deschisă pe pupitrul alăturat uşii; scrisul lui, minuscul, clar şi optimist se înşirui, ca o luminiţă, în hăţişul rubricilor.

Apoi, adresându-se, cu înţeles, portarului: „Iţi doresc o zi *bună*, Moş Costea; multe zile bune", trecu prin faţa contabilităţii, la serviciul tehnic.

Deschizând uşa, îşi văzu subalternii şi camaradul prezenţi. Cu zâmbetul lui personal şi constant, le spuse:

— Se arată bine ziua de astăzi... Servus şi noroc!

Işi lăsă în cuer pălăria *gris-fer*, cu jumătate de ton mai deschisă decât costumul; după ce-şi scoase mănuşile, păturindu-le ca în vitrinele magazinelor, le aşeză, împreună cu geanta, pe biurou.

In treacăt, îşi privi părul şi cravata în oglinda geamului deschis; încheiat corect la haină, întâi strânse mâna dactilografei pistruiate, apoi celor doi desenatori-şefi şi, în urmă, camaradului Sergiu.

Toţi păreau bucuraţi de sosirea conducătorului şi animatorului. Dactilografa puse deoparte volumul greoi al lui Kretschmer, pe care-l studia — ca un rozător — în timpul liber dintre dictéuri; desenatorii şterseră tuşul din trăgătoare, iar Sergiu, abandonând ziarul în care era cufundat până atunci, se apropie de biroul inginerului.

Acesta deschise saltarul mijlociu, cel mai larg, şi scoase două dosare: „Basarabia-Proect" şi „Rentabilitatea reţelelor L. A. R.", pe care le aşeză la dreapta. Apoi, privindu-l în ochi pe Sergiu, care aştepta ceva, îl întrebă:

— Languroasă Milonga, vrei noutăţi dela mine? Ce sac plin cu gogoşi să vă vând, când abia am eşit din bae?

Zâmbea, şi radia simpatie. Suplu, sportiv şi original, „animatorul" — fără vreo cută pe faţă şi suflet — era iubit de toţi, motivele fiind necunoscute în deamănunt. Nu căuta să le facă servicii directe, să-i oblige. Dela început şi-i apropiase, îi cucerise prin firea lui. Era minuţios în pretenţii, la lucru. Comanda şi era ascultat, căci îi recunoşteau şi pregătirea şi bunăvoinţa. Vorbea liber cu toţi, fără nici o distincţie de grad sau vechime, lucru neobicinuit în această direcţie de minister.

— Apoi, stai să vezi, — în continuare şi à propos de bae — vă aduc, într'adevăr, lucruri noui, lucruri interesante.

Eri după amiază — ascultă-mă bine — l'am văzut pe General la Strand... cu cine crezi?... Cu Damian, în persoană, plus Ketti, dactilografa!

— Cu Damian? exclamă Sergiu, încruntându-şi fruntea pleşuvă şi făcând ochii mari. Bine frate, generalul... cu Damian, pe care l-a făcut, Luni, de trei parale? Se auzea, dela intrare, scandalul!

Vrasăzică, dacă nu-ţi baţi tu joc de mine, — cu această poveste — diavoliţa de Ketti, care ţine la Damian şi după care Ketti se dă în vânt generalul a aplanat atât de repede conflictul?!...

Figura lui Sergiu, galbenă şi stafidită, se colorase acum şi înviase... ca statuă a mirării. Degetele lui osoase, scăpând ţigareta, se sprijiniră cu pocnet de marginea biuroului acoperit cu sticlă.

— Ţac!..., făcu, ironic, inelul pe geam.

— Ţac!..., răspunse onomatopeic inginerul.

Dar, mă tem, că rătăceşti din calea adevărului, iubitule. Nu silfida blondă a aranjat situaţia. Damian şi-a aranjat-o singur. Adică... tot prin Ketti... dar fără intervenţia sau ştirea ei, — dacă vrei să fiu exact — exact cum este domnul Galin, când duce haşurile la *una-treia-em-em!*, şi înclină capul spre planşeta din stânga.

— Spune!..., abia putu să rostească Sergiu, sugrumat de curiozitate. Spune frate, nu mă lăsa aşa, că mă sufoc! Tu..., ai fost când s'a întâmplat buclucul dintre ei doi?

— Da!, articulă scurt inginerul. Căutam, în biblioteca Directorului, câteva buletine din 27 şi 28, pentru o statistică. Nu vorbisem nimic cu generalul, care îmi părea mai închis şi mai negru ca deobicei. Ne-am dat numai „bunădimineaţa". El răsfoia un teanc de acte, tuşind des şi gutural, cum face când e supărat.

Ketti *se învoise*, de bunăseamă, căci, înainte de a intra eu, o văzusem îmbujorată, cu basca şi poşeta subsuoară, părăsind cabinetul.

Mai aveam de controlat câteva rapoarte, când îl aud, deodată, pe Moş Costea anunţând solemn:

— Domnul şef de secţie Damian!

Pare-se, era aşteptat. Generalul mătură, dintr'un gest cu stânga lui viguroasă, vraful de dosare, spre maşina de scris. Biuroul rămase liber, ca un câmp pentru o desfăşurare strategică.

Damian, isteţul, apăru îndată.

Trei paşi energici răsunară pe parchetul gol. Se afla acum pe covorul din faţa biuroului. Fără să salute într'alt fel, se adresă şefului suprem:

Am venit la chemarea dumneavoastră, domnule general.

Atât. Tăcere.

că era de cuviinţă să plec. Inchisei

Se priveau.

biblioteca. La sgomotul cheii în

In acea clipă, îmi dădui seama

broască, generalul se întoarse spre mine şi-mi şueră răguşit:

— Rămâi! Interesează şi serviciul dumitale!

După ce mi-am trecut, distrat, mânile pe tâmple, mi-am prins dreapta cu stânga şi, rezemat uşor cu umerii de dulap, aşteptam desfăşurarea. Trebuia să vină declanşarea, o rupere de nori, ceva!

Fie! Voiu asista la o luptă de gladiatori, gândii, privindu-mi calcedonia inelului.

Va ataca, desigur, generalul, acumulatorul de forţă, animalul sănătos, înfuriat, nesocotind orice regulă.

Chica lui căruntă, ochii sticloşi verzi-cenuşii, mustaţa aspră, sburlită, deasupra gurii de sanguin, îmi evocară un strălucit machiaj de film tare.

Dealtăparte, colţul de stâncă avea să primească, în plin, iureşul. Damian, cum îl ştiţi, reputatul îmblânzitor de femei... şi fiare sălbatice. Mic, uscăţiv, dar oţelit, cu faţa rasă, îmbrăcat îngrijit dar fără stridenţă, parcă crescuse acolo, înaintea biuroului şi aştepta să înfigă, ca într'o frigare, în floreta nevăzută a dialecticii lui, balaurul furios care scotea văpăi pe nări.

După câteva clipe, — în examinarea reciprocă de ring — generalul n'a mai putut răbda tăcerea. A sărit în picioare, răsturnând fotoliul. Pumnii i s'au proptit greoi de tăblie, de credeam că şi-a sdrobit degetele.

Din torentul de vorbe grele şi acuzaţii, debitat spumegând, vreun sfert de ceas, nu-mi amintesc decât leit-motivul:

— ...Te-am onorat cu încrederea mea. N'o meriţi! M'ai făcut de râs. Dar, mă voiu apăra! Voiu scuti Direcţia, de indivizi ca dumneata!.

Au curs aşa, multe şi multe insulte; printre ele, istoricul lucrării încredinţate lui Damian, în provincie, peripeţiile, — denaturate, evident — decepţiile, întrebări puse de ministrul maliţios, ameninţări. N'avea de gând să mai închee!

Vă închipuiţi că, şi pentru mine — spectator impresionat dar pasiv — piesa era penibilă! Mă schimbam de pe un picior pe cellalt, încercând să disting scârţâitul pantofilor. N'aveam ce face, cu tot regretul, ştiind, ca şi voi, că generalul nu mustră vreodată între patru ochi. Dacă n'are alt martor, la *confidenţialele* lui, e în stare să-l cheme pe Moş Costea!

La început, Damian, care se cam jena de mine, a făcut câteva gesturi evasive, cu palmele deschise înainte, în semn de surprindere.

Apoi, şi-a lăsat braţele să-i cadă pe lângă trup. A stat astfel, tot timpul, fără reacţionare, fără să încerce o întrerupere. Deodată, îl *simt* că priveşte, fără să clipească, spre reverul hainei generalului de care-l despărţea doar latul biuroului. Ochii lui fixau un punct: nu îmi prea dam seama ce-ar fi hipnotizat isteţul acolo! La hainele bleu-indigo, generalul nu avea nici colţ vizibil de batistă, nici rozeta decoraţiei.

Generalul a *simţit* şi el, pe semne, privirea insistentă a lui Damian şi, ca prin minune, şi-a pierdut, — vorba vine — şirul. A mai îngânat câteva cuvinte, nu-ştiu-ce de acelaş calibru... Gâfâind greu, ca un astmatic, rosti:

— Ce-i, ce-i, domnule, ce-ai văzut? cu cine vorbesc eu aci?

— Vorbiţi, domnule general, vorbiţi! Eu vă ascult, făcu, cu o grimasă îngăduitoare, Damian. Nu e nimic!... Permiteţi!...

Şi, în aceeaş clipă, mâna lui dreaptă, destinsă domol dintr'un resort pneumatic, cu degetul mare şi arătător crispate în cleşte, ca o mână de chinez dresat să scoată cuiul sau dintele fără aparentă sforţare, culese depe rever ceva.

— Permiteţi... Un fir de păr blond... Pfuu!... şi, apropiindu-l de buze, Damian suflă, în razele soarelui, firul buclat desprins din coama, prea bine cunoscută, a Ketti-ei!

In urma violenţei cunoscute, în urma nemaipomenitei provocări, nimic nu m'ar mai fi surprins... din ce s'ar fi putut întâmpla. M'a surprins, oarecum, că nu s'a mai întâmplat nimic de seamă!

Generalul, învins, s'a răsucit pe călcâie, a smuls de pe cuer pălăria şi, fără să ne privească, a eşit. N'a mai dat, toată ziua, pe la serviciu.

Iar urmarea... urmarea o ştiţi de la 'nceput: Generalul, Ketti şi Damian se prăjeau eri la Strand!

...Fiind însă ora nouă, deocamdată vă rog insistent să nu mă ţineţi de taifas, că statul ne plăteşte să lucrăm!

Şi, depunând cronometrul plat lângă călimară, inginerul nu mai scoase o vorbă.

C. GR. GRIGORESCU

BARBAŢII FĂRĂ FEMEI

cel mai original roman al lui MICHAIL PRUNK, care se prezintă sub o faţetă cu totul nouă, a apărut în Editura „Cugetarea"

Cartea medievală

In antichitate cartea făcuse progrese uimitoare îndată ce, pe lângă papirus, reuşise să folosească şi pergamentul. Papirusul era scump şi greu de conservat; în afară de acestea, nu se putea găsi oriunde: era un lucru exclusiv egiptean. Pergamentul din potrivă se putea lucra pretutindeni: piei de viţel, de iepure, de căprioară ori capră sălbatică, şi la urma urmei chiar de oaie, se găseau uşor. Legenda atribue Pergamului această descoperire. E probabil să fie exactă numai în parte: acolo va fi căpătat una din cele mai bune prelucrări. Faptul e însă indiferent. Dar cu ajutorul pergamentului scrisul s'a putut răspândi foarte uşor şi manuscrisele au putut fi păstrate mai bine. Azi însă nu din antichitate avem operele pe care le cunoaştem, în ceeace priveşte manuscrisul, ci de mai târziu, prin copii de pe manuscrisele antichităţii.

Evul mediu a fost epoca în care s'a iubit mai mult cartea pentru conţinutul ei. O carte era ceva sacru. In cele două părţi ale lumii europene era acest cult aproape o constantă preocupare. In Apus, Roma cultivase literile şi înţelegea să alcătuiască biblioteci. Lateranul era locul unde se adunau aceste valori culturale. Mai târziu va fi Vaticanul. Apoi toate mănăstirile şi catedralele îşi aveau biblioteca lor în care lucrau zilnic călugării şi preoţii. Benedictinii aveau o obligaţie precisă în acest scop: trebuiau zilnic câteva ore să copieze cărţile pe care le credeau superiorii necesare.

Cea mai mare preocupare era cu privire la cărţile de morală şi de hagiografie. Unele din acestea ne-au parvenit în sute de exemplare.

Apoi literatura profană şi apocrifă, a avut deasemeni o largă circulaţie. Toate acestea nefiind copiate în instituţii, şcoli sau mănăstiri, ci dela unul la altul, au ajuns să fie şi foarte mult modificate încât reconstituirea arhetipului este azi foarte grea. Nu mai vorbim de circulaţia Evangheliilor apocrife, care nici azi nu pot fi cu totul înlăturate.

Insă, afară de această epocă de transmitere a creaţiunilor antice, fără de care n'am avea azi nimic din această civilizaţie scriitoricească, evul mediu a înţeles să ne dea şi el partea lui. Şi ne-a dat o literatură proprie. Colecţiile de sute de volume publicate, ne stau dovadă. Ceeace este interesant în această literatură medievală e sufletul scriitorului care apare în fiecare pagină, fie chiar şi în cronici. Şi aceste mari cărţi se citiau. Sf. Augustin circula cu uşurinţă prin Confesiunile *lui şi prin* Cetatea lui Dumnezeu; *mai grea dar tot aşa de interesantă a fost* Consolarea prin filosofie *a lui Boeţiu. Apoi venerabilul Beda la care se găseşte o adevărată poesie, rară în literatura universală, Alcuin, care ştie să organizeze în* şcoala palatului *lui Carol cel Mare, o întreagă civilizaţie scoasă din cărţi, un Bacon, călugărul franciscan din sec. XIII, care poate fi socotit pe drept cel mai de seamă enciclopedist medieval şi mai târziu Marco Polo, şi atâţi alţi cărturari şi călători, au făcut ca opera lor, sau prin cartea altora să circule ca o hrană binefăcătoare asupra sufletelor omeneşti. La acestea trebue să adaog vasta şi variata activitate a vestitului Anastasius zis Bibliotecarul, care înseamnă un moment istoric în cultul cărţii în evul mediu.*

Bizanţul deasemenea a însemnat însuşi cultul cărţii. Vastele biblioteci populau toate marile centre ale imperiului, cu Bizanţul în frunte. Toate mănăstirile aveau organizată această preocupare. Nu era exclusivism, dar se dădea precădere lucrărilor în legătură cu biserica. De ceeace a făcut Bizanţul ne stau mărturie un Teodor Studitul, un Leo Gramaticus, sau un Psellos. Deasemeni Teofilact al Bulgariei, Brienius Ana Comnena şi Nicefor Gregoraş, ne pot da dovadă de alese preocupări cărturăreşti. Dacă mai adăogăm la acestea că prin însuşi împăratul Constantin Porfirogenitul, cel toată viaţa plecat peste cărţi, avem azi ştiri pe care nici un alt izvor nu le mai dă despre şi din cărţi pierdute, atunci icoana cărturărească a Bizanţului e desăvârşită.

Cum circulau aceste cărţi? Intâi le copiau unii dela alţii. O extraordinar de largă circulaţie au avut astfel toate cărţile profane, care de la Bizanţ ne-au venit şi nouă mai târziu. Apoi se scriau în mănăstiri de către călugări caligrafi, ori la Curte de dieci, care nu întotdeauna aveau rolul de copişti, ci scriau ei înşişi. In sfârşit se scriau în multe exemplare în şcoli. Elevii scriau cursurile profesorilor sau copiau cartea care trebuia studiată.

Toate aceste copii se făceau pe pergament. Se scriau cu cerneală neagră, devenită cu vremea roşcată — rădăcinie, cum zicea Haşdeu — scoasă din ristic sau din sulfat de fer. Culoarea roşă se întrebuinţează abia în sec. VII—IX pentru iniţiale, însă foarte rar. In sec. XII iniţialele alternează în roşu şi albastru, iar din sec. XIV se întrebuinţează şi cerneala verde. Totuşi se întrebuinţau şi alte cerneluri de metal încă dela început. Cărţile de lux erau scrise cu aur şi cu argint; apoi s'a păstrat această scriere numai pentru numele sfinte. Obiceiul era şi la Evrei, la care numele lui Dumnezeu dacă nu se scria în aur, nu se mai scria lăsându-se locul liber. Dar biserica creştină a condamnat acest lucru, deoarece se credea că cetitorul e sustras dela lectura sacră prin admirarea manuscrisului. Obiceiul însă n'a fost părăsit şi datorită lui manuscrisele sec. XIII—XV sânt adevărate capodopere. Se scria cu trestie (calamus, canna) *tăiată în forma peniţei noastre până în sec. XII. Pana de gâscă, atât de cunoscută (peniţa abia acum împlinindu-şi centenarul), e şi ea veche: se menţionează pentru întâia oară de către Isidor din Sevilla din sec. VII.*

Cum era cartea? Antichitatea cunoscuse rolurile (rotuli) sau volumele (volumina). *Chiar* liblos *şi* liber *la început nu însemnau decât partea fibroasă din papirus, dintre scoarţă şi lemn, care se întrebuinţa la facerea materiei de scris. Pentru rulou se adăoga o foae sub alta, la fiecare capăt al lui având câte un cilindru de lemn. Pe capătul fiecăruia era o etichetă care arăta lucrarea. Lectura era dificilă, trebuind totdeauna să desfaci tot manuscrisul şi pe măsura în care citeai în partea de sus îl înfăşurai după lemn desfăcând partea de jos. La fel s'a procedat la început şi cu pergamentul. Apoi în evul mediu imitându-se codicile antice formate din mai multe table cerate la un loc, s'a ajuns la forma obişnuită de* codex. *Adică foile în loc să se lipească una de alta s'au cusut una lângă alta. De fapt cartea medievală se compunea din caete dreptunghiulare de câte patru foi* (quaterniones), *mai rar din trei. Acestea cu cât sânt mai pătrate cu atâta sunt mai vechi. Se scriau pe o singură linie sau pe două coloane şi pe amândouă paginile, dar nu se paginau. In locul paginaţiei, fiecare caet avea o* signatură *sau o* numerotare *la început, şi o* reclama *sau repetarea cuvântului cu care începea coala următoare, în josul ultimei pagini. Aceste forme le-a păstrat la început şi cartea tipărită.*

Tot evul mediu aduce şi cel mai mare avânt circulaţiei cărţii. Pe deoparte gustul celtului era răspândit, pe lângă şcoală şi biserică, şi prin aezi, heralzi sau trubaduri care prin cânecele lor năşteau dorinţa de a avea cartea cu acele cântece. Aşa se face că s'au păstrat acele cicluri, ca Chanson de Roland *şi altele încă dela începutul sec. XII.*

Apoi altă cauză a fost influenţa orientală, care prin Arabi se impune Europei pretutindeni, în Spania, în Sicilia şi Italia, şi dealungul graniţei bizantine. Şi arabii aduceau, pe lângă tratatele care arătau drumul către găsirea pietrei filosofale, şi o literatură cu totul deosebită şi apropiată de imaginaţia omenească. In sfârşit, pe lângă acestea, tot ei mai aduceau ceva. Chinezii descoperiseră hârtia *prin sec. I d. Chr. O făceau din bumbac şi din cârpe de in sau cânepă. Prin sec. VIII a fost introdusă de califi în Samarcand, cetatea basmelor medievale, iar de aci tot prin ei, dăduse ocol Mediteranei. In sec. XI se ştia şi la Cluny despre existenţa ei, iar în sec. XII existau fabrici de hârtie în Spania, pentru ca abia în cel următor să se fabrice şi în Italia. In Franţa pătrunde mai târziu, iar la noi în Ardeal abia în sec. XVI prin Saşi, dar în sec. XVII Matei Basarab are şi el o „moară de hârtie". Această descoperire însemna ieftinirea cărţii, deşi nu se întrebuinţează exclusiv. Insă ea sileşte mintea omenească să găsească mijlocul de a o folosi uşor şi cu mai mult profit. Trebuia găsit tiparul.*

In China existau de mult clişee prin care se imprimau, spre uimirea lumii, stofele în toate culorile. Prin sec. XII Chinezii au început să reproducă chiar desene pe hârtie şi tot cam atunci, în acelaş fel, au pus în circulaţie hârtia monedă, a cărei biceiul acesta de imprimare cu valoare a fost fixată de Cubilai. Obiceiul acesta de imprimare cu plăci gravate se răspândise şi în Japonia, şi pe la sfârşitul sec. XIV un cetăţean nipon cere voe Micadoului să-i permită, pentru o simplificare a muncii, să toarne în metal aceste clişee. Şi ca să nu devie inutile după întrebuinţare, a cerut voia să toarne separat fiecare semn, ceeace i s'a admis. Aşa s'a născut litera. E probabil că după cum circulase clişeul dela Chinezi la Arabi şi la Japonezi, a trebuit să circule şi litera. Legătura putea fi făcută: pretutindeni erau stăpâni Tătarii, care încă de pe la 1250 se ştie că nu erau străini de ale scrisului.

Pe urmă, în această epocă de prefaceri, cartea devenise o preocupare consecventă. Misionarismul o cerea în toate limbile şi poporul o dorea. Ea trebuia să circule sub toate aspectele: modestă pentru săraci, luxoasă pentru cei avuţi. Şi bibliotecile care se organizează pretutindeni, ne stau dovadă.

Era momentul să se ivească ceva nou. Gustul cetitului era, hârtia ieftină era şi pe deasupra plutea în vânt mijlocul de răspândire: tiparul. Gutenberg, cel din urmă dintre inovatori, îi dădu avântul necesar. Cu aceasta începe o eră nouă. Istoria nu mai e medievală.

AURELIAN SACERDOŢEANU

Ce ne revelează cutremurele de pământ

O teorie senzaţională. — Interiorul globului nostru e solid

Oricât ar părea de bizar, este un fapt incontestabil că în stadiul actual al ştiinţei posedăm informaţiuni mult mai precise asupra compoziţiei chimice a astrelor — de care ne despart distanţe de sute de miliarde de kilometri — decât asupra interiorului globului pe care trăim.

Intr'adevăr, analiza spectrală şi examenul razelor de lumină ne dau o idee aproape completă asupra naturei chimice a stelelor îndepărtate, în timp ce nu dispunem de metode atât de sigure pentru a studia sâmburele central al pământului.

Distanţa între suprafaţa globului terestru şi centrul său este de cca. 6380 km. Totuş, pătura superficială, care suportă întreaga operă a civilizaţiei noastre, are o grosime egală numai cu o sutime din raza pământului.

Chiar din această scoarţă nu cunoaştem, prin experienţă directă, decât un strat relativ foarte subţire.

Este desigur o tristă lacună a technicei noastre această incapacitate de pătrundere în interiorul globului pământesc, oricât ne-am folosi de maşinile cele mai puternice. Cele mai profunde prospecţii subterane ,pe care le putem realiza, sunt comparabile cu înţepătura unui simplu ac cu gămălie sub epiderma unui... mamut.

Un savant englez Parson, a conceput, pe la sfârşitul veacului trecut, un proect uriaş de a străpunge pământul până la o adâncime de 40 km.

Acest plan însă n'a putut fi înfăptuit. Şi chiar dacă ar fi devenit o realitate, e problematic dacă ne-ar fi adus revelaţiuni asupra compoziţiei nucleului globului nostru.

In orice caz, este cert că, mărginindu-ne, în acest domeniu la cercetările directe şi la experienţa imediată, cunoştinţele noastre se reduc la ipoteze vagi şi sterile.

Din fericire, în timpul din urmă, ştiinţa a descoperit un mijloc în măsură să orienteze cercetările noastre fără a ne sili să recurgem la acele ipoteze contradictorii, atât de curente pe la sfârşitul veacului trecut. E vorba de un fenomen al naturii, mai bine zis, de un cataclism: cutremurele de pământ.

Chiar dacă ştiinţa n'ar putea reuşi să lumineze cu un soi de raze Röntgen interiorul pământului, natura ne-ar permite totuş, graţie sguduirilor sismice, să proiectăm o lumină asupra acestui mister, atâta vreme nepătruns.

Cu preţul unei trude migăloase şi perseverente, savanţii au reuşit să măsoare viteza cu care se propagă sguduirile sismice şi au observat că aceste unde parcurg adesea drumul lor într'un timp, când mai scurt, când mai lung decât cel prevăzut prin calcule.

Există o explicaţie foarte simplă a acestui fenomen curios: interiorul pământului nu are o densitate uniformă şi tocmai această neegalitate determină abaterile în cadenţa de propagaţie a mişcărilor sismice.

Viteza vibraţiunilor a sugerat astfel o serie de concluzii interesante în ceeace priveşte densitatea sâmburelui central terestru, la diferite adâncimi.

In speţă, s'a reuşit să se repereze adâncimile unde se produce o bruscă schimbare de viteză, corespunzătoare unei bruşte schimbări de densitate, între două straturi vecine.

Nu mică a fost surprinderea savanţilor când s'a constatat, graţie acestui procedeu de explorare a globului, că vechea şi clasica teorie a structurii pământului este grav ameninţată, ea fiind rezemată pe baze foarte şubrede.

Se ştie că geologia, bazându-se pe creşterea continuă a temperaturii în straturile scoarţei terestre şi pe fenomenul erupţiilor vulcanice şi a isvoarelor termale, a ridicat la rangul unei legi ipoteza, după care interiorul pământului ar fi alcătuit dintr'o masă de materii topite, un soi de foc lichid.

Nouile investigaţiuni în această materie ne arată că e mult mai probabil să presupunem că sâmburele central al planetei noastre se compune dintr'o materie solidă de metal, supusă la o presiune enormă. Corpurile constitutive ar fi nichelul şi fierul.

Şe ştie de-altfel că masa pământului are vreo 6000 trilioane de tone şi densitatea lui e de cinci ori mai mare decât aceea a apei.

Pe de altă parte, greutatea mijlocie a zăcămintelor, pe care le cunoaştem nu depăşeşte decât de trei ori pe aceea a apei. Rezultă deci că greutatea specifică a straturilor profunde ale globului este de 8—9 ori superioară greutăţii specifice a apei. Or, această cifră corespunde tocmai densităţii nichelului.

Ipoteza de mai sus este confirmată şi prin analogie: meteorii, care cad pe pământ şi provin, fără îndoială, din interiorul altor planete, sunt alcătuiţi tot din nichel şi fier.

Această teorie se reazămă deci pe baze solide.

Rapiditatea cu care se propagă sguduirile sismice ne arată că limita extremă a acestui nucleu central se găseşte la o adâncime de aproximativ 2700 km. El este acoperit prin mai multe straturi cu un diametru de 1700 km.

Acestea, la rândul lor, sunt înconjurate de o scoarţă pietroasă, compusă în special din siliciu şi magneziu. Urmează apoi o zonă superficială de o grosime, care nu depăşeşte 70 km.

Astfel se prezintă, în linii mari ipoteza modernă asupra constituţiei interioare a planetei noastre. Fireşte, nu se poate da încă o imagine completă şi clară a acestei structuri.

Intr'adevăr, în interiorul globului terestru, domneşte o temperatură infernală şi o presiune atât de formidabilă, încât e greu s'o putem concepe cu închipuirea noastră.

Această temperatură este apreciată la 12.000 grade, aşa dar o temperatură de două ori mai mare decât aceea ce există la suprafaţa soarelui. In ce priveşte presiunea, ea ar fi de 400.000 atmosfere.

In stadiul actual al ştiinţei, nu ne putem face nici o idee de reacţiunea materiilor, în asemenea condiţiuni, care ni se par aproape nereale.

Nu e lipsit de interes să semnalăm cu acest prilej că Jules Verne, scriitorul francez, care a imaginat în romanele sale atâtea invenţiuni îndrăzneţe înfăptuite mai târziu în practică (Submarinul, dirijabilul, filmul sonor etc.), a emis încă de multă vreme în romanul său „Spre centrul pământului", ipoteza unui sâmbure solid în interiorul globului nostru.

I. S.

„MAGAZINUL" pe lunie

cea mai frumoasă, cea mai elegantă şi cea mai interesantă revistă din câte apar la noi. In

„MAGAZINUL" pe lunie

semnează o serie de articole minunate d-nii T. Arghezi, Al. Teodoreanu, A. Philippide, Ion Minulescu, — precum şi d-nii Brunea Fox, Băleanu şi Mihail.

Numărul conţine peste 120 ilustraţii artistic executate şi planşe în culori.

„MAGAZINUL" pe lunie

costă 3 lei şi se găseşte de vânzare la toate chioşcurile şi librăriile din

Cel mai mare succes al teatrului românesc

TITANIC VALS

Comedie în 3 acte de TUDOR MUŞATESCU a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreţilor şi a diverselor scene din piesă

Editura „Adeverul"

PREŢUL LEI 50

Săptămâna Cărţii

20–27 MAI SĂPTĂMÂNA CĂRŢII EDITURA ADEVERUL

OFERĂ IN ZILELE DE 20—27 MAI. TOATE VOLUMELE CU UN RABAT de 20%

Din bogatul catalog al editurii, publicăm aci ultimele noutăţi, scrise de cei mai de frunte scriitori.

ROMANE

- **„Regine încoronate"** de Maria Regină a României, două volume a lei 80
- **„Destinul Lordului Thomson"** of. Cardington de Principesa Martha Bibescu lei 80
- **„Locul unde nu s'a întâmplat nimic"** de Mihail Sadoveanu lei 60
- **„Cartea nunţii"** de G. Călinescu lei 80
- **„Camere mobilate"** de Damian Stănoiu. lei 60
- **„Europolis"** de Jean Bart (Eugen Botez). lei 80
- **In preajma revoluţiei,** roman de C. Stere . . . .
  - Vol. I Smaragda Teodorovna lei 80
  - „ II Vania Răutu lei 80
  - „ III Lutul lei 80
  - „ Hotarul lei 80
- **Răscoala,** roman de Liviu Rebreanu . . . .
  - Vol. I Se mişcă ţara lei 80
  - Vol. II Focurile lei 80
- **Ţărani şi Târgoveţi** de I. Şt. Ioachimescu lei 40
- **Trei şi cu Rezeda 4** de Ion Minulescu lei 50
- **Ciocolata** de Tarasoff Rodinoff (Traducere de Ana Canarache lei 40
- **Papucii lui Mahmud** de Gala Galaction lei 50
- **Fundătura Cimitirului No. 13** de Tudor Teodorescu-Branişte lei 50
- **Kimonoul înstelat** roman de aventuri de Victor Eftimiu lei 40
- **Asfinţit de oameni** de Ludovic Dauş lei 80
- **Mi-e Foame.** Roman social de G. Fink (Trad. de A. Toma) Ediţia II-a lei 80
- **Intoarcerea de pe Front** de Erick Maria Remarque. (Traducere de I. Byck şi Al. Philipide lei 69
- **Călătoria unui romancier în jurul lumii** de Blasco Ibanez lei 60
- **Eu am ucis pe Rasputin** de Prinţul Felix Jussupow lei 40
- **Stafiile dragostei** lei 30
- **Sub flamura Roşie** de Dem. Teodorescu lei 40
- **Afacerea Dreyfus** lei 25

VIEŢI ROMANŢATE

- **Ariel sau viaţa lui Schelley** de André Maurois lei 30
- **Viaţa lui Disraeli** de André Maurois, trad. de Tudor Teodorescu-Branişte lei 40

Privelişti Româneşti de A. Bădăuţă lei 400

STUDII

- **„Pagini din istoria contimporană a României"** de I. C. Atanasiu. lei 80
- **Preludii: partidul naţional-ţărănescu şi cazul Stere** de Const. Stere lei 60

STUDII ŞCOLARE

- **Sociologie** de D. I. Suchianu lei 57
- **Indrumătorul elevului în limba franceză** de Petre Ghiaţă lei 30
- **Curs de preparaţie** pentru absolvenţii a patru clase primare cari candidează la licee, şcoli normale seminarii şcoli comerciale şi de meserii alcătuite de Petre I. Ghiaţă şi Ion Rotaru lei 40
- **Condiţiuni pentru admiterea absolvenţilor a 4 clase primare ca bursieri în şcolile secundare de stat pentru băeţi şi fete** de I N. Sion şi V. Stroescu lei 40

STUDII MEDICALE

- **Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad** de dr. Gr. Graur lei 40
- **Medicul nostru** (Ediţia II-a) lei 150

CRITICI

- **Alte orizonturi** de H. Sanielevici lei 60
- **Literatură şi ştiinţă** de H. Sanielevici lei 50

PEDAGOGIE

- **Ştii să-ţi creşti copiii?** Carte sfătuitoare de Heinrich Lotzky (Trad. de A. Toma) lei 40

SCIERI PENTRU TINERET

- **„Dănel în vacanţă",** alb colorat lei 35
- **„Păţaniile Luţei",** album colorat lei 30
- **„Hoţul de Stele"** de Mona Rădulescu lei 50
- **„Aventurile lui Gugulică"** de Mona Rădulescu lei 25
- **Cărticica păsărilor şi animalelor** de Ion Cireşu lei 30
- **Corina în vacanţă** album ilustrat în culori lei 35
- **Prima călătorie în lumea basmelor** de Selma Laugerlöff, laureată a premiului Nobel 80
- **A doua călătorie în lumea basmelor** de Selma Lagerlof lei 80
- **Familia lui Chiţ-Chiţ** (teatru pentru copii) de Ion Pas lei 50
- **Floarea din Poveste** de N. Pora lei 50
- **Haplea la şcoală** de Moş Nae lei 40
- **Haplea în străinătate** de Moş Nae lei 50
- **Glume pentru copii** de Horia Prundu-Petre Cetină lei 30
- **Iconiţa Zorinei** de C. Manolache lei 30
- **Inelul pierdut de N. Batzaria** lei 40
- **Irozii** de Anton Pan lei 20
- **Isprăvile lui Mirică Piţigoi** de Ion Cireşu lei 20
- **Jertfa Lilianei** de N. Batzaria lei 60
- **Jucării** de Moş Grigore Sfătosu lei 25
- **Moara Piticilor** de Ion Rotaru lei 40
- **Neaţă în Africa** album ilustrat în culori lei 30
- **Păsărică, draga mea** de Ion Pas lei 40
- **Poveşti cu noroc** de Ali-Baba lei 80
- **Povestiri pentru copii** de L. Tolstoi, traducere de A. Toma lei 60
- **Ursulică,** romanul unui căţel năzdrăvan de P. Ghiaţă-I. Rotaru lei 40

— De vânzare la toate librăriile din ţară —

In ajunul triumfului hitlerist...

Două mari reviste literare, una franceză „La Revue des Vivants", *alta germană* „Die Neue Rundschau", *cercetează cu mirare, dacă nu şi cu indignare, caracterul tineretului german, care a putut îngădui şi s'a pretat unui astfel de regim.*

Aceasta în lunile Mai şi Iulie din 1932, adică în ajunul triumfului hitlerist.

Peter Sahrkamp găseşte o explicare a acestui curios fenomen în relaţiile dintre cele două generaţii de după războI. Cei mai în vârstă, adică cei de la 40 de ani în sus, se consideră încă drept o generaţie tânără; iar tinerii, care se întorc în spre ei pentru a-şi găsi o călăuză şi un model în viaţă, nu află decât nişte camarazi ceva mai îmbătrâniţi, spirituali şi inteligenţi, dar tot atât de lipsiţi de maturitate ca ei înşişi. Ba poate aceştia, trecuţi de 40, sunt încă mai lipsiţi de busolă şi mai dezorientaţi decât „generaţia fără magiştri" care e tineretul german actual.

Cei tineri constată că nu mai e loc pentru debutul lor, căci predecesorii lor imediaţi sunt, ei înşişi, încă nişte debutanţi.

Nu văd la ei nici ordine, nici lege, nimic alta decât o grozavă încâlceală în idei. Predecesorii lor au pierdut orice respect omenesc, sunt lipsiţi de omenie şi nu mai au nimic care să-i lege de viaţă. Nu găsesc în ti nici taţi, nici magiştri, căci ei nici taţi, nici magiştri, căci cămin, în afaceri n'au realizat decât falimente şi n'au ştiut nici să-şi crească cum trebuie copiii. Cu metodele lor au făcut din copil nişte afemeiaţi, incapabili de muncă, îndrăgostiţi de ei înşişi şi cu frica de a înfrunta viaţa.

Părăsiţi de cei mai în vârstă, tinerii şi-au căutat sprijin în de ei, asociindu-se în Pfadfinder, Wandervogel, Hitler jugend, Bismark jugend... *şi căutând să pună ordine acolo unde nu e decât nebunia dezordinei. Ei aruncă toată vina dezordinei de azi pe părinţii lor, care au pierdut războiul şi pe liberalism. In asemenea împrejurare uşor se poate închipui cum de triumfă demagogii, care se adresează instinctelor plebeene cele mai primitive şi dorinţei tinerilor de a fi conduşi, comandaţi şi înregimentaţi. Tineretul din Germania crede, cu toată experienţa din Rusia bolşevică, în puterea sa de a sfărâma lumea spre a o reconstrui după capul său.*

Von Unruh analizează ideile naţionaliste ale tineretului german şi constată aversiunea pentru tot ce e raţiune. Hitlerismul profită de această stare de spirit şi transformă patria într'o idee mistică. Numai astfel îşi explică el puterea exercitată de Hitler, a căruia doctrină este „un haos de erori de principii şi de contradicţii, care-l împing către şarlatanism". Viena, zice Unruh, este a intelectualilor care n'au ştiut să ofere tineretului decât răceală, ironie şi indiferenţă, în locul inimii şi a căldurii idealismului. De aceia sunt atât de răsvrătiţi împotriva înţelepciunei excesive, a relativismului valorilor, a incompatibilităţii caracterului cu sufletul şi se răzvrătesc în potriva unor conducători care nu le oferă altă armă decât inteligenţa.

Profesorul Bonn afirmă acelaş lucru în „Revue des Vivants". *Tineretul german, zice el, aspiră la o revoluţie spre a-şi creia drum liber, urmărindu-şi mai mult instinctele decât reflexiunea. Problemele ce se pun azi sunt prea complexe spre a fi rezolvite cu raţiunea şi logica. Ei se asvârlă atunci cu cea mai sălbatecă pasiune, spre credinţa unor dogme păgâne, ale unei religii rasiste, întemeiate pe comunitatea de sânge. Credinţa aceasta însemânţează o nostalgie messianică ce tinde să se aplice imediat la scopuri practice. Toţi strigă acţiune, dar nimeni nu face decât marşuri şi paradă, aşteptând miracolul!...*

Cât de clar au văzut lucrurile aceşti eminenţi cugetători se vede din cele ce se petrec acum în timpul hitlerismului.

Iată cum descrie Pascal Copeau, trimisul ziarului „Nouvelles Littéraires", *la Berlin, discursul lui Hitler la sărbătoarea muncii naţionale, în faţa unui milion de suflete, care aştepta de la el cuvântul mântuitor şi în faţa microfonului care transmitea discursul său până în cătunul cel mai depărtat.*

„Mai întâi declară că el va face să înceteze lupta de clase şi va creia un popor unit, cu violenţa, dacă va fi nevoie. Işi urlă apoi ura înpotriva marxismului şi iubirea pentru patria germană. Se învârte în loc şi se fereşte de a spune vorbe decisive. In sfârşit se hotărăşte şi aruncă în linii mari un program atât de sărac în realităţi în cât se pare o clipă că-şi va pierde vraja asupra auditorului. Dar atunci invocă pe Cel a tot puternic. Dumnezeule strigă el, tu nu vezi, ne-am răscumpărat. Poporul german nu mai e poporul fără onoare, ruşinat, fără curaj. Nu, poporul german a redevenit din nou tare în sufletul lui, în voinţa lui de stăruinţă şi jertfă. Doamne, noi nu te vom părăsi, binecuvântează-ne lupta şi libertatea, binecuvântează libertatea, poporul german şi patria lui!

Atunci izbucneşte un entuziasm formidabil care-şi găseşte expresia cea mai arzătoare în imnul naţional cântat de peste un milion de voci".

Nu s'ar zice că suntem în plin ev mediu, în ajunul cruciadelor?...

Varia

Goethe şi vinul

In cartea „Arta de a trăi a lui Goethe", *doctorul* Wilhelm Bode *respinge cu argumente puternice, greşala pe care o fac acei ce acuză pe divinul scriitor, că ar fi avut o iubire deosebită pentru sticla cu vin. „Goethe, zice el, a avut toată viaţa ideia că vinul nu adaogă nimic puterii intelectuale. Totuşi poetului îi plăcea vinul, care, după el era unul din bucuriile vieţii şi el bea pentru a da mai multă plăcere mâncărilor în timpul mesei niciodată însă nu i-a sacrificat libertatea sa". El a iubit vinul numai ca un fin gastronom ce era cu adevărat.*

Cafenele şi taverne

S'au dus multe din vestitele cafenele care au fost sâmburele atâtor cenacle literare!... Acum în urmă a dispărut la Paris, odată cu imobilele care făceau colţul între Rue de Sèvres *şi* Montparnasse, „Café des Vosges", *unde* François Coppée, *autorul poemului* „La Grève des Forgerons", *şi-a luat cafeaua zilnic timp de 20 ani.*

De asemenea în Londra a dispărut taverna „George and Vulturne", care după ce a fost frequentată de Swift şi Daniel Foe, a devenit reşedinţa favorită a lui Dickens... Chipul vechiu al marilor cetăţi se schimbă întinerindu-se, urmele trecutului se şterg.

Dostoiewsky în regia lui Gaston Baty

Gaston Baty, cunoscutul regisor, a extras o piesă de teatru din romanul „Crimă şi pedeapsă". Piesa aceasta nu e prima desigur, dar în orice caz e una dintre cele mai bine venite. Ea respectă spiritul romanului; şi dacă suferă de oarecare lungimi nepermise, ne redă adevărata figură a lui Raskolnicof, eroul apatic şi impresionant.

Insistă apoi asupra laturei patologice, pe care o prezintă mentalitatea studentului.

Acestea sunt libertăţi permise numai romancierului, nu şi unui autor de piesă de teatru. In orice caz, partea principală e faptul că 'n piesa lui Gaston Baty regăsim aceiaş atmosferă care însufleţea lucrarea lui Dostoiewsky.

Regia e datorită chiar autorului şi ea e în adevăr minunată. Era în adevăr imposibil ca prin mijloace atât de reduse să poţi sugera mai mult. Mansarda lui Raskolnikof, comisariatul de poliţie, biroul judecătorului de instrucţie, locuinţa lui Marmeladoff, — sunt aşa cum ni le-am fi închipuit cu toţii, toate par desprinse din romanul lui Dostoiewsky.

Aceiaşi observaţie elogioasă o merită şi personagiile.

E imposibil să-ţi imaginezi un Raskolnicoff mai reuşit de cât cel compus de Lucien Nat.

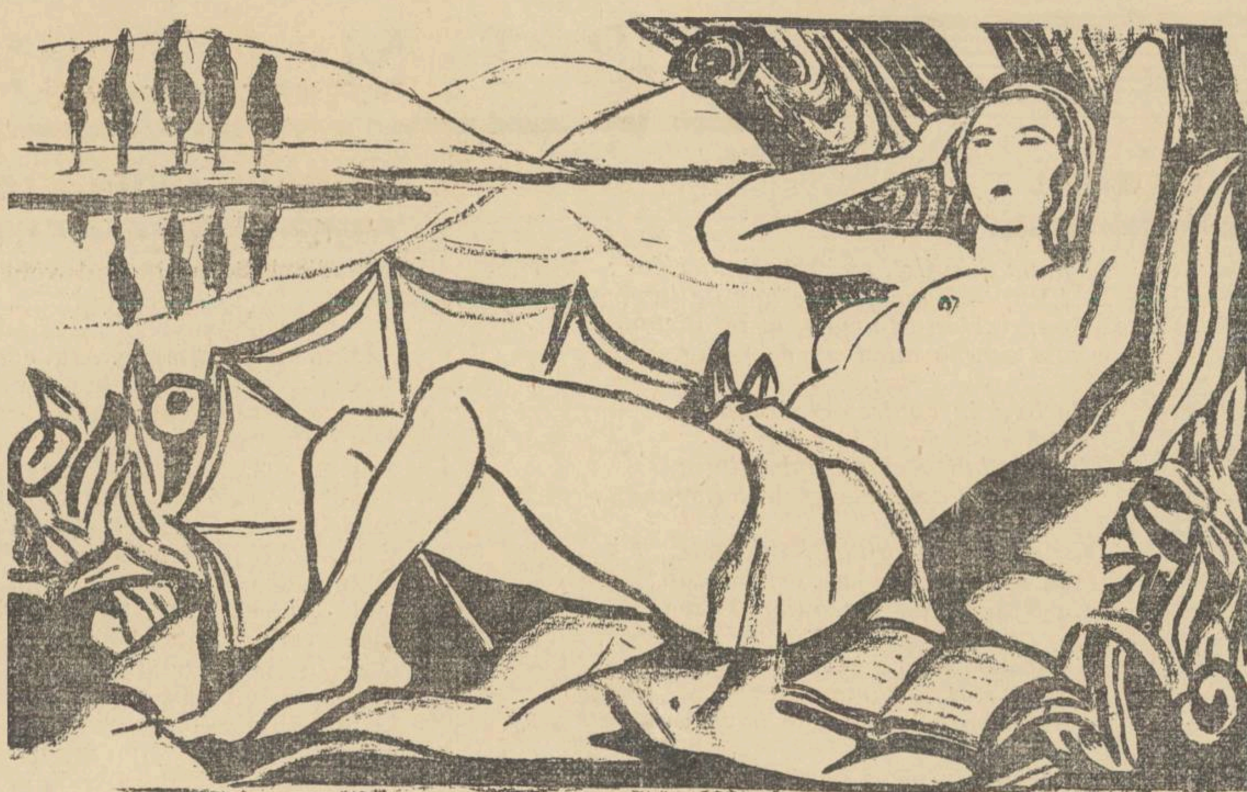
Spectacolul se compune dintr'o succesiune de admirabile tablouri.

De câte ori s'a scris că tablourile multiple sunt din domeniul cinematografului şi că teatrul n'ar putea să se compare cu dânsul în această privinţă.

Gaston Baty ne face să constatăm neexactitatea acestei afirmaţii.

In realitate, teatrul îşi poate permite orice. Iar cinematograful ar fi desigur incapabil să realizeze o evocare atât de vie, care — prin prezenţa actorilor — capătă o forţă necunoscută de cinematograf.

Gaston Baty ne-a dat — pe lângă un spectacol de primul rang — o învăţătură de o importanţă considerabilă.

Plastica

Salonul Oficial (V)

Teodorescu-Sion expune un autoportret original.

Aurel Vasilescu, prin autoportretul expus, dovedeşte frumoase calităţi de pastă; dar numai atât.

Ştefan Dimitrescu Maternitate

N. N. Tonitza prezintă pentru prima dată la Salon un autoportret, dacă nu ne înşelăm unicul — în alb şi brun — spiritualizat şi frumos compus. Florile sale au o delicateţă rară, cu reflexe vii, de mătasă japoneză.

Ştefan Constantinescu are în autoportret reale însuşiri de pastă. Coloritul însă e prea dulceag, iar mâna diformă (cât capul de mare) şi nedesenată. Il sfătuim să se dedice gravurii, domeniu în care a dovedit calităţi.

Gh. Petraşcu expune, ca niciodată, un singur tablou (autoportret), vechi, cunoscut, despre care n'am mai avea ce spune astăzi, când artistul are cu totul alte vederi în artă.

Artur Verona prezintă un autoportret documentar, lipsit de interes artistic.

T. Soroceanu expune un autoportret (pastel) ilustrativ şi fără deosebite calităţi picturale.

Marius Bunescu are trei peisaje viguros pictate şi pline de acea atmosferă sobră, caracteristică picturii sale.

Gh. Berea — un autoportret, sărac în calităţi cromatice şi foarte slab desenat.

Şt. Zainea — un autoportret cunoscut dela salonul de toamnă, frumos desenat şi mai ales bine pictat. Poza însă e prea forţată.

G. Lazăr — un autoportret banal.

Margareta Sterian expune o şarjă de autoportret şi nişte flori „Kisling".

Fr. Şirato — un autoportret, în care formula unei originale fluidităţi cromatice elimină complect linia tare.

Şefan Dimitrescu, meşterul cu alese resurse, plecat prea curând dintre cei buni, e rezumat ideal în compoziţia orientală „Maternitate". Pe un fond de Balcic, cu savante desfăşurări de planuri, artistul valorifică o vie şi profund expresivă armonie de cromuri.

D. Ghiaţă — peisaje cunoscute.

G. Barbieri — o natură moartă bine compusă.

C. Bacalu, părăsind maniera „Tonitza", în care nu se putea găsi pe sine, e din nou în epoca de frământare.

Ioan Mihail expune două peisaje documentare, cu oarecare progres în pastă.

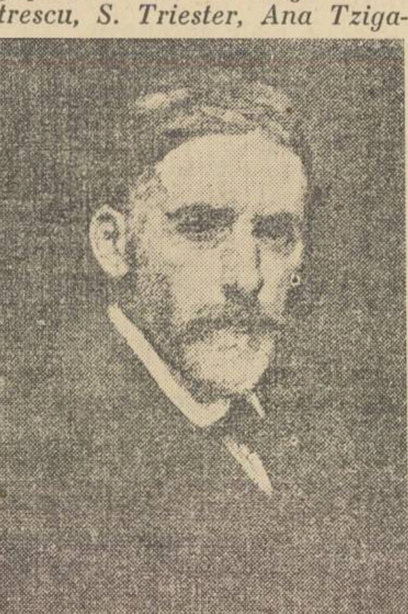
Gh. Nichita prezintă un peisaj bucureştean, în care desenul inteligent simplificat se îmbină cu o pastă vibrantă, pictată cu însufleţire.

Corneliu Michăilescu dovedeşte — în două naturi moarte cu frumoase calităţi de pastă şi ingenios colorate — că ştie să picteze.

Liviu Teclu — un portret nedesenat. In alţi ani s'a prezentat mai bine.

Mai expun lucrări bune şi pictorii: *O. Angheluţă, Tania Şeptelici, Rezeda Moga-Dumitrescu, S. Triester, Ana Tziga-ra-Samurcaş, Mircea Olarian*,— şi tablouri care nu pot da indicaţiuni precise pentru viitor: *Jana Baculescu, Aurel Cojan, Miron Constantinescu, Marcela Cordescu, Maria Drăghicescu, Elena Gassert, Gh. Iliescu, Sorin Ionescu, Gh. Iuster, V. Mironescu, Nelly Ştiubey şi Lelia Urdarianu.*

H. BLAZIAN

A. Verona Autoportret

Ioan Mihail Peisaj de iarnă

Const. Bacalu Peisaj

A APĂRUT
EDIŢIA II-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STĂNOIU
Ed. „Adeverul" *PREŢUL LEI 60*

Din literatura ţigănească

Linişte în casa lui Mirşka

Antohe Slatin

In Zvitava, orăşel de lângă Brün, locueşte gospodarul Mirşka Propoda, ţigan cu stare, având casă cu etaj, porcărie la câmp, douăzeci de hectare pământ semănat cu orz şi sfeclă, în plus patru armăsari pentru prăsilă.

Şi Mirşka Propoda este un om fericit. El s'a însurat de tânăr şi la treizeci şi nouă de ani are fecior de 18 ani, înalt, voinic şi frumos. Cine nu-l cunoaşte, ar crede că Mirşka este frate cu feciorul său, un frate mai mare şi mai grăsun.

Pentru a nu fi mai prejos ca alţii, Mirşka şi-a dat feciorul la gimnaziu, pentrucă o învăţătură mai multă la un ţigan îl ridică în faţa oamenilor. Iar feciorul, Danko, a învăţat bine, a luat premiu în toate clasele gimnaziale şi acum ajută pe tatăl său la muncă, tăind porcii mai bine ca un parlagiu şi administrând recolta câmpului. In orele libere, încălica pe un armăsar, luând harmonica cu el şi pornea pe malul lacului Sibla, pescuind ţipari sau cântând.

In toate împrejurările Mirşka se lăuda cu cuminţenia feciorului său şi, pentru a fi un om şi mai de admirat, voia să devină socru, însurând de tânăr pe Danko, cu o nepoată orfană luată pe lângă dânsul. Dar Danko se opunea din răsputeri.

— Tată, nu vreau să mă însor. Vreau să fac mai întâi armata, să scap de grije şi pe urmă vom vedea...

— Să nu crâcneşti, Danko, că te plezneşc!

Această ameninţare o repeta chiar în mijlocul prietenilor. Prietenii, împăciuitori, spuneau:

— Mirşka, nu se cuvine să sileşti băiatul la o însurătoare timpurie. Poate lui nu-i place fata!

— Cum? Pe mine tot aşa m'a însurat tata! Vreţi să ascultaţi povestea?

— S'o auzim.

— Intr'o Duminică, mă scoală taica în zorii zilei şi-mi spune: — Mirşka, îmbracă-te repede că plecăm la târg şi de acolo la Vinţia ca să te logodesc. Eu, aproape tot copil, am început să plâng şi încercai să mă strecor pe uşe, dar taica îmi înfipse mâna în păr, işi desfăcu cingătoarea şi-mi trase patru lovituri de m'a secat la inimă. Am plecat la târg de unde mi-a cumpărat strae noi, pălărie de pâslă cu pană de cocoş sălbatec şi cisme de lac, gătindu-mă ca un adevărat ginere. pornind apoi la Vinţia. Ce-a vorbit cu socru-meu nu ştiu. Ştiu că a chemat un preot şi m'a logodit cu Martha, nevastă-mea. Parcă o văd: o godănacă, cu cozile pe umere care mă privea ruşinoasă şi plângea dimpreună cu mine. Nunta a avut loc peste două săptămâni cu douăzeci de lăutari şi cu masa ca la un voevod. Am început să-mi iubesc nevasta, iubindu-mă şi ea, dându-mi un fecior ca Danko, care a crescut mai înalt şi mai bălan ca mine. Vreau să-l însor de tânăr, dându-i de nevastă pe nepoată-mea din vară. ca la rândul lor să-mi dea nepoţi şi strănepoţi. Şi dacă Danko nu vrea, îl bat în fiecare zi, îl gonesc, îl desmoştenesc...

Danko a îndurat toate bătăile. toate înjurăturile, scrăşnind din dinţi şi strângând pumnii, ca două ciocane masive.

Odată, când tată-său era beat, l-a luat cu binişorul şi i-a spus:

— Tată, ţi-aduci aminte când erai cătană la husari şi veneai călare acasă, ridicându-mă lângă tine pe şea, sărutându-mă, cântându-mi marşuri soldăţeşti? Eram fericit, tată, şi nu doream altceva decât să mă fac mare, să intru voluntar în acelaş regiment din Olomone, cu care tu ai făcut războiul. Acum de ce mă sudui şi mă baţi?

Mirşka s'a înduioşat. Şi-a luat feciorul la Brün unde i-a comandat costum milităresc, capelă particulară şi cisme galbene cu pinteni de argint, dăruindu-i şi armăsarul cel alb. La toamnă Danko va fi catană şi în casă va fi linişte.

Libina, vara lui Danko, îl întreba mereu:

— Danko, de ce mă ocoleşti şi fugi de mine? Eu te iubesc, Danko, şi sufăr din cauza ta. Unchiul Mirşka a vrut să mi te dea de bărbat şi tu m'ai refuzat...

— Libino, nu te urăsc şi nu fug de tine. Te iubesc şi eu ca pe o soră. Lasă-mă să fac milităria şi pe urmă vom vedea...

*

De o lună de zile Mirşka şi-a găsit o amantă. Işi perdea nopţile la ea, vine mereu beat acasă şi-şi neglijează afacerile. Martha, nevasta lui, a aflat. Plânge, îl ceartă. îl ameninţă — şi Mirşka, nepăsător, se mulţumeşte să spună:

— Ce, eşti nebună? De unde ştii tu că am o amantă? Şi chiar dacă aşi avea, cui o să-i dau socoteală?

Dar Danko, care s'a întâmplat să afle şi el aventura tatălui său, intră pe uşe şi răspunde:

— Eu, tată, eu.

— Eşi afară, ticălosule, că-ţi sfărâm capul!...

Şi Danko a ieşit, jurându-şi să răzbune insulta adusă mamei lui.

Amanta tatălui său este o nemţoaică cu pistrue pe obraz, grasă ca o dădacă şi şireată ca o vulpe. Mirşka o aproviziona cu şunci, untură şi carne de porc, pentru magazinul ei de mezeluri. Danko şi-a urmărit tatăl şi acum ştie când vine la nemţoaică şi când pleacă. El a mai aflat că ea îl jumuleşte de bani şi că de multe ori nici nu mai plăteşte marfa.

— Stai tu, putoare, că te aranjez eu!

Odată a mers la ea să-i ceară achitarea unei cantităţi de marfă.

— Sunt feciorul lui Mirşka şi am venit să încheem socotelile...

— El te-a trimes?

— Nu, am venit eu. Să faci plata până la o centimă!

Nemţoaica îl privi galeş, îl măsură şi cu un surâs mieros îl lăudă:

— N'am ştiut că Mirşka are un fecior atât de zdravăn şi frumos, Desigur că multe femei ar dori să te aibe...

— Femeile sunt nişte vipere şi stricătoare de case... Sunt femei care nu se uită numai la feciori tineri, ci şi la părinţii lor. De pildă, tu! Şi te întreb: — Până când ai să ţii în laţ pe tatăl meu?

— Până când îmi va plăcea!

Danko ridică mâna şi lovi. Femeia se clătină, se rezemă de pat şi în loc să plângă, să ţipe sau să ocărască, continuă:

— Feciorul lui Mirşka este mai bărbat. Voi renunţa la tată pentru a păstra pe fiu. Ce zici? Incheem acest contract?

— Târfă, târfă, dacă nu taci te ucid!...

Nemţoaica se ridică, se apropie şi cuprinzând cu braţele ei puternice gâtul lui Danko, îl trase spre pat. Danko încercă să se desfacă dar femeia se încleştă mai puternic, dezgolindu-şi sânii voluminoşi, lepădând fusta şi gemând:

— Te vreau pe tine în locul tatălui tău... Altfel voi ţine legat pe Mirşka.

— Bine, târfă, bine, dar te voi bate mereu!

Două săptămâni s'a respectat pactul. Danko dormea câte două ore la nemţoaică şi când pleca, îi trăgea o bătae, spunându-i:

— Dacă mai primeşti pe tata te ucid!

Acuma, Mirşka s'a hotărît să-şi urmărească el feciorul. Şi l-a găsit la nemţoaică.

— Unde te găsesc, ticălosule?

— Acolo unde tu-ţi pierdeai nopţile timp de două luni. Ce, fiul nu poate călca pe urmele tatălui?

Mirşka plesni cu sete peste faţa lui Danko şi Danko, însângerat, prinse de umeri pe tatăl său, îl repezi cu putere de zid şi spuse:

— Dacă mai îndrăzneşti să ridici mâna te sfărîm! Bine că ai venit aci. Târfa asta mi-a cerut dragostea ca să renunţe la tine. Pentru mama, pentru tine, mi-am pângărit tinereţea. Dar pe când tu răsplăteai îmbrăţişările acestei târfe cu bani, cu marfă şi băutură, eu i le răsplăteam cu bătae. Priveşte!

Danko înfige mâna în părul nemţoaicei. o târâie pe jos, îi cară la pumni peste ceafă, o calcă în picioare, o înjură şi apoi vine lângă tatăl său, spunându-i:

— Dacă te mai prind odată aici te bat, cum nici odată un fecior nu şi-a bătut părintele... Acum, hai acasă şi în drum, să bem împreună un litru de rachiu. Vreau să fiu acum un bărbat, nu copil... Şi tu, târfă, cred că ai înţeles cum trebue să te porţi. Suntem chit!

*

Pe poartă, Mirşka şi cu Danko, intră beţi, sprijinindu-se unul pe altul. Mirşka fredonează un cântec vesel şi când zăreşte pe Martha la fereastră, strigă:

— Martha, avem un fecior cum nu are nimeni... Martha ,vino jos să te sărut. Ai drept să mă baţi, să mă cerţi, să mă faci de râs. Am greşit, Martha, şi feciorul meu a îndreptat toată greşala. El este un pehlivan. M'a întrecut în toate... Vino, Danko, vino să te sărut!

Martha scoboară jos şi priveşte nedumerită la bărbat şi fecior.

— Mamă, s'a făcut! Iţi garantez eu că tata va fi un om de treabă şi nu o să mai ai motiv ca să-l bănueşti. Pentru tine, mamă, am făcut ce-am făcut...

Martha îşi sărută feciorul, feciorul sărută pe Libina, iar Mirşka îi sărută pe toţi. In casa lui Mirşka este acum linişte, înţelegere şi bucurie. Danko nu mai intră voluntar. El se plimbă acum cu Libina, îi sărută mâna şi-i spune:

— Libina, sunt vinovat faţă de tine... Eu nu mai sunt Danko de acum o lună, sunt un Danko murdar şi tu nu poţi să înţelegi în ce constă murdăria mea.

— Danko, ori cum ai fi, eu te iubesc tot aşa de mult ca înainte...

— Bine, Libino, peste două săptămâni mă cunun cu tine.

Şi în seara fermecătoare de August, Danko poartă în braţe pe Libina, ocolind lacul Sibla, încărcat de nuferi şi adumbrit de sălcii plângătoare.

Mirşka Propoda din Zvitara este în adevăr un om fericit şi fericirea lui se resfrânge şi asupra soţiei. feciorului şi nepoatei.

Traducere din ţigăneşte de
G. A. LAZURICA

Pantum de toamnă

Ţi-aduci aminte despărţirea noastră?
Intr'un oraş străin, pierdut în ceaţă,
Te văd cu ochii umezi la fereastră
Batista fluturând cu mâini de ghiaţă...

Intr'un oraş străin, pierdut în ceaţă,
Am învăţat să te închid sub pleoape...
Batista fluturând din mâini de ghiaţă
Mi se năzare trist... tot mai aproape...

Am învăţat să te închid sub pleoape...
Şi azi, când lipsa ta mă doare,
Mi se năzare trist... tot mai aproape
Eternul svon al toamnei cobitoare...

ION MITROIU

PROVINCIA

Broadway câmpulungean

Sala — mica sală de spectacole a Câmpulungului — este ticsită. Lumina rampei aruncă scântei în ochii spectatorilor. Orchestra acompaniază cupletele. artiștii stârnesc hohote de râs, artistele sunt frumoase și aplauzele curg. Rezervatul ocupat până la ultimul loc. La fel stalul și galeria. Balconul geme. Pompierul de serviciu cu greu își găsește loc pentru el și pentru toporul atârnat la șoldul stâng.

Diva își cântă cupletul. Coboară în sală și presară săruturi pe buzele, pe mustățile și pe cheliile bărbaților, sub ochii încremeniți de mirare ai doamnelor. Ii alege după vârstă și după sex-appel. Bărbații râd. Râsul este molipsitor. Toată lumea începe să râdă. Mulți râd numai ca să vadă vecinul. Doamnele simt că stau incomod. Tinerii sunt cei mai sgomotoși. Entusiasmul crește.

Reprezentată cu mijloace sărace, revista, deși măcelărită într'un hal fără hal, a plăcut. Mai mult grație Divei. Sunt așa de rare astfel de spectacole la Câmpulung. Cortina se ridică și se lasă de nenumărate ori în aplauzele frenetice ale bărbaților și în graba excesivă spre eșire a doamnelor. Important eveniment artistic! Neprețuit motiv de ceartă pentru menajurile care sufăr de nepotrivire de caracter.

Lumea iese pe ieșirea îngustă, luminată de un bec anemic, în valuri dese. In sală încă mai răsună aplauze. Reprezentația s'a sfârșit.

La astfel de spectacole, câmpulungenii vin atâți câți pot intra în sală. Nici unul nu rămâne pe dinafară, dar nici un loc nu este liber.

Un domn în pardesiu negru a rămas puțin în urmă să-și aprindă țigara. Apoi cu pași mari își ajunge grupul, oprit în mijlocul străzii.

— Ce facem acum ?

— Să luăm câte o cafea la Viscol !

— Să mergem !

Și grupul se îndreaptă spre cel mai bun local de seară al Câmpulungului. Unicul.

Un restaurant adăpostit într'o dugheană mare de scânduri — ce e drept, frumos amenajat în interior — restaurantul Viscol găsea clientelă chiar pe vremurile acestea de criză pronunțată mulțumită „orchestrei" Macaron...

Evoluția acestei orchestre începe cu vreo cincisprezece ani în urmă. Familie de țigani lăutari, o inspirație — rezultat al unui duo dintr'o placă de pathéfon auzită, făcu pe Macaron cel tânăr, o voce dulce și plină de tenor prim, să acompanieze, în supra, pe frate-său mai mare, bariton dubios, în cântecele comandate de clienți. Și pentru că acest acompaniament plăcea, clienții se îmbulzeau să-i audă.

Prima treaptă a celebrității câmpulungene.

Așa au cântat ei ani de zile. Intre timp sesoniștii cheflii cereau ultimele romanțe la modă. Nici unul dintre Macaroni nu era notist. Atunci fratele cel mare a învățat notele. Și taraful Macaron era — cu o foarte mică întârziere, aproape la curent cu ultimele tango-uri, shimmy-uri, foxtrott-uri.

Când Viscol a deschis noul local, la taraful Macaron s'a adăogat un gagist concediat de la fanfara regimentului local și un muzicant pensionar de la aceeaș fanfară. Adică, la țambal, vioară și contrabas s'au adăogat un saxofon și o tobă cu accesoriile ei. Din taraful Macaron a ieșit Macarons-jazz.

Localul, în care această orchestră emite sunete mai mult sau mai puțin melodice, imita, destul de timid, luxul și confortul marilor localuri de noapte bucureștene. Veilleuse discrete pe pereți, câteva vaze cu flori artificiale suspendate de tavan și un parchet de patru metri pătrați, între orchestră și bufet. Pentru prima oară apare un parchet de dans la Câmpulung. Mese investmântate în alb, ca niște colive pătrate, în mijloc — drept lumânare — un svelt vas de sticlă cu un anemic buchet de flori — de astă dată — naturale. Chelnerii își dau silința să pară stilați. Peste tot curățenie și atmosferă agreabilă.

Când grupul tinerilor pătrunse în local, orchestra Macaron ataca „Carmencitta". Tânărul de adineuri — cu țigara — alese, cu ochi sigur, o masă cuprinzătoare, aproape de parchetul de dans și de orchestră și cu posibilități de vedere în toată sala.

— O sticlă mare cu braghină și cinci cafele — comandă apoi cu glas tare, abia instalat pe scaun, chelnerului ce se curbase exagerat.

Câteva clipe după aceea toate mesele erau ocupate. Câmpulungul era reprezentat la Viscol de toate vârstele și de ambele sexe. Numai o masă mare, în mijloc, rămăsese neocupată. Rezervată. Masa artiștilor. Către ora unu era și ea ocupată.

Atmosfera începea să se încarce de parfum, miros de friptură și fum de tutun, deși ventilatoarele funcționau amândouă. Conversațiile se încheagă, vinul salvează multe situații și creiază altele.

Un tânăr spânatec și pudrat mânca din ochi o baletistă. Un altul arunca priviri piezișe. Alții fumau. Unii glumeau banal.

La celelalte mese ocupanții aruncau un foc concentric de priviri asupra artiștilor din mijloc, cărora probabil nici nu le tihnea șnițelul natur. Câte un tânăr și berbant sublocotenent se ridica dela masa lui și se muta — cu sgomot—câteva clipe la masa vecină ocupată de prieteni, fixând cu coada ochiului impresia imaginară pe care — crede el — a produs-o.

Focul privirilor este continuu. Se bea, se mănâncă, se fumează; ochii rămân îndreptați în aceiași direcție. Nu produce prea mare desamăgire urâțenia fetii — produs al fardului excesiv — în locul frumuseții de la rampă. Tinerii, dornici de aventuri, așteaptă minunea unui sărut ca în sală.

Orchestra atacă un tango. O pereche răsare printre mese în drum spre parchet. Apoi o a doua. Sunt două drăguțe fete din balet, cu partenerii lor.

— Dansează bine cea în gri— reflectă un domn căsătorit, dar venit fără nevastă.

— E mai trupeșă cea în negru, — replică un colonel scos proaspăt la pensie.

Când dansul se termină, domnul în pardesiu negru întreabă pe vecin :

— Miron ! ce-i dansul ?

— Minciuna simțurilor, de care avem nevoie, ca să trăim.

— Și visul ?

— Ilusia cea mai aproape de realitate.

— Visul și dansul se pătrund !

Viața e un dans plin de iluzii. Un domn bătrâior, cu mustața pleoștită de ora înaintată și de vin le răspunse răstit:

— Ce aveți voi cu viața, cu dansul, cu visul ? Uitați-vă mai bine împrejur. Nici unul nu se gândește să facă deosebirea. Toți trăiesc fără să aprofundeze. Pentru ei visul este o țigară aprinsă, dansul, un pahar cu vin, și viața, e femee.

CARAIMAN GANJU

PRIMI PAȘI

Femeia

Tu, nu ai suflet, nici regret, nici dor ;
Ai trup scăldat în raze moi de lună...
Și-aprinzi în oameni și în zei furtună,
Cu-o simplă mlădiere de picior.

Ca Eva, în ponirea ei străbună,
Fatale, voi pășiți în calea lor,
Imprăștiați aceleaș zâmbet tuturor
Și tuturor doar vorbe de minciună.

Iar dânșii, cu priviri halucinate,
Așa vă vor; fecioare ori bacante,
Cu trup păgân, clocotitor de zee...

Să soarbă de pe buze'nsângerate
Otrava sărutării vinovate:
Otrava gurii voastre de femeie,

Apoi mereu să vă blesteme
Și totuși veșnic să vă cheme.

E. DONAR.

In ploaie

— In definitiv, Lo, crezi într'adevăr că pentru noi, care pășim abia în arena vieții, lumea există ca o realitate exterioară?...

— Nu știu, nu vreau să știu!... Mi-e frică par'că să gândesc că toate idealurile, toate concepțiile tinerești cu care înfrumusețăm viața, să fie numai o nălucire a simțurilor noastre înfierbântate... Cu toate acestea, ai poate dreptate!... Nu ne dăm niciodată seama unde sfârșim noi și unde începe lumea...

Mergem alăturați în ulița întunecată și noroiasă. Ploaia râpâie fără încetare pe caldarâm, însoțită de un vânt rece și tăios care străbate până la oase. Tac. Altădată, discuția noastră se prelungește la infinit, ramificându-se în zecile și sutele de direcții, spre care ne duc gândurile noastre hoinare. Astăseară sunt mulțumit numai pentrucă o am lângă mine, pentrucă o presimt ca singurul punct luminos în noapte...

La un colț de stradă se oprește și își apleacă spre mine fața umedă pe care se preling picuri de ploaie, închegate în boabe de mărgăritar :

— Unde mergem?...

— Unde vrei tu...

— La Trianon?...

— La Trianon!... Ce rulează?...

— Butterfly...

Până la cinematograf mai este de mers. Am luat-o pe strada Mare, pustie și întunecoasă ca un cimitir. Numai ploaia mai dă oarecare animație peisagiului acestuia semiurban. Un automobil gonește în urma noastră tăind întunericul cu o fâșie de lumină irizată și dispare fantomatic în noapte. Lo își îndeasă bascul pe buclele blonde și ude, își trece brațul sub brațul meu și aruncându-mi o privire ștrengărească, mă întreabă:

— Ce-ai spune de-o plimbare în ploaie până la gară?...

— Așí spune că mi-e frig...

— Lașule!...

— Dacă mi-e frig...

Am ajuns în fața cinematografului. Un gardist și două becuri, străjuiesc intrarea. Câte și trei moțăind. Lo trece printre ei ca un general între santinele bete:

— Hai să intrăm!... De data asta te iert!...

Intrăm și ne mistuim în întunericul sălii. La plecare, Lo înîntreabă melancolică:

— Am visat?...

— Nu, Lo!...

— Totuși, am visat...

Plouă mereu. Un dănciuc trece pe lângă noi cântând dintr'o armonică de gură. Melodia se împrăștie în noapte ca un tril de clopoței, dispare, se apropie și dispare iar. Mai târziu, o aud venind de undeva, departe, ca strigătul de ajutor al unui înecat...

— Lo!...

— ??...

— Lo, aș vrea să'ți sărut naiv ca sărmana Butterfly, palmele întoarse.

— Sărută-mi-le!...

— Lo!. Aș vrea să plâng alături de tine, în noaptea asta ploiasă, aș vrea să'ți mângâi copilărește obraji uzi și aș vrea să te chem cu numele japonez de duios: Suzuki...

— Prostuțule!...

Roman. M. MAUR

Mergem

E început de primăvară. Soarele se ascunde în dosul norilor negri și grei ca de plumb, care din când în când varsă lacrămi amare peste pământul cenușiu și murdar de pe urma zăpezii topite.

— Plouă !... E trist și frig ! Noi însă nu ne oprim! Mergem, mereu, mereu — nu ne oprim !

— Suntem mulți și întunecați cu fețele posomorîte, mișcându-ne încet picioarele îngreuiate de noroi, cu privirile ațintite în depărtare, parc'am fi roboți — nu ne grăbim !

Ploaia ne-a udat, e frig ! Amurgul se lasă încet, vestind noaptea; și el nu se grăbește — în schimb nu ne grăbim nici noi — mergem !

Nu sunt singur—suntem mulți. Părinți, copii, surori și frați, toți împreună, cu aceleași dureri, ne ducem tristețea și jalea. Mergem, mergem, mergem...

Iar înainte-ne — ea ! Nu merge... E în lectică. Sobră și liniștită, neagră și tăcută ca moartea. Nu merge... o ducem noi ! Nici nu se grăbește (doar a murit).

Și mama mea, îndoliată, plânge... plânge... Speriat mă țin și mai tare de brațul ei, și plâng, plâng și eu.

Plâng toți, plângem... Și unchiul Iacob, fierarul își șterge lacrămile cu dosul palmei lui oțelite de muncă și murdare de fum, și tatăl și frații și surorile... plângem... și mergem, nu ne oprim !

Se spune că a murit. Așa de tânără, și iată moartea ! S'a spulberat poate viața, poate un vis nebun, nebun dar frumos... Așa de tânără și a murit... Era deșteaptă, era frumoasă, era muncitoare...

De ce era ? Sunt mic și nu pricep. Unde mergem ? De ce așa de încet și liniștit ? De ce nu ne grăbim ? De ce toți plâng și inima mi se rupe de durere?

Eu strâng mai cu putere mâna mamii, și țip plângând, într'o durere sfâșietoare.

Nimeni nu se oprește. Toți plâng. Toți merg. Ea a murit! Și poate n'a fost ea — a fost un vis nebun! Dar cine vrea să știe?

Eu mă opresc, mă uit în jurumi și vreau să stau ! Mama mă trage de braț, zicându-mi cu o voce plânsă:

— „Hai mergem !"

Și am mers.

B. ARBIT

Cântec

Mi-a picat prin geam o frunză
Din copac. O frunză moartă...
Și pe ea am scris iubitei:
„Mâine seară viu la poartă".

Și-am suflat-o 'n vânt să ducă.
...Și tot vântul o s'o 'ndrepte
Către casa dragei mele
Mâine seară să m'aștepte.

GEORGE STANCULESCU

Conjunctivită, în primăvară *

Medicul liceului când venea în clasă la două-trei luni odată, îi cerceta pe elevi la unghii, să vadă de le sunt tăiate. Asta constituia „vizita" sa regulamentară și pentru care încasa o leafă frumușică.

De aceea, băieții rămaseră surpinși într'o zi când auziră că doctorul a început să caute și la ochi, în clasele pe unde trecuse. (Intr'un liceu, veștile, bune sau rele, se transmit ca prin radio, într'o clipă, din clasă în clasă. De pildă: X dela Franceză a pârlit astăzi mulți la noi, fiindcă-i supărat că n'a reușit la alegerile de deputați, de eri; Y dela Naturale, dimpotrivă, s'a purtat foarte bine la teză, fiind bine dispus ca totdeauna, deci și la noi se va purta la fel, etc.).

Doctorul liceului era un om mic de statură și cam palid, deși bine făcut. Când ajunse la clasa a cincea *reală*, începu, într'adevăr, să le întoarcă băieților pleoapele pe dos, cu o mică lopățică de metal, spre a vedea dacă nu cumva conjunctiva le este inflamată.

Cei din băncile din față scăpară cei dintâi, firește, de această operație. La întrebarea celor mai din fund dacă *doare*, răspunseră că nu.

Intr'adevăr, întoarcerea pleoapei pe dos nu durea, dar producea o senzație neplăcută, din pricină că ochiul rămânea o clipă complect gol, fără învelitoarea lui cu care e atât de obișnuit.

Elevii bănuiți bolnavi de conjunctivită fură înscriși pe o listă.

Ion avu ghinionul să fie și el înscris.

E drept că ochii îl supărau din când în când, parcă întrepleoapă și cornee ar fi avut un strat foarte subțire de nisip. Era nenatural de slab, cu fața palidă și cearcăne vinete sub ochi; la un moment dat, pela doisprezece - treisprezece ani, dezvoltarea i se oprise în loc și un observator atent ar fi văzut că un rău ascuns, perseverent și necunoscut, care nu era tuberculoza, mina zi cu zi sănătatea, inteligența și voința băiatului

In ciuda aparențelor trecea totuși drept sănătos, mai ales pentru familia lui — tatăl și mama. Tatăl a cărui părere avea putere de lege față de soția sa era el însuși din ce în ce mai bolnav. El își ducea boala pe picioare și, din pricina constituției sale robuste. semnele de înrăutățire, mai ales ramolirea din punct de vedere intelectual, îi rămâneau cunoscute numai lui; poate nici lui, fiindcă fusese până atunci atât de încrezut încât crezuse sincer că el va doborî fără doctorii, orice boală, nu că boala îl va doborî pe el, cum era vizibil acuma.

Despre copiii lui păstra aceiaș convingere, astfel că se înțelege de ce starea fizică a lui Ion nu-l neliniștea câtuși de puțin și de ce atunci când află, la masă, că acesta avea în adevăr *o boală*, conjunctivita rămase mirat și neîncrezător.

*

Se găsiseră multe cazuri, în toate clasele liceului. De aceea, a doua zi cursurile fură suspendate și avu loc o contra-vizită a tuturor elevilor, făcută de un specialist care veni împreună cu medicul școalei.

Celor găsiți și deastădată bolnavi, printre care se număra și Ion, li se spuse să se ducă peste două zile în strada Pruncescu, la dispensarul comunal, spre a începe tratamentul pentru vindecare.

Strada Pruncescu era la o margină de oraș... Plouase, în ajun și peste noapte zarzării înfloriseră. Era cam rece afară în acea după amiază, dar în aer plutea sufletul primăverii și o parte din acest suflet intrase pe nesimțite în acela al oamenilor, al băieților și chiar și al fetelor — și fuzionase cu ele. Casele gătite, străzile mai curate și mai vesele, ființele, toate ființele, străvedeau bucuria de a exista sau de a trăi iarăși mai intens. Ion pășia, slăbănog și temător spre dispensarul din strada de departe.

In fața unei case lungi și vechi, așteptau în curte vre-o treizeci- patruzeci de elevi de liceu și de școală comercială. Bănui că acolo e dispensarul și intră în ogradă, în care începuse să răsară iarbă nouă.

Doamna doctor specialistă în boale de ochi se lăsă mult așteptată și într'un târziu sosi în automobilul personal. Era o femeie mică, de o eleganță sobră, simpatică și cam autoritară. Intră în cancelarie și trimise îndată să se afișeze o listă, arătând ordinea în care trebuiau să se prezinte elevii pentru a li se face *creionaj*.

Lui Ion îi era teamă de toți oamenii, împotriva forței adversare a cărora era incapabil fizicește să reacționeze, iar doctorii nu erau pentru el decât niște plicticoși, cu totul neputincioși să lecuiască din rădăcină o suferință de o natură mai complicată și mai ales suferința, slăbiciunea lui. Ii ura și în acelaș timp nutrea, totuși, o speranță vagă în puterea științei lor.

Până la sosirea doctoriței, auzi vorbindu-se despre creionaj ca despre o tortură înfricoșătoare: te lua cu o mână de bărbie, îți întorcea cu cealaltă pleoapa complect și apoi, cu un fel de creion făcut din piatră vânătă, îți freca odată bine căptușeala roșie a ei, la fiecare ochi. In timp ce doctorița îți făcea creionajul, un infirmier te ținea de umeri (probabil să nu fugi).

Nu simțeai, totuși, aproape nici-o durere în timpul operației. Numai după vre-o cinci zece minute urma...

Ion nu vru să mai știe ce urma. Ca mulți alții, prefera să nu știe ce va fi în viitor, decât să se îngrozească de mai înainte.

Băeții ieșeau dela creionaj cu ochii roșii și plecau repede. Când îi veni rândul, Ion intră tremurând. Inima îi bătea neobișnuit de tare, mai tare mult decât a celorlalți ce intraseră mai înainte în cabinetul de consultații. Se temu să nu leșine.

Creionajul decurse exact cum i se spusese. Când ieși, băiatului i se luă o povară depe inimă: scăpase relativ teafăr... Inchise portița ogrăzii dispensarului și porni spre strada Mare. Nu simțea nici-o durere la ochi, numai puțină usturime. O, destul de puțină.

E drept că nu ajunsese bine în *Centru* și usturimea se accentuase. Devenea nesuferită. Știa bine că are o fire nervoasă, totuși ceeace i se întâmpla acum depășea răbdarea, chiar a unui băiat cu sânge rece.

Cu cât se apropia de casă, cu atât usturimea devenea mai insuportabilă, mai groaznică.

Să ție ochii deschiși îi era cu neputință. Incercă să-i ție închiși. O clipă-două se simțea mai bine, apoi iarăși parcă avea foc sub pleoape.

Ajuns, în sfârșit acasă, încercă să se plimbe prin curte, căci în casă nu putea să stea. Suferința crescu, lacrimile îi curgeau pe obraji, ochii i se înroșiră de parcă ar fi stat ceasuri întregi în fum. Indoiala, ajutată de slăbiciunea lui fizică, puse iarăși stăpânire pe mintea băiatului. Se gândea că poate doctorița greșise dozajul, îi frecase pleoapa prea tare cu creionul de piatră vânătă. S'ar fi văzut poate orb, sau cu pleoapele distruse, arse — dar usturimea groaznică nu-l lăsa nici să cugete.

Se trânti pe patul tare din bucătărie și începu să plângă de-a-binelea. Lacrimile abundente îi mai potoliră puțin incendiul de sub pleoape, dar în urmă căldura provocată de plâns îi agravă și mai mult flăcările.

Ai casei, îngroziți, nu știau ce să-i mai facă, fiindcă apa rece pusă în comprese, nu ajută la nimic. Tatăl, chemat dela slujbă, se duse acasă la doamna doctor, s'o întrebe ce-i de făcut, în timp ce adolescentul, slăbănog și nervos, se chinuia pe patul de suferință.

Din fericire, doctoreasa nu era acasă. In lipsă, bărbatu-său, tot medic, recomandă un singur lucru: câteva ore răbdare — și trece.

Dar cum să aibă răbdare când focul, alimentat de căldura lacrimilor îi ardea parcă tot mai viu sub pleoape? Când enervarea și neliniștea sporeau încă, enorm, senzația de durere usturătoare, insuportabilă?

*

Târziu, noaptea, Ion adormi îmbrăcat, pe patul tare din bucătărie. A doua zi, nu mai simțea la ochi nici durere, nici usturime.

De altfel, la al doilea creionaj, doctorița oculistă spuse fiecăruia din nouii săi pacienți, ce trebuiau să facă pentru a-și îndulci chinurile, infernale pentru unii mai sensibili, ce avuseseră de suferit. După creionaj, nu trebuiau să țină ochii nici normal deschiși, dar nici închiși: trebuiau să clipească până seara mereu, dar *mereu*. In chipul acesta se realiza o adevărată ventilație a pleoapelor și ochilor, în timp ce substanța vindecătoare lucra.

Pentru a nu li se părea monotonă continua clipoceală îi sfătui să se plimbe o oră—două pe stradă; astfel făcând mai uitau, pe deasupra, de usturime.

...Uitase doctorița să le spuie, la primul creionaj, acestea.

GH. TARNEA

*) Fragment dintr'un eventual roman.

Iubire moartă...

După Han...

O, ce poveste-a fost de mult...
— Din gura cui s'o mai ascult?

O, căi prin care am trecut,
De când vă par necunoscut?

Calc vechiul lut? Sau vechi tot nu-i?
O stea se 'nchină. — Și moartea cui?

Și mâna-mi tremură pe geam...
— Mă mângâe acelaș ram?

Iar ochi-mi cată prin ferești...
E întuneric... Unde ești?

GEORGE ȘERBAN

Evadare

Ca un vis de borangic,
gându-acesta cald
și mic
eu în ochii tăi îl scald.

Gându-acesta e timid —
un alint
și îl închid
într'o boabă de argint;

gând
fără de self-control,
să-ți sărute sânul gol
și să-l prinzi în mâini, râzând.

Gându-acesta... 'n el ascund
un contur de șold
rotund,
sclipitor ca un imbold.

iar în gându-acesta dur,
ți-am cuprins
trupul învins,
ca'ntr'un braț, jur împrejur,

P. GEORGES

A APĂRUT

Regine Incoronate
POVESTIRE DIN TRECUT
de
MARIA
Regina României
2 vol. complecte a 80 lei volumul
Editura „Adeverul"

Şarpele de argint

Rămăsesem cei din urmă, la masa mare din fund, în cârciuma lui moş Sami. Cei din urmă, în jurul unei piramide de sticle goale şi pahare pline. Ca să nu bem fără pricină, prăznuiam în acea noapte de iarnă... amintirea despărţirii de iubirile de la şasesprezece ani.

Radu Vulpeş izbise cu pumnul în masă cum ar fi izbit cu greul unui ciocan. Iar vorbele lui, se ţintuiseră apoi în scaune ca şi privirile turburi şi stranii cu care-şi întovărăşea spovedania,

— Bem astăseară pentru iubirile dela şaisprezece ani?... Voi, poate, eu, nu!... Să nu-mi chihotiţi ca deunăzi că vă sfărâm ţestele cu sifonul ăsta plin! Să m'ascultaţi întâi şi după ce mă veţi asculta, să vă ia dracu!... Faceţi ce poftiţi!... Gândiţi despre mine ce vreţi!... Eu, am iubit o singură dată: la şase ani. Şi iubirea aceia m'a urmărit toată viaţa. Iubirea aceia m'a făcut să alerg din braţele unei femei în braţele alteia, să-mi părăsesc nevasta şi copilul, să vă ţin tovărăşie de zece ani, vouă, prin cârciumi. Toată viaţa am fost jucăria unui gând care m'a purtat până la fruntariile nebuniei. L'am strunit, încordându-mi muşchii sufletului cu puteri de ciclop. Până acum şase luni. Nici odată n'am spus nimănui un cuvânt. Nu m'am plâns, oricât de ascuţit îmi muşca din creer, cu dinţi ca vârfuri de ace înroşite în foc. Acum nu mai pot. Trebuie să mă spovedesc vouă, singurii mei prieteni. Obsesia, melcul verde pe care-l cuibăresc sub frunte de treizeci de ani necurmaţi. simt că-mi otrăveşte zi cu zi, de vr'o şase luni, fiecare clipă de răgaz, fiecare bucurie, fiecare pahar pe care-l sorb...

Voi ştiţi că eu sunt născut şi crescut în Bucureşti, Aveam şase ani când tata m'a dus pentru întâia oară la Târgul din grădina lui Eliad. Şi acolo am văzut eu întâile minuni: „Omul care mănâncă foc", „Femeia cu trup de peşte", „Japonezul fără oase", „Fata aerului", „Păianjenul vorbitor", „Rănita dela Port Artur" şi „Viţelul cu trei capete". După cum tot acolo în bărăci de scânduri am întâlnit ca pe nişte vechi cunoştinţe: urşi negri şi albi, elefanţi şi cămile, lei, tigri şi leoparzi, maimuţe şi papagali, pasărea muscă şi şarpele cu ochelari. Toate vieţuitoarele adăpostite în Arca lui Noe din Biblia nemţească a bunicului ardelean. Atât de frumoase mi s'au părut întrupările vii faţă de icoanele lor din Biblia bunicului, încât... m'am şi tăvălit, *cu gândul*, în braţele ursului alb, tigroaicei i-am muşcat urechile, de trompa elefantului m'am dat „huţa", şarpelui i-am sărutat ochii, pasărea muscă am înghiţit-o. De plăcere am leşinat.

Când m'am trezit eram în braţele tatei, afară, în strada furnicar de lume, lângă gheretа unui limonagiu. Arca lui Noe, — menageria — îşi striga muşterii prin pâlniile răguşite a trei parlagii. Ceva ca două pernuţe moi îmi sprijinea capul. O mână mică, albă, catifelată, ce semăna cu mâna mamei, mă ţinea de sub bărbie. O alta, îmi plimba ghiaţă pe frunte. Am ţipat, m'am smuls din braţele tatei şi-am înfipt dinţii în mâna cu bulgăraşii de ghiaţă.

— Puiule!... Ce faci!... Nu-i frumos!...

Pe panglicile în spirale de mătase ale auzului îmi păru că scoboară îngeri cu aripi de crini. Descleştai dinţii. Inchisei ochii, furnicat de ruşinea mustrării. Apoi, îi deschisei mari, alintat de sborul lin al îngerilor. Redingota largă a tatei, îmi servi drept paravan. Din nou în auz, îngerii:

— Puiule, uită-te la mine. Teai speriat?... Puiule!...

De ce n'am orbit atunci?...

De unde mi-a venit porunca să muşc mâna aceia catifelată ca mâna mamei?...

De unde apoi, îndemnul, să mă reped cu braţele întinse către Eva din Biblia bunicului?

Pentrucă, în faţa mea, pe jumătate goală, şedea în adevăr Eva, străbunica. Eva, ale cărei forme turburătoare, le mângâiam dela patru ani, pe fila galbenă din Biblia cu care mă jucam, în fiecare dimineaţă, în fiecare seară. Icoana sălbatec de dulce pe care o culcam cu mine în toate nopţile...

Până să nu fi leşinat, o zărisem plin de spaimă, într'o cuşcă, încolăcindu-şi pe braţe, înfăşurându-şi peste sâni şi în jurul gâtului şerpi de toate culorile, bestii de cărbune, de argint şi de humă. Acum, şedea înainte-mi, cu părul auriu, împufat, îmbrăcându-i umerii goi, cu ochi viorii, năsuc cârn, buze rumene, deschise în zâmbet de perle mărunte. De sub sânii prinşi în două rotunduri de catifea roşie, cobora pe o fâşie îngustă de tricou negru, un şarpe de argint cu ochişori verzi de sticlă. Fâşia de tricou odihnea capul şarpelui minuscul peste pernuţa'n triunghi ce se desena între coapse. Apoi se preschimba în pantalon strâns pe piele scurtat deasupra genunchilor cu două panglici de argint. Pulpele goale ca şi picioarele, erau înflorite de cureluşele a două sandale roz.

Tata îmi dădu curaj:

— Haide, mulţumeşte domnişoarei...

— Ţi-a fost frică tare, de şerpii mei, puiule?

Nu putui rosti un cuvânt. Simţii numai că trebue să fac ceva. Să mulţumesc Evei. Şi buzele mele sărutară fierbinţi pântecul alb, lângă gâtul şarpelui de argint. Mânile mici, mă ridicară de subţiori:

— Ţi-a trecut acum?

Şiragul de perle între buzele rumene, avu strălucirea rece a reptilei miniatură întinsă pe fâşia de tricou negru. Eva râdea :

— Mulţumesc... cavalere!...

Gura mea se lipi de gura întredeschisă în zâmbet a îmblânzitoarei de şerpi. Auzii atât:

— Drăguţ copil. Ştie să şi sărute...

Picur de ceară azvârlit în soare.

Adam muşcând din mărul oprit...

Inima îmi zvâcni scurt. Pleoapele îmi căzură grele. Trupul mi se zgudui ca săgetat de arcul electric al morţii...

Imi părui bob de jeratec stins în apa bobotezei. Pe pământ, frunzuliţă de plop ce sfârâe, — aripioară — în dunga vântului...

Sărutarea aceia, sărutarea Evei din Biblia bunicului şi din sângele meu, mi-a ucis viaţa.

La şase ani, o îmblânzitoare de şerpi m'a făcut bărbat. Dela şase ani sângele meu n'a mai cunoscut odihnă ci numai harapnice de foc. Dela şase ani m'am culcat serile mângâind cu mintea, cu inima şi cu dorinţele, un şarpe de argint şi o fulgerare de dinţi albi. De la şase ani am suferit amar, am tânjit că nu mi se vorbea nici odată de femee.

Pricepui mai târziu că femeia însemnează păcat şi moarte. Tata, la vizite, întotdeauna mă ţinea lângă el, în casele unde erau fete de-o vârstă cu mine. Şi-mi tălmăcii atunci că femee mai însemnează şi „fruct oprit"... şarpe de care în lumina zilei e ruşine grea să te apropii. Lângă care ţi-e îngăduit să stai numai noaptea când totul doarme, când în toate casele pământului, copiii visează prin întuneric... După cum şi eu tot prin întuneric, noaptea, eram jucăria şarpelui de argint... După cum azi, când nu mai pot scăpa de obsesia acelei femei pe care n'o voi regăsi niciodată, fiindcă tânjesc după ea, am să mă arunc curând, foarte curând... în întuneric.

SANDU TELEAJEN

AVANTAJELE RADIOFONIEI

INVITATUL. — Trăiască Radio ! Cel puţin poţi să-l opreşti când vrei !

BALAIEV

Vânătoarea de tigri

— ...leul rănit de moarte se aruncă asupra mea şi muri. Leoarcă de sângele scurs din rănile lui şi din ale mele, istovit de luptă, eram cât pe-aci să mă sufoc sub pântecele îmblănit al fiarei. Camarazii mei mă găsiră abia a doua zi dimineaţa, mă scoaseră de sub cadavru şi puţin după aceia îmi venii în fire.

Cu toate astea, îi sunt foarte recunoscător leului; căci, dacă nu m'ar fi acoperit atât de bine, aşi fi fost sfâşiat de hiene. De aceia vă spuneam că un mort poate salva un om viu, — işi termină Dick povestirea.

— Un caz interesant, — zise Mike şi mai aruncă câteva vreascuri uscate în foc.

—Dar există cazuri şi mai interesante, — replică Nick, scoţându-şi din întuneric capul prevăzut cu o pereche de ochelari mari de os. Dacă doriţi să m'ascultaţi, vă pot povesti o întâmplare dela o vânătoare de tigri.

— Nu mai dorim nimic, — răspunse Mike.

Dar pesemne că Nick n'auzise, căci se târî mai aproape de foc şi începu cu vioiciune:

— Aşadar, era, nu-mi aduc aminte exact, cam prin 1919...

— Sau 1929, — interveni Mike.

— Nu mă întrerupe, Mike! Dacă tu nu vrei s'asculţi, n'ai decât să te culci. Deci, în 1912 sau 1920 călătoream prin Africa şi vroiam să împuş un tigru.

— Un tigru în Africa! — se miră Dick.

— Nu-l întrerupe, Dick! — zise melancolic Mike. Tigrul probabil, călătorea şi el. Venise din Asia, sărise peste Marea Roşie ca să se plimbe puţin prin Africa şi hotărî în acelaşi timp să facă cunoştinţă cu Nick.

— Mă aflam în pădure, — continuă Nick. Era o noapte luminoasă cu lună plină. In tăcerea ţinutului auzii paşii prudenţi ai bestiei şi apucai ceva mai strâns puşca mea cu tragere repetată: un Field No. 2 cu 48 de focuri, invenţia prietenului meu Richard Field. Nu-l cunoaşteţi? Imposibil! Invenţia armei Field No. 1 a stârnit senzaţie în toată lumea.

El urmărea să inventeze o armă de o extraordinară putere, care să exercite un efect aproape egal cu energia descompunerii atomilor.

Milke oftă uşor.

— Când s'a făcut prima experienţă cu Field No. 1, — continuă Nick, — am luat şi eu parte. Călătoream spre insula Stake-Skerry şi ne hotărîsem să încercăm arma într'o regiune nepopulată, pe ţărmul Oceanului. Field potrivi ţinta la înălţimea pieptului unui om şi trase. Mă aşteptam să aud o bubuitură, nu auzii decât un şuerat. Abia făcui câţiva paşi ca să privesc ţinta, când îl văzui pe Field prăbuşindu-se. Il străbătuse un glonte oarecare. Rana din piept era mai mare decât cea din spate, şi asta îmi confirmă că fusese împuşcat dindărăt.

„Care-i măgarul care a făcut una ca asta ?" strigai revoltat.

„Bagă de seamă cum te exprimi ! — îmi răspunse Field, cu glasul stins. Nu ţi-ai dat seama că era să mă ucid singur?"

„E oare cu putinţă? A ricoşat glonţul?"

„Dimpotrivă! S'a avântat tot mai departe, a ocolit pământul cu iuţeala fulgerului şi m'a lovit din spate".

Eram aşa de surprins în cât îl culcai pe Field la pământ, iar eu încercai să mă ridic.

In aceiaşi clipă, pălăria mi-a fost smulsă de o mână nevăzută. Ridicai pălăria de jos şi constatai că era împuşcată. Glontele făcuse un al doilea sbor în jurul pământului şi era cât pe aci să mă omoare.

„Ce o să se'ntâmple acum ? îl întrebai pe Field, culcându-mă repede la pământ.

„Un dezastru! — răspunse Field. Glontele va nimici totul în drumul lui, făcând o mulţime de victime. N'am calculat bine puterea armei mele. Acum, glontele va sbura ca o nălucă în jurul pământului până când apăsarea aerului îi va diminua viteza. Pe urmă va cădea din nou pe pământ".

„A străpuns oare tot ce a întâlnit în cale? Copaci, case, stânci?"

„Probabil", — răspunse Field, şi-şi pierdu cunoştinţa.

Field avusese într'adevăr dreptate.

Glontele săvârşise în drum o mulţime de nenorociri: omorîse, rănise, speriase oamenii şi animalele pădurii. Drumul lui fusese presărat de cadavre, asemeni perlelor înşirate pe un fir invizibil. Glontele spintecase globul pământesc în două. A trebuit să se facă garduri, să se sape tuneluri şi să se înalţe poduri.

Pe mare, drumul primejdios era indicat prin semnale plutitoare. Legătura între oceane se făcea prin trasbordare, iar călătorii erau transportaţi prin zona periculoasă cu submarinul. Ce nu s'a încercat? Dar glontele părea că nici nu observă obstacolele.

— Şi cum s'a terminat nenorocirea? — începu Dick să se intereseze.

— Numai Field era în stare să găsească o soluţie. Şi într'adevăr, când putu să se ţină din nou pe picioare, îi veni de hac.

„Trebue să trag un contraglonte", zise el.

— Ei şi?

— Şi-l trase. Gloanţele se loviră cap în cap şi se sfărâmară. In urma loviturii, ambele gloanţe îşi schimbară direcţia şi bucăţile se împrăştiară în infinit, în direcţia „ursei mari".

— Şi au rănit-o? — întrebă Mike serios. Dar parcă începuseşi să povesteşti despre o vânătoare de tigri africani, şi acum văd că închei cu vânătoarea „ursei mari"! Cum s'a sfârşit vânătoarea ta de tigri?

— Puşca nu vroia să ia foc. Atunci m'am aruncat asupra tigrului şi l-am sfâşiat în bucăţi ! — răspunse Nick înfuriat.

In rom. de *Ad. B.*

Moartea amanţilor

La marginea apei, cu sălcii şi plopi,
Trei gropari, azi noapte, au săpat trei gropi...
Una pentru mine,
Una pentru tine,
Şi-alta, pentru cine, nu se ştie încă
Fiindcă-a treia groapă, este mai adâncă
De cât cele două
Pregătite nouă —
Paturi moi, în care vom dormi pe veci,
Inveliţi în umbră şi'n cearşafuri reci !

Dar în groapa-a treia —
Doamne !...
Cine ştie
Cu ce mort dormi-vom în tovărăşie !...
Vai, ce groapă-adâncă !...
Vai, ce groapă mare !...
Parcă-ar vrea să'nghită mortul în picioare,
Nu cu floarea'n gură şi culcat pe spate
Cum l'asvârlă cioclii în eternitate!

Cine-o fi vecinul nostru de-azi nainte?
Mort cu mintea'ntreagă, sau scrintit la minte ?
Vorbăreţ ca ploaia?
Arţăgos ca vântul ?
Sau, tăcut ca mutul —
Mânca-l'ar pământul !...

Cine-o să ne ţină de urît ?
Cu cine,
Vom vorbi'mpreună de rău sau de bine
Rudele şi-amicii
Care-au să ne'ngroape
Cu „rouge-feu" pe buze
Şi „noir-mat" pe pleoape ?...
Cine-o să ne'ntrebe, ce-am făcut în viaţă ?
Când sfârşirăm piesa ?
Diz de dimineaţă,
Sau în miezul zilei,
Sau mai pe'nserate,
Sau când bate toaca, noaptea jumătate ?...
Cine-o să ne'ntrebe cine-am fost ?...
Şi cine
Va'nţelege'n fine, că Tu şi Mine
N'am fost decât nişte anonimi
Şi'n lume
N'am plâns niciodată şi-am făcut doar glume...
Cine-o să ne-asculte — curios să ştie —
Cum îşi schimbă-amanţii, proza'n poezie ?...
Şi cine-şi va'nchide ochii de ruşine
Că-i vecinul nostru ?
Cine ? Cine ? Cine ?...

Doamne !...
Fă ca'n groapa vecină cu noi,
Nu cumva, copita plină de noroi
Să ne strice somnul
Şi să ne deştepte
Ca s'o luăm „d'a capo" tot pe-aceleaşi trepte...
Fă să intre'n groapă, ce ne-a fost mai drag —
Poartă fără gratii,
Casă fără prag,
Gură fără lacăt
Şi inimă, fără
Ornic, să ne-o schimbe oră după oră !...
Şi mai fă să intre şi dragostea noastră —
Dragostea de mâine cu „semn de'ntrebare"
Fiindcă a treia groapă, mai are-o fereastră
Deschisă spre soare —
O unică şi postumă consolare
Pentru toţi amanţii morţi de surmenare !

ION MINULESCU

Cazacul român

S'au perindat ani mulţi de atunci, şi tânărul sergent de roşiori care pe vremea ceia îşi făcea serviciul militar, ajuns om cu situaţie, chiar cu o situaţie de invidiat, oridecâteori se vorbeşte de provincia noastră de peste Prut, se lasă mânat de valul amintirilor, împărtăşindu-ne şi nouă de cele mai multe ori invitaţii lui, câte o întâmplare din scurta sa trecere prin Basarabia.

Aşa, într'o noapte grozavă de iarnă, când viscolul în furia lui nebună arunca zăpada în rotocoale argintii, ne găseam adunaţi în casa prietenului nostru. Deodată vântul suflă cu atâta tărie, încât la vuetul lui ne ridicarăm cu toţii în picioare ca şi cum ne-am fi pregătit să primim un oaspe nepoftit care ţinea cu orice preţ să vie în mijlocul nostru. Instinctiv, după câteva clipe de tăcere, ne îndreptarăm spre fereastră, să urmărim pe acela care nu putuse să ne forţeze să ia loc la masă. Afară vântul continua prigoana lui păgână, făcând ca rotocoalele argintii să se răsucească la sgomotul produs de el.

La un moment dat, prietenul nostru exclamă:

— „Ştiţi voi ce impresie îmi fac cercurile de zăpadă care se răsucesc la vuetul crivăţului? Acea a unor nenumărate perechi de dansatori îmbrăcaţi în alb, care într'o noapte de bal costumat se iau la întrecere la bubuitul tobei făcând piruete nebuneşti. Şi când mă gândesc, continuă el, — la vântul care bate cu atâta furie şi la noaptea asta grozavă de iarnă, îmi amintesc poate de cea mai nostimă întâmplare din viaţa mea de soldat".

Atunci, ne-am întors cu toţii la locurile noastre, şi după ce am închinat câte un pahar de vin fiert în cinstea viforului care ne prilejuise să ascultăm o nouă aventură a amicului nostru, — fără să mai insistăm, cum se'ntâmpla adeseori, fostul sergent de roşiori începu:

— „Mă aflam cu regimentul într'un orăşel din nordul Basarabiei, a cărui populaţie aduce mult mai de aproape cu acel popor, în faţa căruia s'au despărţit odată apele unei mări pentru a-l lăsa să treacă, cunoscut de-alungul veacurilor pentru vitejia lui. Pe lângă aceştia şi adevăraţii moldoveni de baştină, o altă mică minoritate reprezintă naţiunea care în timpul războiului mondial trecea prin ţara noastră cu aere de mare protector, în stoluri nesfârşite, (ca să nu le numim turme), — şi care în faţa unui butoi cu rachiu sau a unei sticle cu apă de Colonia erau capabili să se predea în massă. Orăşelul de care vă vorbesc, cred că nu mai trebue numit, fiind cunoscut prin aceea că toată viaţa se concentrează la un restaurant care poartă numele oraşului lumină, şi în special la grădina publică. In aceste două locuri se pune totul la cale şi viaţa publică se orânduieşte prin hotărîrile luate acolo. Astfel prezentându-se situaţia, întreaga viaţă de ostaş se împărţea între cazarmă şi restaurant iarna mai ales la cel de pe urmă, când grădina publică devenea inaccesibilă din cauza gerului şi a zăpezilor.

In fiecare seară ne adunam camarazii la cunoscutul local, unde un taraf de ţigani lăutari se lupta din răsputeri cu acordul viorilor şi al chitarelor să reînoiască prin muzică o veche alianţă transformată azi într'o mare inimiciţie.

Şi trebue să recunosc că nu se găsea nimeni printre noi, mai ales în urma câtorva păhărele de vin vechi basarabean, care să nu aibă o tresărire ascultând romanţe ruseşti, sau să nu-i vie să sară de pe scaun la auzul primelor note din vestitul dans rusesc cazaciocul".

— Ei, să trăiască cazaciocul, strigară câţiva dintre noi, golind cu repeziciune paharele, în timp ce prietenul nostru după ce-şi aprinse o ţigară, reluă firul povestirii.

— „Intr'o noapte pe când se cântase şi se băuse mai mult ca de obicei, iar afară era o vreme de câne, împreună cu un prieten, azi magistrat într'un orăşel din Transilvania, am părăsit restaurantul pe la miezul nopţii. Afară vântul bătea cu furie aruncând la mari înălţimi zăpada care continua să cadă din abundenţă şi care în unele locuri ajungea înălţimea omului. Puţin cam veseli şi încălziţi de băutură, am luat-o spre casă, fredonând refrenul ultimului cântec pe care ni-l cântase ţiganii. Mergând încet, căci trebuia să facem noi pârtie prin zăpada care mânată de vânt ne izbea cu furie în faţă, — am ajuns în dreptul unui cinematograf. Deodată înaintea unor afişe desprinse pe jumătate de vânt şi printre nouraşii argintii, zărirăm o femee cu o blană imensă aruncată în spate şi în picioare cu tradiţionalii şoşoni ruseşti. Ne-am oprit la vreo doi paşi de ea şi după ce am schimbat între noi o privire uşor de'nţeles, am hotărît de comun acord să ne'ncercăm norocul. După câteva încercări nereuşite alcătuite din fraze banale ca „singură la ora asta târzie" sau „ne permiteţi să vă acompaniem" sau „avem onoare să ne prezentăm" (cu toate că regulamentele militare nu ne recunoscuse încă onoarea fiind numai sergenţi) — tânăra femee se îndreptă grăbită într'o direcţie opusă aceleia pe care o aveam noi. Urmă un consiliu scurt în doi, după care am decretat urmărirea.

Zăpada şi vântul continuau cu aceeaşi intensitate, iar direcţia ne convenea de minune, fiind în spre gară, situată la vreo trei klm. depărtare de oraş. Dar n'am apucat să facem nici o sută de metri şi norocul începu să ne surâdă. O sanie, sau mai bine zis o troikă, — trecu pe lângă noi. Necunoscuta noastră o opri, şi tocmai în momentul când să se urce, ne-am apropiat, şi în urma insistenţelor depuse, — poate făcându-i-se milă să ne lase pe jos, s'a lăsat convinsă, astfel că ne-am văzut însfârşit câte-şi trei în sania care începu să lunece uşor pe covorul alb. Prietenul meu în faţă lângă ea, iar eu la spate, aplecându-mă la fiecare moment cu intenţia de a înoda o conversaţie cât mai vie pentru ca să pot aluneca pe panta propunerilor. Mi-am dat însă imediat seama că nu cunoştea decât vag limba descendenţilor latini dela Dunăre, şi asta constituia încă o şansă pentru noi. După un scurt schimb de cuvinte cu tovarăşul meu, şi o incursiune în vocabularul puţinelor cuvinte ruseşti ce cunoşteam, am izbutit s'o facem să'nţeleagă că ne este pe plac şi că am dori să-i oferim după plimbare, o cupă cu cruşon. Oferta a fost acceptată chiar, cu oarecare repeziciune".

In acest moment, unul dintre noi încearcă să întrerupă pe povestitor, rugându-l să ne spună chiar în ruseşte cuvintele care au dus la victorie.

Prietenul nostru, după ce aruncă o privire în sus, ca şi cum ar fi căutat să-şi aducă aminte, răspunse :

— „Cum credeţi că aş putea să-mi reamintesc cuvintele după atâţia ani, când peste ele s'au întipărit de atâtea ori după circumstanţe, atâtea alte dialecte, încât azi ar trebui să cunosc câte ceva din toate dialectele globului".

Era ceva obişnuit la el ca de câte ori se prezenta ocazia, să ne atragă atenţia că fusese un cuceritor imbatabil de inimi.

— „Şi acum, continuă gazda, să revenim la comica întâmplare.

După vreun ceas şi ceva, timp în care conversaţia a urmat destul de anevoios, ne-am oprit în faţa unei căsuţe mai mult decât modestă, care servea de locuinţă prietenului meu. Am preferat reşedinţa lui, pentrucă se găsea la o mare depărtare de centrul oraşului, asigurându-ne astfel că îndrăcita de rusoaică nu ne mai poate scăpa. După oarecari ezitări, văzându-se dusă aşa de departe şi urmărind sania care se pierdea în zare, am intrat cu toţii într'o odae scundă, luminată de o lampă cu petrol, mai mult decât prost mobilată, care nu avea decât un lucru bun, — era într'adevăr supra încălzită. Ne-am scuzat imediat că nu-i puteam pune la dispoziţie încăperi mai luxoase, dar alegerea locuinţei nu se făcuse după placul nostru, — acolo fiind încartiruiţi de garnizoană. Desigur că nu prea a înţeles explicaţiile, fiindu-i date pe româneşte, dar am observat imediat o părere de rău că ne urmase, şi fără să-şi scoată blana, cu toată căldura care domnea în odae, se 'nchise într'un mutism absolut. A urmat un conciliabul între camaradul meu şi mine după care el eşi, scuzându-se că nefiind pregătit, se duce să se 'ngrijească de cele trebuitoare preparării cruşonului. De fapt era numai un şiretlic, pentrucă la ora aceia târzie ar fi fost imposibil să mai găseşti în oraş chiar un pahar cu apă. Având la dispoziţie două odăi, trecu în cea de alături lăsându-mi întâietatea din politeţă, pentrucă mă aflam la el. (Aceasta poate a fost un motiv pentru care nu i-am invitat la mine, care locuiam în centrul oraşului, pentrucă în anumite cazuri, — drept să vă spun, — nu prea 'mi convine să fiu un as al politeţei).

Deabia după plecarea lui, convinsă fiind că băutura promisă îi va fi prezentată în curând, şi în urma stăruinţelor mele îşi scoase blana şi şoşonii. Mi-am dat imediat seama că truda noastră era pe deplin răsplătită, — căci în faţa mea apăru o fată tânără şi frumoasă. Inaltă, cu ochii mari de culoare deschisă, cu sprâncenele lungi şi subţiri, (cu toate că în vremea aceea nu se practica încă smulgerea lor), — un nas mic şi obraznic, dădea feţei aspectul de păpuşă. O piele albă şi delicată acoperea un trup admirabil croit, complectat prin mişcări graţioase de felină. Mai mult decât atât, nu mi-aş fi putut închipui niciodată, că din acele cizme-şoşoni vor eşi o pereche de picioruşe mici şi perfect modelate.

Am început o conversaţie banală care înainta cu greutate, din cauză că nu prea ne 'nţelegeam. Nu mică mi-a fost mirarea când am observat că între dialectul ruso-român pe care-l vorbea ea şi acela românorus pe care-l întrebuinţam eu, există o deosebire atât de mare. Dar timpul trecea, şi nu înaintam de loc. Mai trebuia să mă gândesc că alături camaradul meu aşteaptă în frig, şi că nu pot conta pe politeţa lui până la capăt. După câteva complimente, care i-au provocat doar râsul, oarecari tentative de apropiere cum ar fi o mângâiere, sau încercarea de a-i fura o sărutare, au fost respinse, ce e drept cu destulă graţie, dar rezultatul era acelaş Auzisem în mai multe rânduri că femeia slavă şi în special rusoaica e foarte enigmatică şi capricioasă, că o poţi pierde sau câştiga cu un nimic, dar nu întrezăream *nimicul*, care să aducă schimbarea dorită.

Insfârşit, o ultimă încercare provocată atât din ambiţie cât şi de dorinţa de a învinge, — încercare susţinută cu oarecare brutalitate, nu a dus la nimic. Resemnat, pe când mă pregăteam să plec, văzându-mă puţin mai liniştit, veni lângă mine să-mi pună o întrebare, — „ce grad eram şi din ce armă făceam parte". I-am dat explicaţiile dorite, dar de bună seamă că nu m'a înţeles pe deplin, căci luându-mi cu mâna o rozetă dela cizmă, mă întrebă de ce o port. Pentrucă sunt roşior, — i-am răspuns. Termenul îi era necunoscut. Atunci după o

(Continuare în pag. VI-a)

clipă de gândire, mi-am amintit că pentru noi românii, cazacii reprezintă cavaleria, adică roșiorii. Și pentru ca s'o pot face să 'nțeleagă, — am adăogat că roșior înseamnă cazac. — Cazac, spuse ea râzând, — cum poți fi cazac dacă ești român?

— Da sunt cazac, — reluai eu, — dar sunt cazac-român.

Fără să-mi dau seama găsisem *nimicul* visat. Intr'o clipă se aruncă la gâtul meu acoperindu-mi obrajii cu sărutări, spre marea mea uimire, care nu-mi dădeam încă bine seama de schimbarea vertiginoasă.

O jumătate de oră mai târziu părăseam odaia, sub pretextul că voiu aduce eu fără întârziere băuturile pentru crușon, să 'ntindem petrecerea până a doua zi. In coridor mi-am întâlnit tovarășul căruia, întrebându-mă cum se prezintă situația, i-am răspuns în grabă: „foarte bine, dar dacă vrei să ajungi la ceva, să știi că ești cazac-român". In timp ce el îmi cerea explicații suplimentare, eu am eșit trântind cu putere ușa dela intrare, ca s'o asigur pe frumoasa slavă că mă duc după cumpărături.

A doua zi dimineața, așteptam cu nerăbdare terminarea instrucției, ca să aflu tot ce se petrecuse dela plecarea mea. Dar nu mică mi-a fost uimirea, când camaradul meu, — — după multe insistențe, — îmi declară că frumoasa rusoaică nu numai că nu s'a lăsat înduplecată stăruințelor lui, dar atunci când a încercat să uzeze formula magică, a izbucnit într'un plâns sgomotos. După ce s'a mai liniștit, puțin — continuă el, — îmi lămuri cauzele care au determinat-o să se poarte mai întâiu atât de ușuratec. Abea mai târziu mi-am dat seama cât de brutali fusesem și cât de necunoscători ai sufletului femeiesc suntem noi bărbații, chiar acei cu pretenții de mare experiență.

— Și care era adevărul? Pentruce crezi că am fost cu adevărat niște brute?, — am exclamat eu. — Pentrucă numai atunci când vei auzi cele povestite de ea cu lacrimi în ochi și cu acele accente de sinceritate pe care numai o femeie rănită le poate avea, îți vei da seama cât de mult ne înșelasem.

Credeai că printr'o singură frază, pe care ai numit-o magică, se poate crea o situație și câștiga o femeie. Poate c'ai nemerit uneori, dar excepția nu-ți dădea dreptul s'o transformi în regulă, pentru a te servi de un *nimic*, cum îl numești tu, cu oricine și oricând. Nimicul de astădată nu era decât o coincidență fericită pentru tine, care redeșteptase în ea amintiri de o duioșie extraordinară. Inchipuește-ți — continuă camaradul meu de arme, — că nu cazacul român, sau înfățișarea ta plină de încredere în propriile forțe au aruncat-o în brațele tale, ci numai imaginea unei persoane scumpe și pierdute pentru totdeauna în împrejurări tragice. Cu vre-o trei ani în urmă fata pe care ai considerat-o atât de ușuratică, era logodită cu un tânăr ofițer de cazaci care nu-ți era întru nimic inferior, pentrucă asemănarea dintre voi e într'adevăr fenomenală. M'am convins de toate acestea în momentul în care desfăcându-și geanta îmi întinse cu un gest ferm o fotografie învechită de vreme. De abea mi-am aruncat privirea și am crezut că am înaintea ochilor imaginea ta vie îmbrăcat în ofițer de cazaci. Cazacul de care-ivorbiseși fără a-ți da seama, nimicul pe care credeai că-l găsiseși era numai o fericită întâmplare grație asemănării tale cu un cazac autentic.

Iată explicația celor întâmplate, pe care în naivitatea ta o atribuiai capriciului femeii slave, păcătuind atât de mult față de o ființă care îți dăduse totul, din motive pe care noi bărbații adeseori nu le înțelegem și nu ne dăm nici silința să ni le explicăm.

După aceea mi-a cerut s'o conduc imediat acasă, și când am ajuns la domiciliul ei mi-a spus că această întâmplare n'o va uita niciodată. Am căutat să scuz purtarea noastră, pentrucă găseam că păcătuisem în adevăr, dar nevoind să mă mai asculte, se îndepărtă fără să-mi întindă mâna. Am urmărit-o din ochi până când a intrat înăuntru, cu convingerea că orice am fi făcut în viitor nu ne-ar mai fi ertat.

M'am despărțit de camaradul meu hotărît să repar greșala consumată. Dar din acea zi, cu toate sforțările mele, n'a mai fost posibil s'o reîntâlnesc.

Iată cum, dragii mei prieteni, se poate jicni adânc o femeie, cu ușurința cu care după atâția ani vă povestesc acum această întâmplare"

— „Și n'ai mai auzit nimic despre ea?" — întrebă unul dintre noi.

— „Târziu de tot am aflat, răspunse povestitorul, că s'a măritat cu un moșier basarabean, care e un influent om politic, și care n'a înțeles niciodată de ce drăgălașa-i soție, privește cu ochi atât de răi pe roșiorii noștri".

JAPPON P.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 595

de **Camil Seneca**, Paris.

(inedită)

a b c d e f g h

6 + 2 = 8

Mat ajutor invers în 3 mutări.

Hilfszüger. Selbsmatt in 3 Zügen.

PROBLEMA No. 596

de **Const. Gavrilov**, Ismail și **Camil Seneca**, Paris.

(inedită)

a b c d e f g h

5 + 2 = 7

Mat în 3 mutări.

***

Dem Beispiel der angesehenen Zeitschrift „Die Schwalbe" folgend, werden wir in der Zukunft die Hilfsmattprobleme, in welchen Weiss den Anzug hat, als Hilfszüger-Selbstmatt bezeichnen.

PARTIDA No. 140

Jucată la Budapesta, în concursul internațional de maeștri, în ziua de 8 Aprilie 1932.

ALB : E. Eliskases.
NEGRU : L. Stéiner.

Partidă engleză.

1. c2—c4, Cg8—f6 ; 2. Cb1—c3, é7—é5 ; 3. Cg1—f3, Cb8—c6 ; 4. é2—é3, Nf8—b4 ; Cc3—d5, é5—é4 ! ; 6. Cd5×b4, Cc6×b4 ; la é×f ar fi urmat Da4 ! 7. Cf3—d4, 0—0 ; 8. Nf1—é2, mai bine ar fi fost d3 ! 8..... d7—d5 ; 9. a2—a3, Cb4—d3+ ; 10. Né2×d3, é4×d3 ; 11. c4—c5. Cf6—é4 ; 12. b2—b4, Dd8—g5 ; 13. g2—g3' Nc8—h3 ; 14. f2 -f3, f7—f5 !, la C×g3, a fi urmat Tg1 ! 15. Dd1—b3, la é×f, f×é, alb ar fi rămas fără nici o apărare față de amenințarea de mat prin Df6. 15..., f5—f4 ! !

Situația partide după a 15-a mutare a negrului.
Negru : Rteiner.

a b c d e f g h

Alb : Eliskazes.

16. é3×f4, la f×é jocul ar fi eșit astfel : f×é și apoi a) D×d5+, D×d5 ; é×d, g2 ; Tg1, Tg1+ urmat de mat. b) Tg1, g×h!; T×g5, Tf1+. c) Cf5, T×f5 ; é×f, D×f5 ; h×g, Tf1 urmat de mat. 16..., Ta8—é8 ! ! cea mai frumoasă și mai bună cale pentru câștig. 17. f4×g5, la f×é, negru ar fi continuat astfel : T×é4+ ; Rf2, Tf×f4+ ! urmat de mat. 17..., Cé4×c5+ ; 18. Ré1—d1 sau Rf2, C×b3, C×b3; Té2+; Rg1, T×f3 urmat de mat. 18..., Cc5×b3; 19. Cd4×b3, Nh3—g2. amenință N×f3 mat, astfel că negru recâștigă materialul sacrificat. 20. Cb3—d4, Ng2×h1; 21. f3—f4, Té8—é4 ; 22. Nc1—b2, Tf8—é8 și alb abandonează.

O strălucită și nepieritoare partidă !

*

Rugăm ca tot ceeace se referă la această rubrică, corespondență, ziare, reviste, etc. să ni se trimeată pe viitor pe adresa :

Paul I. Negreanu, Bulev. Carol 21, Et. II, București I.

*

Alle diese Spalte betreffenden Sendungen, Briefe, Zeitungen, etc. bitten wir uns gefälligst an die oben angegebene Adresse zu schicken.

*

Nous prions de nous envoyer dorénavant tout ce qui concerne cette rubrique, correspondance, journaux, etc. à l'adresse ci-dessus indiquée.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Cinematograful

Optimism

Nu știu cărei împrejurări se datorește faptul că săptămâna aceasta n'am avut, printre filmele nouă, nici-o comedie muzicală germană. Rezultatul a fost excelent. Patru filme americane, fără dubbing nemțesc (și asta e un îmbucurător progres) jucate cu acea sobrietate și subtilitate caracteristice bunilor actori din Statele-Unite. Trebue să ne felicităm nu numai de faptul că am avut patru cinematografe unde am găsit un spectacol artisticește bun, dar mai ales de curentul cel nou în favoarea filmelor serioase și în defavoarea operetelor false și nesărate.

Loteria Dracului

Este foarte nostimă ideea din „Devil lotery"; se institue o vastă loterie, complicată cu o cursă de cai. Calul câștigător în cursă determină și numerele câștigătoare ale loteriei. Lordul L., proprietarul calului ieșit întâi, are o idee: va invita pe cei patru câștigători ai loteriei la castelul lui din Walles. Niște oameni care devin subit foarte bogați sunt interesanți de contemplat în momentul acela al trecerii dela o situație la alta, dela o mentalitate la alta.

Și filmul consistă din întâlnirea celor patru oameni sub acelaș acoperământ, convietuirea lor de câteva zile și importantele evenimente care decurg din asta.

E inutil să mai adăogăm că toți actorii joacă desăvârșit, că fotografiile sunt minunat luate, că scenele sunt bine articulate unele cu altele, și, în sfârșit că Elissa Landy, eroina din „Biletul galben" și „Semnul crucii", este fermecătoare.

Are această femee o expresie particulară de — cum să zic — de bestie foarte tânără. N'are nimic feroce. Dar are totuși ceva bestial. Sau mai bine zis, această bestialitate, care rezultă în bună parte din trăsăturile sale cărnoase (deși fine), rezultă mai ales din absența, pe figura ei, a oricărei spiritualități. N'avem nici-un moment impresia că îndărătul privirii sau zâmbetului ei s'ar petrece vre-o gândire subtilă și „impenetrabilă". Dar, lucru curios, această absență nu o percepem ca un cusur, ci ca o calitate de sinceritate și de „lucru neted", simplificat și purificat de amestecuri străine (complicațiile sentimentale pot fi uneori privite ca un amestec impur peste frumusețea netă a unei fețe de animal grațios și tânăr.

Justiția de noapte

Nu trebue confundate niciodată punctele de vedere. Iată de ce nu ne interesează aci efectul moralizator sau demoralizant pe care îl poate produce un film. Valoarea artistică singură ne preocupă. Și, subt acest raport, „Justiția de noapte" nu lasă nimic de dorit. Este o poveste cu prilejul căreia ni se face o sugestivă frescă a corupției magistraturii americane. Ni se arată cum judecătorii în Statele Unite iau sistematic șperțuri, exercită șantajuri împricinaților, uzează de mijloace de persuasiune ca sechestrarea ilegală și punerea la tortură, etc. Această epopee a luptei între judecător și victimă, cu banditisme din ambele părți, este realizată cinematograficește în chip admirabil. Am avut curiozitatea să mă uit la oamenii din sală. Erau în acea atitudine de atenție vorace, cu degetele crispate pe scaunul din față, cu răsuflarea și înghițirea suspendate. Hotărât lucru, este mult talent actoricesc în studio-urile dela Hollywood.

Clara Bow

Asta explică de ce a putut fi un film extrem de agreabil acea bucată fără cap nici coadă în care reapare Clara Bow. Nu numai că filmul nu conține nici un fel de idee centrală, dar este și prost „articulat"; vreau să zic că scenele nu se leagă, toate evenimentele sunt nemotivate și neverosimile. Și totuși, acest film care, în ansamblul lui, este numai cusururi, n'are aproape de loc cusururi de detaliu. Considerat izolat, fiecare tablou este desăvârșit. Actorii au exact capul adecuat situației, și joacă ireproșabil.

Adăogați la toate astea o remarcabilă acuratețǎ fotografică. Toate obiectele fotografiate strălucesc așa cum lucesc mobilele într'o casă unde gospodina e maniacă de curățenie...

*

Celelalte filme : Flirt — cu Ramon Novaro — Fiorii tinereții — cu Constance Benett — au fost deasemeni niște spectacole artisticește foarte agreabile. Incă odată, am avut o săptămână cinematografică excepțională. Și nu văd de ce curentul început nu ar putea fi durabil.

D. I. SUCHIANU

Un nou gen literar

„Manathan Transfer", „Paralela 42" și „1919", sunt romanele unui scriitor american, de origină portugheză, care la finele războiului era printre cei mai tineri de 25 de ani. Autorul este *Dos Passos* și din toate romanele sale cel ce a fost tradus în limba franceză este „*Manathan Transfer*" (1928), considerat ca cel mai bine încheiat.

Technica romanelor sale este ciudată, căutând parcă în mod voit originalitatea, forțând nota, comițând de multe ori greșeli de gust. Dela primul roman și până la ultimul, care începe în ajunul intrării Americei în războiu, structura romanelor sale e aceiași. Mici tablouri din succesiunea cărora se răsfrânge mulțimea în furnicarea ei de viață colectivă, cu veșnica ei schimbare, nestatornicia și inconștiența părerilor și năzuințelor sale. Din mijlocul acestei mase, fluide și inconsistente, se desprind individualități bine articulate, viu evocate, care determină curente pronunțate în masa incoherentă. Procedeul amintește filmul cinematic. In fiecare tablou un personagiu central important a cărui viață se întrerupe pentru cititor, spre a rechema în centrul interesului un alt personagiu important. Autorul revine apoi la personagiul părăsit, desfășurarea tablourilor ne arată o complicată încrucișare de existențe, ca acea din drumurile vieții. Iar în romanul „Paralela 42" ca și în „1919", această formidabilă furnicare de lume se complică cu personagii din planul istoric al vieții: scurte schițe biografice ale oamenilor celebri (Debs, leaderul socialist, Edison, Carnegie, președintele Wilson, jurnaliști, Casa Morgan, etc.) ca în romanul d-lui Camil Petrescu, „Ultima noapte de dragoste și Prima noapte de războiu". Ironia usturătoare cu care sunt tratate aceste portrete, tonul de pamflet și de revoltă, documentele pe care le reproduce autorul, nu contribuie însă decât să facă mai anevoioasă citirea romanelor sale, lipsite de eroi, cu personagii luate din lumea cea mai ordinară, anonime în mare parte, în mijlocul unei lumi care se învârte și se frământă într'un cerc închis, fără să știe în ce scop și pentru care țintă. Trecând peste toate aceste neajunsuri, peste repulzia ce o inspiră primele pagini ale acestor scrieri, în care alternează ceeace autorul numește „*morișca noutăților*" și formează fondul povestirii (războiul, politica mondială, articolele de ziar) cu fragmentele numite „*instantanee*" și care sunt propriile amintiri ale autorului asupra acelorași evenimente, în fraze de câte 9—10 rânduri, totuși nu poți lăsa cartea din mână până ce nu se desfășoară întreaga panoramă.

Cu toate ciudățeniile și curiozitățile operei sale Dos Passos, rămâne un autor de talent, care a știut să redea America de azi, America ce se străduiește să trăiască în pofida „americanismului adică a mașinismului și standardizării, mai bine de cât oricare alt scrutator.

Anonimii săi nu sunt personagii lipsite de coloritul vieții, de gustul și dragul ei. Ei se ridică din mulțime fără vulgaritate și deși nu sunt eroi, dovedesc o mare putere de eroism spre a-și putea trăi fiecare viața lui de toate zilele, în lumea aceea care abia se încheagă o clipă, sub influența cine știe a ce năzuință sau simțire colectivă, spre a se risipi din nou într'un haos, în care fiecare tinde spre viață și fericire, dar nu realizează decât suferința și moartea.

Aceasta face tragismul operei lui Dos Passos, amărăciunea unui pesimism doborâtor și o ridică, peste toate defectele, la rangul de epopee a vieții moderne. Iar ceeace-i dă valoarea artistică este darul de a găsi precis și fără greș, în fiece personagiu trăsătura, cuvântul care-i implică esența umană și descoperă adevăratul suflet al celui ce se ridică și-și trăește viața proprie, într'o lume ce ucide visul și înăbușe originalitatea. In această luptă formidabilă a individului cu colectivitatea, Dos Passos ia parte cu o simpatie atât de largă și de profundă, încât simți că iubește viața aceasta disparată, dezgustătoare uneori, în vițiu și crimă, ca și în manifestările ei cele mai nobile.

Is. S.

Succesul de librărie il deține astăzi romanul d-lui
CEZAR PETRESCU
ORAȘ PAURIARHAL
In care marele nostru prozator descrie în chip magistral, viața orașului de provincie
Editura «CUGETAREA» 612 pag. Lei 125

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria : „Apașul X", comedie în 4 acte

de Louis Verneuil și Georges Berr

In acest înaintat sfârșit de stagiune — în vreme ce celelalte teatre au jucat de mult ultimele spectacole — compania „Regina Maria" a montat „Apașul X" pe care d. Louis Verneuil, *— unul dintre cei mai fecunzi autori dramatici parizieni și unul dintre cei mai reprezentați pe scenele teatrelor noastre, — a scris-o în colaborare cu d.* Georges Berr.

„Apașul X" — care acum câtva timp a fost transpus și pe ecran — poartă pecetea caracteristică scrisului lui Verneuil; în plus, suferă de senzațional și, de aici, de prea multă neverosimilitate.

Acțiunea foarte vie și susținută în majoritatea scenelor—nu are însă un fir conducător bine trasat, și nu are numai unul singur.

„Apașul X" poate fi tot atât de bine povestea soțului ocupat de afaceri, iubitor totuși, cumpătat — maniac chiar într'o oarecare măsură—care-și cedează soția, fire aventuroasă, dornică de senzațional și neprevăzut, — sau povestea acesteia, care nemulțumită și neglijată de soț cade — în fuga temperamentului ei — în brațele unui apaș, care, în realitate, nu e însă altul decât un romancier necunoscut, — după cum poate fi (și desigur că aceasta a fost și intenția autorilor) aventura unui romancier care, având cândva ocazia să cunoască firea tumultoasă și avidă de eroism a unei femei, își crează situații cât mai periculoase și senzaționale, pentru a se putea ridica în ochii femeii pe care o iubește și astfel să o poată cuceri.

Acestui punct central i se adaogă o serie întreagă de episoade — tot mai de necrezut — făcând acest text cât mai neverosimil.

Pătrunzând — după indicații precise — într'o garsonieră unde d-na Dumontier era pe punctul de a-și înșela soțul cu un prieten al casei, — apașul necunoscut împiedică adulterul. Prinde de veste că e urmărit de poliție — trece într'o altă cameră — revine îmbrăcat într'o pijama luxoasă — și, parcă vorbește din culise, soția și prietenul se supun ca niște simple fantoșe, simulând — pentru deruta comisarului — un joc de cărți. Toată acțiunea se produce automat; comisarul pleacă, sigur că a stat de vorbă cu un om cinstit și că a greșit adresa, iar amanții rămân surprinși de ingeniositatea apașului.

Actul I-iu e cel mai reușit. Actele următoare — excluzând artificiile — sunt bunișoare. Actul al IV-lea e însă artificial. Dacă piesa s'ar fi terminat la actul al III-lea — cu fuga romancierului și a soției lui Dumontier — sfârșitul ar fi corespuns mai bine temperamentului aventuros al d-nei Dumontier. Dar acțiunea se prelungește, inutil, încă un act, pentru ca lucrurile să se sfârșească și să se aranjeze cât mai cumsecade posibil: D. Dumontier își cedează de bună voie soția romancierului.

Din interpretarea piesei se ridică frumos și la loc de frunte d-nii Ionel Țăranu, Chr. Eterle și d-na Nora Piacentini.

D. Ionel Țăranu, posesorul unui talent cât se poate de remarcabil, a unui joc plin de naturaleță și spontaneitate și a unui humor de cea mai prețioasă calitate, a fost un minunat pseudo-chelner.

D. Chr. Eterle care apare, pentru prima oară, într'un rol mai mare, a avut cea mai frumoasă apariție a d-sale de până acum. In afară de o vagă nuanță de șarjă — d. Chr. Eterle posedă un joc de scenă remarcabil și un comic plin de pitoresc și original. Desigur că în viitor acest tânăr va fi mai bogat distribuit.

Acelaș lucru îl spunem despre d-na Nora Piacentini care, în rolul episodic al unei servitoare, a pus mobilitate în joc, degajare și simplicitate în mișcări; dezvăluind în acelaș timp frumoase însușiri de admirabilă artistă de comedie.

Plină de temperament, d-na Maria Sandu, a schițat inteligent și vibrant rolul unei văduve intrigante.

D. Ion Talianu, în rolul unui inventator de jucării și a unui soț ce-și simte coarnele, a fost acelaș actor de inepuizabile izvoare de creație.

D. Tony Bulandra — în rolul apașului — a jucat bine — dar mult mai bine ca apaș decât în actele următoare.

In rolul soției, cu înclinări spre senzațional și aventură, a apărut d-na Maria Mohor care incontestabil e artistă cu mult talent.

A fost într'adevăr elegantă, nervoasă, simulând bine mișcările de nerăbdare, dar nu a pus destul suflet și temperament.

Decorurile frumoase.

Traducerea d-lui Ionel Țăranu corectă.

Piesa e plină de situații comice, spirite bune se așează dealungul întregului parcurs al comediei, făcând din „Apașul X" un text amuzant și înveselitor.

LIVIU FLODA

Dragostea lui Victor Hugo

Victor Hugo și Juliette Drouet au fost evocați săptămâna trecută de către admiratorii poetului cu ocazia aniversării morții aceluia care a întrupat pe principesa Negroni din Lucreția Borgia și care a fost până la moarte tovarășă credincioasă marelui scriitor.

Acei cari au păstrat un cult pentru părintele poeziei franceze din secolul trecut, sau cei care au fost, impresionați de povestea aceasta de dragoste — nu vor avea nimic mai bun ca să celebreze această dată, decât să recitească o parte din minunatele scrisori pe care Juliette le scria iubitului său ilustru.

Louis Guimbaud, care a publicat o carte asupra acestei faimoase legături, a publicat la pendice câteva sute de pagini dintre cele mai reușite.

Originalitatea acestei corespondențe constă în faptul că scrisorile nu sunt scrisori obișnuite, pe care le încredințezi poștei. Scrisorile Juliettei sunt simple bilețele. de cele mai multe ori nedatate, pe care le găsea poetul la fiecare vizită așezate într'un colț al salonului. Victor Hugo îi spunea adesea: „Scrie-mi tot ce-ți trece prin cap, tot ce te face să-ți bată inima". Și Juliette i-a scris tot ce-i dicta capriciul său de femee și de îndrăgostită.

Scrisorile Julietii erau o nesfârșită laudă adusă idolului său. Poeții de geniu sunt, ca și majoritatea muritorilor, foarte sensibili la admirație și laudă.

De la început chiar Julietta se obișnuise să primească cu entuziasm cea mai neînsemnată manifestare a poetului. Sinceritatea ei era o manifestare de dragoste care întreținea însă și pasiunea lui.

In cele din urmă Juliette a început să recopieze manuscrisele să le claseze, să le aranjeze, însfârșit să aibă toate grijile unei femei iubitoare. Aici începe partea originală a legăturii lor. Totul se petrece în spiritul cel mai strict burghez. Julietta vrea să-și reție dragostea poetului prin mijloacele cele ma prozaice.

Ea vrea ca poetul iubit să găsească la dânsa confortul de care era lipsit în căminul lui conjugal. Ca să-și ajungă scopul Julietta renunță cu multă plăcere la tot ce e strălucitor.

Aceia care stăpânise rampa, se scobora de bună voie în mijlocul vieții burgheze ducând o existență de călugăriță în umbra poetului său. Un surâs, o rază de veselie în ochi, un vers scris pentru ea sunt cea mai mare fericire pe care o poate aștepta.

Acest curios caz sentimental în care pasiunea cea mai desvârșită se complace în forma cea mai burgheză, unde două ființe excesive își găsesc fericirea completă în cele mai umile satisfacții, e o desmințire crudă adusă teoreticienilor exaltați din epoca romantismului.

Aceasta e triumful echilibrului asupra sentimentului dezordonat, revanșa bunului simț asupra nebuniilor trecătoare.

Printr'o ironic a soartei i-a fost dat marelui poet al romantismului să demonstreze prin viața sa privată că geniul nu e întovărășit totdeauna de dezordine și că cele mai burgheze sentimente pot fi foarte naturale la marii poeți.

„REALITATEA ILUSTRATĂ"
oferă
500 LEI
pentru fiecare bilet de tramvai
Amănunte în revisa
„Realitatea Ilustrată.

Minunata metodă a doctorului Coué

Pentru a vă bucura intens de plăcerile vieții, trebue neapărat să cunoașteți metoda Coué. Mie mi-a împărtășit-o doctorul Sachelarie, un bun psichanalist al Spitalului Central de boli nervoase, unde experimentează cu mare succes această metodă. In ce constă metoda Coué ?... Cărțulia ce mi-a desvăluit tainele unei vieți fericite, o păstrez ca pe un neprețuit bun; dar vă voi expune principiile solide ce stau la baza ei, principii, care dac'ar fi urmate, am fi azi cu toții fericiți, indiferent de rasă, religie sau climat.

După cum cu toții știm prea bine, nervii noștri au fost ultra-zguduiți de pe urma războiului. Chiar generația ce n'a intrat în foc, e cu nervii tracasați și în plină tensiune. Această stare deplorabilă a nervilor, imprimă omului o dispoziție sufletească morbidă, culminând în neurastenie, germinând idei fixe; ea duce pe individ fie la balamuc, fie la sinucidere.

In marea sa înțelepciune și bunătate, vestitul doctor Coué a găsit cheia care ne poate reda zâmbetul și încrederea în sine. Metoda e simplă ca și vechiul ou al lui Columb. Dar așa sunt lucrurile mari, simple. Deci, pentru a recâștiga iar încrederea în tine și pentru a-ți înviora nervii încordați, e de ajuns ca dimineața — cum faci ochi — să te repezi la oglindă, să-ți surâzi ca și cum nu te-ai mai văzut de multă vreme și să-ți repeți de 8—10 ori, convins că e chiar așa:

— Sunt fericit!...
— Sunt foarte fericit....
— Sunt supra fericit....
— Sunt hiper-fericit...
— Sunt extrem de fericit....
— Doamne, ce mare fericire e pe capul meu....
— Nu mai pot de atâta fericire !...
— Săriți, fraților, că m'a lovit fericirea, etc., etc.

*

Metoda îmi surâdea. Și cu drept cuvânt. Eu sunt un om extrem de nervos; nu sufăr contrazicere și cea mai mică enervare îmi congestionează obrajii și văd roșu 'naintea ochilor. Ca să evit încăerările eventuale cu diverși interlocutori, până acum mă ciupeam singur prin buzunarele pantalonilor, îmi mușcam limba și număram până la 20 și înapoi. Era însă zadarnic, căci tot mă alegeam cu câteva procese pe lună. Dar de când cu metoda Coué, treaba merse strună. Dumnezeu să-l binecuvinteze!

In prima zi, după ce mă inițiai asupra binefacerilor desăvârșite ce mi le oferea, detei busna disdedimineață la oglinda șifonierului, îmi zâmbii mieros și-mi spusei hotărît:

— Sunt fericit, sunt extra-fericit, sunt....

Dar n'apucai să termin fraza, că o piatră zvârlită prin fereastra deschisă de un ștrengar, crăpă oglinda în zece. Plecai la slujbă și în drum, mă certai cu vatmanul și cu tutungiul. La biurou cu dactilografa: e o zăpăcită asta, de nu-i mai găsești pereche...

Eram, evident, tot nervos, dar observai imediat deosebirea: nimeni nu-mi intentă proces.

A doua zi, când în fața oglinzii declamam ritual și convins:—„Sunt ultra-fericit, m'a bătut fericea, etc" factorul îmi înmână un plic roz cu următorul conținut:

„Domnule, nevasta Dumitale îți pune coarne cu șeful D-tale. Ia măsuri.

„Un binevoitor"

Din care cauză spărsei o vază prețioasă de Sevres și călcai în picioare două-trei bibelouri de alabastru. In plus, aruncai cu press-papier-ul în statuia Amorului.

In ziua a treia, formula magică fu întreruptă de un domn cu cioc, care mă salută cu multă curtoazie, declarându-mi că e nespus de vesel să întâlnească un om fericit.

— Fericirea, — spunea el, — te face mai larg, mai bun, mai înțelegător.

Drept pentru care mi se recomandă ca noul perceptor al sectorului și-mi citi dintr'un catastif că-i datorez pentru: impozit global, special, municipal, general, complimentar și edilitar un rest de — nimica toată — 7814 lei. Eram prea fericit în acea clipă, nu vrusei să-mi întunec rarele momente fericite și îl poftii ceremonios afară. Plecă, după ce-mi cântă din toba cu care era prevăzut, un vesel și fericit lied de despărțire.

A patra zi, fericirea mea era în plin progres. După ce-mi descărcai de zece ori formula în fața oglinzii, surâzând angelic ego-ului meu cu ochelari, mă culcai la loc fiind Duminică, zi pe care o petrec până la amiazi în pat, iar după masă, la club. Pierdui 300 de lei la chemin-de-fer, dar acest insignifiant fapt nu-mi turbură câtuși de puțin beatitudinea fericirii ce-mi hărăzise coué-ismul.

Luni de dimineață, tirada mea matinală prescrisă de savantul dr. Coué n'a reușit să-mi gonească încruntarea: presimțeam ceva rău, căci încă din pat, aveam dureri îngrozitoare la rotula genunchiului drept. Și pentru mine, acest semn divin și dureros al rotulei, anunță catastrofe precise.

Catastrofa nu întârzie să se ivească: la prânz, o telegramă ne anunță că soacră-mea sosește diseară din provincie. După siestă, făcui un supliment de coué-ism, repetând formula de încă zece ori și legând fericirea mea de câteva deziderate imperios necesare absolutei mele fericiri, ca: deraierea trenului cu soacră-mea în prăpastie, haite de lupi atacând vagoanele înzăpezite, dinamită pusă de comuniști pe linie, etc., etc. Metoda Coué reuși să mă facă fericit, însă numai pe jumătate: soacră-mea suferise — e drept — un accident de cale ferată (un picior amputat!), dar aceasta însemna-vai! — că rămâne la noi în tot timpul convalescenței, adică aproape un an! Dar la acest lucru nu mă gândisem...

In ziua următoare, consecvent coué-ismului, avui o mare fericire: fui concentrat pentru manevre pe timp de 30 zile. Metoda Coué conlucra la fericirea mea scutindu-mă cel puțin de o lună de clanța soacrei. Obsedat de puterea și vraja acestei superbe metode, ajunsesem s'o practic zi la zi, pe stradă, în localuri, la biserică, la cinematograf, oriunde. Cum îmi aminteam de ea, spuneam convins, cu glas tare: — Sunt fericit, sunt foarte fericit, hiper-fericit, etc.

Se pare că mediocrii mei concetățeni, inculți și invidioși de infailibilitatea metodei minunate a lui Coué, au clevetit contra mea, ponegrindu-mă forurilor superioare, căci m'am pomenit internat la ospiciu. E drept că n'o duc prea rău aici, ba e chiar frumos de tot; numai că nu înțeleg de ce domnul medic-șef nu vrea să-mi procure din oraș, un căluț frumos de lemn și o tichie de soldat!...

Dacă mi le-ar da, eu ași galopa prin săli ca un Făt-Frumos și, pe lângă celelalte ocupații onorifice ale mele, m'ași sacrifica pentru introducerea coué-ismului în păturile rurale, pentru ca fericirea să fie universală. L-ași distribui chiar eu personal la domiciliu, printr'un sistem de țevi cu robinete: țip formula în țeavă și pe partea cealaltă, ese fericirea deplină în pachețele frumos împodobite cu marca fabricei.

Dar...... mi se pare că Medicul-Șef e nebun.

LAZAR IULIU

Cărți și reviste

C. Narly: „Patru mari educatori"

John Locke, Vasile Conta. Sigmund Freud și Georg Kerschensteiner, sunt nume care pot fi evocate azi cu proaspăt interes. Ultimii doi sunt încă în viață. Opera, prin valoarea ei a trecut pragul istoriei.

Mișcarea pedagogică a zilelor noastre, în anumite aspecte ale ei se datorește și influenței acestor patru mari gânditori, patru mari educatori, cum le spune autorul.

Cu toate că s'au împlinit (în 1932) trei sute de ani dela nașterea lui John Locke, o mulțime de idei din opera genialului gânditor englez sunt încă neperimate. Asupra gândirii filosofice și social-politice, asupra educației, influența operei lui a fost considerabilă; și va continua încă multă vreme să prezinte o valoare de actualitate.

Vasile Conta e interesant mai ales pentru mișcarea filosofică românească, în cadrele căreia e un nume mare. El însuși este un „exemplu educativ". Cum a arătat-o în diverse împrejurări și profesorul C. Rădulescu-Motru, Vasile Conta este un strălucit și tipic model de realizare a vocației. Printr'o viață de muncă intensă, care îl putea descuraja și birui, Vasile Conta și-a realizat destinul vocației sale filosofice. Cazul său are valoarea unei pilde și evocarea vieții, omului și operei lui e totdeauna instructivă.

Fără a fi un pedagog și fără a se ocupa cu pedagogia, Sigmund Freud a determinat o mișcare revoluționară în câmpul acesteia, ca și în al mai tuturor disciplinelor filosofice.

Psihanaliza a răsturnat vechi perspective, de considerare a problemelor capitale. Unghiul nou de privire, a declanșat atâtea pasionante controverse, încât astăzi psihanaliza este una dintre cele mai populare noțiuni. Răscolirea vechilor prejudecăți a provocat aspre atacuri în deosebi din partea moralei. Adevărurile nouii discipline, ca orice adevăruri autentice „până în cele din urmă s'au impus lumii științifice" ajungând bun comun în cultura umană. Terapeutica medicală și practica pedagogică au câștigat foarte mult prin aplicarea metodelor descoperite de medicul vienez. In educație, psihanaliza are una dintre cele mai largi utilizări.

„Școala activă", preocuparea fundamentală a științei pedagogice moderne, datorește enorm lui Georg Kerschensteiner, unul dintre promotorii cei mai de seamă ai ei. „Școala muncii" concepută de pedagogul german nu mai desconsideră munca manuală sub pretextul fals că nu e intelectuală. Munca adevărată, fie intelectuală pură sau manuală, este pedagogică. Aceasta ține de esența muncii adevărate.

Opera lui Kerschenteiner este monumentală în literatura pedagogică de azi. E bine că d. Narly a dat o extensiune mare studiului ei, la noi fiind foarte puțin cunoscută.

Aceste patru studii unite în volum, se disting prin o mare limpezime, un stil cursiv de-o atrăgătoare simplitate. Este tot așa de plăcută la lectură aceastǎ carte, ca și un bun roman. Pentru literatura noastră de specialitate este o frumoasă contribuție.

n. t.

Sil-Vara: Warum kommt der Friede nicht zustande

Paul Zsolnay - Verlag

Sil-Vara e un maestru al foiletonului. Nu de mult, autorul a dat la iveală o broșură întitulată: *De ce nu se realizează pacea?* In răspunsul pe care-l dă acestei întrebări, Sil-Vara pornește dela constatarea că renumita maximă a lui Heraclit a fost greșit înțeleasă și denaturată, căci filosoful grec n'a spus că războiul e părintele tuturor lucrurilor, ci tocmai contrariul, adică polaritatea spre care tinde această lume.

Consecvent cu conținutul scrierilor sale anterioare, Sil-Vara rămâne la concepția că senzul vieții omenești constă într'o misiune culturală, educativă și de inobilare sufletească.

După o expunere plină de fină spiritualitate, autorul ajunge însfârșit la concluzia următoare: Trei puternice asociații cu tendințe idealiste și practice ar fi putut constitui factorul real al apărării omenirii, dar au fost surprinse de furia războiului, ratând complect la începutul anului 1914: bisericile internaționale, social-democrația germană și mișcarea feministă engleză.

In unirea bisericii, a social-democrației și a mamelor pentru întreprinderea unei acțiuni de apărare comună, Sil-Vara vede adevărata armă împotriva războiului, deoarece sabia din mânile oamenilor e înlocuită printr'un comandament de ordin moral.

„Adevăratul" David Coppertield

Poetul romancier Robert Graves a dat la iveală de curând o carte („The real David Copperfield") care nu e altceva de cât o punere la punct, un fel de modernizare a unuia din cele mai ilustre romane din literatura engleză: „David Copperfield" de Dickens.

Autorul explică într'o prefață curioasă motivele care l-au îndemnat să scrie din nou, în felul său, o operă pe care, cel puțin în parte, o admiră el însuși.

In primul rând găsește că limba întrebuințată de Dickens e nepotrivită; romanul are lungimi nepermise, și chiar intriga pare stingherită de ipocrizie.

Astfel, Graves tae complet unele pasagii, adaugă comentarii proprii și schimbă cu totul sfârșitul.

Unele imagini din romanul lui Dickens, care-i par noului autor de prost gust, sunt înlocuite cu proză neutră și decentă.

Partea curioasă e că Graves e convins că esența cărții în sine nu sufere cu toate schimbările aduse de el.

Estetica lui Graves e aceia a maeștrilor care cred că e posibilă „povestirea" unei poeme și „rezumarea" unei drame.

Te poți aștepta dela el la o „perfecționare" mecanică în acelaș fel făcută, aplicată „Regelui Lear" sau „Paradisului pierdut".

Studii și Documente

Nu de multă vreme a apărut col. III din colecția *Studii și documente literare*, a d-lui I. E. Torouțiu, cuprinzând corespondență privitoare la „Junimea". Sunt aci piese numeroase care aduc lumini nebănuite pentru multe din problemele care preocupau generația care ne-a precedat; sânt scrisori care ne relevează lupta filologică a „Convorbirilor literare", putându-se evidenția cum au luat naștere unele din cele mai importante articole ale lui Hasdeu, adversarul acestor „Convorbiri", care au în această privință colaborator principal pe Cihac. Aceasta nu înseamnă totuși că ideile lui erau pe de-a'ntregul și primite, cum dovedesc polemicele lui Burlă și Lambrior. De altfel editorul fixează foarte bine proccesul în introducere, p. XVII-XIX. E bine totuși că din această corespondență se vede truda cu care Cihac și-a alcătuit lucrările și pasiunea cu care lucra până la epuizare și interzicere medicală. In afară de acestea face și cheltueli prea mari pentru „punga" lui, ca să-și poată procura cărți și reviste românești. In acest sens darul de cărți al junimiștilor îi prinde foarte bine (p. 6).

Un interes deosebit pune pe criticile lui Hasdeu, pe care vrea să le cunoască, pe toate, chiar dacă le consideră „pretenții mai mult decât ridicole". Arbitrajul pentru care vrea să se intervie prin Maiorescu la Miklosich, e iarăși interesant. Păcat că nu putem ști rezultatul și dacă ilustrul filolog vienez s'a pronunțat sau nu. De reținut părerea lui asupra împământenirii Evreilor (p. 41). Cihac arată o grijă continuă pentru *priveghierea corecturilor*. Uneori Burlă îi schimba chiar textul, ceeace îl supăra destul de mult.

N. Xenopol la Paris ne dă unele lămuriri despre colegi. Acela care va fi „Panu" se ocupă mai mult cu studiile sociale întrucât „declarase cea mai mare ură contra istoriei române"; iar Lambrior nu mai trimite articole la „Convorbiri" fiindcă „cineva trebue să învețe el însuși înainte de a învăța pe alții" (p. 50). E de reținut deasemeni cum I. Ghica permite redacției să aducă „câteva trăsături de condeiu pe aci, pe acolo". Oare, le va fi făcut? Atunci, care vor fi ele ? Se vor culege informațiuni interesante dela Gubernatis, D. Sturza, Creangă, Eminescu, care singur se arată „caracter melancolic" (p. 126), Slavici, Iarnik, Maiorescu, Gane, Coșbuc, a cărui încercare *Dric de teleguță* e de ținut în seamă. Desgroparea d-lui Torouțiu e bine venită.

Amuzante scrisorile în versuri ale lui C. L. Istrati către Ganea și invers (p. 260-266). In scrisorile Mittei Kremnitz se recunoaște un suflet ales. Trebuesc cetite cu interes de oricine : sunt mărturisirea unei inimi plină de sentimente frumoase. Urmează bogata corespondență a lui I. Negruzzi cu Gorovei, Bonachi și A. D. Xenopol. Ar trebui identificat și acel Colo dela p. 132-133, în scrisoarea căruia se găsește următoarea frază de reținut : „Dacă nu vom fi cu mai multă grijă, este posibil ca cei ce vor să ruineze pe Eminescu să-și ajungă scopul".

Nu putem scoate aici în evidență toate noutățile pe care ni le aduce acest volum, deaceea îl recomandăm atenției tuturor, găsindu-se totdeauna ceva care să intereseze pe oricine. Bună parte din aceste noutăți de altfel, editorul a avut grija să le presinte cetitorului în prefața ce însoțește volumul.

*

Incontestabil colecția de față va pune în mâna istoricului literar un material de prim ordin. Nu cunoaștem care este criteriul alegerii materialului și nici planul lucrării întru cât n'am putut vedea primele două volume. Dar din ceeace vedem în *Un pas înainte*, ne putem da seama în parte: publicarea integrală a materialului istoric literar, a corespondenței în primul rând, a generației Junimei, care ne-a parvenit, căreia să-i urmeze altul mai nou, deci, referitor la întreaga noastă mișcare literară.

S'au adus critici în privința publicării integrale a materialului, că ar trebui fragmentat. Editorul face foarte bine că e hotărît să nu elimine nimic. Este doar știut azi că orice document, de orice natură, publicat fragmentar, este aproape inutilisabil : întotdeauna ești silit să bănuești că tocmai ceiace te-ar interesa, va fi rămas ascuns în acele puncte, puncte... Nu cred că ilustrii dispăruți sunt scoborâți prin aceasta. Ei tot așa ne rămân, dar vom cunoaște mai bine *omul* din ei, care fără îndoială că s'a frământat, nu ca zeii ci tot ca noi, ca oamenii de rând.

E bine că nu se ține seama de diferitele ortografii — le-aș zice mai bine rătăciri — ale celor ce au scris. Doar nu interesează acest lucru, ci conținutul : suntem numai la câțiva pași de aceste vremi, cunoaștem sistemul, și nu este cazul unor complicații inutile. Cum s'ar ceti oare corespondența unui Cipariu sau Heliade? Și dacă principiul lor ar interesa pe câțiva, au avut ei grijă să ni-i lase — ambiționau să-l și oblige — în gramaticile lor.

Deci nu obiectăm nimic asupra celor ce s'au realizat. Ne gândim numai la ceva care ar ușura și mai mult utilizarea acestui material, cu toate că un indice amănunțit însoțește volumul. Mă refer la un indice cronologic al tuturor scrisorilor, cu un mic rezumat (2-3 linii), care ar sta la sfârșitul volumului pentruca oricine ar vrea să cunoască înfățișarea unui an, să se poată descurca ușor din mulțimea acestor scrisori. Și acest lucru ar interesa și pe istoric, care va căuta acolo cum se înfățișa în mintea acestor aleși ai scrisului un fapt, sp. ex. a. 1877. Al doilea, tot din punct de vedere tehnic. Admițându-se principiul traducerii oricărei scrisori, din orice limbă modernă — ceeace este un lux — cred că ar fi bine să se elimine repetarea no. de ordine dela textul original la traducere, întrucât pentru cineva care nu cunoaște limba, ar putea părea că e vorba de un text de sine stătător. Simpla mențiune *traducere*, ar fi suficientă. Se poate face și o economie aci, dacă traducerea s'ar da în caractere mai mici decât textul. Deasemenea e de preferat într'o ediție modernă, să se înlăture notele dela sfârșitul fiecărui capitol, fiind incomode și la căutat, și privirii atunci când întâlnești într'un text 2-3 cifre agățate în spatele unui cuvânt. De multe ori lectorul se lipsește să le vadă, mulțumindu-se cu ceeace ar putea bănui. Și e păcat de atât de migăloasele note de informație precisă, ce însoțesc fiecare nume. In special va fi un izvor bibliografic pentru mulți, strângerea la un loc a mențiunii atâtor studii (v. Thomaschek, Cihac, etc.). In volumul de față cu atât ne par mai greu de cercetat, cu cât ele sunt puse la sfârșitul corespondenței fiecărui scriitor.

Dacă cumva există și răspunsurile la aceste scrisori, ar fi bine să figureze alăturea, nu la corespondența persoanei provocate. Acest lucru însă s'ar înlătura dacă s'ar da indicele cronologic, unde se vor vedea alături scrisoarea și răspunsul.

Spunem acestea întrucât suntem convinși că astfel munca întreprinsă va deveni mult mai accesibilă într'un mai larg cerc de cercetători, fără a diminua întruceva valoarea înseși a operei, care, înainte de toate, este truda și sacrificiul unui singur om doritor de bine, pentru care merită toate laudele, azi mai mult ca oricând, când orice inițiativă umanistă e străină de inițiativa tututor.

A. S.

Cronica literară

I. C. Atanasiu, Mișcarea socialistă (1881—1900)

Vechea de acum mișcare socialistă, la care a luat parte mai de aproape sau mai dedeparte floarea intelectualității române dela sfârșitul secolului trecut, își găsește mai curând decât ne-am fi așteptat, în d-nul I. C. Atanasiu, un strălucit analist, cu atât mai prețios cu cât literatura noastră este săracă în sinteze istorice a mișcărilor cu caracter ideologic. Autorul alege singura metodă potrivită cu obiectul, care, tratat pentru întâia oară, poate provoca multe documente și comentarii noui, ce ar strica o construcție prea categoric sintetică, și anume oferă materialul sub forma integrală a documentului, așa încât să poată fi de folos și altcuiva, dar îl rânduește și-l comentează în așa fel încât cititorul rămâne cu sentimentul sintetic că a înțeles definiția, evoluția și structura mișcării în raport cu ideia de timp, ca într'o adevărată lucrare de abstracțiune istorică. Intr'un cuvânt, d. I. C. Atanasiu ne-a dat o culegere importantă de documente inedite dar în acelaș timp și o carte de istorie pe temeiul lor.

Se știe cu câtă oroare a fost privită pe vremuri mișcarea socialistă — și în această privință cartea d-lui Atanasiu cuprinde cele mai distractive pilde — mișcare socotită ca primejdioasă siguranței statului și denumită vag *anarhism* sau *nihilism*. Ironie a istoriei! Azi citim programul socialist și constatăm cu uimire că alături de unele utopii naive stau puncte de mult câștigate. Votul universal? Il avem însfârșit. Descentralizarea politică? Autonomia comunală? S'a încercat într'o măsură. Libertatea presei? O avem mereu teoretic și în mare măsură și practic. Egalitatea femeii ? Avem femei care votează, femei care pledează, consiliere comunale și foarte, foarte multe funcționare. Răscumpărarea treptată a proprietăților mari și trecerea lor la comune? Aceasta nu s'a putut întâmpla întocmai, firește, dar am avut exproprierea. Asigurarea existenței în timpul de boală și bătrânețe? Avem azi un minister al muncii și o mulțime de legi dintre cele mai înaintate care umanizează raporturile între patron și lucrător și asigură acestui din urmă asistența socială. Mișcarea aceasta, cu caracter mai mult muncitoresc la început și căutând a introduce la noi niște probleme sociale care erau caracteristice în deosebi statelor mari cu regim capitalist industrial, a trebuit neapărat să dea în mediul nostru altă rezultantă și să ducă la problema îmbunătățirii stării țăranului, acela care într'o țară agrară corespundea proletariatului citadin din marile țări capitaliste. Realizările visate de vechea mișcare socialistă, au căpătat dar pe încetul un ton vădit țărănist, adică acela pe care l-a avut după aceea revista „Viața Romînească" ale cărei idealuri s'au înfăptuit în forma în care fuseseră enunțate. Un lucru însă este evident și apare chiar impresionant din opera d-lui Atanasiu: Nu este ideal oricât de utopic care să nu devină după îndelungi lupte și suferințe cea mai banală realitate, dacă bine înțeles are la temeiul său o nevoie reală a umanității. S'ar putea cita aci cu folos admirabilele rânduri pe care, în romanul d-lui Stere, Moise Roitman le scrie lui Vania: „Iubite Vania! Mor. Nu știu dacă voi trăi până la ștreang. Ultimul cuvânt — ție. Cade un luptător, oastea merge înainte. Am credința că n'am trăit degeaba și nu mor fără folos. Nici o picătură de forță morală nu se pierde în zadar".

Străbătând cartea d-lui I. C. Atanasiu trăim pas cu pas cele mai frumoase momente ale vechiului socialism: Cercul de studii dela sala Franzelaru și sala Sotir, dominată de oratoria lui Pițurcă, cuibul *nihiliștilor* dela Iași, adică locuința lui I. Nădejde din Sărărie, zilele de glorie ale revistei „Contemporanul" și ale ateismului teribil și inocent, acțiunea mai intens politică a gazetei „Drepturile Omului", Gruparea dela ziarul „Lumea Nouă" și primatul spiritual al lui Dobrogeanu-Gherea, Organizațiile muncitorești din București, Galați și Brăila și primele greve victorioase, scindarea mișcării în două curente, unul propunând calea revoluționară și altul cea legală (ultimul singur dovedindu-se fructuos), luptele parlamentare, campania pentru votul universal, revendicările muncitorești (repaosul duminical, ziua de opt ore), prigonirea socialiștilor, înființarea cluburilor socialiste țărănești și procesul Ficșinescu-Banghereanu, slăbirea legăturilor între conducerea intelectuală și pătura muncitorească, trecerea însfârșit a celor mai de seamă intelectuali socialiști în partidul liberal unde într'adevăr aveau prilejul, mai târziu, să realizeze cele mai de seamă puncte din programul lor. Din documente și din fapte se desprind în linii viguroase portretele celor mai de seamă fruntași ai socialismului. Iată-l de pildă pe Ion Nădejde, erudit, vizionar, martir, incapabil de compromis, socotit de opinia burgheză corupător de tineri:

„Ion Nădejde trecea în ochii mahalalei ca un vraciu din alte vremuri, ca un alhimist care făcuse pact cu demonul; antecrist, dar așa de învățat că reușise prin știința lui magică să facă un *măr*, dar nu putuse să-i dea și gustul mărului din pom. Unii susțineau că ar fi făcut chiar și un *om* în carne și oase; dar ce folos? N'a reușit să-i dea și suflet. Ațâțați, curioși, noi copiii, pândeam din stradă c'un fel de teamă, printre zăbrelele zaplazului, la casa plină de mistere din strada Sărărie. Popa cu zi-ntîi trecea pe la poartă fără să se oprească. Un gardist, zi și noapte, postat în fața casei spiona notând pe toți care intrau acolo".

Deosebit de pitorească este figura lui Tony Bacalbașa:

„Tony nu știa ce înseamnă oboseala. Zile și nopți el dispărea dintre noi. Cutreera mahalalele, se așeza la masa vreunui muncitor și se împărtășea și el din modesta mâncare a familiei acestuia; dormea în odăițele sărăcăcioase și pe așternuturi sumare prin casele lucrătorilor de mahala".

Utile și pentru istoricul literar vor fi paginile despre Dobrogeanu-Gherea care îndoctrina partidul și scria critice literare, îndeletnicindu-se, pentru a-și câștiga existența, cu prozaica meserie de restaurator în gara Ploești.

Fugosul Mille, estetul Morțun, aristocratul Diamandy și atâți alții trec pe dinaintea noastră, dându-ne iluzia trăirii unor vremuri de acum trecute.

O figură curioasă este aceea a refugiatului rus Petru Alexandrof, cumnat al scriitorului rus Vladimir Korolenko. Acesta se așezase, după trecerea Dobrogei la România, ca medic în Tulcea și, deși inofensiv, era mereu persecutat cu perchezițiile, fiind bănuit de *nihilism*.

„Era acasă sau lipsea de acasă, ușa lui nu era niciodată încuiată. Orice trecător pe dinaintea ei, putea intra, găsea în antreu pe o masă un imens samovar cu apă fierbând în permanență, un ceainic cu esența gata și o cutie cu zahăr. Omul intra, își prepara ceaiul, îl bea și pleca mai departe".

Intr'o bună zi autoritățile, mișcate de zelosul prefect Nenițescu (nu altul decât poetul *Puilor de lei*), confiscă din biblioteca suspectatului doctor, „operele complecte ale faimosului nihilist rus William Shakespeare".

Sunt de reținut figurile femeilor care au luat parte la această mișcare, a devotatei până la sublim Sofia Nădejde și a d-nei Isabela Sadoveanu, aprigă propagandistă.

„Dar elementul cult — de o înaltă cultură — elementul animator al mișcărei socialiste în Brăila, a fost în acea vreme d-ra Isabela Andrei, astăzi d-na colonel Sadoveanu, bine cunoscuta scriitoare. Și ce impresiune puternică a făcut atunci asupra mea — în acel mediu aspru, exclusiv muncitoresc — figura aceia tânără, vioaie, de-o inteligență scăpărătoare, de un farmec intelectual cuceritor, cu trupul ei mic și subțire, cu ochii negri pătrunzători și ademenitori—ochii Morțuneștilor din familia cărora ea făcea parte — cu cultura ei vastă și cu energia ei neînfrântă, sub aspectul unei boerești drăgălășenii!

„Isabela Andrei, sub aparența ei timidă, domina ca o îmblânzitoare de lei — pe asprii muncitori din portul Brăilei".

Incheind va trebui să remarcăm dintr'un spirit de dreptate, de care e însuflețit chiar autorul, că o mare parte din materialul citat aparține d-lui Const. Graur căruia îi datorim o foarte importantă lucrare *„Din istoria socialismului român"*. Astfel contribuția d-lui Graur apare în această carte, îndoită: ca actor în mișcarea socialistă și ca informator istoric asupra ei.

G. CALINESCU

Cronica mizantropului

Un primar cu mulți dușmani

— Ascultă, îmi zice un prieten întotdeauna indignat sau înflăcărat, e un adevărat scandal! De când sunt n'am văzut atâta înverșunare!

— Față de cine? întreb eu.

— Față de primarul Capitalei.

Cunoscând temperamentul aprins al prietenului, caut să-l ațâț:

— Mi se pare mie că ți-a făcut primarul vreun serviciu și acum te simți obligat să-l aperi.

Prietenul se face roșu de indignare și strigă:

— Nu vorbi prostii! Nu mi-e rudă, nu mi-e frate, nu mi-a făcut nici bine nici rău. Rațiunea din mine se revoltă.

E adevărat! Prietenul meu nu e capabil nu numai de adulație, dar de acea prudență de a ascunde o opinie defavorabilă când e vorba de un cunoscut. Il ascult dar cu toată atențiunea.

— Domnule, zice el: de curând primarul Capitalei s'a prezentat în fața unei maghernițe de pe Calea Victoriei, escortat de o echipă de lucrători. și a încercat să smulgă coperișul speluncei spre a curăța. conform deciziunii de expropriere pentru folos public, cea mai de seamă porțiune a străzii de un gunoi. Ruina se chiamă Casa Frascatti. Știi dumneata ce înseamnă asta? Cea mai grea misiune edilitară nu este construcția ci dărâmarea. Dacă un primar ar putea vreo dată să culce la pământ jumătate din oraș, atunci Bucureștii ar rămânea prin cealaltă jumătate și prin spațiile goale un adevărat oraș occidental. Dar cine poate face aceasta? Te împiedică îndărătnicia oamenilor, lipsa de bani, lipsa de spirit constructiv a cetățenilor. Dar când în sfârșit un primar izbutește să spargă gunoiul care astupă imensul palat new-yorkez al telefoanelor și să scoată Calea Victoriei în plin secolul al douăzecelea, în loc ca lumea să aștepte nerăbdătoare prăbușirea moloazelor și să salute evenimentul cu chiote se întâmplă ceva cu totul neașteptat...

— Știu ce vrei să spui! Autoritățile judiciare împiedică dărâmarea sub cuvânt că s'au nesocotit unele paragrafe ale legii.

— Nu asta. Proprietarul era în dreptul lui să ceară protecția legilor, justiția era în dreptul ei să intervină și primarul era în dreptul lui să facă apel. Dacă cumva edilul s'a pripit în fervoarea lui edilitară și a scăpat cu vederea unele formalități este supărător până la un punct dar nu chiar așa de tare căci în țara asta sunt și legi și, iată, conflictul s'a aplanat și casa se dărâmă. Ceeace mă miră este înverșunarea cu care o gazetă de informații atacă pe primar. Ea nu vede esența faptului ci numai accidentul și-l socotește pe primar scelerat și inapt pentrucă a trebuit să aibă oarecari piedici în executarea unei așa de mărețe dărâmări. Ridică cetăți, trage drumuri noui, îndreaptă cursul apelor și fă oricâte isprăvi! Se va găsi totdeauna un veninos care să zică: Toate acestea sunt nimicuri fiindcă lucrările s'au început Duminică, zi de repaos duminical! Nu este întreprindere oricât de meritoasă a primarului care să nu fie primită cu cea mai înfocată ură. Incă odată îți repet: nu mi-e rudă, nu mi-e frate, dar privește puțin în jurul tău și spune-mi dacă a existat vreodată o înverșunare mai lipsită de rațiune și de decență! Calea Victoriei, Bulevardele, Dealul Mitropoliei, Șoseaua, Snagovul, Piața Gării și atâtea alte colțuri ale Capitalei au fost în câțiva ani desfundate, iluminate, aliniate, aerisite. Câteva decenii de progres fără conflicte judiciare n'au adus orașului mai multe prefaceri în bine ca ultimii câțiva ani! Oricâtă stimă am avea pentru priveliștile patriarhale și pentru clopotele uriașe, nu putem să nu respirăm ușurați pe acel Capitoliu românesc pe care îl înfățișează acum Dealul Mitropoliei, plăcut ochiului din toate perspectivele. Ce lucrare a fost mai crunt atacată, pentru niște neajunsuri trecătoare? Dealul Mitropoliei! Cum îți explici dumneata asta? Ce sens are asta.

— Amice, zic eu prietenului, ca să-l potolesc. Oriunde se va face o faptă bună va fi neapărat și ură. Dar nu ura trebue să te indigneze ci forma ei. In țările cu mai multă și mai veche civilizație, ura ia forma concurenței constructive, care nu poate duce în fond decât la progres; la noi, țară încă înapoiată, ura este animalică, mușcătoare pe furiș și mai ales negativă. Dușmanul nu încearcă să facă mai bine decât tine ci caută numai să te împiedice pe tine să muncești. Atât! Va trebui să curgă multă apă pe Dâmbovița până ce românul să învețe ura cea bună! Până atunci însă cred că primarul va izbuti să dărâme încă multe cocioabe.

AL.

O invențiune senzațională

Prin radio putem descoperi locul unde se găsesc în pământ petrol, metale și alte zăcăminte.

Descrierea completă a acestui aparat, care revoluționează technica prospecțiunilor se găsește în ultimul număr al revistei

„Radio-Fonia“

Cronica gastronomică

Cartofii prăjiți. — Răspuns gospodinei anonime

Mă iertați, scumpă Doamnă, că răspund atât de târziu întrebărilor pe care ați binevoit să mi le puneți. Vă asigur că m'ași fi grăbit s'o fac par retour du courrier, *dacă: 1) scrisoarea domniei-voastre ar fi fost unica pe care am găsit-o pe masa redacției și 2) dacă întrebările pe care îmi faceți deosebita cinste de a mi le pune nu le-ași fi găsit și în alte scrisori, răspunsurile prezentând prin aceasta un interes general și, găsindu-și prin urmare un rol mai nimerit în rubrica pe care o dețin, de cât într'o corespondență particulară. Dat fiind că revista nu apare decât odată pe săptămână și că spațiul pe care mi-l acordă e limitat, vă rog să îngăduiți să vă răspund în rate.*

Imi pare bine că socotiți, ca și mine, împotriva opiniei majorității conducătorilor de restaurante, precum și a bucătarilor și bucătăreselor din casele particulare, că întrebuințarea cartofilor la friptură și alte mâncări, nu a fost introdusă în scop unicamente decorativ.

Sunt perfect de acord cu domnia-voastră că acest legum nu are de aface cu estetica decât în chip accidental și numai în literatură sau în artele plastice. Pe farfurie, cartoful e un excelent aliment și merită toată atențiunea. Imi mărturisiți că aveți o adevărată slăbiciune pentru așa numitele pommes frites, *de care v'ați lovit la toate răspântiile Parisului, unde le cumpărați în cornete și pe care eminenta domniei-voastre bucătăreasă n'a isbutit să le obție, măcar că ați veghiat direct la prepararea lor, în care ați fost inițiată de cele mai renumite cărți de bucate. Imi pare bine că v'ați convins prin experiență personală că în unt nu se pot face. Deci, nu mai insist. Nu v'au reușit însă nici în grăsime de diverse proveniențe și nici măcar în untdelemn. Ei bine, nu disperați. Vă voi da aci o rețetă, pe care eu o socot cea mai bună și vă asigur că după ce veți încerca-o, veți căpăta suficient curaj să riscați și rețeta mea de cozonaci, care vi se părea neverosimilă. Iată :*

Atrageți mai întâi atențiunea eminentei domniei-voastre bucătărese să nu spele cartofii în apă. *Dacă prețuește apa, (ceiace ar fi de dorit), să se mulțumească să se spele ea mai întâi pe mâni. Cartofii, să facă bine să-i curețe numai cu cuțitul. Odată curățiți să-i pue între două șervete și să-i preseze, până ce-și pierd toată umezeala. Inainte de această preparație, ea trebue să fi avut grijă să pue într'un vas* măduvă și untdelemn, părți egale. *Când amestecul de untdelemn și măduvă (măduva veselă), clocotesc în vas, să arunce cartofii și să-i lase numai atât cât să se rumenească puțin. Să-i scoată pe urmă și să-i pue deoparte, la loc cald,* nu la foc. *Presupun că în timpul acesta, domnia-voastră, mâncați o omletă, la care vă urez poftă bună și a căreia rețetă, în caz că v'a nemulțumit, vă voi da-o în proximul număr (are și omleta micile ei trucuri de fabricație). In momentul în care trebuesc serviți, cartofii sunt aruncați din nou în amestecul clocotit de care am pomenit mai sus și lăsați să se rumenească bine. Trebue scoși cu o lingură cu găuri, ca să se scurgă tot lichidul.*

Asta este.

Al domniei-voastre

AL. O. TEODOREANU

Femeia fardată

Subiectul acesta s'a discutat în conferințe publice la care personalități literare și-au spus părerile; dacă revin și eu asupra lui, e pentrucă, — mi-se pare, — am ceva de spus în plus, un adevăr cules din proprie experiență.

Totuși, țin să încep cu ceeace s'a mai spus: fardul nu poate fi nici „moral” nici „imoral”, — deoarece găsesc că primul exemplu ni-l dă mama noastră a tuturor: NATURA!..

Ați privit, primăvara, un câmp, unde n'a pătruns mâna omului? Peste verdele crud al ierbei, o mână de artist a svârlit mii de culori: roșul sângerând al macilor; azuriul delicat al albăstrelelor; albul voios al margheritelor și câte altele, deasupra cărora sbor fluturii, care parcă au furat florile de care s'au atins, nuanțele variate depe aripele lor.

Ați admirat un apus de soare, în munți? Câte nuanțe de roșu, violet, verde și albastru cuprinde acest feeric tablou? Și piersicul cu ce cochetărie își alege, din cel mai delicat roz, toaleta de primăvară!... Deci naturii îi plac culorile... îi place fardul!

Dacă cerul dimineților de toamnă, verdele pădurilor de brazi, roșul apusului și trandafiriul aleelor de flori — în fine toate aceste nuanțe care ne încântă ochii — s'ar preface, într'o bună zi, într'o unică coloare cenușie, câți dintre noi ar mai reuși să ducă pe umeri jugul vieței?...

Veți spune poate, că în natură culorile sunt reale. Totuși nu-i chiar adevărat. Aripele fluturelui își pierd coloritul, dacă le atingem; nuanțele apusului se datoresc unor fenomene de refracție și dispersiune a luminii; luna, — motiv de inspirație în poezia de altă dată, privită cu nostalgie de ochii îndrăgostiților din toate epocile, — ce-i mai mult de cât un glob opac, care-și primește lumina dela soare, și „steluțele sfioase” — perle svârlite pe catifeaua nopții — ce mai rămâne din ele, dacă frunzărim cel mai elementar tratat de astronomie? Dar aceste aparențe ne încântă ochii, ne produc emoții și nu le învinuim de fraudă. De ce să vrem femeia cu fața palidă, cu buze albe ca de mort? Culorile din obrazul ei, — fie ele naturale sau nu, — ne luminează privirile. Real nu-i nimic pe lume — totul e relativ...

Dar chestia atinge, — în sens invers părerii generale, — chiar și aspra morală; o femee cu buzele încărcate de ruj e mult mai morală, decât aceia care — ostentativ — apare în lume, cu buzele curate. Ultima poate fi ușor sărutată. După o ușă, sub o draperie, într'un colț oarecare — pe când alături e prietenul, logodnicul sau soțul, — îi poți strivi buzele, sub gura d-tale, fără ca să rămână vreo urmă materială, pe figura partenerilor. Și nu poate nimeni spune că sărutarea pe gură e nevinovata!... Intr'unul din romanele lor, frații Goncourt, făcând analiza sărutului pe gură, au demonstrat că-i cea mai excitantă sărutare, datorită dispoziției nervilor pe această parte a feței. Freud numește sărutul pe gură, introducerea în actul sexual; iar unul din eroii d-lui Leopold Stern preferă sărutul pe gură, actului sexual. Deci, o femee care-și dă buzele, e pe jumătate a celui care le-a avut...

Ce se va întâmpla însă d-lui, care ar încerca această semi-posesiune într'un colț riscant, (și știm că riscul mărește voluptatea), față de o femee, ale cărei buze sunt încărcate de ruj? Nici el, nici ea nu vor putea apare curând în fața celorlalți, de cât după un minuțios examen în fața oglinzii.

El, pentru a-și șterge urmele lăsate pe buze și vecinătățile lor, de rujul trădător; ea, pentru a-și reface buzele, căci o femee cu rujul pe jumătate șters, e imediat suspectă.

Aceste inconveniente zădărnicesc multe tentații și hulitul ruj are deseori, pentru gură, rolul rochiei pentru restul corpului..., păzește „onoarea” prietenelor, soțiilor sau logodnicelor dv., domnilor!...

Deci, observați bine: când soția sau prietena nu și-a încărcat gura de ruj, n'are intenții curate...

Iar, dacă prindeți într'un colț pe una din aceste femei „serioase”, cu buzele neatinse de creionul roșu, — profitați!...

Indignarea doamnei se va evapora repede căci, — după cum spune Alphonse Daudet, — insulta adusă demnității sale, e scuzată de omagiul adus frumuseței ei...

O FEMEE TARE FARDATĂ

CITIȚI TOȚI AZI ROMANUL:

STÂNCILE INSUFLEȚITE

de ED. de KYSER

Un captivant roman de aventuri și acțiune

în **„LECTURA“** — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Lei 4, Romanul complect. — La chioșcari și librari.

Insemnări

Biblioteci pe cartiere și Biblioteci de noapte

Pentru promovarea cititului, care înseamnă viața *cărții și a bibliotecii nu sunt deajuns numai sfaturile, îndemnurile și convingerile; nici chiar cele mai ademenitoare. Ele trebuesc sprijinite prin măsuri practice, de preîntâmpinarea, cu maxima bunăvoință, a celor mai slabe intenții de a citi...*

Este clar pentru oricine: cartea devine din zi în zi, mai mult bunul cel mai socializat. *Cititorii, care să-și poată procura* personal, *cărțile de care au nevoie, sunt tot mai rari. Ceeace înseamnă tendința de utilizarea cărții numai în* biblioteci. *De unde urmează că pentru promovarea cititului,* ele *trebuie să facă o politică de apropierea cărții de cititor:* la locul *și* ora *cea mai convenabilă lui.*

Restrângând discuția acestei probleme la orașele mari și în special la București, se ridică întrebările: care ar fi cea mai potrivită organizare a funcționării bibliotecilor în spațiu *și* timp, *față de interesele cititorilor?*

1. E cunoscut faptul că populația orașului București este răspândită pe o suprafață foarte întinsă. Chiar cu cele mai lesnicioase mijloace de comunicație, o deplasare dela periferie la centru pretinde timp și cheltueli. Ceeace constituie, mai ales pentru cititori. o piedică greu de învins. Deaceea, ideia unei politici a cărții, prin înființarea bibliotecilor centrale, — *oricât ar fi de bine organizate technicește, — se dovedește în desacord cu interesele cititorilor; ale celor din populația mărginașe, în primul rând, adică tocmai ale celor cu mai mare nevoie de carte.*

Dimpotrivă, bibliotecile pe cartiere, au avantajele, verificate practic, de a servi mai bine asemenea interese.

Se poate face însă o îndreptățită obiecție: în sistemul bibliotecilor pe cartiere, cine vrea să caute o anumită carte, mai rară să zicem, trebuie să colinde toate bibliotecile, spre a afla dacă există sau nu cartea căutată. Obiecția are remediu, ușor realizabil: o concentrare nominală, *a cărților; ceeace înseamnă că la fiecare bibliotecă să se afle și catalogul cărților din toate celelalte biblioteci. Așa încât, la orice bibliotecă din oraș, cititorul să poată avea informații despre cărțile existente în tot orașul.*

Un asemenea procedeu de informație este practicat de Biblioteca Pedagogică a Casei Școalelor încă dinainte de răsboiu. Pentru 17.500 volume, din cele circa 30.000, câte are în prezent, a tipărit 3 cataloage, cu 1066 pagini, pe autori și materii, și le-a trimis tuturor școalelor și autorităților școlare din țară (vechiul regat), așa că din orice parte a țării cineva poate ști ce cărți sunt în biblioteca dela București și poate împrumuta, până în 1933, pe cele dorite. Cu acest mijloc de informație centralizator, bibliotecile trebuesc organizate pe cartiere.

2. In privința timpului de frecvență, aproape toate bibliotecile din București sunt deschise cam în aceleași ore: 8—12 și 15—19. Dar în aceleași ore, sunt ocupate, profesional, și cele mai multe persoane, pentru care bibliotecile stau deschise. Așa, de ex. în aceleași ore. elevii sunt la școale, studenții la cursuri sau la slujbe, profesorii la cursuri, funcționarii (de tot felul) la serviciu, etc. Dorința tuturor acestora de a citi. în timpul liber, nu poate fi satisfăcută în biblioteci pentrucă tocmai atunci acestea sunt închise.

Din partea studenților, mai ales. am întâlnit de foarte multeori dorința stăruitoare de a li se împrumuta cărți, de seara până a doua zi dimineața. Ceeace dovedește că se citește sau se poate citi foarte bine noaptea, între orele 20—24, adică în timpul când toate *bibliotecile sunt închise.*

Deaceea, credem că organizarea funcționării în orele de noapte, între 20—1, cel puțin a câtorva biblioteci din București ar satisface interese îndreptățite ale doritorilor de a citi.

Și prin aceasta s'ar promova cititul în biblioteci.

IOSIF I. GABREA

Opera italiană modernă

Florența a ales pentru festivalul muzical din Mai opere de Verdi, Rossini, Spontini și Bellini. S'au dat noi interpretări frumuseților compozițiilor care deveniseră stereotipe, mai ales prin mijloacele perfecționate ale scenografiei moderne.

A fost un timp când această muzică națională era disprețuită și scoasă din viața muzicală a Italiei. Festivalul din prezent a fost o reacțiune împotriva influenții covârșitoare a lui Wagner și Debussy, iar de curând a lui Mussorgsky.

Acum compozitorii Italieni se inspiră mai ales din Verdi, al cărui geniu a fost multă vreme recunoscut numai în Germania, iar prin-ne Italieni apreciat și susținut, împotriva opiniei muzicale din țara sa, de Toscanini.

In prezent Verdi prin Monteverdi, părintele orchestrației moderne, se alipește de Scarlati, Rossini și Vivaldi, intrând ca o verigă în lanțul ce unește expresia humorului în muzica sa, cu acela din cântecele din cuatrocento.

Mussolini a creat Academia regală italiană în scopul de a coordona și preserva mișcarea intelectuală, în spiritul și geniul pur al tradiției de rasă. Compozitorii moderni italieni au răspuns acestei tendințe reeditând operele compozitorilor din secolul al XVII-lea și utilizând în compoziția lor motive din muzica populară italiană.

Printre compozitorii cei mai originali ai Italiei muzicale de azi, putem socoti pe Ildebrando Pizetti și Francesco Malipiero. In Pizetti admirăm grandoarea liniilor și vitalitatea sentimentului. Compozițiile sale cele mai reușite sunt cele cu subiect religios sau biblic și medieval. Opera sa cea mai importantă este „Deborah” *scrisă în 1922, apoi* „Lo Straniero”, *un „mister”,* „Abraham și Isac” *și o legendă* „Sant Ulva” *ce va fi reprezentată în Iunie.*

Malpiero însă este privit ca adevăratul inovator al operei și cel mai decis potrivnic al ideilor dominante în concepția operei până în prezent. „Pette Canzoni”, este scrisă cu o reacțiune într'un stil paradoxal și consistă în epizoade nelegate într'un tot. O operă lirică și dramatică de amploare e „San Francesco”, compusă și ea în epizoade.

Ultima sa creațiune al cărei libret a fost scos dintr'o povestire a lui Pirandello, amestec de satiră, fantezie și seriozitate cu humor irezistibil, va fi reprezentată în iarna viitoare la Roma, fiind așteptată ca un eveniment.

Un alt compozitor demn de a sta alături cu acești doi este Resphighi, foarte apreciat în Germania pentru simfonia sa „Fântânile Romei” și „Pinii Romei”. A compus acum în urmă o operă cu subiectul foarte nepopular „Belphagor” din Macchiavelli. Opera a fost reprezentată la Scala în fața unei săli arhipline. dar succesul nu s'a susținut, căci piesa nu a mai fost dată după a doua reprezentație. Principiul admis de compozitorii noi, este acel al lui Rossini: Melodie simplă și variație în ritm”.

Femei din alte țări

De curând a murit, în conacul său, Coole Park, în Irlanda, o femee care a fost cincizeci de ani animatoarea fără seamăn a vieții intelectuale, artistice și literare din patria sa. Cenaclul din jurul său a fost centrul plin de viață al „renașterei celtice din Irlanda”, în care a trăit cel mai mare poet de limbă engleză, laureat al premiului Nobel pentru poezie, M. W. B. Yeats și din care a făcut parte genialul dramaturg I. M. Synge. In colaborare cu Synge, Lady Grégory (Augusta Perse) a fundat celebra trupă „Irisk Players” care a dat reprezentații la Abbey theatre *din Dublin și pentru care a scris fermecătoarele ei piese într'un act și două tragedii:* „Poarta Inchisorii” *și* „Răsăritul Lunii”. *Dar opera ei de căpetenie sunt cărțile în care a scris vechile legende irlandeze:* „Cartea sfinților și a miracolelor”, „Zei și Războinici” *etc.*

Iar cele din urmă scrieri: o biografie a nepotului său Sir Hugh Lane *și o foarte frumoasă descriere a conacului său și a bibliotecei.*

Emil Ludwig, cetățean elvețian

Intr'un interview dat ziarului „Excelsior”, Emil Ludwig arată motivele pentru care s'a naturalizat în Elveția:

„Mai întâi pentru că era firesc să părăsesc o societate care se lepăda de mine: „Piară pacifiștii și evreii“ se strigă la Berlin, strigă hitleriștii. Ei bine eu nu vreau să pier. Mai e însă un lucru, adaugă el, nu doresc de loc ca fiul meu să devină soldatul necunoscut”.

„The sporting chance“

Toți acei care lucrează pentru a-și câștiga viața în America, sunt convinși că trebuie să ajungă. Fără a ținea seamă de amenințările șomajului care atârnă asupra fiecărui lucrător, cum atârnă sabia lui Damocles a morții asupra fiecărui muritor, toți contează teoretic pe o șansă de a promova în carieră.

Filosofia lor socială, tradițională admite că fiecare are o largă libertate spre a urca mai sus, tot mai sus scara răspunderilor, din ce în ce mai largă și a obține venituri și independență.

In realitate însă o monogragie ethnică a americanului mijlociu, publicată în 1931, deci în ajunul crizei, dă următoarele date asupra stării de fapt a lucrătorilor dintr'un oraș american de 150.000 loc. Middletown:

6 uzine din acest oraș, ale căror instalațiuni întrebuințau 4240 lucrători, în medie, în timp de un an și trei sferturi și aceasta în anii 1923—24, nu au avut libere decât 10 locuri de contramaistru, adică șansa de promovare a celor ce puteau pretinde acest post era de 1 om la 424. Organizarea fabricii socotea că până în 1929, putea conta pe 531 de oameni a căror experiență îi îndreptățea să ceară postul de contramaistru. Iar din acest grup un singur om din 53 putea să conteze pe șansa de a fi ales, într'un interval de 21 luni!

Nădejdea de promovare este totuși atât de solid implântată în clasa uvrieră din America, încât într'o anchetă asupra 124 de familii, la chestiunea „Cum îi se arată situația viitoare a soțului d-tale?” 105 au răspuns optimist sau cel puțin nu au dezesperat. Aceasta se petrecea într'o epocă de șomaj considerabil, din 105 bărbați zece erau fără lucru.

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 5—6.

A apărut în vitrina librăriilor o interesantă lucrare de sociologie juridică *„Legalité et Nécessité”* a d-lui *I. Raiciu*. Aci este tratată chestiunea legei față de nevoile sociale și politice ce apar în calea ei. Deasemenea se analizează problemele actuale ca: democrația, revoluția, dictatura, fascismul și sovietismul în legătură cu legalitatea. Totul este scris de o manieră originală și sugestivă, autorul fiind preocupat tot timpul a se menține deasupra prejudecăților fie de dreapta, fie de stânga.

Premiul literar al editurii „Adeverul”

JURIUL CARE VA DECERNE PREMIUL A FOST CONSTITUIT

După cum am anunțat, editura „Adeverul” urmându-și planul de acțiune care tinde a stimula cât mai mult producția literară românească a hotărât înființarea unui premiu literar în valoare de lei 60.000.— Premiul acesta se va acorda celui mai bun roman inedit, care va înfățișa viața societății românești de după războiu.

Concursul este deschis până la 15 Noembrie a. c. Până la această dată, manuscrisele vor fi predate d-lui T. Teodorescu-Braniște, care în calitate de secretar al comisiunii, și-a luat însărcinarea strângerii manuscriselor.

Manuscrisele trebuesc predate în formă definitivă. Transcrise la mașină, neiscălite.

Fiecare manuscris va trebui să poarte un motto, iar într'un plic corespunzător, sigilat, se va indica numele autorului.

Juriul care va decerna premiul este alcătuit din d-nii:

Prof. Const. Botez, Liviu Rebreanu, I. Al. Brătescu-Voinești, M. Sadoveanu, I. Minulescu, Paul Zarifopol și *Prof. I. Petrovici.*

Romanul ales de juriu va apărea în foileton, autorul urmând să primească în afară de premiul de 60.000 lei, drepturile de autor, potrivit normelor editoriale de astăzi, pentru publicarea în volum.

Pentru orice informațiuni, d-nii autori sunt rugați să se adreseze d-lui Tudor Teodorescu-Braniște, secretarul comisiunii, la redacția ziarelor noastre, str. Const. Mille No. 7—11, între orele 6—9 seara.

3 CALATORII de vară

I-a VARNA—ISTAMBUL
19—26 IUNIE. Durata 9 zile
Intreținere complectă, pașaport și vize 3.750 lei.

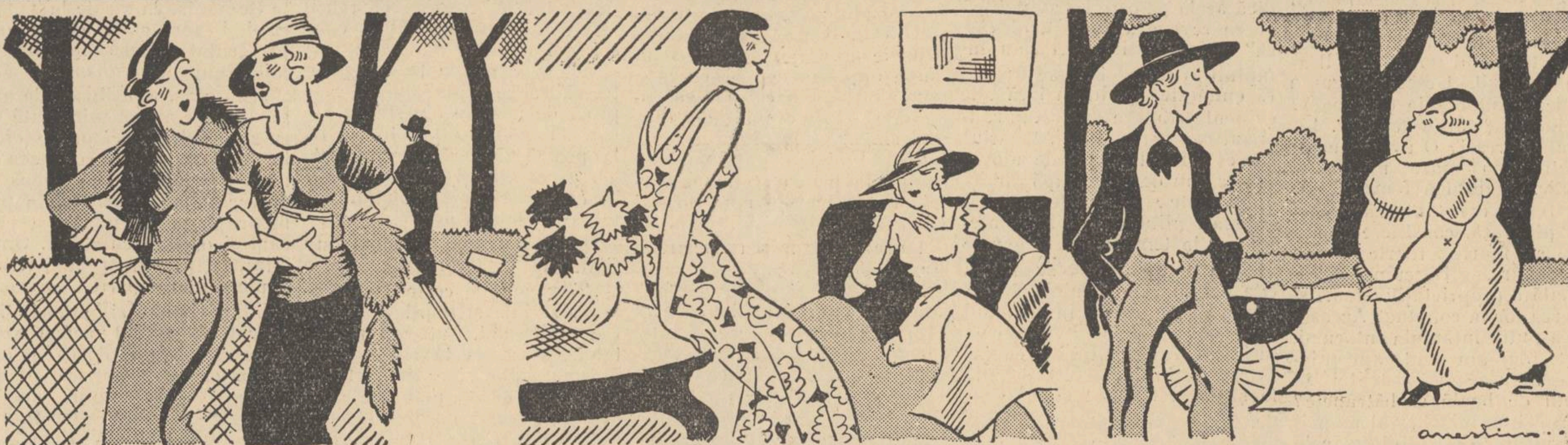
II-a BUDAPESTA—VIENA
3—11 IUNIE. Durata 8 zile
Intreținere complectă, pașaport și vize 4.920 lei

III-a 20 ZILE PE MARE
Istanbul-Atena-Delphi, Corfu, Creta, Delos, Thinos, Santorin, Mikinos, etc.

Vizitarea a 15 insule din Arhipelagul grecesc din Ciclade. Băi de soare și de mare supraveghiate de medic.

Intreținere complectă, pașaport și vize 12.850 lei

Cereți prospecte, informațiuni la „Realitatea Ilustrată”, secția Turism, str. C. Mille 7—9. Tel. 3.59.99.

— E un scriitor celebru, dar nu știu cum îl chiamă

INTELECTUALE — Gigi mi-a trimis al doilea volum al lui Dante cu autograful autorului.

Ziua scriitorului și săptămâna laptelui